

Kommentteja Uuden testamentin kirjoihin

Tämä kirjoitelma liittyy Lars Lewi Leptonin FIN UT v.2024 –käännökseen. Siihen on koottu Raamatun teksteistä kumpuavia ajatuksia tavallisella kansan kielellä. Erityisesti on pyritty huomioimaan se, että Raamattu selittää itse itsensä. Samoin tuodaan esille Uuden ja Vanhan testamentin kirjoitusten välinen yhteys. Koko Vanha testamenttihan ennustaa ja todistaa jo edeltä käsin Messiaasta, Jeesuksesta Kristuksesta, jossa toteutuvat Jumalan antamat lupaukset.

Kun napautat hiirellä sisällysluettelossa kirjan nimeä, pääset tekstissä ko. kirjan kohdalle.

Sisällysluettelo

Kommentteja Uuden testamentin kirjoihin.....	1
Evankeliumi Matteuksen mukaan.....	2
Evankeliumi Markuksen mukaan.....	21
Evankeliumi Luukkaan mukaan.....	36
Evankeliumi Johanneksen mukaan.....	58
Apostolien teot.....	69
Paavalin kirje roomalaisille.....	92
Paavalin ensimmäinen kirje korinttilaisille.....	98
Paavalin toinen kirje korinttilaisille.....	102
Paavalin kirje galatalaisille.....	106
Paavalin kirje efesolaisille.....	110
Paavalin kirje filippiiläisille.....	113
Paavalin kirje kolossalaisille.....	115
Paavalin ensimmäinen kirje tessalonikalaisille.....	117
Paavalin toinen kirje tessalonikalaisille.....	119
Paavalin ensimmäinen kirje Timoteukselle.....	120
Paavalin toinen kirje Timoteukselle.....	122
Paavalin kirje Titukselle.....	124
Paavalin kirje Filemonille.....	125
Kirje heprealaisille.....	126
Jaakobin kirje.....	130
Pietarin ensimmäinen kirje.....	132
Pietarin toinen kirje.....	134
Johanneksen ensimmäinen kirje.....	135
Johanneksen toinen kirje.....	137
Johanneksen kolmas kirje.....	138
Juudaksen kirje.....	139
Ilmestyskirja.....	140

Evankeliumi Matteuksen mukaan

Uuden testamentin aluksi on evankeliumi Jeesuksesta Kristuksesta. Sen on kirjoittanut neljä eri kirjoittajaa neljästä eri näkökulmasta. Näin on Jumala nähnyt hyväksi käyttää neljää eri kirjoittajaa, heidän erilaista persoonallisuuttaan ja ilmaisutapaansa tuodakseen ihmiskunnalle todistuksen Pojastaan Jeesuksesta, jonka Hän lähetti Pelastajaksi (eli Vapahtajaksi) koko maailmalle. Samalla on todistus tuotu myös neljälle erilaiselle lukijakunnalle, Messias on esitetty neljästä eri näkökulmasta ja evankeliumin eli ilosanoman sisältö tulee ilmi paljon vivahteikkaammin kuin yhden kirjoittajan kautta. Näiden kirjoittajien tekstit eivät ole keskenään ristiriitaisia, niin kuin jotkut, jotka eivät kunnioita Jumalan sanaa, haluavat luulotellussa viisautessaan (Rm 1:22) väittää, vaan ne täydentävät toisiaan, niin kuin neljän silminnäkijän todistus samasta asiasta aina tekee. Riippuu lukijan sydämen asenteesta ja ymmärryksestä, mitä hän kykenee ymmärtämään. Nöyrästi tunnustamme, että kirjoittaessamme tätä tutkielmaa evankeliumeista, on ymmärryksemme hyvin rajallinen, mutta tahdomme tehdä parhaamme Jumalan armon avulla ja Hänen kunniakseen. Sen me kuitenkin ymmärrämme, että Herra Jeesus on kantanut meidän syntimme omassa ruumiissaan ristin puulle (1Pt 2:24) ja saanut aikaan iankaikkisen lunastuksen (Hpr 9:12). Hän on Herramme ja me hänen palvelijoitaan.

Uuden Testamentin ensimmäinen kirja on Matteuksen evankeliumi, ja se luokin loogisen (= hengellisen ja järjellisen) sillan Vanhan ja Uuden Testamentin välille. Matteus kirjoittaa ensisijaisesti juutalaisille, ja hänen evankeliuminsa on messiaaninen ja sen sävy on profeettallinen. Se viittaa menneisyyteen ja osoittaa, että Jeesus Nasaretilainen on Vanhan Testamentin ennustama ja lupaama Messias ja profetioiden täyttymys. Matteus viittaa VT:iin hyvin monta kertaa, joista suoria lainauksia on ainakin 53. Lainaukset ovat pääosin LXX:n mukaan, mutta joukossa on myös suoria käännöksiä heprealaisesta tekstistä. Matteus esittää Jeesuksen kansansa kuninkaana, jota toisaalta odotettiin mutta jonka hänen oma kansansa hylkäsi.

Matteus, toiselta nimeltään Leevi, oli tullivirkailija tahi veronkantaja eli publikaani. Hänen persoonallisuuteensa kuului järjestelmällisyys ja kiinnostus lukuihin. Nykyään hän varmaankin olisi ekonomi tai insinööri. Hän esittää evankeliumissaan Jeesuksen suuria puheita, joiden ympärille koko teksti rakentuukin. Nämä seitsemän puhetta ovat:

1. vuorisaarna (luvut 5–7),
2. puhe opetuslapsille (luku 10),
3. vertaukset taivasten valtakunnasta (luku 13),
4. puhe seurakunnasta (luku 18),
5. puhe kirjanoppineita ja fariseuksia vastaan (luku 23),
6. puhe lopun ajasta (luvut 24–25) ja
7. lähetyskäsky (luvussa 28).

- 1:1 Kristus = kreik. <khristos> = hepr. <mašiiach> = Messias tarkoittaa suomeksi: Voideltu. Kyseessä on kuninkaallinen arvonimi, joka viittaa itämaiseen tapaan, kun kuningas asetettiin virkaansa öljyllä voidellen. VT:ssa puhutaan kuninkaiden (1Sm 9:16, 10:1), profeettojen (1Kn 19:16) ja pappien (2Ms 29:29, 40:15, 3Ms 16:32) voitelemisesta öljyllä heidän virkaanastumisensa yhteydessä. Siten nimi Kristus, eli Messias, kuvaa hyvin Jeesusta, joka on sekä kuningas, profeetta että pappi, ja Hänet Jumala voiteli Pyhällä Hengellä.
Daavid oli Israelin kolmas kuningas Saulin ja hänen poikansa Iisbosetin jälkeen.
Abraham on Israelin kansan kantaisä. Hänet mainitaan UT:ssa Mooseksen jälkeen useimmin VT:n henkilöistä.
VT:ssa Jumala antoi sekä Abrahamille että Daavidille lupauksen, että Messias on heidän jälkeläisensä. Matteus ja Luukas osoittavat sukuuetteloilla, että tuo lupaus toteutui.
- 1:2 Tässä mainitaan neljä sukupolvea Israelin kantaisiä. Ensimmäinen Mooseksen kirja kertoo heidän elämästään seikkaperäisesti.
- 1:3 Matteus mainitsee Jeesuksen sukuuettelossa vain neljä naista, tässä ensimmäisen. Taamar ei ollut Juudan vaimo vaan miniä. Asiasta kertoo tarkemmin 1Ms 38. Tuo luku osoittaa kaksinaismoraalin olevan hyvin vanhaa perua. Se saikin alkunsa syntiinlankeemuksessa, 1Ms 3:7–10, kun ihminen alkoi keinotekoisesti peitellä häpeäänsä. Ihmisten edessä se voi onnistua mutta ei Jumalan edessä.
- 1:4 Nämä olivat Egyptissä syntyneitä sukupolvia, paitsi ehkä Salmon. Hän oli joko alle 20-vuotias Egyptistä lähdettäessä (4Ms 14:29) tai sitten syntynyt autiomaavaelluksen aikana.
- 1:5 Raahab on toinen nainen, joka mainitaan tässä sukuuettelossa. Hänestä kerrotaan Joosuan kirjan kuudennessa luvussa. Hän oli alun perin portto, mutta pelastui uskon kuuliaisuuden kautta Jerikon tuhosta.
Kolmas nainen on Ruut, joka oli mooabilainen. Hänestä VT:ssa on kokonainen kirja, Ruutin kirja. Hän seurasi nuorena leskenä uskollisesti anoppiaan Israeliin, jossa avioitui Boobaksen kanssa ja heille syntyi Oobed, Daavidin isoisä.
- 1:6 Neljäs nainen, joka mainitaan ja ei oikeastaan mainitakaan, on Daavidin syrjähyppy. Batsebaa ei mainita nimeltä, ei Daavidin myöhemmänä vaimona eikä edes naisena vaan Uurian vaimona, ja hyvin minimalistisesti. Kreikan kielen ilmaus <ek tee tuu Uuriuu> on jokseenkin mahdoton kääntää tarkasti suomeksi, mutta se tarkoittaa, että Daavid sai Salomon ”hänestä, joka oli Uurian”. Näin Pyhä Henki osoittaa, että Jumala kunnioittaa heittiläistä Uuriaa, joka pakananakin palveli sydämeästään Herraa ja joutui sen vuoksi tapetuksi. Tappajana oli Daavid ja pettäjänä oma vaimo, joka mainitaan vain kreikan kielen feminiinisenä artikkelina. He saivat tekonsa anteeksi, Uuria taas siirtyi tästä ajasta ikuisuuteen. Uuria onkin ainoa henkilö koko sukuuettelossa, joka ei kuulu siihen millään tavalla perimysjärjestyksen puolesta. Vrt väliinpuotoaja Joosadak, 1Ak 5:41, myös hän oli kunnioitettava mies.
- 1:7 Juudan kuninkaiden sukuuettelo osoittaa, että jumalanpelko ei ole perinnöllistä:
a) huono isä sai huonon pojan (Rehabeam – Abia),
b) huono isä sai hyvän pojan (Abia – Aasa),
c) hyvä isä sai hyvän pojan (Aasa – Joosafat) ja
d) hyvä isä sai huonon pojan (Joosafat – Jooram).
- 1:16 Joosef, Jeesuksen kasvatusisä, oli Jekonjan eli Joojakinin jälkeläinen, mutta Jeesus ei ollut! Näin Jeesuksella oli juridinen oikeus Daavidin valtaistuimeen kasvatusisänsä puolelta, mutta samalla toteutui Jer 22:30 ennustus, ettei kukaan Joojakinin jälkeläinen enää istu Daavidin valtaistuimella hallitsemassa Juudaa, vrt 1Kn 8:25. Jeesuksen äiti Maria polveutui myös Aabrahamista ja Daavidista, mutta ei Joojakinista, Lk 3:23-38.

Kreikankielinen sana <khristos> merkitsee: voideltu. Samaa tarkoittaa hepreankielinen sana <maašiiach>, joka on sanan Messias alkumuoto.

- 1:18 Matteus samoin kuin Luukaskin todistaa, että Jeesus syntyi neitseestä Pyhän Hengen vaikutuksesta. Luukkaan todistus on samalla lääkärintodistus tapahtuneesta, Luukas kun oli lääkäri.
- 1:19 Joosef oli todella nöyrä mies, joka toimi Raamatun ohjeen mukaisesti, Ps 15:2–3. Hän ei halunnut tehdä Mariaa julkisen häpeän alaiseksi, vaikka luulikin hänen olleen uskonon. Hän antoi hyvän esimerkin kaikille aviomiehille. Ja vaimoillekin.
- 1:20 Enkeli sanoi Joosefin kihlattua Mariaa jo Joosefin vaimoksi. Vrt Ilm 19:7, jossa Karitsan morsianta sanotaan jo vaimoksi.
- 1:21 Nimi Jeesus on kreikkalainen muoto (arameankielisestä nimestä Jeesua, joka on johdettu) hepreankielisestä nimestä <jehoošuu’a> tai <ješuu’a>, jotka merkitsevät: Herra (jhwh) on pelastus, tai: Herra (jhwh) pelastaa. Jumala ilmoitti vanhassa liitossa nimekseen <jhwh>, jonka lausumistapaa ei tunneta ja joka käännetään LXX:ssa <kyyrios> eli Herra. Uudessa Testamentissa (kr <hee kaineē diatheekeē>, latinaksi Novum Testamentum Graece) nimi <jhwh> ei esiinny, vaan se sisältyy Jeesuksen nimeen. Jeesus tuli Isänsä nimessä, Jh 5:43, ja ilmoitti ihmisille hänen nimensä, Jh 17:6,11,12,26. Niinpä Raamattu ilmoittaa, ettei pelastusta ole yhdessäkään toisessa nimessä kuin Jeesuksen nimessä, Apt 4:12. Jumala antoi Pojalleen tämän nimen, joka on kaikkia muita nimiä korkeampi, Fil 2:9–11.
- 1:22 Tämä on ensimmäinen kerta, kun Matteus kirjoittaa: tämä on tapahtunut, että kävisi toteen. Jeesuksessa toteutuivat VT:n profeettojen ennustukset. Mt 2:15,17,23, 4:14, 8:17, 12:17, 13:14,35, 21:4, 26:54,56, 27:9.
- 1:23 Tämä on suora lainaus VT:sta profeetta Jesajan ennustuksesta, Jes 7:14. Jo kuningas Salomo oli rukoillut tätä asiaa, 1Kn 8:57.
- 2:1 Tämä kuningas oli Herodes Suuri, joka oli idumealaisen Antipaterin Kypros-nimisen arabialaisnaisen poika. Julius Caesar nimitti Antipaterin Juudean käskynhaltijaksi v. 47 eKr. Herodes määrättiin 15-vuotiaana Galilean johtoon, ja hän oli Juudean, Idumean ja Samarian kuninkaana 37-4 eKr. Herodes oli kyvykäs ja lujaluontoinen, mutta myös julma. Hän lisäsi suuresti Jerusalemin loistoa laajentaen sen temppeliä, jonka rakennustyö jatkui vielä useita vuosikymmeniä hänen kuolemansa jälkeen (ks. Mk 13:1ss, Jh 2:20). Jeesus syntyi Herodeksen vielä eläessä, joten ajanlaskusamme on vähintään neljän, mutta luultavasti kuuden tai seitsemän vuoden virhe.
- 2:4 Ylipappi eli ylimmäinen pappi oli papiston johtaja. Alunperin virka oli elinikäinen ja periytyvä, joten kerrallaan oli elossa vain yksi ylipappi. Myöhemmin poliittiset vallanpitäjät erottivat ja nimittivät ylipappeja mielensä mukaan, minkä vuoksi UT puhuu ylipapeista monikossa. Virka voitiin antaa säädettyihin sukuihin kuulumattomillekin, ja mentiinpä niinkin pitkälle, että tästä arvosta hierottiin kauppaa. Herodeksen hallituskauden alusta Jerusalemin hävitykseen asti (eli 37 eKr. – 70 jKr. siis noin 106 tai 107 vuoden aikana) ylipappeus annettiin peräti 28 henkilölle, joista vain kolme oli ylipapillista sukua. Kirjanoppineet olivat rabbiiniksi oikeuttavan koulutuksen saaneita juutalaisten opettajia (ks. Jh 7:15), jotka tutkivat ja selittivät VT:n kirjoituksia ja niiden ympärille muodostuneita perinnäissääntöjä. Kansa piti kirjanoppineita suuressa arvossa.
- 2:5 UT:n nimi Juudea vastaa Juudaa Israelin maan eteläisen osan nimityksenä. Tämä eteläinen osa rajoittui idässä Jordaniin ja Kuolleeseenmereen, pohjoisessa Samariaan, etelässä Idumeaan ja lännessä Välimereen. Juudea oli ennen kaikkea Jerusalemiä ympäröivä alue. Eräissä UT:n kohdissa Juudealla tarkoitetaan koko juutalaisten asuttamaa Israelin maan osaa eli Rooman valtakuntaan kuulunutta Palestiinan maakuntaa (ks. Lk 1:5, 7:17, 23:5, Apt 10:37, 26:20; koko Juudean maa).

- 2:6 Juuda tarkoittaa Jaakobin pojan Juudan jälkeläisten sukukuntaa/heimoa ja sen asuinalueita. Tämä on suora lainaus VT:sta, Mka 5:1,3. Messias hallitsee ja kaitsee Jumalan kansaa, Israelia. Eivät kaikki, jotka ovat Israelista, ole kuitenkaan Israel, Rm 9:6. Eli siis olemassa luonnollinen Israel ja Jumalan Israel, 1Kr 10:18, Gal 6:16.
- 2:11 Kulta, suitsuke ja mirha ovat vertauskuvia Arabian rikkauksista, joihin viitataan esim. Jer 6:20 ja Hes 27:22.
- 2:12 Verbi <anakhooreoo> = lähteä t. mennä pois, poistua, vetäytyä, väistyä, esiintyy UT:ssa 14x, joista Matteuksella 10x (Mt 2:12,13,14,22, 4:12, 9:24; 12:15; 14:13; 15:21; 27:5) ja muualla neljästi (Mk 3:7; Jh 6:15; Apt 23:19; 26:31). LXX:ssa verbi esiintyy myös 14x, mm. 2Ms 2:15; 4Ms 16:24; Jos 8:15; 1Sm 19:10; 25:10; 2Sm 4:4; Ps 113:5; Snl 25:9; Hos 12:13; Jer 4:29.
- 2:15 Tämä on suora lainaus VT:sta, Hos 11:1.
- 2:16 Herodeksella oli todella kieroutunut mieli. Hän muka aikoi kumartaa juutalaisten kuningasta, vaikka suunnittelikin tappavansa hänet, ja yritti käyttää tietäjiä suunnitelmansa toteuttamiseen. Kun Jumala esti tietäjiä osallistumasta tuon murhahankkeen toteuttamiseen, Herodes tuli vakuuttuneeksi sielussaan, että muut pitivät häntä pilkkanaan.
Verbi <empaizoo> = pilkata, pitää pilkkanaan, tehdä naurunalaiseksi, esiintyy tämän kohdan lisäksi Lk 14:29 ja muualla UT:ssa vain Jeesuksen kärsimyshistoriassa, kun häntä pilkattiin, syljettiin ja ruoskittiin.
LXX:ssa se esiintyy mm. 1Ms 39:14,17 kuvaamassa Potifarín vaimon sielun elämää ja mielen laatua, 4Ms 22:29 kuvaamassa Bileamin suhtautumista omaan aasiinsa sekä 1Sm 31:4 ja 1Ak 10:4 kuvaamassa Saulin sielun elämää hädän hetkellä. Edelleen se esiintyy Jer 10:15 kuvaamassa epäjumalien olemusta ja Hes 22:4,5 kuvaamassa Jumalasta luopuneen kaupungin kohtaloa.
- 2:18 Tämä on suora lainaus VT:sta, Jer 31:15.
- 2:22 Kyseessä oli Herodes Suuren ja hänen neljännen vaimonsa, samarialaisen Malthaken poika Julius Herodes Arkelaus, joka syntyi n. 23 eKr. ja kuoli n. 18 jKr. Hänen hallintoalueenaan olivat Juudea, Samaria ja Idumea. Hän oli heti alunpitäen julma ja väkivaltainen niin juutalaisia kuin samarialaisiakin kohtaan. Lopulta nämä kaksi toisiaan katkerasti vihaavaa kansaa yhdistyivät vihassaan Arkelausta kohtaan ja lähettivät yhteisen lähetystön keisarin puheille. Sen seurauksena Arkelaus erotettiin v. 6 jKr. ja karkotettiin Viennaan Etelä-Ranskaan, missä hän kuoli. Arkelauksen karkotuksen jälkeen keisari Augustus teki v. 6 jKr. hänen hallintoalueestaan roomalaisen provinssin, jonka ylimpänä virkamiehenä oli prefekti, myöhemmin prokuraattori, eli maaherra.
- 2:23 Nimen Nasaret hepr. muoto <natseret> muistuttaa hepr. sanaa <netser> = verso. Ks. Jes 11:1.
- 3:3 Sanan <euthys> perusmerkitys on: suora, mutta myös taso on tiettyssä mielessä suora (kolmannen ulottuvuuden suhteen) eli siis tasainen. Tasoon voidaan piirtää suoria, mitä ei esim. pallon pinnalle voi tehdä (euklidisessa geometriassa, pallogeometriassa kylläkin). Monissa käännöksissä on tietenkin ajateltu, että tähän tasaisuus sopii paremmin. Todellisuudessa molemmat ajatukset mahdollisia, siksi voidaan kääntää: suoriksi ja tasaisiksi. Tätä tukee myös se, että tämä jae on suora lainaus kohdasta Jes 40:3.
Monissa käännöksissä on: suora, jonkin verran harvemmissa: tasainen.
Agricolan UT1548: oijendacat henen polcunsa, ja B1642: oijendacat hänen polcunsa. Nämä tietenkin tarkoittavat suoristamista.
Folkbibeln: raka = suoriksi.
- 3:5 Sm: luokseen tuli Jerusalem ja koko Juudea ja koko Jordanin ympäristö.

- 3:7 Fariseukset ja saddukeukset olivat juutalaisten uskonnollis-poliittisia puolueita Jeesuksen aikana. Edellisten toiminta oli painottunut uskonnollisuuteen, jälkimmäisten taas poliittisuuteen. Fariseukset kuuluivat maallikkoliikkeeseen, jolle olivat tärkeitä puhtaus- ja pyhyyssäädökset. He olivat kiivaita lain noudattajia ja juutalaisuuden ankarin lahko (Apt 26:5). VT:n lain lisäksi he olivat kehittäneet laajan suullisen järjestelmän, vanhinten perinnäissäännöt, joiden tarkoituksena oli auttaa ihmisiä lain käskyjen pitämisessä, mutta joista pikemminkin kehittyi raskas taakka. Saddukeukset eli saddukealaiset, joiden nimen on arveltu johtuvan Daavidin aikaisen ylipapin Saadokin (ks. 2Sm 8:17) nimestä, kuuluivat pääasiassa johtavaan papistoon ja yläluokkaan. He vaikuttivat makkabilaisajasta aina Jerusalemin hävitykseen asti (n. 150 eKr. - 70 jKr.). He olivat Rooman kulttuurin ja politiikan ystäviä. Uskonnollisesti he olivat välinpitämättömiä, järkeisuskoisia, ja he vastustivat rabinismin ankaraa lain noudattamista. He hylkäsivät vanhinten perinnäissäännöt sekä opit kuolleitten ylösnousemuksesta, enkeleistä ja hengistä (Apt 23:8). Fariseukset olivat heidän kiivaita vastustajiaan.
- 3:9 Uudessa liitossa Abrahamin jälkeläisiksi ei lueta lihan mukaan syntyneitä, vaan Hengen mukaan syntyneet, jotka perustautuvat uskoon, Gal 3:7.
- 3:16 Tässä ja seuraavassa jakeessa ilmenee Jumalan kolminaisuus: Poika nousee vedestä. Pyhä Henki laskeutuu taivaista ja Isän ääni kuuluu taivaista.
- 4:1 Kiusaukset eivät olleet mikään erehdys Jeesuksen elämässä, vaan Pyhä Henki johdatti Hänet erämaahan koeteltavaksi, suorastaan Paholaisen kiusattavaksi. Jeesus koki samanlaisen koettelemuksen kuin Israelin kansa (5Ms 8:2-3). Siinä, missä kansa epäonnistui, Jeesus kesti koetuksen ja voitti.
- 4:4 Tämä on suora lainaus VT:sta, 5Ms 8:3.
- 4:6 Paholainen ottaa suoran lainauksen VT:sta, Ps 91:11–12, mutta jättää lainaamatta seuravaa jaetta, koska se olisi hänelle epäedullinen.
- 4:7 Tämä on suora lainaus VT:sta, 5Ms 6:16.
- 4:10 Tämä on suora lainaus VT:sta, 5Ms 6:13, 10:20.
Tässä jakeessa verbi palvella = <latreuoo> = palvella Jumalaa, suorittaa jumalanpalvelusta, ja se esiintyy UT:ssa 21x ja LXX:ssa yli 100x. Sitä käytetään UT:ssa tarkoittamaan a) vanhan liiton jumalanpalvelusta pyhäkössä (Hpr 8:5, 9:9, 10:2, 13:10), b) uuden liiton jumalanpalvelua (Rm 1:9, Fil 3:3), c) henkilökohtaista Jumalan palvelemista (Lk 2:37, 4:8, Apt 24:14, 27:23, 2Tm 1:3, Hpr 9:14), d) koko kansan jumalanpalvelua (Lk 1:74, Apt 7:7, 26:7, Hpr 12:28), e) lopullista jumalanpalvelua uudessa Jerusalemissa (Ilm 7:15, 22:3), mutta myös f) epäjumalien palvelemista (Apt 7:42, Rm 1:25)
- 4:11 Tässä jakeessa verbi palvella = <diakoneoo> = palvella, auttaa, avustaa, huolehtia. Se esiintyy UT:ssa 37x mutta ei ollenkaan LXX:ssa.
- 4:15 Tämä on suora lainaus VT:sta, Jes 8:23–9:1.
- 4:23 Tässä ilmenevät Jeesuksen kolme tehtävää, jotka Hän antoi myös opetuslapsilleen: a) opettaa (Mt 28:20), b) saarnata (Mt 10:7) ja c) parantaa (Mt 10:1).
- 4:24 Kuunvaihetauti oli luultavasti kaatumatauti eli epilepsia, jonka kausittainen esiintyminen yhdistettiin kuun vaiheisiin.
- 5:1 Tätä Matteuksen tallettamaa ensimmäistä Jeesuksen suurta puhetta (luvut 5–7) kutsutaan vuorisaarnaksi. Sitä voidaan hyvin pitää Jumalan valtakunnan perustuslakina.

5:13 Uskovat ovat maan, eikä lihan suola. Ilman tarpeellisia suoloja maan kasvu heikkenee, ja kasveista tulee huonoja. Uskovat ovat suola, mutta eivät ole yrttisuola, jossa on suolan lisäksi katkeria mausteita. Maan suola on tarkoitettu siroteltavaksi maaperään, eikä säilytettäväksi säikeissä. Niinpä uskovienkin tehtävä on elää muiden ihmisten seassa todistukseksi heille, eikä eristäytyä luostareihin. Jeesus esittää aikamoisen ajatusleikin: suola menettää makunsa, ja sitten jo suolakin pitäisi suolata jollakin konstilla! Mutta millä ihmeellä? Itse asiassa tuo ajatusleikki on vielä karneampi, sillä verbin <moorainoo> perusmerkitys on (pass): tyhmistyä, tulla hulluksi/tyhmäksi, ja siitä johdettuna: mennä pilalle, käydä mauttomaksi. Se esiintyy LXX:ssa 4x (2Sm 24:10; Jes 19:11; Jer 10:14; 28:17) ja UT:ssa 4x (Mt 5:13; Lk 14:34; Rm 1:22; 1Kr 1:20).
Jääköön tämä sana pelkäksi ajatusleikiksi, olkoon meillä suola itsessämme, Mk 9:50.

5:15 Vakka = <modios> on viljamitta, n. 8–9 litraa.

5:17 Verbi <katalyoo> = hävittää, hajottaa, kumota, on voimakkaampi kuin verbi <lyoo> = avata, irrottaa, päästää irti; hajottaa, purkaa, tehdä tyhjäksi, joka esiintyy mm. kohdissa Mt 5:19, Jh 5:18. Verbi <pleero'oo> = täyttää, toteuttaa, suorittaa loppuun, tehdä täydelliseksi, esiintyy Matteuksella 16x (Mt 1:22; 2:15, 17, 23; 3:15; 4:14; 5:17; 8:17; 12:17; 13:35, 48; 21:4; 23:32; 26:54, 56; 27:9), Markuksella 2x (Mk 1:15; 14:49), Luukkaalla 9x (Lk 1:20; 2:40; 3:5; 4:21; 7:1; 9:31; 21:24; 22:16; 24:44) ja Johanneksella 15x (Jh 3:29; 7:8; 12:3, 38; 13:18; 15:11, 25; 16:6, 24; 17:12f; 18:9, 32; 19:24, 36).
Matteus osoittaa nimenomaan, kuinka vanhan liiton kirjoitukset toteutuvat Jeesuksessa Kristuksessa.

Toisaalta Herramme Jeesus ei tullut ainoastaan toteuttamaan Jumalan vanhassa liitossa antamaa lakia (Mt 7:12, 22:37–40, Jh 1:17), vaan myös tekemään sen täydelliseksi oman ruumiinsa uhrilla. Niinpä uuden liiton laki on täydellinen, se onkin rakkauden laki (Rm 13:10), vapauden laki (Jk 2:12, 1:25), elämän hengen laki (Rm 8:2), kuninkaallinen laki (Jk 2:8).

Mitä Herra vaatii ihmiseltä? Se selviää Jumalan sanan ilmoituksen pohjalta:

Jumalan ilmoittaman Tooran vaatimukset (käskyjen ja kieltojen määrä):

A) Vanha Testamentti:

1) 2Ms – 5Ms	Mooseksen laki	613
2) Ps 15	kuningas Daavid	11
3) Jes 33:13–16	profeetta Jesaja	6
4) 5Ms 10:12–13	profeetta Mooses	5
5) Mka 6:8	profeetta Miika	3
6) Jes 56:1	profeetta Jesaja	2
7) Hab 2:4	profeetta Habakuk	1

B) Uusi Testamentti:

8) Mt 23:23	mikä laissa on tärkeämpää	3
9) Mt 22:36–40	lain suurin käsky	2
10) Rm 1:17, Gal 3:11, Hpr 10:38–39	Uusi liitto	1
11) Mt 5:17–20	Herramme Jeesus	kaikki on täytetty, Jh 4:34, 19:28–30

5:18 Hebreassa pienin kirjain on <jood> ja kreikassa <ioota>. Jumalan Sanaan ei ole kirjoitettu pienimpiäkään kirjaimia turhaan. Vrt. tietokoneohjelmassakaan ei saa puuttua yksikään pilkku tai piste, muuten ohjelma ei toimi!

5:21 Tämä on suora lainaus VT:sta kymmenen käskyn laista, 2Ms 20:13, 5Ms 5:17.

5:22 Monissa kreik. käsikirjoituksissa ei ole sanaa: syyttä.

Tässä ilmenevät oikeuden asteet: a) oikeuden tuomio (paikallinen), b) suuren neuvoston eli

sanhedrinin (eli synedrionin) tuomio (valtakunnallinen) ja c) helvetin tuli (iankaikkinen).

a) vihaustua = <orgidzomai> on tässä preesensissä kuten myös kohdassa Ef 4:26. Muualla UT:ssa se on aoristissa.

b) vain tässä esiintyvä tuntematon haukkumasana <raka> tulee arameasta ja hepreasta verbijuuresta <riiq> = olla tyhjä. Niin ollen se tarkoittaa jotakin sellaista kuin tyhjänpäiväinen, tyhjäpäinen, tyhjänveroinen. Jokin engl. käännös käyttää ilmaisua: good for nothing, joka onkin varsin osuva ilmaus. Vrt Job 6:21.

c) <mooros> voi tarkoittaa sekä tyhmää että hullua, siis ylipäättään mieletöntä sanan syvimmissä merkityksessä. Matteuksella se esiintyy tämän lisäksi kohdissa Mt 7:26, 23:17, 25:3,3,8, joissa kaikissa se on käännetty tyhmäksi.

- 5:23 Opetuslapsi = <matheetes> (261x) esiintyy vain evankeliumeissa ja Apostolien teoissa. Klassisessa kreikassa sana tarkoitti jonkun opettajan tai oppineen oppilasta, mutta Evankeliumissa merkitys on syvempi, kutsuihan Jeesus näitä oppilaitaan myös lapsiksi, Jh 21:5. Me olemme itse kukin olleet koulussa ja työelämässä jonkun oppilaita, mutta emme opetuslapsia. Kristityt ovat vain ja ainoastaan Jeesuksen Kristuksen opetuslapsia.
- 5:26 Ropo (UT38), kolikko = <kodrantees> = kvadrantti eli neljännesassi eli kaksi leptonia. Työmiehen päiväpalkka eli yksi denari oli 64 neljännesassia. Sama sana esiintyy Mk 12:42.
- 5:27 Tämä on suora lainaus VT:sta kymmenen käskyn laista, 2Ms 20:14, 5Ms 5:18. Vanhempi ilmaus: tehdä huorin, tarkoittaa aviorikoksen tekemistä. Sitä myöskin verbi <moikheuo> tarkoittaa kaikissa esiintymissään (UT 15x, LXX 12x) joko luonnollisessa (Lk 16:18, Jh 8:4) tai hengellisessä (Jer 3:9, Ilm 2:22) mielessä.
- 5:28 Jokainen joka katsoo = <pas ho blepoon> : verbimuoto akt part prees, mikä tarkoittaa jatkuvampaa katsomista kuin vain hetkellistä vilkaisua tai silmäystä. Niin, että alkaa himoita häntä = sm: halutakseen/ himoitakseen häntä. Kyse on siis sydämen asenteesta ja sen vaikutuksesta käyttäytymiseen.
- 5:31 Tämä on lainaus VT:sta Mooseksen laista, 5Ms 24:1s.
- 5:37 Käännös on tulkitseva, koska sanallinen käännös on suomeksi vaikeaselkoinen.
- 5:41 Virsta = <milion> on kreik. muoto roomalaisesta pituusmitasta <mille passuum> eli tuhat askelparia, á 1,478 m, eli yhteensä 1.478 m. Tästä sanasta on johdettu myös engl. pituusmitta maili, joka on 1.609 m.
- 5:43 Sanonta: rakasta lähimmäistäsi on VT:ssa, 3Ms 19:18, mutta sanontaa: vihaa vihollistasi ei löydy VT:sta. Se oli ihmisten keksintö.
- 5:45 Jumala kuormittaa pilvet kosteudella niin, että ihmiset saavat siunauksen sateita, Job 37:11, Srn 11:3, vieläpä sekä vanhurskaat että väärämieliset. Ks myös 5Ms 1:12 ja Srn 12:2, joka puhuu ihmisen vanhuudesta.
- 5:46 Publikaanit olivat tullien ja verojen kerääjiä, jotka olivat vuokranneet roomalaisilta tullin- ja veronkanto-oikeuden määrättyyn alueeseen tai piiriin. Heillä saattoi olla vielä alaisia palveluksessaan. Juutalaiset vihasivat heitä, koska he palvelivat vallanpitäjiä omaksi edukseen, ja toisaalta siksi, että he olivat pakanoiden palveluksessa ja siten uskonnollisessa mielessä epäpuhtaita.
- 6:4 Sanoilla: itse, ja: julkisesti, ei ole vastinetta NA:ssa.
- 6:11 Sana <epiousios> ei esiinny missään muualla kreik. teksteissä kuin tässä Herramme opettamassa rukouksessa ja rinnakkaiskohdassa Lk 11:3. Origenes väitti, että sanan olivat keksineet evankeliumin kirjoittajat. Sanan tarkasta merkityksestä ollaan epävarmoja, mutta sen merkitys voi olla:

1. tähän päivään kuuluva, jokapäiväinen,
2. seuraavaan päivään kuuluva, huomina,
3. olemassa oloon tarpeellinen,
4. yliluonnollinen. Tai mahdollisesti se tarkoittaa kaikkia näitä eri vivahteita.

Jännittäväksi asian tekee se, että Pyhä Hieronymus, mies, joka käänsi Raamatun hepreasta ja kreikasta latinan kielelle 300-luvun lopulla, käänsi sanan <epiousios> kahdella eri tavalla.

Matteuksen evankeliumissa hän käänsi sen uudissanalla supersubstantial eli yliluonnollinen, transsendentaalinen tai olennainen ja Luukkaan evankeliumissa sanalla jokapäiväinen. Alkuperäisen sanan etymologia antaa mahdollisuuden kumpaankin merkitykseen, joten yksimielisyyttä sanan olemuksesta ei ole vielä. (Radio-ohjelma Aristoteleen kantapää 2.11.2016)

Tämä pyyntö sisältää hetkellisuuden: <dos heemiin seameron> = anna (aor.) meille tänä päivänä. Vrt. Lk 11:3.

- 6:21 Luther lausui: Ihmisen jumala on se, mihin hän sydämensä kiinnittää. Niinpä jokaisella ihmisellä on jokin jumala eli aarre, joka on hänen sydämensä vallannut. Nykyään puhutaankin idoleista.
- 6:22 Terve = <hapluus> merkitsee: ilman ryppyä, avoin, kirkas, puhdas, yksinkertainen.
- 6:23 Viallinen = <poneeros> merkitsee: paha, sairas, väärin tai totuuden vastaisena näkevä. Tälle totuudelle on esimerkki Vanhassa Testamentissa, 1Sm 23:19–23.
- 6:24 Palvella = <duuleuo> merkitsee: olla orjana, kuulua kokonaan jollekin, olla toisen vallan alaisena. Olla uskollinen = <antekhoo> = 1. liittyä jhnk, pitää kiinni jstk, olla jnk puolella (Lk 16:13, Tt 1:9), 2. auttaa, tukea, holhota (1Ts 5:14). Esiintyy 4x UT:ssa.
- 7:16 Orjantappurat ja ohdakkeet tulivat syntiinlankeemuksen ja maan kiroamisen seurauksena, 1Ms 3:18. Ne ovat hyödyttömiä ja viljapellossa suorastaan haitallisia kasveja.
- 7:17 Mädännyt puu: ns. tyvilaho alkaa puun juuristosta ja leviää puun sydänosaan. Eli puu mätäneä tai lahoaa sisältä päin.
- 7:18 Kr sana <sapros> (8x UT:ssa), joka on käännetty tässä ja edellisessä jakeessa sanalla: huono (samoin Mt 12:33 ja Lk 6:43), sanalla: keltainen, Mt 13:48, ja sanalla: rietas, Ef 4:29, on oikeastaan jotakin vielä pahempaa: mätä, laho, mädännyt, pilaantunut, härskiintynyt.
- 7:21 Hedelmä ei ole pelkästään sanoissa tai teoissa, vaan koko elämässä, sanoissa ja teoissa. Muotojumalaisuus ei pelasta ihmistä.
- 7:22 Nimessäsi = <en too onomati sou> on hyvin yleinen ilmaus UT:ssa, mutta tässä on ilmaus <too onomati sou> joka merkitsee: nimelläsi, nimelläsi käyttäen, nimesi voimalla/ avulla. Nämä ihmiset eivät elä Kristuksessa, vaan he käyttävät Herran Jeesuksen nimeä välineenä toiminnalleen. Uskovia kehoitetaan toimimaan kaikessa nimenomaan Herran Jeesuksen nimessä, Kol 3:17.
- 7:23 Lausua julki = <homologeoo> = puhua samoin, olla yhtä mieltä, tunnustaa, sanoa avoimesti/ julkisesti. Jeesus tunnustaa tuolloin julkisesti olevansa yhtä mieltä noiden ihmisten kanssa, ettei hän tuntenut heitä. Heillä ei ollut todellista yhteyttä Kristukseen. Kauhea tilanne. Laittomuuden tekijät: synti on laittomuus, 1Jh 3:4, mutta uuden liiton lupaus on, että Herra antaa katuvalle anteeksi synnit ja laittomuudet eikä niitä enää muisteta, Hpr 10:16–17. Herra Jeesus on kuollut edestämme lunastaakseen meidät kaikesta laittomuudesta, Tt 2:11–14.
- 7:27 Se sortui kokonaan = sm: sen sortuminen oli suuri.
- 8:4 Koska elettiin vielä vanhan liiton aikaa, Jeesus käski miehen uharata Mooseksen säätämän uhrilahjan. Miksi? Ei ainoastaan lain noudattamiseksi vaan todistukseksi heille, eli heikäläisille –

papeille ja kaikelle joukolla, joka oli liittynään heihin, jotta he uskoisivat Jeesuksen olevan luvattu Messias.

- 8:15 Palveli Jeesusta = sm: palveli häntä, on osassa kreik. tekstejä: palveli heitä.
- 8:20 Ihmisen Poika on nimitys, jota Jeesus käytti itsestään, ja jonka pohjana on Danielin ennustus Messiaasta Dan. 7:13-14. Nimitys esiintyy 69x synoptisissa evankeliumeissa (Mt 31x, Mk 13x ja Lk 25x), 12x Johanneksen evankeliumissa, mutta vain 3x muualla UT:ssa (Apt 7:56, Ilm 1:13 ja 14:14) eli yhteensä 84x koko UT:ssa.
Jeesus sanoi, ettei hänellä ole paikkaa mihin hän päänsä kallistaisi. Vasta ristillä hän saattoi kallistaa päänsä, Jh 19:30.
- 8:21 Toinen = <heteros> = toinen, toisenlainen, on eri sana kuin <allos> = toinen (samanlainen). Opetuslapsissakin on erilaisia, turha puhua, että he olisivat samaan muottiin valettuja.
- 8:23 Opetuslapset saivat kokea todeksi sen, mitä oli kirjoitettu Psalmeissa, Ps 107:23–32.
- 8:27 Herra on myös tuulen valtiasta, Ps 78:26, kuten Joonan tapauskin todistaa, Jna 1:4.
- 8:28 Gadaralaisten aluetta sanotaan myös eri kreik. teksteissä gerasalaisten tai gergesalaisten alueeksi, Mk 5:1 ja Lk 8:26.
- 8:29 Ilmaus <ti heemin kai soi> = sm: mitä meillä ja sinulla on yhteistä/ tekemistä. Kyseessä on sanonta, joka on käännetty: mitä sinä meistä tahdot. Se esiintyy myös Mk 1:24 ja Lk 4:34. Ks. myös Mk 5:7, jossa sanonta esiintyy muodossa <ti emoi kai soi> ja 2Sm 16:10, 19:23 joissa sanonta esiintyy muodossa <ti emoi kai hyymen>.
Ennen aikaa = <pro kairou>, sama ilmaus esiintyy 1Kr 4:5. Herra on määrännyt tuomion ajan, nyt on armon aika.
- 8:31 Lähetä meidät sikalaumaan, on joissakin kreik. teksteissä muodossa: salli meidän mennä sikalaumaan.
- 8:34 Miksi ihmeessä he pysyivät Jeesusta lähtemään pois heidän alueeltaan?
- 9:2 Bys: Sinun syntisi on annettu sinulle anteeksi, samoin jakeessa 5. Molemmissa kreik. tekstimuodoissa sana synti on monikossa. Ks. Mk 2:5,9 ja Lk 5:20,23.
- 9:4 Sana <hinati> = miksi, mitä (tarkoitusta) varten. Esiintyy UT:ssa 6x: Mt 9:4, 27:46, Lk 13:7, Apt 4:25, 7:26, 1Kr 10:29. Vrt 2Ms 2:13, Job 3:11. Vrt Jer 8:5, jossa on kysymyssana miksi = mistä syystä. Molemmat hankalia kysymyksiä ihmiselle. Ks myös Tm 21:3.
Mitä varten te ajattelette pahaa? on helppo kysymys, johon on äärimmäisen vaikea vastata. Seuraavan kerran, kun ajattelet pahaa jostakusta ihmisestä, kysypä itseltäsi tämä kysymys! Niin, mihin oikein pyrit sillä, että ajattelet tai puhut pahaa lähimmäisestäs? Minä en tiedä, häveten joudun tunnustamaan.
- 9:11 Fariseukset eivät menneet kysymään suoraan Jeesukselta itseltään, vaan toimivat hänen selkensä takana ja yrittivät kylvää epäilyä opetuslasten keskuuteen. Tämä on sangen tyypillistä uskonnollisessa maailmassa.
- 9:12 Mutta Jeesus vastasi fariseuksille suoraan niin kuin asia oli.
- 9:14 Kr. teksti on sm: Minkä vuoksi me ja fariseukset paastoamme usein, mutta sinun opetuslapsesi eivät paastoa?
Johanneksen opetuslapset olivatkin aika veijareita. He eivät kysyneet suoraan, miksi sinun opetuslapsesi eivät paastoa, vaan hurskaan epäsuorasti, että mikä kumma siinä on kun me ja jopa fariseukset paastoamme paljon ja sinun seuraajasi selviävät selvästi helpommalla. Tämä on sangen

tyypillistä uskonnollisessa maailmassa – kait te nyt vähemmälläkin älyätte, että me olemme valiojoukkoa, mutta nuo muut ovat vain harrastelijoita...

- 9:15 Mutta Jeesus vastasi Johanneksen opetuslapsille suoraan niin kuin asia oli.
- 9:22 Kreik. verbi <soodzo> = tehdä eheäksi, voidaan kääntää a) pelastaa tai b) parantaa, tehdä terveeksi. Pelastukseen Jeesuksessa Kristuksessa kuuluu se, että ihminen tulee terveeksi ja ehjäksi hengen, sielun ja ruumiin puolesta. Lopullisesti tämä toteutuu ylösnousemuksessa.
- 9:26 Sana <feemee> = sanoma, viesti, uutinen, tieto, huhu, maine, esiintyy vain 3x: tässä ja Lk 4:14 sekä LXX:ssa Snl 15:30. Evankeliumi on hyvä sanoma Jeesuksesta.
- 10:4 Sana Kananeus ei johdu sanasta Kanaan tai kanaanilainen, eikä se ole varsinaisesti nimi, vaan tarkoittaa kiivailijaa, seloottia. Ks. Lk 6:15.
- 10:25 Beelsebul tarkoittaa: lantakasan jumala, tai: sontaherra. Beelsebub = karpästen herra, tarkoittaa pahojen henkien päämiehestä eli saatanaa. Molemmat nimet johtuvat nimestä Baal-Sebub, joka oli alunperin filistealaisen Ekronin kaupungin jumala., ks. 2Kn 1:2,3,6,16.
- 10:29 Ropo = <assarion> = assarion t. assi, roomalainen kuparikolikko. Työmiehen päiväpalkka eli yksi denari oli 16 assia. Siten työmies saattoi ostaa päiväpalkallaan 32 varpusta. Sama sana esiintyy Lk 12:6.
- 10:34 Jeesus ei tullut tuomaan rauhaa maailmalle, vaan opetuslapsille, Jh 14:27. Hän ei tullut perustamaan maailmallista rauhanliikettä, vaan tuomaan pelastuksen synnistä, sillä Jumalan rauha ja synti eivät sovi yhteen. Evankeliumin seurauksena tämä maailma jakaantuu ja riitaantuu. Ks. Apt 14:4.
- 11:19 Jakeen loppuosan voisi kuulua myös: Niinpä viisaus on osoittautunut oikeaksi lapsissaan, tai: Niinpä viisaus on osoittautunut oikeaksi teoissaan. Osassa kreik. teksteissä tässä on: lapset, ja osassa: teot. Niinpä jakeen loppuosa on käännetty yhdistelmänä: Niinpä viisauden ovat osoittaneet oikeaksi sen lapset ja teot. Ks. myös Lk 7:35.
- 11:20 Tässä ja seuraavassa jakeessa on sama verbi <metanoeeo>, joka on aiemmin käännetty: tehdä parannus, (UT38), mutta tässä on käytetty käännöksenä kahta eri verbiä kääntyä ja katua, jotta sanan merkitys tulisi täydellisemmin esille.
- 11:25 Jeesus ei yhdistänyt tyhmyyttä ja uskoa, vaan nöyryyden ja uskon. Ja jos ylpeä ihminen ajatteleekin, että nöyryys on tyhmyyttä, niin se ei kuitenkaan ole totta, vaan ylpeän sydän on väärämielinen ja niin ollen itse asiassa tyhmä!
- 11:28 Jeesus perusti todellisen, oikean työväenliikkeen! Myöhemmin muuan parta-Kalle yritti apinoida sitä, mutta sai aikaan vain irvikuvan, jolla oli karneat hedelmät – miljoonien ihmisten orjuutus ja kuolema.
- 11:30 Lain ies oli raskas, mutta Jeesuksen ikeen voivat ottaa päällensä työtätekeväiset ja raskautetutkin!
- 12:5 Verbi <bebeelo'oo> = tehdä epäpyhäksi, saastuttaa; loukata jnk pyhyyttä, esiintyy vain tässä ja Apt 24:6.
- 12:11 Monet kääntävät sananmukaisesti: yksi lammas. Mutta Pentti Mäkinen perustelee: Kirjoittaisin: jolla on lammas. Sana <hen> tässä ilmeisesti on epämääräisen artikkelin tapainen. Ei varmaankaan tarkoiteta, että vain sellainen, jolla on yksi ainoa lammas, nostaa sen kuopasta.
- 12:20 Ruoko = <kalamos> voi tarkoittaa ruokokynää, mittaruokoa, ruokohuilua tai mitä tahansa, joka on tehty ruo'osta.
- 12:28 Verbi <fthano> = ehtiä, ennättää, tulla, saapua, saavuttaa, tavoittaa, esiintyy UT:ssa 7x, tämän lisäksi: Lk 11:20, Rm 9:31, 2Kr 10:14, Fil 3:16, 1Ts 2:16, 4:15.

- 12:33 Adjektiivi <sapros> = pilaantunut, mätä, laho, kelvoton, huono, paha, esiintyy UT:ssa 8x.
Ks Mt 7:17–18.
- 12:40 Ylösnousemus: ks 1Sm 2:6, Mt 12:39–40, 1Kr 15:3–4, Ps 16:10, Apt 2:23–27, 13:32–37.
- 12:44 Verbi <skholadzoo> (2x) = 1. olla vapaana/ vapaa-ajalla, 2. olla tyhjä/ asumaton, 1Kr 7:5.
Verbi <kosmeoo> (10x) = 1. laittaa kuntoon/ järjestykseen, 2. kaunistella, koristella.
- 13:11 Sana <mysteerion> (28x) = 1. salaisuus, 2. salainen merkitys: Mt 13:11; Mk 4:11; Lk 8:10;
Rm 11:25; 16:25; 1Kr 2:1,7; 4:1; 13:2; 14:2; 15:51; Ef 1:9; 3:3,4, 9; 5:32; 6:19; Kol 1:26,27; 2:2;
4:3; 2Ts 2:7; 1Tm 3:9,16; Ilm 1:20; 10:7; 17:5,7. Tutki!
- 13:21 Ks. Mk 4:17.
- 13:33 Kolme vakallista (kr <treis saton>), on n. 36 litraa.
- 13:35 Verbi <ereugomai> = tuoda julki, kuuluttaa esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa kohdissa
Ps 19:3, Hos 11:10, Am 3:4,8, joista kolmessa viimeisessä se on vastine hepr. verbille <šaa'ag > =
ärjyä (leijona) ja ensimmäisessä <naaba'> = julistaa, ilmoittaa.
- 13:48 Kelvoton = <sapros>, ks Mt 7:17–18.
- 13:51 Joissakin kreik. teksteissä opetuslapset vastasivat: Olemme, Herra. Ks. Mt 16: 15–17, minkä mukaan
tämä tunnustus tapahtui vasta myöhemmin.
- 13:53 Verbi <metairoo> esiintyy UT:ssa vain tässä ja Mt 19:1. LXX:ssa se esiintyy 4x, esim. Ps 80:9 ja
Snl 22:28.
- 13:57 Sana <atimos> (4x) = kunniaa vailla oleva, väheksytty, halveksittu, Mk 6:4, 1Kr 4:10, 12:23.
- 14:1 Tämä neljännysruhtinas oli Herodes Antipas, Herodes Suuren ja Malthaken poika, Arkelauksen veli.
Hän meni naimisiin Nabatean kuninkaan Aretas IV:n tyttären kanssa, mutta hylkäsi tämän
voidakseen mennä naimisiin velipuolensa Filippuksen (= Herodes Filippus I, Herodes Suuren ja
hänen kolmannen vaimonsa Mariamnen poika) vaimon Herodiaan kanssa. Myöhemmin keisari
Caligula erotti hänet ja karkotti maanpakoon Gallian Lugdunumiin (nyk. Lyon Etelä-Ranskassa).
Herodias seurasi häntä maanpakoon.
- 14:3 Verbi <apotitheemi> = 1. panna pois, luopua jstk, 2. panna syrjään, panna vankilaan, esiintyy UT:ssa
9x: Mt 14:3; Apt 7:58; Rm 13:12; Ef 4:22, 25; Kol 3:8; Hpr 12:1; Jk 1:21; 1Pt 2:1.
Johannes Kastaja pantiin syrjään, vankilaan, pois häiritsemästä Herodeksen elämää. Näin tehtiin
aiemmin Joosefille, 1Ms 39:20, Miikalle, 1Kn 22:26–27, Jeremialle, Jer 37:14–16, ja myöhemmin
apostoleille, Apt 5:17–18. Saman ovat joutuneet kokemaan monet Herran todistajat myöhemmin.
Herodias oli Herodes Suuren pojan Aristobuluksen tytär. Hän oli ensin naimisissa setänsä Herodes
Filippus I:n kanssa, mutta hylkäsi tämän elääkseen yhdessä Herodes Antipaan kanssa.
Herodias oli älykäs, häikälemätön luikero, jonka esikuva VT:ssa on Iisebel, 1Kn 21:8s.
- 14:4 Johannes tunsu Jumalan antaman lain, 3Ms 20:21.
- 14:6 Herodiaan tytär oli nimeltään Salome. On kuitenkin epävarmaa, oliko hän Herodiaan ja Herodes
Filippus I:n tytär. Salome joutui myöhemmin naimisiin isosetänsä Herodes Filippus II:n kanssa (joka
oli Herodes Suuren ja hänen viidennen vaimonsa, jerusalemilaisen Kleopatran poika) ja myöhemmin
serkkunsa Aristobuloksen kanssa.
- 14:8 Ilmaus <dos moi hooe> voitaisiin kääntää vapaasti ja modernisti: anna minulle tässä ja nyt!
Nykyinen länsimainen kulttuuri on nostanut tämän ajattelutavan suurensikin arvoon, vaikka sen
taustalla on kovasydäminen tyhmyys, suoranainen jumalattomuus.
- 14:9 Ei ollut Herodeksessa miestä estämään mielettömyyttä.

- 14:10 Mk 6:27 kertoo, että Herodes lähetti asialle henkivartijansa. Mitäköhän hän ajatteli tuosta virkatoimestaan? Varmaan samaa kuin lääkäri, joka joutuu tekemään abortin.
- 14:11 Varsinaiset ilojuhlat nämä synttärarit: jälkiruuaksi Johannes Kastajan pää vadilla. Näille ilojuhlille on esikuva VT:ssa, Tm 9:27.
Mitähän kummaa tyttö ja hänen äitinsä tekivät tuolla päällä? Heittelivät pitkin seinä? Raamattu ei kerro...
- 14:24 Vakomitta = <stadion> on 600 kreikk. jalkaa eli 192 metriä.
- 14:25 Roomalaisen käytännön mukaan yö (n. klo 18-6) jaettiin neljään kolmituntiseen vartioon. Neljäs yövartio oli n. klo 3-6 aamulla.
- 14:27 Minä se olen: voidaan kääntää myös: Minä Olen, joka on Jumalan nimi VT:ssa, 2Ms 3:14.
- 14:30 Pietari oli hyvä uimari, Jh 21:7, mutta se ei nyt auttanut. Uskonelämässä tulee eteen tilanteita, joissa parhaatkaan inhimilliset kyvyt eivät auta, vaan on huudettava apua Herralta.
HNT kääntää Pietarin avunhuudon: Herra, auta minua! = <adoonai hooshianna>. Tässä ilmenee tervehdyksen hooshianna todellinen merkitys.
- 14:31 Jeesus antoi Pietarille hengellisen arvonimen <oligopistos> = vähäuskoinen. Se esiintyy UT:ssa 5x, neljästi Matteuksella ja kerran Luukkaalla: Mt 6:30, 8:26, 14:31, 16:8 ja Lk 12:28. Kerran se osoitetaan erikoisesti apostoli Pietarille, kahdesti koko opetuslapsijoukolle ja kahdesti kaikille.
Miksi epäilit? Miksi = <eis ti> = mitä varten, mitä tarkoitusta/ päämäärä varten, mihin oikein pyrit tällä.
Verbi epäillä = <distazoo> = epäillä, epäroidä, horjua kahtaalle; esiintyy vain tässä ja Mt 28:17 ylösnousseen Kristuksen ilmestyessä opetuslapsille! Ihmisparan sydän horjuu ja hoippuu kahtaalle, vaikka hän näkisikin tosiasiat aivan edessään. Siinä mielessä monien käyttämä sanonta: Minä en usko muuta kuin sen minkä näen, ei pidä pohjiaan myöten paikkaansa. He eivät välttämättä usko vaikka näkisivätkin.
Jeesus ei kieltänyt apuaan siltä, joka sitä tarvitsi ja pyysi, mutta kylläkin nuhteli vähäuskoisen epäuskoa. Tämän kokemuksen jälkeen Pietarin luottamus Jeesukseen varmasti lujittui. Hän ymmärsi olevansa tämän ajan lakien alainen, mutta näki samalla, että Jeesus on niiden yläpuolella.
- 15:1 Fariseukset ja kirjanoppineet pitivät kirjoitetun lain eli tooran rinnalla myös kirjoittamattoman lain eli perinnäissäännöt, jotka rabbi Jehuda ha-Nasi kirjoitti muistiin n. 200 jKr. Kokoelmaa kutsutaan Mišnaksi. Heillä oli kaikkiaan 365 kieltoa ja 248 käskyä eli yhteensä 613. Heidän elämänsä on täytynyt olla raskasta ja vaikeaa! Vrt. Mt 22:23 saddukeukset.
- 15:2 Fariseukset halusivat, että opetuslapsetkin olisivat olleet perinnäissääntöjen alla. Ja näin on nykyäänkin! Käsien peseminen ennen syömistä on toki hyvä asia, mutta fariseukset eivät ymmärtäneet, että opetuslapset eivät olleet vielä päässeet uskossaan niin pitkälle, sillä he olivat vasta äskén rakastuneet Jeesukseen. Niin pitkälle fariseukset taasen eivät päässeet koskaan!
Perinnäissäännöt, ks: Jer 35:6,11, Mt 15:2–6; Mk 7:3–13; Gal 1:14; Kol 2:8.
Vrt evankeliumin mukainen opetus: 1Kr 11:2, 2Ts 2:15, 3:6, 1Jh 2:18–27. Paavali ja muut apostolit eivät opettaneet omia perinnäissääntöjään vaan Jeesuksen Kristuksen evankeliumia.
- 15:3 Perinnäissääntöjen huono puoli on se, että ne tulevat esteeksi Jumalan Sanan noudattamiselle. Sen vuoksi elävä usko ei koskaan tyydy perinnäissääntöihin, jotka ovat parhaimmillaankin vain ajallisia ja katoavaisia käskyjä, vaan elävä usko Jeesukseen perustuu iankaikkiseen ja pysyvään Jumalan Sanaan.

- 15:6 Vrt Jer 35:14. Uskonnollinen ihminen kuuntelee kyllä ihmisten opetuksia mutta ei Jumalan sanaa, Mt 23:23–24, 15:1–9. Hengellinen ihminen taas on kuuliainen Kristuksen evankeliumille, mutta ei piittaa ihmiskäskyistä, jotka ovat Jumalan sanan vastaisia, Apt 4:18–20.
- 15:7 Ulkokullattu = <hypokritees> = näyttelijä, teeskentelijä, tekopyhä.
- 15:14 Antakaa heidän olla = <afete autous>, samantyylinen ilmaus on jakeissa Mt 13:30, 19:14, Mk 14:6 ja Apt 5:38 sekä LXX:ssa 2Sm 16:11, 2Kn 23:18 ja Esr 6:7.
- 15:15 Selittää = <fradzoo> esiintyy UT:ssa vain tässä ja LXX:ssa 3x, Job 6:24, 12:8, Dan 2:4.
- 15:39 Osassa kreik. teksteissä alueen nimenä on Magdala ja osassa Magadan. Markus käyttää alueesta nimeä Dalmanuta, Mk 8:10. Joka tapauksessa alue on Gennesaretin järven länsirannalla.
- 16:3 On synkkä = <stygnadzoo> = synkistyä. Taivas synkkenee rajuilman edellä. Samoin kävi rikkaalle nuorukaiselle, kun hän olisi joutunut luopumaan rikkauksistaan Jeesuksen seuraamisen tähden, Mk 10:22. LXX:ssa sana esiintyy vain Hesekielillä puhuttaessa kansojen tyrmistymisestä, kun onnettomuus kohtaa Tyyron ja Egyptin kuningasta, Hes 27:35, 28:19, 32:10. Jeesus tunnusti uskonnollisten johtajien meteorologiset taidot, mutta hengellistä viisautta ja ymmärrystä heillä ei ollut.
- 16:14 Ihmisen Poika on Jeesuksen messiaaninen arvonimi, Dan 7:13.
- 16:16 Pietari tunnusti, että Jeesus on Kristus eli juutalaisten odottama Jumalan lupaama Messias. Se oli vaarallinen tunnustus juutalaisten keskuudessa jo tuohon aikaan.
- 16:17 Tämän oli taivaallinen Isä ilmoittanut Pietarille ja seur. jakeessa Jeesus ilmoittaa hänelle lisää.
- 16:18 Pietari = <petros> = kallonlohkare, kivi, on sanan <petra> = kallio, diminutiivi- eli pienennysmuoto. Siten Pietari ei ole se kallio, jolle Kristuksen seurakunta perustuu, vaan Kristus on kallio, kuten myös 1Kr 10:4 osoittaa toisessa yhteydessä. Jeesuksen sanat voitaisiin kääntää myös: Sinä olet kivi, ja tälle kalliolle minä rakennan seurakuntani...
- 16:19 Näitä valtuuksia Pietari käyttikin myöhemmin. Ei kuitenkaan oman päänsä mukaan vaan Jumalan Pyhän Hengen ohjauksessa: Apt 10:9 – 11:18, 15:1–35.
- 16:23 Jakeen loppuosa on sm: sinä et ajattele sitä, mikä on Jumalan, vaan sitä, mikä on ihmisten. Jeesus ei päästänyt Saatanaa väärine ajatuksineen itsensä ja opetuslasten väliin. Pietari ei ollut sielunvihollinen, mutta hänen 'hyvin inhimilliset' puheensa olivat Saatanan ajatusmaailmasta. Vrt. 2Sm 19:22–24, missä ihmismieli vaati kuolemanrangaistusta. Nyt Pietari ei hyväksynyt sitä.
- 17:6 Pelästyivät suunnattomasti = <efobeetheesan sfodra>. Sama ilmaus esiintyy myös Mt 27:54, mutta ei muualla. Vanhassa testamentissa LXX:n mukaan tällaista suunnatonta pelästymistä esiintyi huomattavasti useammin, mm. 1Ms 20:8; 32:8; 2Ms 14:10; 4Ms 22:3; 5Ms 2:4; Jos 9:24; 10:2; 1Sm 12:18; 17:11; 21:13; 28:5,20; 31:4; 2Kn 10:4; 1Ak 10:4; Neh 2:2. Sitä esiintyi niin Jumalan kansan kuin sen vastustajienkin keskuudessa. Nehemian kohdalla tuo ilmaus on vielä vahvennettu: Silloin minä peljästyin kovin = hepr. <waa'iiraa harbee me'od> = kreik. <efobeetheen poly sfodra>, ja se voitaisiin kääntää: pelästyin suunnattoman paljon, ks Neh 2:2. 1Kn 18:3 on mielenkiintoinen maininta: Obadja oli hyvin Herraa pelkääväinen mies. Siinä on verbin <fobeoo> mediumin partisii-pin preesens –muoto, kun taas edellisissä on kyseessä saman verbin passiivin indikatiivin aoristi.
- 17:14 Ks. Mt 4:24.

- 17:21 Joissakin käsikirjoituksissa on: [21. Mutta tämä laji ei lähde ulos muuten kuin rukouksella ja paastolla.] (käännös TK). Sama jae esiintyy Mk 9:29.
- 17:24 Temppeilvero = <didrachma> = kaksoisdrachma, eli siis 2 drakhmaa. Kysymys on esitetty hieman ivallisessa ja työkeässä sävyssä.
- 17:25 Pietari, vaikka oli sanavalmis mies, ei osannut vastata tuohon kysymykseen kuin lyhyesti ja asiallisesti. Oli ilmeisesti sen verran hämmentynyt moisesta kysymyksestä. Yleensä Pietari kerkesi joka paikassa ensimmäisenä ääneen, mutta nyt Jeesus ehti ennen häntä ja varmaankin yllätti hänet puolestaan omalla kysymyksellään.
- 17:27 Hopearaha = <stateer> on 4 drakhmaa eli juuri tarvittava rahamäärä. Jeesus osoitti Pietarille hallitsevansa myös arkielämän pikkuasiat prikulleen.
- 18:6 Verbi <katapontidzoo> = upottaa, hukuttaa, heittää mereen, ja med/pass: upota, vajota, hukkaa, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Mt 14:30. LXX:ssa se esiintyy muutaman kerran Psalmeissa ja mm. 2Ms 15:4 Srn 10:12.
Myllynkivi = <mylos onikos> tarkoittaa isoa, aasin väännettävää myllynkiveä erotuksena pienemmistä käsikivistä, joilla naiset jauhoivat viljaa päivittäisiin tarpeisiin.
Sana <pelagos>, joka tarkoittaa aavaa merta tai meren syvyyttä, esiintyy vain tässä ja Apt 27:5. Tämä kohta voitaisiin kääntää myös: että aasin väännettävä myllynkivi ripustettaisiin hänen kaulaansa ja hänet heitettäisiin meren ulapalle.
- 18:11 Joissakin käsikirjoituksissa on: [11. Sillä Ihmisen Poika on tullut pelastamaan sitä, mikä on kadonnut.] (käännös TK). Sama jae esiintyy Lk 19:10.
- 18:17 Verbi <parakuuoo> = 1. kuulla ohimennen/ sivusta, 2. olla kuuntelematta, olla tottelematta, esiintyy ainoastaan tässä jakeessa (kahdesti) ja Mk 5:36, jossa Jeesus ei välittänyt ihmisten puheista, jotka hän kuuli sivusta.
- 18:22 Ilmaus 70x7 voidaan kääntää myös 77x, nimittäin LXX kääntää 1Ms 4:24 juuri samalla kreik. ilmauksella. Olkoon kummin hyvänsä, niin siinä on kyllä veljessuhteisiin ihan tarpeeksi anteeksi antamista! Ainakin anteeksi antajasta tuntuu siltä. Ja varmaan anteeksi saajastakin, mikäli hän osaa yhtään hävetä.
- 18:24 Leiviskä t. talentti = <talanton> oli tuon ajan suurin rahayksikkö. Se vastasi 6000 denaaria tai drakhmaa. Yksi denaari oli työmiehen tavallinen päiväpalkka, joten 10.000 leiviskää vastasi 60 miljoonaa denaaria eli työmiehen palkkana 200.000 vuoden työtä! Velka oli aivan mahdoton maksettavaksi.
- 18:26 Tämä palvelija oli nöyristelijä. Hän heittäytyi maahan ja oikein kumartaen rukoili kuningasta, lupasipa vielä maksaa kaiken, vaikkei hänellä ollut siihen mitään mahdollisuuksia.
- 18:29 Tämä palvelija ei ollut nöyristelijä, mutta kylläkin osasi nöyryä toverinsa edessä ja pyytää lisää aikaa velan maksuun. Hän olisi sen todella pystynyt maksamaan, mutta nöyristelijäpä ei tuntenut armoa, vaikka oli sen itse saanut osakseen. Varoittava esimerkki kaikille kristityille.
- 18:34 Vanginvartija = <basanistees> esiintyy vain tässä. Sana merkitsee enemmän kuin pelkkä vanginvartija, kyseessä on henkilö, jonka tehtävänä on kiduttaa vankeja, ehkä tunnustuksen saamiseksi. Sanan voisi kääntää: kiduttaja, räähkääjä, vaivaaja. TK kääntääkin sen sanalla: pyövelinrenki. Tällaisia virkamiehiähän on ollut läpi maailman historian.
- 19:4 Sana <theelys, theeleia, theely> = (adj.) naispuolinen, feminiininen. Sana esiintyy yleensä fem. tai neutrimuodossa (kuten tässä), mutta kerran myös maskuliinissa, 2Makk 7:21: <ton theelyn logismon arseni thymoo> = naisen ajattelutapaan yhtyi hänessä miehen pelottomuus (käännös RKK 1992).

Samoin <arseen, arsen> esiintyy yleensä mask. tai neutrimuodossa (kuten tässä), mutta kerran myös feminiinissä, Tuom 21:12 joissakin LXX:n versioissa.

- 19:6 Yhdistää = <sydzeugnyymi> = iestää yhteen, laittaa yhteiseen ikeeseen, valjastaa parivaljakoksi; yhdistää aviositein.
- 19:17 Joissakin kreik. teksteissä Jeesuksen vastaus alkaa: “Miksi kysyt minulta, mikä on hyvää? On vain yksi, joka on hyvä. Jeesus ei halunnut vastaan ottaa ihmiskunniaa, jotakin arvonimeä tai mainelauseita: hyvä opettaja, suuri filosofi tms. Näin toteutui profeetta Jesajan sana, Jes 53:2.
- 20:3 Päivä ja yö jaettiin molemmat 12 hetkeen t. tuntiin. Kolmas hetki tarkoittaa aikaa n. klo 8-9 aamulla ja yhdestoista hetki n. klo 16-17 iltapäivällä.
- 20:22 Oi sitä ihmisen itsevarmuutta, jota nämäkin veljekset osoittivat, tietämättä mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Heille oli päivän selvää, että he voivat kärsiä ja kestää kaiken sen, minkä Jeesuskin! Mutta eivät ollenkaan ymmärtäneet, mitä se käytännössä tarkoittaa. Noh, myöhemmin se kyllä heille selvisi, ja silloin luuloteltu itsevarmuuskin karisi.
- 20:24 Verbi <aganakteoo> = olla kiihtynyt, närkästyä, suuttua, esiintyy 7x: Mt 20:24; 21:15; 26:8; Mk 10:14,41; 14:4; Lk 13:14.
- 21:5 Nöyrä = <prays> = lempeä, sävyisä, nöyrä. Sana esiintyy UT:ssa vain 4x, tässä ja Mt 5:5, 11:29 ja 1Pt 3:4, ja LXX:ssa 16x, mm. 4Ms 12:3, Ps 25:9, 34:3, 37:11, 76:10, 147:6, 149:4 ja Sak 9:9, josta tämä on lainaus.
- 21:9 Heprean sana <hoošii’annaa> merkitsee varsinaisesti: oi, auta, tai: oi, pelasta. Sitä käytettiin siunauksen toivotuksena ja tervehdyksenä kuningasta vastaan otettaessa, vähän samaan tapaan kuin nykyään huudetaan: eläköön!
- 21:12 Tälle on esikuvana Nehemian toiminta, Neh 13:8.
- 21:23 Arvovaltainen juutalaisten johtomiesten delegaatio tuli kyselemään Jeesukselta hänen valtuuksistaan. Heitä kiinnosti myös, kuka valtuudet oikein on antanut. Emme ainakaan me, he yrittivät vihjata.
- 21:24 Jeesus teki heille helpon vastakysymyksen, johon olisi ollut helppo vastata, kaikki kun tiesivät vastauksen, mutta...
- 21:25 Mistä Johanneksen kaste oli? Taivaastako vai ihmisistä? Tämä on nykyäänkin hengellisen elämän ja toiminnan keskeinen kysymys: tapahtuuko jokin asia taivaasta lähetetyn Pyhän Hengen vaikutuksesta vai onko kyse ihmisten sielullisen elämän uskonnollisesta vaikutuksesta. <dialogidzomai> = ajatella, harkita, miettiä, pohtia, tuumailla, keskustella, neuvotella. Tässä tapauksessa jopa käännös: juonitella, olisi sopiva.
- Alkoivat varsinaiset veljeskokoukset, uskonnollisen politiikan mallioppitunti, joka samalla ennakoivat Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeisen ajan kirkkopoliittikkaa. Sehän noudattelee samankaltaisia ajatuksenjuoksua kaikkine koukeroineen kuin nytkin tässä juonittelussa:
- Neuvonpidon ajatuksenjuoksu oli aika selkeä: koska me emme uskoneet Johannes Kastajaa, emme voi tunnustaa hänen toimintaansa taivaasta lähtöisin olevaksi, eikä hän niin ollen voinutkaan olla Jumalan lähettäjä. Niin...koska me olemme oikeassa, myös meidän tekemämme johtopäätökset ovat oikeita. – Tämä ei kuitenkaan ollut mikään uusi aate, se esiintyi jo paljon aiemmin Jobin ystävien mietelauseena, Job 5:27. – Toisaalta jos jälkikäteen tunnustamme Johanneksen Jumalan mieheksi, joudumme perkaamaan oman ajattelumme ja toimintamme vaikuttimia ja myöntämään ties vaikka mitä! Mutta eihän sellainen sovi...
- Tällaista ajatuksenjuoksua esiintyy nykyään jopa tiedemaailmassa, kun naturalismia/ ateismia (tosiasiassa jumalattomuutta) yritetään kaipitella mukamas tieteellisenä maailmankuvana. Kyse

lienee silloin marxilaisen ideologian jälkeensä jättämästä henkisestä krapulasta. Siinä myllyssä kristityt tieteen tekijät joutuvat helposti leimatuiksi harhaoppisiksi. Ei mitään uutta auringon alla...

- 21:26 Näiden johtajien oli pakko ottaa huomioon yleinen mielipide, koska kaikki pitivät Johannesta profeettana – hedelmistähän puu tunnetaan. Iskulauseen 'Kyllä kansa tietää' juuret ovat kaukana historiassa, sen saivat nämäkin johtajat huomata. Vaarana oli nyt menettää oma arvovaltansa kansan silmissä tai pahimmassa tapauksessa saada osakseen kivisade, Lk 20:6.
- 21:27 Omasta mielestään viisaat ihmiset eivät mielellään anna vastaukseksi lausetta: Emme tiedä, mutta nyt se oli kolmesta pahasta se pienin.
Todellisilla Jumalan miehillä oli aivan toisenlainen mielenlaatu, esim. Pietari (Jh 21:15–19), Johannes (Ilm 7:13–14), Paavali (Apt 9:5) ja Job (Job 39:34–38, 42:1–6).
Jeesus osoitti, ettei hengellinen yhteys ollut mahdollista hänen ja juutalaisten johtomiesten kanssa. Syynä ei ollut evankeliumi vaan uskonnolliset perinnäissäännöt, joista ei tahdottu luopua.
- 21:34 Vuokraviljelijät luovuttivat sovitun osan sadosta vuokrana isännälle.
- 21:39 Poika tuli omaan viinitarhaansa – sehän oli hänen isänsä perintö hänelle – mutta hänen omansa eivät tahtoneet ottaa häntä vastaan... Jh 1:11.
- 21:42 Huippukivi tarkoittaa holvikaaren ylintä kiveä, joka asetetaan paikoilleen viimeisenä ja se yhdistää holvikaaren ja pitää sen koossa. Se oli mitoitettava tarkasti oikean kokoiseksi.
- 22:3 Sm: kutsumaan kutsuttuja.
- 22:15 Verbi <pagideuoo> = virittää ansa, saada ansaan, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa 1Sm 28:9 ja Sm 9:12. Vrt. Mk 12:13 ja Lk 20:20.
- 22:16 Herodilaiset olivat Herodes Suuren vaikutuksesta syntynyt uskonnollispoliittinen puolue. Muodollisesti he olivat juutalaisia, mutta elämäkatsomukseltaan pakanallisia. Fariseukset liittoutuivat tässä vihollistensa kanssa Jeesusta vastaan – yhteinen vihollinen yhdisti!
Vrt. Mt 15:1 (fariseukset) ja 22:23 (saddukeukset).
Nämä kaverit osasivat puhua makeita puheita, vaikka sydämessään ajattelivat juuri päinvastaista, Snl 26:23.
- 22:20 Kirjoitus = <epigrafee> = sm: päällekirjoitus, 5x UT:ssa.
- 22:21 Ihminen on luotu alun perin Jumalan kuvaksi ja lain teot on kirjoitettu hänen sydämeensä.
- 22:23 Saddukeukset olivat järkeisuskon edustajia ja epäilijöitä. Flavius Josefus mainitsee heistä: Saddukeusten oppi on tämä, että sielut kuolevat yhdessä ruumiiden kanssa, eivätkä he halua noudattaa mitään muuta kuin, mitä laki määrää heidän noudatettavakseen. Vrt. Mt 15:1 (fariseukset) ja 22:16 (herodilaiset).
- 22:24 Mennä naimisiin = <epigambreuoo> tarkoittaa juuri: ottaa veljensä vaimo aviokseen. Sana esiintyy vain tässä ja LXX:ssa 9x hepr. verbin <chaatan> = lankoutua, vastineena, esim. 1Sm 18:22–27.
Hankkikoon jälkeläisen veljelleen = sm: herättäköön siemenen veljelleen.
- 22:28 Nämä saddukeukset olivat varmaankin ivaamisen maailman mestareita, niin taidokkaasti oli heidän kysymyksensä rakenneltu. Ilmeisesti tämä heidän juttunsa oli tuohon aikaan jonkinlainen hittikompa, jolla tehtiin 'tuonpuoleiset asiat' naurunalaisiksi. Samaahan on myöhemmin yrittänyt marxilaisuus politiikan ja naturalismi tieteen saralla.
- 22:29 Jeesus ei välittänyt saddukeusten viisaastelusta ja ivailusta, vaan sanoi heille suoraan kasvatusten, että he ovat, eivät ainoastaan väärässä, vaan suorastaan eksyksissä.
Uskossa säilymiseksi ovat tärkeitä Jumalan sana ja voima, ilman niitä ihminen eksyy.

- 22:36 Ks Mka 6:8.
- 22:40 Jeesus kiteytti koko Vanhan liiton kirjoitukset näihin kahteen käskyyn.
- 22:44 Jeesus lainaa jaetta Ps 110:1.
- 22:45 Jeesus teki kiperän kysymyksen, johon kukaan ei kyennyt vastaamaan, koska ihmisymmärryksen mukaan ei ollut mahdollista, että Kristus on sekä Daavidin Herra että Daavidin poika. Tämä osoittaa sen, että ihmisymmärrys on rajallinen. Samoin käsite kaikkivaltius on liian suuri ihmisymmärrykselle ja –logiikalle: Voiko kaikkivaltias Jumala luoda niin suuren kiven, ettei itse jaksakaan kantaa? Kysymys johtaa näennäisesti ristiriitaan (inhimillisen logiikka mukaan), mutta osoittaa tosiasiaa inhimillisen logiikan rajallisuuden ja ristiriitaisuuden, kun tutkitaan käsitettä kaikkivaltius.
- 23:7 Rabbi = <rabbi> on hepreaa ja merkitsee oikeastaan: herrani, tai: mestarini. Se oli kunnioittava puhuttelunimitys, jota käytettiin erityisesti kirjanoppineista, mutta myös muista jotka esiintyivät uskonnollisina opettajina ja keräsivät oppilaita ympärilleen. Niinpä Jeesustakin sanottiin rabbiksi (Mk 9:5 ja 10:51) ja samoin Johannes Kastajaa (Jh 3:26).
- 23:14 Joissakin käsikirjoituksissa on lisäys: [14. Voi teitä, kirjanoppineet ja fariseukset, tekopyhät, sillä syötte leskien talot ja rukoilette näön vuoksi pitkään. Sen vuoksi saatte sitä kovemman tuomion.] (käännös TK).
- 23:27 Jeesus viittaa samalla jakeisiin 5Ms 27:2,4. Samoin teki myöhemmin Paavali, Apt 23:3.
- 23:35 Varsinainen pyhäkkö käsitti pyhän ja kaikkeinpyhimmän. Polttouhrialttari oli tämän pyhäkön ulkopuolella.
- 23:38 Jeesus viittaa profeetta Aamoksen ennustukseen, Am 6:8.
- 24:3 Ilmaus <kat' idian> = erikseen, erillään, yksikseen, yksinäisyydessä, esiintyy tämän lisäksi Mt 14:13,23, 17:1,19, 20:17, Mk 4:34, 6:31,32, 7:33, 9:2,28, 13:3, Lk 9:10, 10:23, Apt 23:19, Gal 2:2, 2Tm 1:9. LXX:ssa se esiintyy vain 2. Makkabilaiskirjassa jakeissa 2Macc 4:5, 6:21, 9:26, 14:21. <synteileia tuu aioonos> = maailmanajan/ aikakauden loppu/ täyttymys, esiintyy UT:ssa kaikkiaan vain 6x, josta viidesti Matteuksella: Mt 13:39,40,49, 24:3, 28:20 ja kerran Heprealaiskirjeessä monikollisena <synteileia toon aioonoon> = maailmanaikojen loppu/ täyttymys.
- 24:5 Minun nimessäni = <epi too onomati muu> voitaisiin tässä kääntää: minun nimelläni esiintyen. Ilmaus esiintyy UT:ssa 14x: Mt 18:5; 24:5; Mk 9:37,39; 13:6; Lk 1:59; 9:48; 21:8; 24:47; Apt 2:38; 4:17,18; 5:28,40. Sen merkitysvivahde on hieman erilainen kuin ilmausten <eis to onoma> = nimeen (9x) ja <en too onomati> = nimessä (29x).
- 24:6 Pelästyä = <throeoo>, jonka perusmerkitys on: huutaa, meluta, esiintyy UT:ssa vain med/pass. muodossa <throeomai> = pelästyä, järkyttyä, säikähtää, 3x, tässä ja Mk 13:7 ja 2Ts 2:2. LXX:ssa se esiintyy vain kerran: Ll 5:4 hepr. verbin <haamaah> vastineena, jolloin ne molemmat tuossa tekstissä voidaan kääntää: huokailla, äännellä, huutaa jnk puoleen.
- 24:7 Tämän ennustuksen mukaan (jakeet 7–8) sodat, nälänhädät ja maanjäristykset lisääntyvät loppua kohti niin kuin poltot ennen synnytystä. Ja tähän asti nähty kehityssuunta on juuri tällainen.
- 24:26 Kammio = <tameion> tarkoittaa yleensäkin sisähuonetta tai varastohuonetta. Sana esiintyy vain tässä ja Mt 6:6, Lk 12:3,24. LXX:ssa se esiintyy muodossa <tamieion> 48x, esim 1Ms 43:30, 2Ms 7:28, 2Kn 6:12, 11:2, Ps 105:30, 144:13, Snl 7:27, 20:27,30, 26:22.

- 24:33 Sana <ginooskete> voidaan kääntää indikatiivina: te tiedätte, tai imperatiivina: tietäkää. Samoin Mk 13:29 ja Lk 21:31.
Se on lähellä, voidaan kääntää myös: hän on lähellä, kuten AS ja TK tekevätkin, samoin monet muiden kielten käännökset.
Oven edessä, tai: ovella, vrt. Ilm 3:20.
- 24:51 Käännökset: hakkaa hänet kappaleiksi, tai: pieksee hänet perinjuurin, ovat tulkitsevia, koska tässä on käytetty verbiä <dikhotomeo>, joka merkitsee kirjaimellisesti: leikata/ halkaista kahtia. Onko tässä eräs syy ihmisen persoonallisuuden jakautumiselle jo tässä ajassa?
- 25:15 Leiviskä = <talanton> = talentti oli tuon ajan suurin rahayksikkö, ja se vastasi 6000 denaria. Denari oli puolestaan tavallisen työmiehen päiväpalkka, ja se vastasi arvoltaan 3,9 g hopeata. Siten yksi leiviskä oli 20 vuoden palkka, kaksi leiviskää 40 ja viisi leiviskää 100 vuoden palkka! Eivät siis mitään pikkurahoja.
- 25:18 Palvelijan käyttäytyminen oli hyvin omituista. Oliko hänellä kenties alemmuuskompleksi sen vuoksi, että muilla oli enemmän kuin hänellä? Jos oli, niin se oli aivan turhaa nöyristelyä. Piilottaisitko sinä 20 vuoden palkan maakuoppaan? Vrt. selitystä 18:24.
- 25:24 Palvelija kutsui herraansa sanalla <skleeros> = kova, ankara, karski, mutta herra palvelijaansa sanalla <okneeros> = laiska, veltto, jae 26.
- 25:34 Nyt toteutuu se lupaus, jonka Jeesus antoi aiemmin, Mt 5:5, 19:29.
- 26:4 Tämä kokous pidettiin väärässä hengessä!
- 26:6 Ilmeisesti oli niin, että tämä Simon oli sairastanut spitaalia, Jeesus oli parantanut hänet, ja nyt hän saattoi elää normaalia elämää muiden ihmisten keskuudessa eikä yhteisön ulkopuolelle suljettuna, 3Ms 13:46, 4Ms 5:2. Ihmisiltä hän oli kuitenkin saanut liikanimen Spitaalinen muistona entisestä elämästä. Näinhän on nykyäänkin, kun moni uskoon tullut Jumalan lapsi muistetaan entisen elämän mukaisesti nimen etuliitteellä Räyhä-, Juoppo-, Varas- tai jotakin vielä pahempaa.
- 26:9 Korkeaan/ hyvään hintaan = <pollou> = sm: paljolla, paljosta, esiintyy tässä merkityksessä myös Apt 22:28.
- 26:13 Naisen nimeä emme tiedä, mutta hänen tekonsa ja vaikuttimensa tiedetään kaikkialla maailmassa, missä vain evankeliumia on julistettu kaikkina aikoina. Aikamoinen saavutus, jonka rinnalla kalpenevat faaraotkin ja muut mahtimiehet. Muita nimeltä mainitsemattomia ovat Noomin sukunustaja, Rt 4:1, ja perheen isäntä, joka oli varannut huoneen pääsiäisateriaa varten Jeesukselle ja opetuslapsille, Mt 26:18, Mk 14:14. Naisen nimeä ei mainita, mutta hän suoritti tärkeän tehtävän. Hän on yksi Raamatun tuntemattomista sankareista, jotka Jumala kyllä tuntee ja palkitsee heidät heidän uskollisuutensa mukaan. Ks myös Mk 14:3–9, 12:42–44, Lk 21:2–4, 1Ms 24:2–66, 1Sm 20:35–39, 2Kn 5:2–4.
- 26:15 Kolmekymmentä hopearahaa oli lain määräämä orjan hinta, 2Ms 21:32, ja toisaalta naisen hinta, 3Ms27:4. Meidän Mestariamme ei myyty vapaan, vaan orjan hinnasta, eikä miehen, vaan naisen hinnasta. Edelleen Herra (JHWH) oli puhunut profeetta Sakarjan kautta, Sak 11:12-13, että juutalaiset arvioivat hänet, Jumalansa, tuon hinnan arvoiseksi. Syvällisiä ovat lain ja profeettojen ennustukset, kun Pyhä Henki niitä avaa!
Punnitsivat hänelle = <estesaa autoo> = sm: asettivat hänelle, on LXX:n mukainen käännös profeetta Sakarjan ennustuksesta, Sak 11:12. Hopea asetettiin vaakaan eli punnittiin ja toisaalta tuo hinta asetettiin Juudaksen valittavaksi, ota tai jätä.
- 26:28 Uusi liitto on ikuinen liitto, Jer 31:31; Mt 26:28; Lk 22:20; 1Kr 11:25; 2Kr 3:6; Hpr 8:8, 13; 9:15; 12:24.

- 26:30 Pääsiäisaterian jälkeen oli tapana laulaa kiitospsalmeja 113–118.
- 26:35 Pietarilla oli intoa – huomattavasti enemmän kuin ymmärrystä. Ja olivatpas opetuslapset kerrankin hämmästyttävän yksimielisiä intoilussaan. Mutta valitettavasti olivat samalla väärässä koko konkkaronkka – eivät päähän päässeet kukaan jälkikäteen syyttelemään toisiaan tai julistamaan: Minähän sanoin että.... Jeesus ei kuitenkaan sammuttanut heidän intoiluaan, tulevien päivien tapahtumat opettivat heille paljon. Näemmekö opetuslapsissa itsemme?
- 26:53 Legioona oli suurin roomalainen joukko-osasto, vahvuudeltaan n. 6.000 miestä. Siten 12 legioonan vahvuus oli n. 72.000 miestä. Kun otetaan huomioon, että yksi Herran enkeli löi yhdessä yössä 185.000 miestä (Jes 37:36), tuo enkelijoukko olisi voinut lyödä sen laskutavan mukaan yli 13 miljardia sotilasta! Maailman väkiluku on tällä hetkellä vähän yli 8 miljardia. Jh 18:3 mukaan sotilasjoukko oli kohortti eli kymmenesosa legioonaa. Eivätpä nuo pidättäjät tienneet, millaiset voimat olisivat voineet tulla heitä vastaan!
- Lähetää = <paristeemi> = 1. antaa jnk käyttöön, varustaa, 2. olla jnk vierellä/ lähellä, 3. olla jnk tukena, auttaa. Jeesus olisi voinut pyytää aikamoisen armeijan avukseen, ja se oli heti tullut Hänen käyttöönsä. Mutta Jeesus halusi toteuttaa Jumalan tahdon: jotta Kirjoitukset (= Vanhan Testamentin ennustukset pelastuksesta) toteutuisivat.
- 26:56 Rohkeat miehet, jotka vähän aiemmin olivat vakuuttaneet vaikka kuolevansa Jeesuksen kanssa, totesivat nyt, että ylivoima on liian suuri, ja he lähtivät kaikki karkuun periaatteella: Pelastautukoon ken voi! He eivät vielä ymmärtäneet, että Jeesus on Pelastaja.
- 26:58 Ks 2Ms 3:5.
- 26:59 Neuvosto ei etsinyt Jeesusta vastaan todisteita vaan väärää todistusta. Miksi? Koska tuomio oli langetettu ensin ja todisteet tarvittiin vasta sitten. Kiinalaiset sanovatkin: Jos syyttää halutaan, niin kyllä todisteita keksitään.
- 26:65 Ylipappi toimi vastoin lakia, sillä hän ei saanut repäistä vaatteitaan, 3Ms 21:10, 10:6. Ylipapin kasukka oli jo alunperin tehty niin, ettei se repeäisi, 2Ms 28:32. Meidän oikean, todellisen ylimmäisen pappimme Jeesuksen paitaa ei revitty, vaan siitä heitettiin arpaa Kirjoitusten mukaan, Jh 19:23–24, Ps 22:19. Sama toimintaperiaate toistui ylipapin toiminnassa myöhemmin Paavalin tapauksessa, Apt 23:1–3.
- 26:70 Jakeet 70–75 osoittavat, kuinka Pietarin kieltämisen aste kävi yhä syvemmäksi:
- a) en ymmärrä (70),
 - b) valalla vanhoen (72) ja
 - c) kiroilu ja vannominen (74).
- Myöhemmin Jeesus kysyi Pietarilta kolmeen kertaan rakastatko sinä minua, Jh 21:15–19.
- 27:1 Uskonnollinen johtoporukka liittoutui Jeesusta vastaan. Nyt piti neuvotella laillisista muotoseikoista, miten Jeesus saadaan tapetuksi lain ja järjestyksen mukaisesti.
- 27:4 Uskonnollisista johtajista ei ollut apua katuvalle Juudakselle. He yrittivät vierittää koko vastuun Juudaksen niskoille itse puuttumatta vastuun taakkaan pikkusormellaankaan, Mt 23:4. Vähän myöhemmin he saivat itse saman vastauksen Pilatukselta, Mt 27:4, ja käskynhaltija Galliolta, Apt 18:15.
- 27:9 Tämä sana on kirjoitettu Sakarjan kirjaan, mutta sen oli jo aiemmin puhunut Jeremia. Kr. tekstin mukaan israelilaiset eivät arvioineet hintaa vaan tuon miehen. Sen vuoksi relatiivipronomini joka viittaa mieheen. Näinhän myös profeetta Sakarja oli sanonut ja kirjoittanut: "Viskaa se savenvalajalle, tuo kallis hinta, jonka arvoiseksi he ovat minut arvioineet." Sak 11:12–13. Tämä hinta ei ollut miehen hinta – se olisi ollut 50 hoperahaa – vaan lain mukaan naisen sekä orjan ja orjattaren hinta, 2Ms 21:32, 3Ms 27:3–4, Sak 11:12–13, Mt 26:15. Kun juutalaiset (miehet ja

varsinkin oppineet) pitivät naista alempiarvoisena, he itse asiassa pitivät Messiasta alempiarvoisena. Miehen ja naisen, samoin kaikkien ihmisten samanarvoisuuden, pikemminkin kallisarvoisuuden, tunnustaminen tapahtuu vain ja ainoastaan evankeliumin kautta, 1Pt 1:17–21.

- 27:11 Tämä jae osoittaa Jeesuksen nöyryytymistä: Hän seiso i Pilatuksen edessä kuin pahantekijä kuulusteltavana ja tuomittavana. Tällaisessa tilanteessa halvempiarvoinen seisoo ja suurempiarvoinen, jolla on tuomiovalta, istuu. Ilm. 20:11-15 kertoo, että kaikki kuolleet, suuret ja pienet, myös Pilatus, seisovat Jumalan valtaistuimen edessä tuomittavina. Osat ovat silloin vaihtuneet.
- 27:15 Ei tiedetä, oliko tapa alunperin juutalainen vai roomalainen, mutta luultavasti roomalaiset olivat keksineet sen päästäkseen juutalaisten suosioon. Se oli poliittinen toimenpide kansan levottomuuden hillitsemiseksi. Se ei koskenut kaikkia juhtlia, vaan ainoastaan pääsiäistä.
- 27:24 Ilmeisesti Pontius Pilatus halusi toimia Mooseksen lain säädöksen mukaan juutalaisten edessä tuomitessaan Jeesuksen kuolemaan, 5Ms 21:6–8. Hän omalta puoleltaan vieritti vastuun juutalaisille, jotka sen sanoivatkin ottavansa kantaakseen.
Tästä sai alkunsa ns. Pilatuksen politiikka: minä teen näin, koska se on pienimmän riesan tie, mutta vastuu on muiden. Tätä politiikkaa on sen jälkeen harrastettu ihmiskunnan historiassa paljon. Voiko ihminen heittää vastuun tekemisistään muiden harteille? Vaikka nuo muut olisivat kuinka yllyttämässä vääriin tekoihin. Ehkä se onnistuu ihmisten edessä, mutta ei onnistu Jumalan edessä, sillä häntä emme pysty pettämään.
- 27:34 Kuolemantuomiota toimeenpantaessa annettiin tuomitulle huumaavaa juomaa lievittämään tuskia. Tapa perustui ehkä Snl 31:6 tulkintaan. Sappi lienee tehnyt juoman mahdottomaksi juoda.
- 27:35 Laina us Ps 22:19. Näin tunnustetaan myös Daavid profeetaksi. Tämän ennusti tavallaan myös Salomo, Snl 20:16, 27:13, sillä Jeesus on Uuden liiton takaaja, Hpr 7:22.
- 27:38 Kaksi ryöväriä on käännetty nykyhepreaksi rohkeasti <šenee anšee chaamaas> eli kaksi väkivallan/hamasin miestä. Toinen näistä hamasin miehistä nöyrytyi Jeesuksen edessä, toinen ei.
- 27:46 Jeesuksen sanat ovat arameaa, joka oli silloin kansan käyttämä kieli. Jeesuksen huutamat sanat ovat suora lainaus Ps 22:2.
- 27:54 Tilanteen on täytynyt olla todella karmea, kun paljon nähnyt upseeri ja karskit sotamiehet pelästyivät suunnattomasti. Vielä muutama tunti aiemmin nuo sotilaat olivat tehneet karkeata pilaa juutalaisten kuninkaasta ja pilkanneet Jeesusta aivan estottomasti ja raa’asti. Varmasti paha omatunto kolkutti. Pelästyivät suunnattomasti = <efobeetheesan sfodra>. Sama ilmaus esiintyy myös Mt 17:6.
- 27:62 Valmistuspäivä = <paraskeuee> oli nyt sekä pääsiäisen että sapatin valmistuspäivä (perjantai). Juutalainen johtoporukka halusi vielä pitää Pilatuksen kanssa jälkipuintia tapahtuneesta teloituksesta.
- 27:63 Kohteliaasti he herroittelivat Pilatusta ja laitailivat, että muistui pa vielä mieleemme, että... Pilatuksella alkoi olla mitta täynnä koko tämän juutalaisten ilveilyn suhteen, jossa hän oli joutunut langettamaan vastentahtoisesti ja vaimonsa vaoituksista huolimatta kuolemantuomion täysin syyttömälle miehelle. Koko tilanne oli varmaan Pilatukselle hyvin skitsofreeninen.
- 27:64 Nämä juopelit tulivat esittämään Pilatukselle pyynnön muotoon puetun käskyn! Ensimmäinen villitys oli: Jeesus on Messias, Jh 9:22. Juutalaisten johtomiehet ennustivat siinä oikein, että villitys: Kristus on ylösnoussut, 1Kr 15:3-4, on levinnyt yli maan, mutta ei se sentään viimeinen ollut. Nimittäin se on: Jeesus tulee pian!, Ilm 22:20.

- 27:65 Pilatus ei innostunut rupeamaan näiden käskyttäjien käskyläiseksi, vaan antoi heille takaisin, että menkää ja vartioikaa itse niin hyvin osaatte, omapa on asianne.
- 28:1 Verbi <epifooskoo> = valjeta, koittaa, alkaa, esiintyy vain tässä ja Lk 23:54.
- 28:6 Ihmisistä sanotaan kuoleman jälkeen, että hän oli eläessään siellä ja täällä, mutta nyt hän on haudassa. Herrastamme Jeesuksesta sanotaan, että hän oli haudassa, mutta nyt hän on voittajana valtaistuimella, Ilm 7:17.
- 28:8 Tässä totetui Ps 2:11 kehoitus palvella Herra ilolla ja vavistuksella. Evankeliumi on samalla kertaa kuoleman vakava ja suunnattoman suuri ilosanoma. Ks myös Job 37:1, Jer 33:9, Lk 7:16 ja Hpr 12:21.
- 28:9 Jakeissa Mt 28:9,17 kumartuivat palvomaan, voidaan kääntää myös: kumartuivat hänen eteensä, tai: kumartaen rukoilivat häntä.
- 28:15 Tämä on ns. maksettu huhu. Nykyäänkin kaiken maailman teologeille maksetaan siitä, että he tekevät ns. tieteellisiä tutkimuksia osoittaakseen evankeliumin olevan väärässä. Sellaisesta työstä voi saada hyvänkin palkan ja eläkkeen, mutta ei kylläkään minkäänlaista palkkaa ainakaikkisuudessa.
- 28:17 Epäillä = <distadzoo> esiintyy vain tässä ja Mt 14:31, jolloin Pietari vähäuskoisuudessaan epäili veden päällä kävellessään ja rupesi vajoamaan. Tällä kertaa hän tuskin oli enää epäilijöiden joukossa.
- 28:18 Tässä Jeesus antaa omilleen ns. lähetyskäskyn, Mt 28:18–20, Mk 16:15–18, Lk 24:44–49, Jh 20:21–23,30–31, Apt 1:7–8. Lähetyskäsky esiintyy jo Vanhassa Testamentissa esikuvallisesti, 1Ms 1:27–28, 2Ms 3:10, 1Kn 8:41–43, 2Ak 6:32–33, Jna 1:2.
- 28:19 Aapeli Saarisalo kääntää: Menkää siis ja tehkää kaikista kansoista opetuslapsia ja kastakaa heidät Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä pitämään kaikki, mitä olen teille käsenyt, ja Toivo Koilo: Menkää siis ja tehkää kaikkia kansoja opetuslapsiksi. Kastakaa heidät Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä pitämään kaikki, mitä minä olen teille säätänyt. Lähetyskäskyyn kuuluu siten neljä asiaa:
a) menkää,
b) tehkää opetuslapsiksi (evankeliumin sanalla),
c) kastakaa ja
d) opettakaa.
Lapsikasteen tueksi Jeesuksen antama lähetyskäsky ei sovi. Herra Jeesus käski kastaa opetuslapsia eikä kansoja.
Eräs lainalaisuus luomakunnassa on, että tyhjiö pyrkii täyttymään. Sen vuoksi evankeliumia kannattaa viedä kaikille kansoille, etteivät kaikenlaiset harhaopit pääse valtaamaan alaa. Vrt 2Ms 23:29.
- 28:20 Näin toteutuu Jeesuksen nimen Immanuel = Jumala meidän kanssamme, Mt 1:23, merkitys käytännössä. Jeesuksen persoonassa yhdistyvät viisauden syvällisyys ja käytännön elämä.

Evangeliumi Markuksen mukaan

Tämän kirjan nimi viittaa siihen, että evankeliumin on kirjoittanut Markus (toiselta nimeltään Johannes), joka mainitaan Apt 12:12,25, 15:37,39, Kol 4:10, 2Tm 4:11, Flm 1:24 ja 1Pt 5:13 sekä Apt 13:5,13 nimellä Johannes. Häntä tarkoitettaneen myös nuorukaisella jakeissa Mk 14:51,52. Markus kirjoittaa ensisijaisesti roomalaisille. Markuksen evankeliumi on hyvin ihmisläheinen ja sen sävy on käytännöllinen. Se viittaa nykyisyyteen ja esittää Jeesuksen palvelijana – sekä ihmisten palvelijana arkipäivässä että Vanhan Testamentin ennustamana Herran palvelijana. Markus viittaa VT:iin monta kertaa, joista suoria lainauksia on ainakin 27.

Markus oli nuori mies, joka toimi sekä Paavalin että Pietarin apulaisena. Hänen persoonallisuuteensa kuului vauhdikkuus (Mk 14:51,52) ja ailahtelevaisuus, joten hän oli Pietarin sukulaissielu. Nykyään hän varmaankin olisi pikajuoksija tai bisnesmies, pahimmissa tapauksessa nyrkkeilijä! Hän esittää evankeliumissaan Jeesuksen suuria ihmetekoja, joiden ympärille koko teksti rakentuukin. Parantamisia Markus esittää 18 tapausta.

Markus on kirjoittanut evankeliuminsa ilmeisesti Pietarin silminnäkijätodistuksen pohjalta. Ainakin Pietarin kohellukset tulevat tässä evankeliumissa hyvin esille.

Markuksen evankeliumi on tavallaan perusevankeliumi, sen tekstistä n. 92% esiintyy muillakin evankelistoilla, ja vain n. 8% on Markuksen omaa tekstiä – siis sellaista kerrontaa, jota ei esiinny muissa kolmessa evankeliumissa.

Markuksella kuvasi tapahtumia hyvin nopeassa tempossa – hänelle tunnusomainen sana on <euthys> (+ sen rinnakkaismuoto <eutheoos>) = heti, kohta, siinä samassa, joka esiintyy hänellä 41(+1)x, Matteuksella 5(+13)x, Johanneksella 3(+13)x ja Luukkaalla vain kerran (+6x).

- 1:1 Markus käytännön miehenä käy suoraan asiaan. Tämä jae on samalla otsikko alkuosalle. Evankeliumi on ilosanoma tai hyvä uutinen. Tällä saralla tarvitaankin paljon uutisten lukijoita.
- 1:2 Tämä on lainaus Malakian kirjan jakeesta Mal 3:1 mutta myös jakeesta 2Ms 23:20 ja seuraava jae Jesajan kirjan jakeesta Jes 40:3. Jotkin kreik. tekstit sanovat suppeammin: profeetta Jesajan kirjassa. Herra käyttää ihmisiä Messiaan ilosanoman julistamisessa maailmalle. Niin silloin kuin nytkin.
- 1:3 Tämä on lainaus Jesajan kirjan jakeesta Jes 40:3. Herran tie on tasainen ja suora, sillä ei ontuvankaan jalka nyrjähdä. Sitä tietä on hyvä kulkea. Jakeen lopun voisi käännös: suoriksi ja tasaisiksi, ks. Mt 3:3.
- 1:4 Johannes Kastaja tuli omalta osaltaan täyttämään profeettojen ennustukset Messiaasta.
- 1:5 Johannes kastoi ihmiset sen jälkeen, kun he tunnustivat syntinsä. Evankeliumin vastaan ottamisen ensi askele onkin kääntyminen pois synnistä Messiaan puoleen.
- 1:6 Johannes oli varsin askeettinen mies, eikä ollenkaan muodin mukainen. Hänellä ei olisi ollut pääsyä ns. piireihin. Kuninkaan linnaankin hän pääsi ainoastaan vankityrmään katkaisuttamaan kaulansa.
- 1:15 On tullut lähelle = <eengiken> on kreik. perfekti, joka merkitsee, että jotakin on tapahtunut ja seuraukset ovat nyt voimassa, eli ajatus on, että Jumalan valtakunta on tullut lähelle ja se on tässä ja nyt. Jumalan valtakunta ilmestyi Kristuksessa, se oli ihmisten käden ulottuvilla.
- 1:16 Kyseessä oli heittoverkko, joka heitettiin kalaparven ympärille ja nykäistiin kiinni, jolloin kalat jäivät verkon sisäpuolelle. Niin myös evankeliumi ympäröi ihmisen ja sulkee hänet Jumalan armoon sisälle.
- 1:22 Jeesuksella oli opetuksessaan jumalallinen arvovalta, hänellä oli sanoma Jumalalta. Kirjanoppineet puolestaan olivat kehineet aikojen saatossa sellaisen perinnäissääntöjen verkon, että se oli kuin hämähäkin seitti, joka ympäröi kaiken. Niinpä he opetuksessaan vain viittailivat toinen toistensa lausuntoihin ikään kuin niistä olisi tullut ilo ja voima elämään.
- 1:23 Tässä tapahtuu 1. parantuminen, jonka Markus kertoo. Saastaisen hengen vallassa ollut mies vapautuu.
- 1:24 Mitä sinä meistä tahdot, ks. Mt 8:29 ja Mk 5:7.
- 1:30 Tässä tapahtuu 2. parantuminen, jonka Markus kertoo. Pietarin anoppi paranee kuumeesta.
- 1:34 Tässä tapahtuu 3. parantuminen, jonka Markus kertoo. Paljon sairaita paranee monenlaisista sairauksista.
- 1:40 Tässä tapahtuu 4. parantuminen, jonka Markus kertoo. Spitaalinen mies puhdistuu. Tuo sairas mies nöyrytyi Jeesuksen edessä ja rukoili häntä. Jotkut opettavat nykyäänkin, ettei Jeesusta pidä rukoilla. Väärässä ovat, sen ymmärsi tuo spitaalinen mies jo kauan sitten.
- 1:42 Jotkin kreik. tekstit lisäävät: Heti hänen sanottuaan tämän spitaali lähti miehestä....
- 2:3 Tässä tapahtuu 5. parantuminen, jonka Markus kertoo. Halvaantunut mies paranee. Yhtä halvaantunutta kohti piti olla neljä kantajaa. Onneksi nuo neljä miestä tarttuivat toimeen, eivätkä jääneet päivittelemään tilanteen vaikeutta.
- 2:4 Verbi <apostegadzoo> = purkaa katto, esiintyy ainoan kerran tässä. On vissiin ollut sen verran harvinainen tapaus evankeliumin ja ihmiskunnan historiassa. Onhan kattoja tietysti purettu iät ajat, mutta harvemmin halvaantuneen takia. Usko, toivo ja rakkaus ovat todella kekseliäitä. Verbi <eksoryssoo> = kaivaa t. tehdä aukko, tarkoittaa muualla esiintyessään silmän päästä kaivamista, Tm 16:21, 1Sm 11:2 ja Gal 4:15, tai vielä pahempaa, synnin kaivamista, Snl 29:22.

Verbi <khalao> = laskea alas, esiintyy 7x NTG:ssa ja 4x LXX:ssa. Samaa verbiä käytetään, kun Jeremia laskettiin kaivoon, Jer 45:6, ja Paavali muurinaukosta alas, Apt 9:25, 2Kr 11:33.

- 2:5 Sinun syntisi on monikossa. Jeesus antoi halvaantuneelle anteeksi kaikki synnit ja pahat teot. Anteeksi antaminen on joissakin teksteissä preesens- ja joissakin teksteissä perfektimuodossa. Se tarkoittaa, ettei anteeksi antaminen ole vain hetkellistä vaan kestävä, jatkuvaa toimintaa. Tästä lähtien halvaantunut sai elää anteeksiantamuksessa.
Bys: Sinun syntisi on annettu sinulle anteeksi, samoin jakeessa 9. Molemmissa kreikan tekstimuodoissa sana synti on monikossa. Ks. Mt 9:2,5 ja Lk 5:20,23.
- 2:15 Sana <matheetes> = opetuslapsi, oppilas. Jotkut kääntäjät haluaisivat puhua Jeesuksen oppilaista, mutta ilmaus opetuslapsi sopii Raamatun kieleen paremmin, koska kyse ei ole pelkästään tiedon ja taidon opiskelijoista, vaan syvemmästä, hengellisestä käsitteestä. Jeesus ei ollut pelkkä opettaja tai luennoitsija, vaan myös Herra ja Mestari suhteessa opetuslapsiin. Ja hän itse asetti nuo aikuiset miehet lapsen asemaan: Totisesti minä sanon teille: ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, ette pääse taivasten valtakuntaan. Sen tähden, joka nöyrytyy tämän lapsen kaltaiseksi, se on suurin taivasten valtakunnassa, Mt 18:3. Samoin hän puhutteli heitä ylösnousemisensa jälkeen: Lapset, onko teillä mitään syötävää? Jh 21:5.
- 2:22 Tähän liittyvät nuoren Elihun sanat, Job 32:19.
- 2:23 Laissa annettiin lupa katkoa käsin tähkäpäitä toisten pellolla, mutta ei heiluttaa sirppiä, 5Ms 23:25. Nälkäänsä sai syödä irtojyviä, sen ajan myslää.
- 3:1 Tässä tapahtuu 6. parantuminen, jonka Markus kertoo. Miehen surkastunut käsi paranee.
- 3:3 Jeesus käski miehen tulla keskelle synagogaa, huomion keskipisteeksi.
- 3:4 Fariseuksetkin osasivat pitää suunsa kiinni – silloin kun heidän olisi pitänyt vastata totuuden mukaan. Siihen he eivät halunneet ryhtyä.
- 3:5 Tämä on evankeliumien ainoa kohta, jossa kerrotaan Jeesuksen katsoneen ihmisiin vihassa. Syy oli selvä: Jeesus oli murheellinen fariseusten sydänten paatumuksesta. Vrt Ps 83:17.
- 3:6 Herodilaiset (3x), ks Mk 12:13.
- 3:7 Tämä tekstiosuus (jakeet 7–12) esiintyy tässä muodossa vain Markuksella. Tosin Mt 12:15–16 ja Lk 6:19 on sama ajatus, mutta eri tilanteissa.
- 3:10 Tässä kerrotaan 7. parantumistapahtuma, jonka Markus kertoo. Kaikki vaivojen rasittamat halusivat koskettaa Jeesusta ja sen vuoksi suorastaan tunkivat hänen päälleen. Eipä mennyt oikein sairaanhoidon ja hyvien tapojen mukaisesti, mutta hätää kärsivät eivät siitä piitanneet. Jeesus ei ollut kansankiihottaja, joka yllytti kansaa tuollaiseen käytökseen, vaan hän oli jo edellä varautunut tuollaiseen häiriötilanteeseen. Hän ymmärsi kärsiviä ihmisiä ja heidän omituista käytöstään.
- 3:12 Parissa käsikirjoituksessa on jakeen lopussa lisäys: sillä ne tiesivät hänen olevan Kristus. Jeesus ei jaellut riivaajille puheenvuoroja, vaan käski niiden olla hiljaa.
- 3:22 Beelsebul on eräs Saatanan nimistä. Vrt 2Kn 1:6.
- 3:24 Riitautua = <meridzoo> = jakaa, jakautua, riitautua. Valtakunta tai perhe, joka jakautuu sisäisesti ja riitautuu itsensä kanssa ei kestä ehjänä vaan hajoaa. Kannattaa vaalia yhteyttä ja yhtenäisyyttä.
- 3:26 Saatana on niin viisas, että se ei joukkoineen jakaudu ja riitaudu keskenään, koska se tietää, että silloin tulee loppu. Ihminen ei ole niin viisas. Ei kuitenkaan kannata etsiä riivaajien viisautta, vaan jumalallista viisautta.
- 3:29 Jotkin kreik. tekstit sanovat: syypää ikuisen tuomioon.

- 4:12 Tämä on lainaus Jesajan kirjan jakeesta Jes 6:9. Ellei ihmisen sydän nöyryy Jeesuksen edessä eli tulemaan sisälle Jumalan valtakuntaan, käy juuri näin.
- 4:17 He kestävät ainoastaan jonkun aikaa (UT 1938) = <proskairoi eisin> = sm: he ovat hetkellisiä (AS, TK).
Sana <proskairos> (4x) = ajallinen, hetkellinen, tämän lisäksi rinnakkaiskohdassa Mt 13:21 ja 2Kr 4:18, joka osoittaa, että näkyväiset ovat ajallisia, sekä Hpr 11:25, joka osoittaa, että synty antaa vain hetkellisen nautinnon.
- 4:26 Tämä tekstiosuus (jakeet 26–29) esiintyy vain Markuksella.
- 4:28 Tässä on maailman historian ensimmäinen automaatti: maa tuottaa viljaa aivan itsestään eli automaattisesti (kr. <automatee>), koska Jumala on tehnyt luomakunnan sellaiseksi. Siemenessä on elämä ja maa tuottaa sadon, mutta Jumala antaa kasvun. Tähän automaattiin viitataan jo 3Ms 25:5,11 ja 2Kn 19:29 sekä Job 24:24 LXX:n mukaan. Kaksi muutakin automaattia mainitaan, nimittäin Jerikon muurin sortuminen, Jos 6:5, ja maailman historian ensimmäiset automaattiovet eli vankilan rautaportit, Apt 12:10. Ei mitään uutta auringon alla...
- 4:40 Rohkeatkin miehet ovat arkoja ja pelokkaita, kun joutuvat oikein tiukan paikan eteen. Silloin voi olla henki katkolla.
Bys: Kuinka teillä ei ole uskoa?
- 4:41 Jos on naisten sielunelämä ihmeellistä niin on miestenkin: Myrskyssä nuo rohkeat miehet pelkäsivät kuollakseen, mutta nyt, kun tuli aivan tyyni, nuo rohkeat arkalaiset pelästyivät vielä enemmän! Syynä oli tietysti se, että he näkivät Jeesuksen valtasuuruuden. Jumalanpelko onkin suurempi ja syvempi kuin pahinkaan ihmispelko, Jer 1:17s.
- 5:1 Gerasalaisten aluetta sanotaan myös eri kreik. teksteissä gadaralaisten tai gergesalaisten alueeksi, Mt 8:28 ja Lk 8:26.
- 5:2 Tässä tapahtuu 8. parantuminen, jonka Markus kertoo. Pähkähullu mies paranee.
- 5:7 Ilmaus <ti emoi kai soi> olisi sm: mitä minulla ja sinulla yhteistä/ tekemistä. Kyseessä on sanonta, joka on käännetty mitä sinä minusta tahdot.
Se esiintyy myös Lk 8:28 ja Jh 2:4 sekä LXX:ssa Tm 11:12, 1Kn 17:18, 2Kn 3:13, 2Ak 35:21.
- 5:9 Legio eli legioonaa oli 6.000 miehen sotilasosasto, ks. selitystä Mt 26:53.
- 5:15 Kohdattuaan Jeesuksen mies tuli täyteen ymmärrykseen – eikä suinkaan päinvastoin, niin kuin vihollinen yrittää uskotella ihmisille, etteivät he kääntyisi pois synnistä Jeesuksen puoleen.
- 5:16 Työpäivän saldo: sekopäinen mies parani ja pari tuhatta sikaa meni kuin Kankkulan kaivoon. Kapitalistisen laskutavan mukaan sikatalouden pörssikurssit romahtivat.
- 5:17 Mitähän noiden ihmisten mielessä oikein liikkui?
- 5:18 Mies pyysi saada olla Jeesuksen seurassa. Hyvin ymmärrettävää, koska Jeesus oli ainoa, joka oli tehnyt hänelle jotain hyvää. Mutta toisaalta, ehkä tuo mies samalla tajusi, että tällä seudulla on niin kova ilmapiiri, kun Jeesuksenkin toivotaan poistuvan maisemista, että hän ei enää uskalla jäädä tänne. Hän ei enää pärjää näiden ihmisten kanssa, kun hän ei ole riivattu. Aiemmin muut eivät pärjänneet hänen kanssaan. Surkea tilanne.
- 5:24 Ihmisillä oli niin hyvä olla Jeesuksen lähellä, että he tuppautuivat niin liki Jeesusta kuin mahdollista. Verbin <synthliboo> = puristaa yhteen, tunkeutua, tungeksia, tunkeilla, ahdistaa, pohjana on verbi <thliboo> = puristaa, ahdistaa. LXX käyttää sen johdannaisia <apothliboo> (esiintyy myös rinnakkaiskohdassa Lk 8:45) ja <prosthliboo> kerrottaessa, kuinka Bileamin aasi puristi Bileamin

jalkaa kiviaitaa vasten. Noh, eihän Bileam siitä tykännyt vaan löi aasiaan, 4Ms 22:25. Mutta Jeesus ei lyönyt ketään, vaikka olikin ahtaalla.

- 5:25 Tässä tapahtuu 9. parantuminen, jonka Markus kertoo. 12 vuotta verenvuotoa sairastanut nainen paranee.
- 5:30 Jeesuksella oli tarkka tunto omasta voimastaan.
- 5:31 Opetuslapset neuvoivat jälleen Mestariaan: vielä kysyt tuollaista! Sula mahdottomuushan tuota on tietää. Vrt 4Ms 11:21s.
Tungeskelu, ks. jae 24.
- 5:32 Kr. teksti ilmaisee, että Jeesus tiesi koskettajan olleen naispuolinen. Jeesuksen ihmistuntemus oli ja on paljon suurempi kuin meidän.
- 5:33 Rohkea nainen! Sillä hän teki aivan oikein, kun pelätessäänkin kertoi koko totuuden. Herra Jeesus ei nimittäin halua kuulla osatotuutta tai kaunisteltua totuutta, vaan koko totuuden, koska Hän itse on Totuus, Jh 14:6.
- 5:35 Tässä tapahtuu 10. parantuminen, jonka Markus kertoo. Sairauteen kuollut tyttö herää henkiin ja paranee. Tätä ei selitä minkäänlainen ihmisviisaus, vaan ainoastaan Jumalan voima.
- 5:36 Verbi <parakuuo> = 1. kuulla sivusta t. vierestä, kuulla syrjäkorvalla, kuulla muiden keskustelu, 2. olla välittämättä kuulemastaan, jättää huomiotta kuulemansa.
Verbi esiintyy ainoastaan tässä ja Mt 18:17 kahdesti.
Tätä asiaa tyttären kuolemasta ei tultu kertomaan Jeesukselle vaan Jairokselle, tytön isälle. Jeesus kuuli sen vierestä, mutta ei välittänyt tästä sanomasta, koska hänellä oli parempi sanoma.
Kuolinsanoma on järkyttävä, mutta kuitenkin ajallinen, evankeliumin sanoma: Älä pelkää, vaan usko, on koko elämän kestävä ja toivoa antava.
- 5:41 Talita kuumi (= tyttönen, nouse!) on arameaa, Jeesuksen äidinkieltä, joka oli yleinen puhekieli siihen aikaan Israelin maassa. Aramea on läheistä sukua heprealle.
- 5:42 Sana <korasion> = tyttö, tyttönen, esiintyy UT:ssa 8x, neljästi on kyse tästä tytöstä (Mt 9:24,25) ja neljästi Herodiaan tyttärestä (Mt 14:11, Mk 6:22,28), joka oli maailmanluokan tanssija ja katkaisutti Johannes Kastajan kaulan. Niin erilaisia ovat jo nuoret tytöt.
Samaa sanaa LXX käyttää Ruutin kirjassa (Rt 2:2,22,23, 3:2) Booaksen palvelijattarista ja Samuelin kirjassa (1Sm 25:42) Abigailin palvelijattarista, joiden täytyi siis olla melkoisen nuoria.
- 5:43 Jeesus kielsi ankarasti kertomasta tästä ihmeestä, ettei tieto leviäisi ihmisten keskuudessa. Silloin hän olisi tullut tunnetuksi suurena ihmeiden tekijänä, eikä syntisten pelastajana. Kuolleiden herättäjä olisi toki tervetullut jokaiseen kylään ja kaupunkiin, mutta entä syntisten pelastaja? Kuitenkin tuokin tyttö kuoli myöhemmin ruumiillisesti ja siirtyi tästä ajasta iankaikkisuuteen niin kuin me kaikki ajallamme. Tärkeää onkin syntien sovitus, koska se takaa iankaikkisen elämän, jossa ei enää ole kuolemaa.
- 6:4 Halveksittu = <atimos> = kunniaa vailla oleva, kunniaton, halveksittu, ylenkatsottu. Sama sana esiintyy LXX:ssa VT:n kirkkaimmassa Messias-ennustuksessa kohdassa Jes 53:3.
- 6:5 Tässä on 11. parantumistapahtuma, jonka Markus kertoo. Nasaretilaisten epäuskon takia vain muutamia sairaita paranee. Onkohan nykyään kyseessä sama syy?
- 6:6 Ihmiset saivat monta kertaa ihmetellä Jeesuksen ihmetekoja ja viisautta. Jeesus joutui ihmettelemään ihmisten epäuskoa. Toisen kerran hän ihmetteli sadanpäällikön uskoa, kun kenelläkään Israelissakaan ei ollut niin suurta uskoa, Mt 8:10. Kuulummeko ihmeteltävään joukkoon, ja jos, niin kumpaan?

Jeesus ei jämähtänyt paikoilleen voivottelemaan ihmisten epäuskoa vaan kierteli ympäristön kylissä. Kreik. sana <periagoo> = kierrellä, kulkea ympäriinsä, esiintyy UT:ssa 6x, muut kohdat ovat Mt 4:23, 9:35, 23:15, Apt 13:11, 1Kr 9:5.

- 6:8 Kyseessä oli kupariraha (<khalkon> = kupari, pronssi, vaski), siis arvoltaan halvin raha. Kultra- ja hopearahojen opetulusilla ei kenties ollutkaan. Vrt. Mk 12:41.
- 6:11 Tomu = <khoun> esiintyy LXX:ssa 1Ms 2:7, jossa kerrotaan, kuinka Jumala teki ihmisen maan tomusta.
Tämän jakeen rinnakkaiskohdissa Mt 10:14, Lk 9:5, 10:11 ja Apt 13:51 on sana <koniortos>, joka on käännetty sanalla pöly ja Apt 22:23 hiekka.
- 6:14 Herodes oli tosiasiallisesti Rooman asettama neljännesruhtina, Mt 14:1, mutta halusi ilmeisesti astella isänsä jalanjalkia ja esiintyä kansan edessä kuninkaana. Antoihan se hänelle suurempaa ja pelottavampaa arvovaltaa. Mutta Johannes Kastaja Jumalan lähettämänä miehenä ei kuvia kumarrellut.
Kansan keskuudessa ihmisillä on monenlaisia uskomuksia. Tyypillistä niille on, että alkuun tueksi yritetään etsiä hivenen totuutta, jonka ympärille voidaan sitten kutoa suuri määrä mielikuvituksen tuotetta ja suoranaista humpuukia. Jos tuo kudelma edistyy riittävän suureksi ja saa tarpeeksi kannattajia, siitä syntyykin lopulta uskonto. Laadultaan se voi olla teologinen, poliittinen, taloudellinen tai tieteellinen oppi.
- 6:15 Ne jotka tunsivat enemmän vanhan liiton kirjoituksia, osasivat odottaa Eliaa tai sitten jotakuta muuta profeettaa. Silti heidän eivät osuneet oikeaan arvioidessaan Jeesusta.
- 6:16 Herodeskin jumalattomuudessaan uskoi ylönousemukseen. Hänen pahat tekonsa olivat aiheuttaneet syyllisyyden ja pahan omantunnon, jotka puolestaan vaikuttivat hänen sisimmässään pelon. Ja nyt hän pelkäsi pahinta – että Johannes Kastaja ilmestyy kostamaan hänelle.
- 6:20 Herodeksen sisimmässä kävi taistelu kahteen suuntaan: hän ymmärsi toisaalta, että Johannes Kastaja oli Jumalan lähettämä mies saarnaamaan kääntymystä, mutta toisaalta hän halusi säilyttää synnillisen suhteensa Herodiakseen. Molemmat eivät olleet pitkän päälle mahdollisia, joten hän joutui lopulta ratkaisemaan kummalle kannalle kallistuu.
- 6:25 Tämä tyttö lienee käytännössä ensimmäisenä keksinyt iskulauseen: Kaikki minulle heti tässä ja nyt! Nuoren tytön lieneekin vaikea keksiä mitään mielettömämpää. Mutta hänellä olikin hyvin jumalaton neuvonantaja, oma äiti, joka oli jättänyt miehensä ja eli luvattomassa suhteessa.
- 6:26 Jos Herodeksella olisi ollut rohkeutta ja selkärankaa, hän olisi sanonut, että yksikin ihminen on tärkeämpi kuin puoli valtakuntaa, joten pyyntöä ei voi toteuttaa. Mutta hän ajatteli niin kuin tämän maailmanajan valtiat ajattelevat, että he omistavat valtakunnan: maan ja sen mukana ihmiset.
- 6:27 Sanaa henkivartija = <spekoulatoor> ei voi korvata sanalla vartija. Se on sama kuin korvaisi jalopeuran sanalla peura. Myöskään käänös pyöveli ei ole sopiva. Nehän vasta ihmeelliset synttärät olisivat, joissa olisi pyövelikin paikalla – valmiina katkaisemaan jonkun kaulan.
Henkivartija joutui ratkaisun paikalle: joko hän toimii tehtävänsä mukaan ja suojelee ihmisten henkeä tai sitten noudattaa jumalaton kasky ja tappaa Johannes Kastajan. Saman ongelman edessä ovat lääkärit, jotka joutuvat miettimään suhtautumistaan työhönsä aborttien ja eutanasian suhteen. Aikoinaan Saulin henkivartijat eivät suostuneet tappamaan Herran pappeja, vaikka kuingas Saul niin kaski, 1Sm 22:17.
- 6:34 Tässä on viittaus jakeeseen 4Ms 27:17. Silloin Jumala asetti kansansa paimeneksi Mooseksen tilalle Joosuan, joka on nimeään myöten esikuva Jeesuksesta.

- 6:45 Vaatia = <anagkadzoo> = pakottaa tekemään jtk. Opetuslapset eivät pystyneet käsittämään, miten tämä ruokkimisihme saattoi tapahtua, joten he olisivat mielellään jääneet pällistelemaan paikalle ja tekemään asiasta suurta juttua väkijoukon kanssa, mutta Jeesus ei halunnut sitä, vaan suorastaan pakotti opetuslapset veneeseen ja matkalle. Pietarillakin oli jauhot suussa, kun ymmärrys ei suostunut tuommoista ihmettä oivaltamaan, samoin muilla, Mk 6:52. Tämä verbi esiintyy myös Mt 14:22; Mk 6:45; Lk 14:23; Apt 26:11; 28:19; 2Kr 12:11; Gal 2:3,14; 6:12.
- 6:48 Neljännen yövartion vaiheilla tarkoittaa klo 3–6 eli juuri siihen aikaan yöstä, kun ihminen on väsyneimmillään ja meinaa nukahtaa väkisin. Opetuslasten voimat olivat lopussa, mutta apukin tuli oikeaan aikaan.
- 6:50 Minä se olen = <egoo eimi> = sm: minä olen, on kreikankielinen ilmaus Jumalan nimelle <ehjeeh>, 2Ms 3:14. Jeesus käytti itsestään jumalallista nimeä. Se rauhoitti opetuslapset vaikkeivät he vielä ymmärtäneetkään Jeesuksen todellista olemusta.
- 6:52 Ensin ruokkimisihme ja nyt veden päällä kävely! Opetuslapset eivät suinkaan paatuneet niin farao muinoin, vaan heidän ymmärryksensä oli turta (= tunnoton), he eivät pystyneet käsittämään, miten tämä kaikki on mahdollista! He olivat ns. äimän käkenä. Ajattelepa nyt itseäsi tuohon tilanteeseen... Samoin taisi käydä Saban kuningattarelle aikoinaan, vaikka siinä oli kyse vain pikkujutusta tähän verrattuna, 1Kn 10:5.
Sama verbi on käytössä LXX:ssa myös Job 17:7, kun Job valitti, että hänen silmänsä on hämärtynyt, ja Mk 8:17, kun Jeesus kysyi opetuslapsilta, onko heidän sydämensä kovettunut. Mutta pahinta on paatumus, 2Kr 3:14, Rm 11:7, Jh 12:40.
- 6:55 Tässä on 12. parantumistapahtuma, jonka Markus kertoo. Näitä ihmisiä ei epäusko vaivannut, vaan kiersivät juosten koko seudun ja toivat sairaita Jeesuksen luo.
- 6:56 Jeesuksesta lähti sellainen voima, että kaikki, jotka koskivat häneen, paranivat. Me epäuskon sankarit saamme nöyrästi rukoilla ja pyytää Herralta, että edes yksi sairas paranisi. Meistä itsestämme kun ei lähde tällaista voimaa, vaikka kuinka uskottelimme sitä itsellemme ja muille.
- 7:3 Pestä tarkoin = <niptomai pygme> = sm: pestä nyrkillä. Varsinaisia nyrkkipyykin pesijöitä nämä veijarit! Sana <pygme> esiintyy muualla vain 2x LXX:ssa, 2Ms 21:18 ja Jes 58:4, joista jälkimmäinen kohta sopii hyvin fariseuksiin.
- 7:4 Peseytyä = <bartizomai> (tavallisen verbin kastaa, upottaa, pestä, mediumimuoto) verbin tilalla on joissakin käsikirjoituksissa verbi <rantizomai> = vihmoa t. pirkkottaa vettä päälleen. Ilmeisesti fariseusten peseytyminenkin oli rituaalinomaista niin kuin koko heidän uskonnollisuutensa. He elivät tukevasti synnissä, mutta halusivat vihmoa pois päältänsä torilta saadut synnilliset vaikutelmat!
Sana <ksestees> = luultavasti: kaksikorvainen saviruukku. Se tulee latinan sanasta sextarius, joka oli pieni nestemitta, kuudesosa congius-mitasta, joka oli n. 4 litraa. Niinpä sextarius oli n. 0,6–0,7 litraa.
- 7:6 Tämä on lainaus Jesajan kirjan jakeesta Jes 29:13.
- 7:8 Jotkin kreik. tekstit lisäävät jakeen loppuun: Saviruukkujen ja maljojen pesemistä ja paljon muuta samanlaista te teette.
- 7:10 Tässä on lainaukset jakeista 2Ms 20:12, 21:17, 3Ms 20:9 ja 5Ms 5:16. Vanhempien kunnioittamisessa on siunaus seurauksenaan, mutta kiroamisessa tuomio ja rangaistus.
- 7:11 Sana <korban> = uhrilahja t. temppelilahja, on hepr. sana, joka tarkoittaa uskonnolliseen käyttöön Jumalalle vihittyä lahjaa. Vain Markus mainitsee tämän alkukielisen sanan.
Sellaisen lupaamisesta ks. 4Ms 30:3 ja 5Ms 23:21.

- 7:13 Jeesuksen sanojen ajatus on, että fariseukset olivat jo sukupolvesta toiseen tehneet Jumalan sanan voimattomaksi heidän elämässään omilla perinnäissäännoillään, jotka he luovuttivat aina seuraavan sukupolven kannettaviksi. Jatkuvuus oli taattu, mutta suunta oli väärä.
- 7:24 Osassa kreik. teksteistä on: Tyroksen alueelle.
- 7:25 Tässä tapahtuu 13. parantuminen, jonka Markus kertoo. Pakananaisen tytär paranee.
- 7:31 Tämä tekstiosuus (jakeet 31–37) esiintyy vain Markuksella.
Matteus kertoo samalta ajalta Mt 15:29–31 eri tilanteen ja eri tapahtumia.
- 7:32 Tässä tapahtuu 14. parantuminen, jonka Markus kertoo. Kuuro mies paranee.
- 7:33 Raamattu kertoo Jeesuksen sylkeneen kolme kertaa, nimittäin kahdesti parantaessaan sokean, Mk 8:22–26 ja Jh 9:1–7, ja tässä parantaessaan kuuromykän. Ilmeisesti Hän, joka on Jumalan viisaus ja täydellinen, halusi osoittaa, ettei Hän ole hienostelija eikä keikaroija.
Verbi <ptyoo> esiintyy UT:ssa nuo 3x ja 2x LXX:ssa, 4Ms 12:14 ja Sir 28:12.
Voimakkaampi verbimuoto <emptyoo> = sylkeä päälle/ kohti, esiintyy LXX:ssa 2x: 4Ms 12:14 ja 5Ms 25:9 sekä UT:ssa 6x: Mt 26:67; 27:30; Mk 10:34; 14:65; 15:19; Lk 18:32.
Jeesusta itseään syljettiin pilkkaamis- ja häpäisemistarkoituksessa kuten VT:ssa oli ennustettukin, Jes 50:6 ja Mk 14:65.
- 7:34 Effata on aramean kieltä ja tarkoittaa: aukene.
- 7:37 Ylen määrin = <hyperperissoos> = äärimmäisen, yli kaiken määrän, esiintyy vain tässä kohden.
- 8:4 Opetuslasten kysymys oli tyypillinen inhimillisen mielen suorasukainen ja samalla epäuskoinen vihaus: pitäisi tuo nyt jokaisen normaaliälyisen tajuta, että ei onnistu!
- 8:10 Markus käyttää tästä alueesta nimeä Dalmanuta, mutta Matteuksella osassa kreik. teksteissä alueen nimenä on Magdala ja osassa Magadan. Joka tapauksessa alue on Gennesaretin järven länsirannalla.
- 8:15 Joissakin teksteissä on Herodeksen tilalla herodilaiset, joka oli Herodesta kannattavien juutalaisten uskonnollinen puolue. Hapate on joka tapauksessa sama.
- 8:17 Ensin opetuslasten sydän oli turruksissa ihmeiden takia, Mk 6:52, nyt he alkavat jo kovettua!
Ihminen voi ihmeiden ja merkkienkin keskellä sydämeltään turtua ja kovettua. Mutta pahinta on paatumus, 2Kr 3:14, Rm 11:7, Jh 12:40.
- 8:18 Tämä on lainaus Jeremian kirjan jakeesta Jer 5:21. Jeremia puhui tämän sanan tyhmälle ja ymmärtämättömälle kansalle. Emme kai halua olla sellaisia?
- 8:21 Bys: Kuinka ette ymmärrä?
- 8:22 Tämä tekstiosuus (jakeet 22–26) esiintyy vain Markuksella.
Tässä tapahtuu 15. parantuminen, jonka Markus kertoo. Sokea mies paranee.
- 8:23 Jeesus sylkäisi miehen silmiin! Miksi? Raamattu esittää joitakin syitä silmille sylkemiseen: 5Ms 25:9, 4Ms 12:14, 3Ms 15:8. Tässä käytetty aikamuoto on aoristi, eli tarkoittaa vain kerrallista sylkemistä, mutta kun sotilaat sylkivät Jeesuksen päälle (15:19), aikamuoto on imperfekti, jolloin kyseessä on jatkuvampi ja toistuva sylkeminen. Joka tapauksessa Jeesus ei häpäissyt tuota miestä vaan paransi hänet. Vrt Job 30:10, Jes 50:6.
- 8:24 Mies ei parantunut kerralla, vaan aluksi osittain. Ehkäpä Jeesus jätti esikuvan siitä, että kaikkien parantuminen ei tapahdu hetkessä, vaan voi vaatia pitempää aikaa. Ja osa meistä paranee vasta ylösnousemuksessa.
- 8:25 Bys: silmilleen ja sai hänet näkemään.

- 8:31 Jeesus ilmoitti, että Kirjoitusten mukaan hänen on välttämätöntä
 a) kärsiä paljon,
 b) joutua hylätyksi,
 c) tulla tapetuksi, mutta myös
 d) nousta ylös kuolleista kolmantena päivänä.
 Hylkäämisestä puhuu Jeremia: Viisaat saavat häpeän, kauhistuvat ja joutuvat kiinni. Katso, he ovat hyljänneet Herran sanan – mitä heillä on viisautta?, Jer 8:9. Tämä toteutuu nyt juutalaisissa johtomiehissä. Valitettavasti heissä toteutui myös Jeremian sana: Hylkyhopeaksi heitä sanotaan, sillä Herra on heidät hyljännyt, Jer 6:30.
- 8:32 Pietari oli vähän aiemmin tunnustanut Jeesuksen Kristukseksi, ja saanut siitä Jeesukselta tunnustuksen, Mt 16:16–20. Nyt Pietari oli onnensa kukkuloilla ja voimansa tunnossa, niinpä hän päätti panna koko arvovaltansa peliin ja nuhdella Jeesusta! Aika poika – ja niin perin inhimillinen.
- 8:33 Jakeen loppuosa on sm: sinä et ajattele sitä, mikä on Jumalan, vaan sitä, mikä on ihmisten. Jeesus ei päästänyt Saatanaa väärine ajatuksineen itsensä ja opetuslasten väliin. Pietari ei ollut sielunvihollinen, mutta hänen ’hyvin inhimilliset’ puheensa olivat Saatanan ajatusmaailmasta. Vrt. 2Sm 19:22–24, missä ihmismieli vaati kuolemanrangaistusta. Nyt Pietari ei hyväksynyt sitä.
- 9:11 Tässä on viittaus Malakian kirjan jakeeseen Mal 4:5.
- 9:16 Bys: kysyi kirjanoppineilta.
- 9:17 Tässä tapahtuu 16. parantuminen, jonka Markus kertoo. Riivattu, mykkä poika paranee.
- 9:24 Epätoivoissaan mies huusi: Auta minun epäuskoani! Se ei ollut kovinkaan järjellinen pyyntö, eihän epäuskossa ole mitään auttamista, ikään kuin sitä pitäisi vahvistaa. Mutta ihminen, joka on todellisessa hädässä, ei ajattele kovinkaan loogisesti eikä tarvitse opastusta tieteelliseen tai teologiseen ajatteluun, vaan hän tarvitsee apua hätäänsä. Jeesus ei ruvennut ohjastamaan häntä ajattelussa, vaan antoi hänelle todellisen avun tuohon tilanteeseen.
- 9:33 Jeesus esitti opetuslapsilleen hankalan kysymyksen.
- 9:34 Niin hankalan, että kaikki, jopa aina sanavalmis Pietari, vaikenivat ja myös pysyivät vaiti. Jeesus saa puheliaankin ihmisen hiljaiseksi.
- 9:38 Johannes nokkelana nuorena miehenä oivalsi, että nyt on syytä vaihtaa puheenaihetta.
- 9:40 Joissakin kreik. teksteissä: Joka ei ole meitä vastaan, on meidän puolellamme.
 Tämä ja Lk 9:50 osoittavat, että opetuslasten joukko (Jumalan srk) ei ole vedenjakaja ihmisten pelastuksen suhteen. Ihmiset voivat olla passiivisia evankeliumin suhteen, mutta kun he eivät ole seurakuntaa vastaan, niin he ovat sen puolella. Ja näinhän monet ihmiset ovatkin.
 Sen sijaan jakeet Mt 12:30 ja Lk 11:23 osoittavat, että ihmisen suhtautuminen Herraan Jeesukseen ratkaisee ihmisen pelastuksen: Joka ei ole minun kanssani, on minua vastaan, ja joka ei minun kanssani kokoa, se hajottaa. Passiivinen suhtautuminen Jeesukseen ei auta ihmistä.
- 9:44 Joissakin käsikirjoituksissa on lisäksi jakeena 44 ja 46 sama jae kuin 48: [44./46. jossa heidän matonsa ei kuole, eikä tuli sammui.] Tämä on lainaus Jesajan kirjan jakeesta Jes 66:24.
- 10:6 Tämä on lainaus 1.Mooseksen kirjan jakeista 1Ms 1:27 ja 5:2.
- 10:7 Tämä on lainaus 1.Mooseksen kirjan jakeesta 1Ms 2:24.
- 10:12 Jotkut selittävät, ettei Mooseksen lain mukaan vaimo voi hylätä miestään, vaan ainoastaan mies vaimonsa. Jeesuksen sanojen mukaan voi, mutta niin ei pitäisi tehdä.

- 10:13 Jakeissa 13–16 on kreik. sana <paidion>, joka on sanan <pais> = lapsi diminutiivimuoto, eli se tarkoittaa pikkulasta, pienokaista (TK) tai lapsukaista (AS).
- 10:15 Jumalan valtakuntaan sisälle pääseminen ei edellytä suurta älyllistä ponnistusta vaan sydämen nöyrytystä. Se onkin aikuisille monesti hyvin vaikeaa.
- 10:16 Siunata = <eulogeo> = puhua hyvää, siunata, kiittää, ylistää. Muutamien käsikirjoitusten mukaan tässä esiintyy ainoan kerran UT:ssa sana <kateulogeo>, joka tarkoittaa siunaamista vahvennetussa muodossa eli Jeesus siunasi lapsia lämpimästi ja sydämellisesti! Jeesuksella oli myös aikaa ja halua pitää lapsia sylissään. Se onkin hyvä esimerkki kaikille uskoville, mutta varsinkin miehille!
- 10:17 Polvistua = <gonypeteo> esiintyy vain 4x, tässä ja Mt 17:14; 27:29; Mk 1:40.
- 10:19 Tappaa = <foneuo> merkitsee sekä murhata että tappaa. Se esiintyy kaikkiaan 57x, joista UT:ssa 12x.
Sana <moikheuo> tarkoittaa: tehdä huorin, mikä on suomenkielessä sama kuin tehdä aviorikos, ja se on sanan merkitys myös Raamatussa. Se esiintyy 27x, nimittäin: 2Ms 20:13; 3Ms 20:10; 5Ms 5:17; (Sir 23:23); Hos 4:13,14, 7:4; Jer 3:9; Hes 23:43; Mt 5:27,28,32, 19:18; Mk 10:19; Lk 16:18, 18:20; Joh 8:4; Rom 2:22, 13:9; Jak 2:11; Ilm 2:22.
Sana <pseudomartyreo> = antaa t. lausua väärä todistus, todistaa väärin, valehdella jtk vastaan, esiintyy 8x: 2Ms 20:16; 5Ms 5:20; (Sut. 1:61); Mt 19:18; Mk 10:19, 14:56,57; Luk 18:20, ja aina muulloin kiellettyä tekona, paitsi Mk 14:56-57 uskonnollisena aseena ja toimenpiteenä...
Herraamme Jeesusta vastaan. Silloin se oli uskonnollisen maailman ja ajattelun mukaan sallittua. Riistää = <apostereo> esiintyy kaikkiaan 8x, Mal 3:5; Mk 10:19; 1Kr 6:7,8; 1Tm 6:5; Jk 5:4. Sen toinen merkitys on vähentää t. estää aviollisia oikeuksia, mikä ei ole evankeliumin mukaista paitsi puolisoitten keskinäisestä sopimuksesta, että he olisivat vapaat rukoukseen, 2Ms 21:10, 1Kr 7:5.
- 10:21 Joissakin teksteissä jakeen loppu on muodossa: Tule sitten ja ottaen ristin seuraa minua.
- 10:22 Synkistyä = <stygnadzo>, joka kuvaa myös taivaan synkkenemistä rajuilman edellä, Mt 16:3. LXX:ssa sana esiintyy vain Hesekielillä puhuttaessa kansojen tyrmistymisestä, kun onnettomuus kohtaa Tyyron ja Egyptin kuningasta, Hes 27:35, 28:19, 32:10.
- 10:23 Jeesus ei näköjään ollut amerikkalainen menestysteologi. Sen hän edellä osoitti jo rikkaalle nuorukaiselle. Jeesus on Jumalan Karitsa, joka tuli kulkemaan ristin tien. Sen esikuvan Hän antoi meillekin, Mt 16:24–27.
- 10:24 Opetuslapset hämmästyivät Jeesuksen sanoista, koska rabbiinit olivat aina opettaneet, että rikkaus oli merkki Jumalan suosiosta ja se antoi mahdollisuuden hyvien tekojen tekemiseen. Se oli kovin yksipuolista opetusta, jota esiintyy nykyäänkin.
- 10:27 Ihmisille pelastuminen omin avuin on mahdotonta. Mutta Jumalalle on kaikki mahdollista, hän voi pelastaa heikoimman ja kurjimman ihmisen.
- 10:29 Kaikilla meillä on, tai ainakin on ollut, äiti ja isä. Sen sijaan kaikilla ei ole taloa, veljiä, sisaria, vaimoa, lapsia tai peltoja, mutta hekin voivat luopua niistä evankeliumin tähden, jos eivät edes pyri hankkimaan niitä. Normaalisti ne toki yritetään hankkia.
- 10:33 Jeesus tiesi ja ennusti, että juutalaisen kansan johtomiehet halusivat saada hänet käsiinsä tuomitukseen hänet kuolemaan, mutta uskonnollisesti korkeatasoisina ihmisinä he eivät halunneet liata käsiään, vaan luovuttaisivat hänet pakanoiden käsiin, jotta ne saavat tehdä likaisen työn. Tätä kaavaa on menestyksellisesti noudatettu monissa ihmiskunnan historian vaiheissa ja tapahtumissa myöhemminkin. Noiden korkean tason päättäjien olisi syytä vakavasti ottaa huomioon, mitkä ovat lopulta seuraukset heille itselleen. Nimittäin aika kuluu, ja tuomio tulee...Saalis rientää, ryöstö joutuu, ennusti jo profeetta Jesaja aikoinaan.

- 10:34 Jumalan laista tietämättömät ja piittaamattomat pakanat mieluusti hoitavat likaisen työn. Mutta tappaminenkaan ei auta, koska Jeesus nousee kolmantena päivänä kuolleista. Se onkin maailman historian suurin ja ihmeellisin tapahtuma, ja sen seurauksena Pyhän Hengen vuodatus helluntaipäivänä. Ja edesspäin ovat vielä seurakunnan ylösotto, kuolleiden ylösnousemus, tuomiot, Messiaan valtakunta ja iankaikkisuus. Tajusivatkohan juutalaiset ja pakanat, minkä tapahtumaketjun he panivat käyntiin? Eivätpä varmaankaan, mutta toivottavasti jälkikäteen ymmärsivät ja tulivat kääntymykseen.
- 10:46 Tässä tapahtuu 17. parantuminen, jonka Markus kertoo. Sokea Bartimaios paranee.
- 10:51 Rabbuuni = <rabhuuni> on arameaa ja merkitsee: herrani, mestarini, opettajani, vrt. Mt 23:7. Se oli vielä kunnioittavampi puhuttelusana kuin rabbi. Esiintyy vain tässä ja Jh 20:16.
- 11:2 Varsa oli tuohon hetkeen asti kytkeytyssä, se ei saanut juosta vapaana.
- 11:9 Tämä on lainaus Psalmien kirjan jakeista Ps 118:25-26.
- 11:10 Ilmaus: korkeuksissa = kreik. <en hypsistois> (hepr. <bammeroomiim>) esiintyy VT:n puolella kahdesti (LXX:ssa), Ps 148:1 ja Job 16:19. Hepr. ilmaus esiintyy kolmannenkin kerran, mutta negatiivisessa mielessä, Srn 10:6.
- 11:11 Jeesus katseli ympärilleen kaikkea sitä, mitä temppelissä oli ja tapahtui. Siellä oli paljon sellaista, mikä ei sinne kuulunut. Mutta Jeesus odotti seuraavaan päivään ja saapui sitten uudelleen paikalle.
- 11:12 Jeesus ei ilmeisesti ollut syönyt mitään aamupalaksi, joten hän oli nälissään. Parinkolmen kilometrin kävely vain lisäsi näläntunnetta. Nälkää hän kyllä kesti, koska oli paastonnutkin 40 päivää.
- 11:13 Laulujen laulussa on ennustus: Viikunapuu tekee keväthedelmää, Ll 2:13, mutta se ei nyt toteutunut. Myös varhaisviikunoista on mainintoja, kuinka ne ovat hyviä ja haluttuja, Jes 28:4, Jer 24:2. Jumala vertaa Israelin kantaisiä varhaisviikunoihin, ja Jumalan profeetta Miika halusi niitä oikein sydämeästään, Hos 9:10, Mka 7:1.
- 11:14 Viikunapuulla on symbolinen merkitys. Opetuslapset kuulivat, mitä Jeesus sanoi ja varmasti ihmettelivät mielessään...
- 11:15 Psalmissa 18 on lupaus: Puhdasta kohtaan sinä olet puhdas, mutta kieroä kohtaan nurja, Ps 18:26, 2Sm 22:27. Kierot kauppamiehet saivat nähdä tämän toteutuvan käytännössä, kun Jeesus kippasi heidän pöytänsä ja katederinsa (< kreik. <kathedra> = istuin) nurin. Hengelliseksi tarkoitetun toiminnan kylkiäisenä oli kasvanut loinen, uskonnollinen bisnes, joka lopulta pyrki halvaannuttamaan hengellisyyden, niin että jäljelle jäi vain uskonnollinen ulkokuori, perinnäisäännöt ja muotomenot. Tuo kaikki sai Jeesukselta ansaitsemansa tuomion.
- 11:16 Kenelläkään muulla ei ollut hengellistä auktoriteettia tehdä tällaista, mutta Herrallamme Jeesuksella oli – ja on edelleenkin, koska hän on seurakunnan pää.
- 11:17 Tässä Jeesus viittaa profeetta Jesajan ennustukseen, Jes 56:7. Sen toteutumista emme ole vielä nähneet. Sen sijaan toinen viittaus on Jeremian kirjan jakeeseen Jer 7:11, ja sen ylipapit ja kirjanoppineet olivat jo totetuttaneet. Eipä ollut Jeesuksen arvio Jumalan temppelin tilasta kovin mairitteleva. Uskonnollisten johtajien olisi viimeistään nyt pitänyt mennä itseensä ja tunnustaa, että jotakin on pahasti vialla.
- 11:18 Jeesuksen opetukset ja teot saivat uskonnollisissa johtajissa aikaan päinvastaisen vaikutuksen kuin mikä oli tarkoitus ja mikä olisi ollut hyväksi heille itselleen ja kaikelle kansalle. Voi ihmisen sydämen kovuutta.

- 11:22 Ilmaus <ekhete pistin theou> käännetään yleensä: Pitäkää usko Jumalaan, mutta sen merkitys on syvällisempi: Pitäkää Jumalan antama/ vaikuttama usko. Jumala itse vaikuttaa Pyhän Henkensä kautta uskon ihmissydämessä, mikäli ihminen suostuu Jumalan tahtoon eli avaa sydämensä hänelle. Jumala on rakkaus, hän ei avaa sydämiä väkivalloin.
- 11:24 Uskokaa saaneenne ilmauksessa verbistä saada = <lambanoo> esiintyy kreik. teksteissä 3 eri aikamuotoa (kaikki indikatiivissa): akt. aor. (= jo saitte), akt. prees. (= saatte (nyt/ jatkuvasti)) ja med. fut. (= tulette saamaan). Näin tämä lupaus on ajasta riippumaton, yleispätevä. Sen kääntäminen suomen kielelle vaan on hankalaa.
- 11:25 Seisoo = <steekoo> esiintyy 9x UT:ssa (Mk 3:31, 11:25; Rm 14:4; 1Kr 16:13; Gal 5:1; Fil 1:27, 4:1; 1Ts 3:8; 2Ts 2:15) ja kerran LXX:ssa (Tm 16:26). Se käännetään yleensä pysyä t. seisoo lujana, eli se kuvaa lujuutta ja vakautta. Sen kanssa käsi kädessä käy anteeksiantamus, ei suinkaan kovasydämys.
- 11:26 Joissakin käsikirjoituksissa on: [26. Mutta ellette te anna anteeksi, ei Isännekään, joka on taivaissa, anna anteeksi teidän rikkomuksianne.] (käännös TK). Asiallisesti sama sisältö on jakeessa Mt 6:15.
- 12:4 Bys: Tätä he kivittivät, löivät päähän ja lähettivät häväistynä pois.
- 12:6 Kavahtaa = <entrepoo> on vaikea kääntää yhdellä sanalla, mutta ajatus on se, että nuo pahantekijät nähdessään viinitarhan omistajan pojan säikähtävät perinpohjin, ymmärtävät hävetä tekojaan, tekevät täyskäännöksen ajattelussaan ja toiminnassaan ja kunnioittavat tuota poikaa ja hänen isäänsä.
- 12:7 Uskomattoman röyhkeä ajatus!
- 12:10 Tämä on suora lainaus jakeista Ps 118:22–23. Psalmin piti kyllä olla tuttu, koska Psalmeja 113–118 sanottiin kiitos- eli hallelpsalmeiksi, ja niitä laulettiin säännöllisesti lehtimajajuhlissa, temppelein vihkimisen muistojuhlissa (eli hanukkajuhlissa), pääsiäisenä ja helluntaina. Tuon Psalmin edellisessä jakeessa 118:21 Daavid kiitti Herraa (<jhwh>) siitä, että Herra vastasi hänelle ja tuli hänelle pelastukseksi, josta hepr. käyttää sanaa <ješuu’aah>. Herramme Jeesuksen nimi on hepreaksi <ješuu’a>. Ennustus oli liian selvä juutalaisten johtomiehille. Huippukivi on holvikaaren ylin kivi, joka yhdistää holvikaaren ja pitää sen koossa.
- 12:11 Huippukivi eli kulmakivi on tullut Herralta, ja se on ihmeellinen ihmisten silmissä. Kirjanoppineille liian ihmeellinen. Ks. Mt 21:42.
- 12:12 Merkillisiä uskonnollisia johtajia: Johanneksen kasteen alkuperää he eivät muka tiedäneet ja messiaanisen psalmin ennustus oli heille tuntematon. Jeesuksen he olisivat olleet valmiit raivaamaan pois tieltä, jos vain olisivat uskaltaneet. He saivatkin tilaisuuden siihen myöhemmin. Kiero on ihmisen mieli.
- 12:13 Fariseukset, nuo lainkiivailijat, ja herodilaiset (3x), maailmallismieliset Herodes-suvun kannattajat, olivat uskonnollisessa mielessä toistensa vastakohtia ja ääripäitä. Yhteinen vihollinen, meidän Herramme Jeesus, kuitenkin yhdisti heidät taistelemaan Jeesusta vastaan. Ks Mk 3:6, Mt 22:16. Verbi <agreuoo> = saada saaliikseen metsästäjällä t. kalastamalla, saada saaliiksi/ ansaan/ kiinni, esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 5x: Snl 5:22, 6:25,26; Job 10:16; Hos 5:2; Mk 12:13. Vrt. Mt 22:15 ja Lk 20:20.
- 12:14 Vastustajatkin ymmärsivät ja tunnustivat, ettei Jeesus välitä ihmisten arvoasteista – pärstäkertoimista – vaan hänelle kaikki ihmiset ovat yhtä tärkeitä.
- 12:16 Rahoissa on aina vallanpitäjien määräämiä kuvia ja kirjoituksia. Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen ja laittoi hänen sisimpäänsä lain kirjoitukset, Rm 2:15.

- 12:17 Keisari saa pitää kolikkonsa, mutta Jumala haluaa koko ihmisen itselleen. Miksikö? Koska hän on rakkaus! Eihän rakastunut sulhasmieskään tyydy morsiamensa kolikkopussiin vaan haluaa omakseen koko neidon, ennen kaikkea hänen sydämensä.
- 12:18 Saddukeuksia voisi pitää elämäkatsomukseltaan sekä marxistien että darwinistien kantaisina.
- 12:19 Tässä on lainaus jakeista 5Ms 25:5–6 sekä myös viittaus jakeeseen 1Ms 38:8.
Hankkikoon jälkeläisen veljelleen = sm. herättäköön siemenen veljelleen.
- 12:22 Tuolle naiselle kertyi paljon elämäkokemusta ja tietoa miesten sielunelämästä. Mahtoikohan hän olla onnellinen?
- 12:23 Saddukeukset eivät uskoneet koko ylösnousemukseen, mutta heitä askarruttivat kovasti tällaiset rakkausjutut. Kysymyksen äänensävyssä tosin saattoi olla aimo annos ivaa.
- 12:24 Teologit – niin ennen kuin nytkin – näpertelivät mielellään toisarvoisten tai suorastaan joutavanpäiväisten asioiden parissa, mutta karttavat kuin ruttoa kaikkein tärkeimpiä asioita. Niinpä he sitten helposti eksyvätkin turhanaikaisiin jaarituksiin, joista Paavalikin entisenä teologina varoitti, 1Tm 1:3–7.
- 12:26 Tässä on lainaus jakeista 2Ms 3:6,15.
- 12:27 Saddukeukset olivat todella pahasti eksyksissä, kun luulivat olevansa oikeassa.
- 12:29 Tässä on lainaus jakeista 5Ms 6:4–5 ja Jos 22:5.
- 12:30 Ymmärrys = <dianoia> esiintyy 81x, mm. 1Jh 5:20 ja päinvastaisessa mielessä Ef 4:18.
- 12:31 Tässä on lainaus jakeesta 3Ms 19:18.
Bys: Toinen samanlainen.
- 12:33 Ymmärrys = <synesis> esiintyy 135x, mm. Lk 2:47 ja 5Ms 4:6 sekä päinvastaisessa mielessä 1Kr 1:19 ja Jes 29:14.
Bys: kaikella ymmärryksellään ja kaikesta sielustaan....
- 12:34 Ymmärtävästi = <nuunekhoos> (= omistaen ymmärrystä) esiintyy ainoastaan tässä.
- 12:36 Tässä on lainaus jakeesta Ps 110:1.
- 12:37 Inhimillisesti ajateltuna tässä on ristiriita: Kristus on yhtä aikaa Daavidin Herra ja Daavidin poika. Mutta hengellisesti siinä ei ole mitään ristiriitaa, Jeesus todellakin on molempia. Ristiriita on inhimillisessä ajattelussa. Jumalan ajatukset ja suunnitelmat ovat paljon korkeammat ja syvemmät kuin meidän ihmisten ajattelu ja käsityskyky, Jes 55:8–9. Vrt Mt 27:39–43. Tutki tarkemmin!
- 12:41 Kun laittaa uhriarkkuun paljon kuparikolikoita, ne kilisevät mukavasti. Se lienee ollut tarkoituskin. Pari hopea- tai kultakolikkoa antaa yhtä vaimean äänen kuin lesken kaksi ropoa, eikä siten erotu köyhän annista.
Tuohon aikaan monet rikkaat panivat paljon uhriarkkuun, mutta eivät kuitenkaan kaikki. Mutta miten on nykyään?
- 12:42 Ropo = <lepton> = leptoni (t. lepta nykyään) oli pienin käytössä ollut raha (kuparikolikko). Sana esiintyy 3x UT:ssa, tämän lisäksi Lk 12:59, 21:2.
Työmiehen päiväpalkka eli yksi denaari oli 128 leptonia, joten tuo leski oli todella köyhä.
Kvadrantti, joka oli 2 ropoa/ leptonia, oli neljäsosa assia, ja denaari taas oli 16 assia eli 64 kvadranttia.
- 12:43 Ihmiset näkivät vain rahamäärän, joka laitettiin uhriarkkuun, ja kuulivat kilahtelun, mutta Jeesus näki myös antamisen vaikuttimet ja todellisen taloudellisen tilanteen.

Lesken nimeä ei mainita, mutta hän suoritti tärkeän tehtävän. Hän on yksi Raamatun tuntemattomista sankareista, jotka Jumala kyllä tuntee ja palkitsee heidät heidän uskollisuutensa mukaan. Ks myös Mt 26:6–13, Mk 14:3–9, Lk 21:2–4, 1Ms 24:2–66, 1Sm 20:35–39, 2Kn 5:2–4.

- 12:44 Tuo köyhä leski ei jättänyt edes toista leptonia itselleen, vaan antoi molemmat uhriksi. Liiasta antaminen on lahjoitus hyväntekeväisyyteen, mikä sekin on hyvä, mutta elämisestä ja puutteesta antaminen on jo uhraus. Oletko sinä halukas uhraamaan Herralle varoistasi?
- 13:6 Minun nimessäni = <epi too onomati muu> voitaisiin tässä kääntää: minun nimelläni esiintyen. Ilmaus esiintyy UT:ssa 14x: Mt 18:5; 24:5; Mk 9:37,39; 13:6; Lk 1:59; 9:48; 21:8; 24:47; Apt 2:38; 4:17,18; 5:28,40.
Sen merkitysvivahde on hieman erilainen kuin ilmausten <eis to onoma> = nimeen (9x) ja <en too onomati> = nimessä (29x).
- 13:15 Silloin on niin kova kiire, ettei katolta saa laskeutua asuntoonsa hakemaan tavaroitaan, vaan on viisainta hypätä suoraan karkuun.
- 13:17 Naiset ovat tuolloinkin huonoimmassa asemassa.
- 13:29 Sana <ginooskete> voidaan kääntää toteamuksena (indikatiivi): te tiedätte, tai kehotuksena (imperatiivi): tietäkää. Samaten Mt 24:33 ja Lk 21:31.
Samoin: se on lähellä voidaan kääntää myös: hän on lähellä (AS).
- 14:3 Ilmeisesti oli niin, että tämä Simon oli sairastanut spitaalia, Jeesus oli parantanut hänet, ja nyt hän saattoi elää normaalia elämää muiden ihmisten keskuudessa eikä yhteisön ulkopuolelle suljettuna, 3Ms 13:46, 4Ms 5:2. Ihmisiltä hän oli kuitenkin saanut liikanimen Spitaalinen muistona entisestä elämästä. Näinhän on nykyäänkin, kun moni uskoon tullut Jumalan lapsi muistetaan entisen elämän mukaisesti nimen etuliitteellä Räyhä-, Juoppo-, Varas- tai jotakin vielä pahempaa.
- 14:4 Mitä varten...? Jeesus itse vastasi: minun hautaamistani varten.
- 14:5 Nainen teki sydämensä rakkaudesta hyvän työn Jeesukselle, mutta rahanahneet miehet ärähtelivät hänelle. Evankeliumi ja markkinatalous eivät mene yksiin.
- 14:7 Hyvän tekemiselle ei ole muuta rajoitusta kuin meidän oma halumme.
- 14:9 Naisen nimeä emme tiedä, mutta hänen tekonsa ja vaikuttimensa tiedetään kaikkialla maailmassa, missä vain evankeliumia on julistettu kaikkina aikoina. Aikamoinen saavutus, jonka rinnalla kalpenevat faaraotkin ja muut mahtimiehet. Muita nimeltä mainitse mattomia ovat esim. Noomin sukulunastaja, Rt 4:1, ja perheen isäntä, joka oli varannut huoneen pääsiäisateriaa varten Jeesukselle ja opetuslapsille, Mt 26:18, Mk 14:14. Tutki!
- 14:13 Veden kantaminen oli yleensä naisten työtä, joten vesiruukkua kantava mies oli erityinen tuntomerkki.
Profeetta Samuel oli aikoinaan antanut saman tapaisen tunnusmerkin Saulille, 1Sm 10:2–5.
- 14:27 Verbi <skandalidzoo> on vaikea käännettävä tarkasti suomen kielelle.
Lainaus on jakeesta Sak 13:7.
- 14:31 Ilmaus <uu mee> tarkoittaa hyvin voimakasta kieltoa tulevaisuudessa – niin ei ikinä tule tapahtumaan. Näin vakuutti Pietari ja muutkin opetuslapset. Vaan toteutuipa kuitenkin Jeesuksen ennustus. Ei pitäisi ihmisen ruveta väittämään viisaampaansa ja väkevämpäänsä vastaan.
- 14:37 Vaikea kysymys vastattavaksi Pietarille: Simon, nukutko sinä? Toinen käänösmahdollisuus olisi: Simon, sinähän nukut! Molemmat ovat Pietarin kannalta hankalia. Eipä ihme, että toisella kerralla Pietari ja veljet eivät tienneet, mitä vastata!

- 14:44 Suudella = <fileoo> esiintyy 58x, joista 25x UT:ssa ja Johannes käyttää sitä 15x. Sana tarkoittaa rakastamista, tykkäämistä, ystävällisyyttä, mieltymystä ja myös suutelemista. Tätä sanaa ei käytetä pelkästään inhimillisen tason rakkaudesta, vaan myös Isän Jumalan ja Herran Jeesuksen rakkaudesta, Jh 5:20, 11:3, Ilm 3:19.
- 14:45 Tässä suutelemisesta käytetään voimakkaampaa sanaa <katafileoo>, joka tarkoittaa suutelemista hellästi, lempeästi, tunteella tai myös kiihkeästi, mitä tämä kohta varmaan tarkoittaa. Juudaksen suudelma ei ollut tunteeton vaan hyvinkin kiihkeän tunteen vallassa annettu, olihan hän kavaltamassa opettajaansa ja mestariaan. Tällä tapahtumalla on esikuvansa VT:ssa, kun Jooab kavalan suudelman avulla tappoi Amasan, 2Sm 20:9.
- 14:52 Hätä keinot keksii, arveli tuo nokkela nuorukainen, ja pelastautui vangitsijoiden kynsistä. Ehkäpä hän oli lukenut ja muisti profeetta Aamoksen ennustuksen, Am 2:16. Myöhemmin venäläinen vankikansa lausui saman asian aforismina: Eihän karkuruus kaunista ole, mutta onpahan terveellistä.
- 14:54 Ks 2Ms 3:5.
- 14:57 Todistajia on kahta sorttia, oikeita ja vääriä. Huhupuheitten levittelijöitä onkin sitten vähän joka sorttia, mutta heidänhän ei tarvitse vastata puheistaan, kun huhuilevat kulisseissa.
- 14:58 Ihmiset olivat kuulleet kaksi Jeesuksen ennustusta ja nyt he oman mielensä mukaisesti käänsivät ne Jeesusta vastaan, Jh 2:19, Mk 13:2.
- 14:59 Edes valheen voimalla ei saatu yhtäpitävyyttä aikaan. Totuus sen sijaan on yhtäpitävä itsensä kanssa.
- 14:60 Ylipappeja oli monia vallinneen poliittis-uskonnollisen käytännön mukaan. Kreik. tekstissä on määrätty artikkeli, joten kyseessä oli sillä hetkellä ollut virallinen ylipappi Kaifas.
- 14:61 Jeesus oli vaiti, ääneti, sillä Hän rakasti jopa vääriä todistajia ja kuulustelijoitaan niin kuin Sef 3:17 osoittaa. Myös profeetta Jesaja oli sen ennustanut saman, Jes 53:7. Asian mainitsee myös Pietari, 1Pt 2:23, kun hän kirjoittaa Kristuksen antaneen meille esikuvan uskon kuuliaisuudesta.
- 14:62 Minä Olen = <egoo eimi> kääntävät sananmukaisesti esim. TK, N, NIV, vrt. 2Ms 3:14. Jeesus viittasi Jumalan Moosekselle ilmoittamaansa nimeen ja tunnusti julkisesti oman jumalallisen asemansa. Sitä pidettiin Jumalan pilkkaamisena.
- 14:63 Nyt ylipappi teki virkavirheen tai oikeastaan -rikoksen, nimittäin lain mukaan hän ei saanut repiä vaatteitaan, 3Ms 21:10, 10:6. Asia kääntyi pääläelleen: hän oli vain syntinen ihminen, mutta oikea Jumalan ylimmäinen pappi seiso i hänen edessään syytettynä.
- 14:64 Tuomio oli yksimielinen, mutta silti väärä. Jeesus tuomittiin kuolemaan synnin tähden, ja niin Hän kuolikin, mutta ei omien syntiensä vuoksi, koska niitä ei ollut ainoatakaan, vaan kaikkien meidän muiden syntiemme vuoksi.
- 15:2 Pilatuksen lausahdus on kysymyksen ja toteamuksen välimaastossa. Hän ilmeisesti sisimmässään tajusi, että Jeesus on Messias, juutalaisten kuningas. Se oli pelottava ajatus Rooman vallan alaisessa maassa.
- 15:3 Ylipapit olivat ruvenneet syyttäjiksi. He eivät toimineet Jumalan antamilla valtuuksilla.
- 15:5 Jeesus oli vaiti, koska Hän rakasti niin syyttäjiään kuin tuomitsijoitaankin, Sef 3:17.
- 15:7 Barabbas ei ollut mikään pyhäkoulupoika vaan murhamies. Eikä hän niin ollen ollut mikään poliittinen vanki vaan rikollinen, joka oli vangittu syystä.
- 15:11 Ylipapeille kelpasi kuka hyvänsä, vaikkapa murhamies, ennemmin kuin Jumalan Messias. Suuri oli heidän pimeytensä.

- 15:13 Kansalla oli selkeä mielipide, jonka kansankiihottajat olivat saaneet aikaan. Näin toimii demokratia.
- 15:14 Tässä kristallisoitui juutalaisen kansan viisaus: riittävän voimakas syytös on jo todiste itsessään ja oikeuttaa siten tuomion täytäntöönpanon. Roomalaisen maaherran oli vaikea ymmärtää tätä.
- 15:15 Tämä oli varsinaista mielivaltaa, johon roomalainen oikeudenkäyttökin alistui.
Mitähän ajatuksia mahtoi liikkua Pilatuksen päässä näinä hetkinä? Kenties: Tappakoot juuttaat oman kuninkaansa, niin onpahan heillä hyvä mieli. Historia osoittaa, ettei kansan hyvä mieli kestänyt kovin kauan.
- 15:18 Terve, juutalaisten kuningas! oli ivallinen väännös keisarillisesta tervehdyksestä Ave Caesar Imperator.
- 15:19 Ankeaa on sotilaan elämä, kun aikuisten miesten suurimpana huvina oli pilkata ja sylkeä yhtä ainutta, vieläpä syytöntä, miestä. Synkeää on synnin antama ilo ja riemu.
- 15:24 Tässä on lainaus jakeesta Ps 22:19.
- 15:25 Noin klo 9 aamulla.
- 15:26 Tässä oli syy, miksi Jeesus ristiinnaulittiin. Koska kansa ei ollut valinnut, kutsunut eikä asettanut Jeesusta kuninkaakseen, se saattoi surutta hyljätä Hänet. Mutta Jumala oli asettanut Hänet Kuninkaaksi, Mt 2:2. Jumalan kansan keskuudessa ei pädekään demokratia eli kansanvalta, vaan Jumalan valinta. Ks. 4Ms 14:4 ja Apt 15:28.
- 15:28 Joissakin käsikirjoituksissa on: [28. Niin toteutui kirjoitus, joka sanoo: Ja Hänet luettiin pahantekijöiden joukkoon.] Vrt. Jes 53:12, Lk 22:37. Tälläkin tavoin toteutuivat VT:n profeettojen kirjoitukset.
- 15:29 Jeesus huusi monia voi-huutoja (kr. <ouai>). Nyt ihmiset rupesivat huutelemaan samaa Jeesukselle, mutta Markus on tallettanut kömmähdyksen: ihmiset huusivatkin <oua>, joka esiintyy ainoan kerran tässä. Ei pitäisi ihmisten ruveta matkimaan Raamatun sanaa, siitä tulee jonkinlaista surkuhupaisaa tankeroenglantia: 'voe voe', joka lopulta kolahtaa omaan otsaan. Sana <ouai> esiintyy UT:ssa 35x, esim. Mt 23:13,15 jne., Ilm 18:10 jne. sekä 1Kr 9:16, jossa Paavali kohdistaa huudon itseensä. LXX:ssa sana esiintyy 78x, enimmäkseen profeettojen kirjoissa.
Jeesuksen kahden ennustuksen vääristely oli levinnyt kansankin keskuuteen ylipappien kokouksesta, Mk 14:58.
Pahinta tuossa ihmisten ivallisessa voivottelussa oli se, että juuri niin Jeesus teki: hänen ruumiinsa haudattiin, mutta hän nousi kuolleista kolmantena päivänä, Jh 2:19–22.
- 15:30 Jeesus ei tullut pelastamaan itseään vaan heitä, jotka ovat eksyksissä ja kadoksissa.
- 15:34 Jeesuksen huutamat sanat ovat suora lainaus Ps 22:2 aramean kielellä.
- 15:39 Sadanpäälliköllä oli kaikesta ympärillä olevasta kuohunnasta huolimatta ymmärrys tallella. Kun hän näki Jeesuksen kuolevan ristillä, hän tunnusti Jeesuksen Kristuksen Jumalan Pojaksi.
- 16:8 Nyt oli tapahtunut jotakin niin tavatonta, että naisetkin vaikenivat!
- 16:9 Markuksen evankeliumin loppuosa (eli tämän luvun jakeet 9–20) puuttuu käsikirjoituksista Codex Sinaiticus (Codex alef) ja Codex Vaticanus (Codex B), mutta se esiintyy käsikirjoituksissa Codex Alexandrinus (Codex A), Codex Ephraemi (Codex C), Codex Bezae (Codex D), Washington Codex (Codex W), Codex K ja X ym. Niin ollen tämän osan hylkääminen Raamatun tekstistä on kovin heppoisella perustalla, varsinkin kun pääosa tästä tekstistä esiintyy muuallakin UT:ssa.
Tässä Markus mainitsee 18. parantumisen, joka oli tapahtunut Magdalan Marialle.

16:15 Eräs lainalaisuus luomakunnassa on, että tyhjiö pyrkii täyttymään. Sen vuoksi evankeliumia kannattaa julistaa kaikille ihmisille, etteivät kaikenlaiset harhaopit pääse valtaamaan alaa.
Vrt 2Ms 23:29.

Evangeliumi Luukkaan mukaan

Tämän kirjan nimi viittaa siihen, että evankeliumin on kirjoittanut evankelista Luukas, joka mainitaan UT:ssa kolmesti: Kol 4:14, 2Tm 4:11 ja Flm 24. Luukas oli Paavalin työtoveri ja matkakumppani, joka kirjoitti myös Apostolien teot. Paavali kutsuu Luukasta rakkaaksi lääkäriksi. Niinpä Luukkaan esittämät evankeliumin ihmeet (neitseestä syntyminen, sairaiden parantumiset, ylösnousemus jne.) ovat samalla lääkärintodistus ko. asioille. Näin Jumala viisautessaan tekee tyhjäksi tämän maailman älyniekkojen vastaväitteet.

Luukas kirjoittaa ensisijaisesti kreikkalaisille. Sivistynyt mies kirjoittaa sen ajan sivistyneistölle mutta myös aivan tavallisille ihmisille sen ajan sivistyskielellä. Luukkaan kirjoittama kreikan kieli on korkeatasoista. Luukkaan evankeliumi on yleismaailmallinen ja sen sävy on historiallinen ja toisaalta hyvin ihmisläheinen. Se viittaa tulevaisuuteen ja esittää Jeesuksen Ihmisen Poikana, joka ymmärtää pientä ihmistä ja kohtaa jokaisen ihmisen tämän omalla tasolla. Luukas kertoo mm. laupiaasta samarialaisesta, tuhlaajapojasta, Sakkeuksesta ja useista naisista heidän elämässään. Luukas viittaa VT:iin monta kertaa, joista suoria lainauksia on niitäkin monia (tutki!).

- 1:1 Paljolla kirjojen tekemisellä ei ole loppua, totesi jo aikoinaan Saarnaaja, Srn 12:12. Niinpä monet jo tuolloin alkoivat tehdä historiallisia kertomuksia Jeesuksesta. Mutta koskapa ihminen on kovin subjektiivinen ja esittää mielellään väritettyjä tarinoita, riippuen siitä mihin suuntaan hänen oma mielensä haluaa kutakin asiaa väritettävän – tähän on tieteen suuri ongelma tänäkin päivänä ja halki vuosituhansien – Pyhä Henki valtuutti lääkäri Luukkaan kirjoittamaan historiallisen evankeliumin, joka talletettiin Uuteen Testamenttiin. Tällöin Jumalan Henki käytti Luukasta välikappaleenaan. Luukkaan persoonallinen näkökulma tulee evankeliumissa esille, mutta ei ihmisen subjektiivisuudella vaan hengellisen viisauden mukaisesti: tämä evankeliumi on Jumalan sanaa, josta Jumala itse vastaa, mutta jonka Luukas on saanut kirjoittaa. Paljo tutkiskelu väsyttää ruumiin, jatkoi Saarnaaja, ja Luukas varmaan koki sen todeksi omassa tutkimustyössään, mutta sai samalla uutta elpynyttä voimaa sieluunsa Pyhän Hengen kautta. Niinpä jos joku arvostelee tätä Luukkaan tutkimustyön tulosta, ei hän arvostele lääkäri Luukasta vaan hänen työnantajaansa – Herraamme Jeesusta Kristusta. Jumalallista huumoria on se, että Jumala kirjoitutti nämä ihmeelliset asiat lääkäri Luukkaalla, siten näistä ihmeistä on dokumentoitu lääkärin todistus!
- 1:2 Luukas tukeutui luotettaviin alkuperäisiin todistajiin. Siksi hänen työnsäkin on luotettava. Noh, keihin sitten tämän ajan liberaaliteologit, jotka arvostelevat Jumalan sanan luotettavuutta, oikein tukeutuvat? Toinen toisiinsa! Ja ovatkin sitten epäuskon suossa koko kööri. Parempi on rakentaa elämänsä ja tutkimustyönsä kalliopohjalle, ja se kalliohan on Kristus, vahvasti myöhemmin Paavalikin, joka sentään oli aikamoisen oppinut mies hänkin, 1Kr 10:4.
- 1:3 Luukas myönsi olevansa tiedonjanoinen ja utelias. Uteliaisuus ei ole pahe, kun se suunnataan oikeisiin asioihin. Mutta lihanmielinen uteliaisuus on, se pyrkii johtamaan ihmisen väärien asioiden pariin. Eikä ihmisen edes tarvitse tietää kaikkia toisen ihmisen asioita, sen osoitti Pietarille ja meille kaikille Jeesus, Jh 21:20-23.
- 1:4 Ihminen – olipa korkea- tai halpa-arvoinen – tarvitsee opetusta, ja senkin jälkeen vielä opetusta, jotta hän pystyy syvemmin ymmärtämään, kuinka luotettavia hänelle opetetut asiat ovat. Opeta viisasta, niin hän saa oppia lisää, totesi jo aikoinaan viisas Salomo, Snl 1:5, 9:8–9, 21:11. Verbi <katheekheoo> = kertoa, opettaa, ohjata suusanallisesti. Ei ole varmaa, oliko Teofilos vielä tässä vaiheessa kristitty, mutta hänelle oli suullisesti kerrottu Jeesuksesta. Nyt Luukas katsoi tarpeelliseksi esittää evankeliumin asiat kirjallisesti, jotta ne tulisivat esille järjestyksessä, ja Teofiloksen olisi helpompi nähdä evankeliumin johdonmukaisuus ja luotettavuus. Huhupuheitahan ei kannata laittaa kirjalliseen asuun, koska silloin niiden epäluotettavuus tulee helposti ilmi, ja ne on helppo kumota.
- 1:5 Tuhatlukuinen temppelipapisto oli jaettu 24 osastoon (1Ak 24:1-19), joista kukin oli palvelusvuorossa viikon kerrallaan. Abian osasto oli kahdeksas, ks. 1Ak 24:10. Juudea tarkoittaa jakeissa Lk 1:5, 4:44, 6:17, 7:17, 23:5 sekä Apt 10:37 juutalaisten koko asuma-aluetta Palestiinassa eikä vain Juudean maakuntaa.
- 1:6 Sakarias ja Elisabet tahtoivat elää Jumalan tahdossa. Niin tehkäämme mekin.
- 1:7 Jumala käski ihmisten olla hedelmällisiä ja lisääntyä, 1Ms 1:28. Elisabet oli hedelmätön, joten hän ei saanut lasta. Lisääntyminen on hedelmällisyyden seuraus. Näin on myös Hengen maailmassa: siellä, missä Pyhä Henki saa tuottaa hedelmää (Gal 5:22), tapahtuu myös lisääntymistä, mutta mistä Hengen hedelmä puuttuu, siellä lisääntyminen on enintään näennäistä.
- 1:8 Sakarias toimitti papillisia tehtäviä vanhassa liitossa syntyperänsä perusteella, koska oli Aaronin jälkeläisiä. Uudessa liitossa kaikki uskovaiset saavat toimittaa papillisia tehtäviä myöskin syntyperänsä mukaan, heidän ovat näet syntyneet uudesti, ylhäältä – Pyhästä Hengestä ja Jumalan sanasta

- 1:9 Oliko kyseessä sattuma vai Jumalan johdatus? Oli! Nimittäin Jumala on asettanut sattuman luonnonlaiksi, jota Hän käyttää johdatuksessaan. Vrt. esim. 1Kn 22:34–38. Älä pelkää, josko sinulle tapahtuisi jotakin sattumalta. Jumala on sattumankin yläpuolella.
- 1:12 Ihminen, uskovainenkin, on arka ja pelokas. Siksi hän säikkyi helposti.
- 1:13 Ja sen vuoksi enkeli puhutteli Sakariaasta lohdullisesti: Älä pelkää! Mieluisa yllätys: Sakariaalle oli tulossa rukousvastaus.
- 1:14 Poika on isälle iloksi, Snl 10:1, 15:20, ja niin se on tyttökin.
- 1:15 Miksi Johannes oli oleva suuri? Koska hänet oli täytetty Pyhällä Hengellä jo äitinsä kohdusta lähtien. Suuruus on ihmisten mieliä kiehtova asia. Johannes oli oleva suuri Herran, mutta ei ihmisten, edessä. Hänen omien sanojensa mukaan Jeesuksen tuli kasvaa, mutta hänen vähetä, Jh 3:30. Niinpä häneltä lopulta lyötiin pää poikki Jumalan Sanan tähden. Noita Simon taas halusi olla suuri ihmisten edessä, Apt 8:9–24. Opetuslapsiakin kiinnosti, kuka oli suurin heidän omassa keskuudessaan, Mk 9:34 ja 10:43. Eikä ole historiaan jäänyt tämäkään asia, vaan näkyy se tulevan esille aina silloin tällöin ja vähän itse kunkin elämässä.
- 1:16 Ihminen tarvitsee kääntymyksen.
- 1:17 Ihminen tarvitsee sydämen kääntymyksen.
Ihmisen tulee valmistautua kohtaamaan Jumalansa, Aam 4:12, mutta Herra hänet lopulta valmistaa siihen, jotta ihmispoloinen voi pelastua.
- 1:18 Sakariaan epäily on inhimillisesti varsin ymmärrettävää: vanhuusseksi ei yleensä tuota jälkeläisiä. Tosin israelilaisilla oli myös selvä Jumalan antama vastaesimerkki: Abraham ja Saara. Mutta silti kyseessä oli lähes mahdoton tapaus.
Rajoittaako vanhuus käsityskyky? Tähän Sakarias vetosi, ja ilmeisesti näin onkin jossain mielessä, Srn 4:13. Jumalan tahdon tiellä asia voi kyllä olla aivan päinvastoin, sen osoittaa mm. Mooseksen esimerkki, 5Ms 34:7s.
Luukas on evankeliumissaan Sakariaan tavoin hienotunteinen naisia kohtaan. Sakarias sanoo olevansa <presbytees> = vanhus, vanha mies, mutta vaimonsa hän sanoo olevan <probebeekyia en tais heemerais autees> = pitkälle edistynyt päiviensä määrässä, samoin on Lk 1:7, 2:36.
Molemmat ilmaukset ovat ko. sukupuolelle kunnioittavia ilmauksia.
LXX:ssa ilmaus esiintyy 1Ms 18:11, 24:1, Jos 13:1, 23:1,2 ja 1Kn 1:1.
- 1:19 Jumalan lähettiläs julistaa ilosanomaa.
- 1:20 Epäusko aiheutti Sakariaalle puherajoituksen! Se onkin hyvä lainalaisuus hengellisessä työssä.
- 1:21 Puhumattomuudesta ymmärtää enemmän kuin epäuskon puheista.
- 1:24 Elisabetin suurin haave tässä ajassa oli varmasti tulla raskaaksi. Miksi hän sitten pysytteli salassa peräti viisi kuukautta? Osaavatkohan naisetkaan selittää tätä?
- 1:25 Ylenkatse = <oneidos> esiintyy UT:ssa ainoastaan tässä, mutta LXX:ssa 39x hepr. sanan <cherpaah> = häpeä, häväistys, pilkka, vastineena.
Elisabet oli saanut osakseen ylenkatsetta eli halveksuntaa ihmisten taholta, miksi? Ihmisluikero kun on sellainen, että pönkittääkseen omaa itsetuntoaan haluaa halveksia heikompiensa, niin ilmeisesti monet ajattelivat vaikeivät sanoneetkaan ääneen, mutta ilmeillään, eleillään ja käytöksellään viestittivät Elisabetille: Et sinä ole kunnollinen nainen, kun et pysty lasta saamaan, jotakin on varmasti vialla ... Mutta Herra poisti ylenkatseen hänen kohdaltaan.
Ihmisen ei pitäisi tehdä kovin pitkälle meneviä arvioita pelkästään sen perusteella, mitä silmään näkyy. Uskonpa, että ikuisuudessa kotona Herran luona tulemme näkemään vielä monta uskossa

kauan elänyttä sisarta, jotka eivät tässä ajassa saaneet lasta, mutta joilla paljastuukin olevan hämmästyttävä määrä hengellisiä jälkeläisiä. Ja toisaalta monta miestä, jotka olivat siittäneet monta aviotonta lasta, joista eivät tässä ajassa pitäneet huolta vaan halusivat rillutella mukamas vapaina, mutta onneksi Jumalan armosta lopulta kuitenkin tulivat kääntymykseen ja heidän sielunsa pelastui. Sitten vielä nähdään menestyneitä naisia, jotka olisivat voineet saada lapsia, mutta valitsivat abortin, kenties tuhosivat sisäisen elämänsä ja hirvittävän synnintunnon jälkeen kääntyivät Herran puoleen. Ja myös miehiä, jotka pitivätkin huolta muiden siittämistä lapsista, koska ymmärsivät sydämessään, että Jumalan tahto on rakastaa pieniä ihmistaimia, pitää heistä huolta ja antaa heille mahdollisimman hyvät lähtökohdat niin ajalliseen kuin ikuiseenkin elämään. Paljon on, mitä emme tässä ajassa ymmärrä emmekä tiedä.

- 1:26 Nasaret ei ollut mikään ihannealue asumiseen, koskapa niinkin vakaa mies kuin Natanael epäili, että voiko sieltä tulla mitään hyvää, Jh 1:46.
- 1:27 Maria oli kihloissa ollessaankin neitsyt. Se onkin Jumalan tahto, sukupuolielämä alkaa vasta avioliitossa. Sillä tavoin avioliitot kestävätkin paremmin.
- 1:28 Kaunis tervehdys.
- 1:29 Odottamaton mieluisa yllätys aiheutti hämmennyksen. Semmoinen se ihmisen tunne-elämä on.
- 1:30 Maria, joka oli nuori nainen, oli pelokas niin kuin ihminen on. Ihminen ei tarvitsekaan pelottelua vaan rohkaisua.
- 1:31 Tässä annetaan ilmoitus neitseestäsyntymisestä. Ja Jumala on humoristinen: se, joka on tämän kirjoittanut, on Luukas, ammatiltaan lääkäri. Eli niin ollen asiasta on dokumentoitu lääkärintodistus, ks. jakeet 34–35 ja 2:5–7. Niinpä kaikkien lääkarien tulisi olla sen verran kollegiaalisia, että uskoisivat tämän asian todeksi, eivätkä hangoittelisi vastaan niin kuin jotkut teologit tekevät. Mutta he ovat ilmeisesti unohtaneet lukea jakeen 37!
- 1:34 Sakarias epäili lähes mahdottoman toteutumista, jae 18, mutta Maria epäilee täysin mahdottoman toteutumista. Eikä tällaista ole tapahtunutkaan kuin tämän ainoan kerran koko maailmankaikkeuden historiassa. Sen vuoksi hänelle Herra ei asettanut mitään puherajoituksia. Nähtävästi naiset on luotu puhumaan, miehet vaikenemaan ...
- 1:37 Kaikkien teologioiden kannattaisi lukea ja uskoa tämä jae! Eivätpä sitten tuottaisi tiedon nimellä kulkevaa valhetietoa eli pseudotiedettä hienosti sanottuna.
- 1:38 Maria oli nöyrä. Nöyryys tarkoittaa taipumista Jumalan tahtoon. Marian tapauksessa tarkoitti samalla alistumista häpeään ihmisten silmissä – alkoivat puheet: Kylläpä ovat hurskaita, maha kasvaa jo kihlajaisaikana. Liekö tuo edes Joosefille ...
- 1:41 Hypähtää = <skirtaoo> = 1. hypätä, loikata, hypähtää, hyppiä ilosta 2. kuivua, kuihtua, käpristyä, surkastua (Joel 1:17), esiintyy UT:ssa vain 3x ja ainoastaan Luukkaalla: Lk 1:41,44, 6:23. LXX:ssa se esiintyy 6x, nimittäin 1Ms 25:22, Ps 113:4,6, Jer 27:11, Jl 1:17 ja Mal 3:20.
- 1:42 Tulleeeko tästä suomen kielen ilmaus 'siunattu tila' raskauden synonyymina? Joka tapauksessa Elisabet oli oikeassa, lapsihan oli hänelle itselleen hyvin toivottu siunaus ja Messias koko maailmalle vielä enemmän. Ks. Ps 127:3, 128:3,4.
- 1:45 Autuas se, joka uskoi, on feminiini-muodossa. Tarkoittaa varmaan ensisijaisesti Mariaa ja myös Elisabetiä itseään. Kaikkein ei miehilläkään ole osaa eikä arpaa...
- 1:46 Verbi <megalynoo> = 1. tehdä suureksi,
2. pitää suuressa arvossa,
3. ylistää suuresti/ suuruutta,

4. (pass.) kasvaa suureksi, saada suurta arvostusta.

Verbi esiintyy UT:ssa 8x: Mt 23:5, Lk 1:46,58, Apt 5:13, 10:46, 19:17, 2Kr 10:15, Fil 1:20.

Marian sielu ja henki olivat oikealla tolalla. Sielu ylistää Herraa, se on siis samalla paitsi hengellistä myös sielullista.

- 1:47 Ihmisen henki riemuitsee Jumalasta, joka on meidän pelastajamme. Tässä on kyse hengellisyyden syvyyksistä.
- 1:48 Hengellinen ihminen ymmärtää alhaisuutensa ja sen, että Jumala on katsonut meidän puoleemme. Jakeen jälkiosaa ovat kokonaiset kirkkokunnat ahkerasti toteuttaneet halki vuosisatojen.
- 1:50 Jumalan laupeus on tarkoitettu kaikille, mutta se kestää eli pysyy niille, jotka pelkäävät Häntä.
- 1:51 Sydämen ylpeys aiheuttaa hajaannuksen, joka tulee Herralta, sillä Jumala on ylpeitä vastaan, mutta nöyrille Hän antaa armon, 1Pt 5:5.
- 1:52 Tämän maailman mitta-asteikot eivät päde Jumalan edessä.
- 1:53 Ks Ps 107:9. Ne, joilla on vanhurskauden nälkä ja jano, Herra ravitsee hyvydellään, Mt 5:6, mutta ne, jotka luulevat olevansa rikkaita, Herra jättää sydämeltään tyhjiksi, Ilm 3:17. Vaikka me olemmekin köyhiä, meillä on rikas Isä.
- 1:55 Abrahamille Jumala oli puhunut n. 2000 vuotta aiemmin eikä ollut unohtanut lupauksiaan. Turha siis epäillä, missä viipyy Hänen tulemuksensa. Herra pitää kaikki lupauksensa, eikä Hän ole ajasta riippuvainen niin kuin me olemme, 2Pt 3:8.
- 1:58 Yhteinen jaettu ilo on parempi kuin vahingonilo.
- 1:62 Tämä on surkukupaisa jae ja osoittaa, kuinka ihmiset suhtautuvat tyypillisesti vammaisiin: Sakarias oli mykkä, mutta ei kuuro, eikä hänen ymmärryksessään ollut mitään vikaa, mutta silti ihmiset viittoilivat hänelle! Yritäpä viittoilemalla kysyä, mikä annetaan lapselle nimeksi, niin huomaat, että se vaatii jo lajinsa verran lahjakkuutta. Mahtoi siinä käydä hirmuinen viuhtominen.
- 1:64 Jumalan ihmeteot saavat aikaan Jumalan ylistystä. Sakarias sai puhekykynsä takaisin = sm: avautui/ avattiin hänen suunsa ja kielensä.
- 1:65 Jumalan ihmeteot saavat aikaan jumalanpelkoa.
- 1:66 Jumalan ihmeteot antavat ajattelemisen aihetta. Panna jtk mieleensä, ks 1Ms 37:11; 1Sm 21:12; Neh 8:13; Ps 106:7; Snl 16:20; Srn 7:2,21; Jes 44:19; Lk 1:66; 9:46; Hpr 8:10; 10:16.
- 1:71 Tässä maailmassa ihmiset vihaavat toisiaan, siksi tarvitsemme pelastusta, jotta pääsemme vapaaksi toistemme käsistä.
- 1:74 Pelastus vapauttaa meidät vihollisista ja pelosta, jotta voimme vapaina palvella Herraa, Gal 5:1.
- 1:77 Kuinka yksityinen ihminen ja kokonainen kansa voi tuntea pelastuksen? Syntien anteeksi saamisessa, Jes 33:24, Mt 9:2s.
- 1:80 Tämä on Jumalan tahdon mukaista kasvua: kasvu ja vahvistuminen Hengessä. Siihen kuuluvat erämaavaiheetkin, vrt. Lk 4:1.
- 2:1 Messias ja globaali verotus tulivat samaan aikaan. Messias Jumalan lahjana maailmalle, verotus tämän maailman valtioiden keksintönä. Kun ihmiset tuskailevat verojaan, olisi hyvä muistaa kääntyä Messiaan puoleen, se on jumalallinen vaihtoehto. Sen jälkeen maksaa veronsakin mielellään, koska tietää, että ne kuuluvat vain tähän maailmanaikaan.

- 2:5 Maria oli raskaana jo kihlattuna ollessaan, ja se sai jutut liikkeelle. Ne jutut kestivät kolmen vuosikymmenen taakse asti, Jh 8:41. Valhe on ihmisen lihalliselle mielelle paljon mieluisampi uskottava kuin totuus. Vielä nykyäänkin jotkut jumalattomat teologit puhuvat samantyyllisiä puheita, kun eivät usko Jeesuksen syntyneen neitsyestä, ja aikaa on sentään jo kulunut pari vuosituhatta. Voi pyhä yksinkertaisuus...
- Osassa kreik. teksteissä on sana vaimo, osassa ei. Joka tapauksessa Jumalan edessä Maria oli Joosefin vaimo jo kihlautuneena ja raskaaksi tullessaan, Mt 1:18–20.
- 2:7 Messiaalle ei ollut tilaa. Mitenkähän kävisi, jos USA:n presidentti tulisi Suomeen vierailulle, ja iltasella todettaisiin, ettei tässä mitään yösijoja ole tarjottavana, menköön nukkumaan pahnolle!
- 2:8 Paimenet olivat halveksittuja, he olivat yhteiskuntaluokituksessa alimpina. Talmudin mukaan heitä ei voitu käyttää edes todistajina oikeudessa. Ja sanoohan Sana, että kaikki paimenet ovat egyptiläisille kauhistus, 1Ms 46:34. Joten eipä ihme, jos nykyäänkään Kristuksen seurakuntien paimenet eivät ole maailman silmissä järin suuressa suosiossa. Uskovien keskuudessa heitä tulisi sen sijaan pitää kahdenkertaisessa kunniaassa, 1Tm 5:17, ja erinomaisen rakkaina heidän työnsä tähden, 1Ts 5:12–13.
- 2:9 Paimenet eivät pelänneet pimeää eivätkä petojakaan, heidän työtäänhan oli suojella laumaa pimeässä pedoilta, mutta nyt he pelästyivät suunnattomasti. Ihminen on arka ja pelokas kuin lammas.
- 2:10 Ilosanomaan kuuluu rohkaus, ei pelottelu.
- 2:12 Pieni vauva tarvitsee kapaloita pysyäkseen lämpimänä ja tunteakseen olonsa turvalliseksi. Aikuinen ei enää.
- 2:14 Tämä on Raamatun kauneimpia totuuksia: Jumalalla on hyvä tahto ihmisiä kohtaan, siis myös sinua kohtaan.
- 2:18 Jumalan johdatus panee ihmiset ihmettelemään.
- 2:19 Ihminen on märehäiväinen hengellisessä mielessä niin kuin lammas.
- 2:21 Jeesus syntyi lainalaiseksi. Me emme ole Kristuksessa lain- vaan armonalaisia, koska Kristus täytti lain meidän puolestamme.
- 2:24 Joosef ja Maria olivat köyhiä, 3Ms 12:8.
- 2:27 Jumalan Henki johdattaa ja vaikuttaa uskovaisten aivan tavallisessa arkielämässäänkin, Rm 8:14, Fil 2:13.
- Olla tapana = <ethidzoo> esiintyy vain tässä (ja 2x LXX:n apokryfikirjoissa).
- 2:29 Sana <despotees> = 1. Valtias, Herra, Hallitsija, 2. (talon) isäntä, omistaja. Esiintyy UT:ssa 10x. Merkityksessä 1: Lk 2:29, Apt 4:24, 2Pt 2:1, Jda 1:4 ja Ilm 6:10 sekä merkityksessä 2: 1Tm 6:1,2, 2Tm 2:21, Tt 2:9.
- 2:33 Joosef ja Maria eivät vielä tienneet kaikkea, siksi he ihmettelivät. Hänen isänsä ja äitinsä, on joissakin kreik. teksteissä: Joosef ja hänen äitinsä.
- 2:35 Maria ei vielä tiennyt, kuinka syvälle sydämeen häntä haavoitettaisiin oman pojan tähden. Ristin juurella hän sen ymmärsi, mutta vasta ylösnousemuksen jälkeen, miksi.
- 2:40 Elämänkaaren alkupää: Jumalan antama kasvu, vrt. 1:80.
- 2:41 Pääsiäinen oli heille vuoden kohokohta.
- 2:42 Hyvistä tavoista kannattaa pitää kiinni.
- 2:43 Osassa kreik. teksteissä on: hänen vanhempansa, ja osassa: Joosef ja hänen äitinsä.

- 2:44 12-vuotiaana Jeesus oli jo melko itsenäinen, hänen vanhempansa luottivat häneen.
- 2:46 Jeesuksen vanhemmilla oli kolme hädän ja tuskan päivää. Marialle tämä oli esimakua siitä mitä tapahtuisi myöhemmin Golgatan ja ylösnousemuksen välillä.
Viisas opiskelee ja oppii lisää. Jeesus osasi jo poikasena kuunnella. Monet eivät opi sitä taitoa koko elämänsä aikana, he kun ovat omasta mielestään viisaita jo valmiiksi, Snl 26:12.
- 2:48 Poikani = <teknon> = sm: lapsi. Samaa puhuttelumuotoa käyttävät myös tuhlaajapojan isä tämän vanhemmalle veljelle, Lk 15:31, ja Abraham rikkaalle miehelle, Lk 16:25.
Maria kutsuu tässä Joosefia Jeesuksen isäksi, vaikka he molemmat tiesivät asian oikean laidan. Niin oli kuitenkin ihmisten takia paras.
Verbistä <odynaoo> = tuottaa tuskaa, aiheuttaa ahdistusta, esiintyy UT:ssa ainoastaan med-pass. muoto <odynaomai> = kärsiä tuskaa, tuntee ahdistusta. Se esiintyy 4x ja vain Luukkaalla: Lk 2:48, 16:24,25 ja Apt 20:38. Kyseessä on paljon syvempi ja voimakkaampi tunnetila kuin huolestuneisuus, niin kuin tekstiyhteydestäkin voi päätellä, välissä oli ollut kaksi tuskan ja hädän täyttämää yötä, jolloin Maria ja Joosef tuskin olivat nukkuneet silmän täyttäkään.
- 2:49 Sm käännös: ...minun pitää olla niissä, mitkä/jotka ovat minun Isäni. Tämä lause on ilmeisen monimerkityksinen, ja siksi kääntäjien on vaikea kääntää se, joten he mieluusti kaventavat sen merkityskenttää riippuen omasta ymmärryksestään. Niinpä myös käännös: minun pitää olla Isäni huoneessa, on tulkitseva, mutta toki tekstiyhteyteen sopiva.
- 2:50 Älkäämme ihmetelkö, jos raamatunkääntäjät eivät ymmärrä edellistä jaetta, eivät Joosef ja Mariakaan ymmärtäneet, muista paikalla olleista puhumattakaan. Ihmisen ymmärrys on niin perin rajallinen.
- 2:51 Jeesuskin oli lapsena alamainen ja kuuliainen vanhemmilleen, vaikka olikin Jumalan Poika. Näin Hän antoi esikuvan kaikille lapsille suhtautumisessa omiin vanhempiinsa.
Maria jäi jälleen pohtimaan asioita sydämessään. Hän oli viisas nainen, hän noudatti profeetta Haggain kehotusta, Hag 2:18.
- 2:52 Hengellinen kasvu.
- 3:1 Luukas esittää historiallisia tosiasioita. Hänhän tutki asioita tarkasti.
- 3:2 Tuolloin oli kaksi ylipappia! Se oli uskonnollispoliittinen ratkaisu siihen aikaan.
Jumalan sana tuli Johannekselle. Se oli hengellinen ratkaisu samaan aikaan.
- 3:4 Tämä on lainaus Jes 40:3–5. Ks. Mt 3:3.
- 3:8 Ihmiselämän uskonnollinen perusta: isien usko. Se onkin kuin jalkapallo: päältä ympäripyöreä ja sisältä täynnä ummehtunutta ilmaa.
- 3:11 Omaehtoinen taseus on evankeliumin mukaista. Pakkotaseus on ahneuden mukaista, joko sosialismin tai kapitalismin, riippuu olosuhteista ja tilanteesta.
- 3:16 Johanneksella oli terve hengellinen itsetunto.
Minua voimakkaampi = <ho iskyroteros mou> ilmaus on muodostettu genetiivillä. Samanlainen rakenne on kohdissa Jh 1:15 ja Kol 1:15.
- 3:17 Jyvässä on elämä, akanoissa ja ruumenissa vain kuoret.
- 3:19 Johannes uskalsi nuhdella inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti vahvempansa. Niin teki aikoinaan esim. Jeremia.
- 3:20 Herodeksen puolustusreaktio.
- 3:22 Pyhä Henki otti ruumiillisen muodon, ks. Lk 24:39.

- 3:23 Juutalaisen käsityksen mukaan 30 vuotta oli miehen ikä, silloin hänen mielipiteilleen alettiin antaa arvoa. Leeviläiset aloittivat palveluksensa 30 vuoden iässä, 4Ms 4:47.
Jeesus oli ihmiskunnan 77. sukupolvea.
Jeesuksen luultiin olevan Joosefin poika. Luulla voi vakavissaan, 1Sm 1:13, tai ivaillessaan, Apt 2:13–18. Tai sitten voi luulla itsestään liikoja, Lk 8:18.
- 3:36 Keenan ei esiinny hepr. tekstissä ko. luettelossa (1Ms 11:2), mutta kylläkin LXX:ssa muodossa Kainam, niin kuin tässäkin kohdassa UT:n kreik. tekstissä. Näin Pyhä Henki osoittaa, ettei paraskaan ihmisten tekemä luettelointi ja kirjanpito ole täydellistä. Jumalallinen kirjanpito sen sijaan on, Ilm 3:5, 13:8, 17:8, 20:12,15, 21:27.
- 4:1 Pyhän Hengen johdatus vei Jeesuksen autiomaahan, vieläpä Paholaisen kiusattavaksi. Näin hänet koeteltiin jo alkutaipaleella. Jeesus on tie, ja hän osoitti meillekin tien kulkea Hengen johdatuksessa, vaikka se ei aina tuntuisikaan siunatulta ja mieltäisältä vaan jopa tuskien täyttämältä taipaleelta. Ks. Rm 8:14, Gal 5:18.
- 4:2 Kiusaus kohdistui
a) ruumiiseen (jae 3),
b) sieluun (jakeet 5-7) ja
c) henkeen (jakeet 9-11).
Näin vihollinen koetteli kaikki alueet. Ja kärsi totaalisen tappion.
- 4:3 Paholaisen taktiikka: jossittelu totuudella.
- 4:4 Hengellinen taktiikka: uskon kuuliaisuus Jumalan sanalle.
- 4:5 Paholainen on melkoisen kyvykäs persoona, pystyi esittämään kaikki maailman valtakunnat yhdessä hetkessä. Vihamies on väkevä, sanoo Herran sana, Val 1:16. Mutta meidän Herramme on vielä väkevämpi, Lk 11:21-22.
- 4:6 Paholainen on tämän maailman ruhtinas, hänelle kuuluu tämän maailman valtapiiri ja sen loisto, vielä tällä hetkellä.
- 4:7 Paholaisella on tarve saada palvontaa.
- 4:8 Jeesus osoitti syvän totuuden: palvonta kuuluu vain ja ainoastaan Jumalalle.
- 4:9 Taas Paholainen jossittelee totuudella. Väärä ei voi suoristua, totesi jo aikoinaan kuningas Salomo, Srn 1:15.
- 4:10 Paholaisen neuvo = hulluttelu Jumalan sanalla.
- 4:11 Paholainen luki Raamatusta sen, mikä sopi hänelle (Ps 91:11-12), mutta jätti lukematta seuraavan jakeen (Ps 91:13), koska se kääntyy häntä vastaan.
- 4:12 Herramme Jeesuksen ohje on: hulluttelu Jumalan sanalla on Jumalan kiusaamista, eikä siihen kenenkään pidä ryhtyä.
- 4:13 Jeesus joutui kestäämään maksimaalisen kiusaamisen, nimittäin Paholaiselta loppuivat aseet. Ei ollut enää mitään millä kiusata.
Joksikin aikaa = <akhri kairou> = sm: määrättyyn aikaan asti. Sama ilmaus on Apt 13:11.
- 4:14 Näin Jumala osoitti, että Henki on väkevämpi kuin Paholainen, ja Jeesus palasi autiomaasta Hengen voimassa.
Sana <feemee> = sanoma, viesti, uutinen, tieto, huhu, maine, esiintyy vain 3x: tässä ja Mt 9:26 sekä LXX:ssa Snl 15:30. Evankeliumi on hyvä sanoma Jeesuksesta.
- 4:15 Jeesuksen tehtävä oli opettaa. Kaikki ylistivät Häntä.

- 4:16 Jeesus piti kiinni hyvistä ja oikeista tavoista.
- 4:19 Suosion vuosi, ks. Lk 4:24.
- 4:20 Jeesus oli huomion keskipiste.
- 4:21 Messias on ennustusten täyttymys.
- 4:22 Ihmiset valtasi ihastelu ja väärä luulo. Ihastelun syy oli aivan oikea, armon sanat. Sen sijaan se, että Jeesus on Joosefin poika oli perin inhimillinen mutta väärä luulo.
- 4:24 Suosittu = <dektos> = 1. suosittu, tervetullut, 2. mieluinen, hyväksyttävä, kelvollinen, otollinen. Sama sana esiintyy Lk 4:19. Herra osoittaa kansalleen suosiotaan, mutta kansa ei hänen profeetoilleen. Muut UT:n esiintymiskohdat ovat Apt 10:35, 2Kr 6:2, Fil 4:18.
- 4:28 Nyt ihmiset joutuivat raivon valtaan. Äkkiä se muuttuu ihmisen mieli.
- 4:29 Kansan suosio vaihtui murha-aikeeksi. He aikoivat tehdä saman tempun, jonka kuningas Amasjan sotajoukko teki aikoinaan edomilaisille, 2Ak 25:12. Amasjalle vain kävi lopulta huonosti 2Ak 25:27.
- 4:30 Jeesus teki aikamoisen voimateon, jota Raamattu ei edes selitä tarkemmin. Ilmeisesti jumalanpelko valtasi ihmiset.
- 4:31 Jeesus lähti pois Nasaretista ja meni Kapernaumiin. Mahtoivatko Nasaretin asukkaat oppia tästä mitään?
- 4:32 Jeesuksella oli Jumalan antamat valtuudet, hän ei nojautunut ihmisauktoriteetteihin niin kuin juutalaisten kirjanoppineet, jotka saattoivat ladella: Rabbi Joosia on sanonut rabbi Akiban nimessä, että rabbi Samuel on sanonut... – kuin opetetut papukaijat.
- 4:34 Riivaajatkin tietävät, kuka Jeesus on, vaan epäuskoiset ihmiset eivät!
- 4:35 Riivaaja ei pystynyt vahingoittamaan miestä, koska Jeesus antoi sille käskyn lähteä.
- 4:38 Simon piti huolta anopistaan silloin kun tämä sairasti. Oikeanlainen anoppi–vävy suhde. Anoppi esiintyy UT:ssa vain kahdessa tapauksessa: 1) tämä Pietarin anoppi (myös rinnakkaiskohdat Mt 8:14 ja Mk 1:30) ja 2) anopin ja miniän väliset uskonsodat, Mt 10:35, Lk 12:53, niin kuin profeetta Miika oli ennustanutkin, Mka 7:6. Mutta VT:ssa Ruutin kirjassa anopilla on tärkeä rooli. Oikeastaan Ruutin kirjaa voisi sanoa myös Anopin kirjaksi, niin läheinen suhde Ruutilla oli anoppiinsa, joka on todellisen anopin esikuva kaikille naisille. Niin kuin Ruutkin on esikuva todellisesta miniästä.
Noh, toki Mooseskin mainitsee anopin kerran.
- 4:39 Vihmerä nainen tämä anoppi: heti kun kuume läksi, ei kun vaan palvelemaan!
- 4:40 Työpäivän jälkeen jouti kuljettamaan sairaita.
- 4:41 Jeesus ei antanut riivaajien ruveta julistamaan totuutta. Ne yrittävät nimittäin ympätä totuuden kylkiäiseksi valetta. Vai haluisitko sinä juoda raikasta lähdevettä, jos joutuisit epäilemään, että tarjoilija on lorauttanut joukkoon viemärisaastaa?
- 4:42 Perin inhimillistä: ihmiset olisivat halunneet omia Jeesuksen itselleen, koska hänen seurassaan oli niin hyvä olla.
- 4:43 Jeesus halusi tehdä lähettäjänsä tahdon.
- 4:44 Joissakin kreik. teksteissä: Juudean synagogissa.
- 5:1 Ihmiset halusivat kuulla Jumalan sanaa. Se onkin ihmisen syvimpiä kaipauksia sen ohella, että hän haluaa olla Jeesuksen lähellä. Vaan mikä estää? Synti. Ja sen vuoksi monet yrittävät tukahduttaa

tuon halun ja kaipauksen jollakin muulla, hyvällä tai pahalla korvikkeella. Ne ovat joka tapauksessa vain korvikkeita kaikkein tärkeimmän rinnalla.

Sitten taas ne ihmiset, jotka ovat tulleet uskoon ja saaneet syntinsä anteeksi. Heidänkin syvin halunsa ja onnensa on olla Herraa lähellä ja kuulla Jumalan sanaa. Vaan oma liha ja yhteisön perinnäissäännöt pyrkivät täyttämään heidän syvimmän kaipauksensa jollakin muulla. Sen takia uskonnollinen harrastelu pyrkii tunkemaan hengellisen elämän taka-alalle. Sitten on jonninjoutavia ongelmia yksityisten uskovien, erilaisten seurakuntien ja kokonaisten kirkkojen tai uskonnollisten yhteisöjen elämässä. Ja syy luonnollisesti on muissa vaan ei meissä...

Parasta elämässä on olla lähellä Herraa Jeesusta ja kuulla Jumalan sanaa. Ja myös noudattaa sitä. Se ei ole korkea-arvoista tämän maailman silmissä, mutta tuo todellisen tyydytyksen ihmissielun kaipaukseen.

- 5:3 Luonnon tarjoama auditorio: rantapenger kuulijakunnan istuimena ja vesi äänenvahvistajana (kokonaisheijastus!). Jumala on tehnyt kaiken viisaasti.
- 5:5 Väsynyt ja työhönsä turhautunut Simon halusi olla kuuliainen Jeesukselle. Mikään muu ei olisi enää saanut häntä liikkeelle.
- 5:6 Jeesuksen tekemä voimateko oli jälleen ihmeellinen ja yllättävä.
- 5:7 Apajalta saatiin uutta voimaa niin, että jopa rannalla olijat lähtivät liikkeelle.
- 5:8 Pietarilla oli terve itsetunto. Hän ymmärsi, ettei ole arvollinen Jeesuksen seuraan ja saamaan osakseen tällaista hyvyttä.
- 5:9 Jumalan voiman ilmeneminen aiheuttaa hämmästyä ja (jumalan)pelkoa.
- 5:10 Jeesus ei pelotellut Simonia vaan rohkaisi: Älä pelkää. Samalla Hän kutsui Simonin evankeliumin työhön.
Saada saaliiksi = <dzoogreoo> esiintyy UT:ssa vain tässä ja 2Tm 2:26, jossa kerrotaan vastakohdasta, kuinka vihollinen on saanut ihmisen saaliikseen toteuttamaan hänen tahtoaan. Jeesus teki opetuslapsista ihmisten kalastajia, jotta he saisivat ihmisiä saaliiksi Jumalan valtakuntaan pois pahan vallasta.
- 5:11 Simon ja hänen kumppaninsa jättivät kaiken ja lähtivät seuraamaan Jeesusta. Herra irrotti heidät tärkeämpään työhön kokonaan. Näin kävi myöhemmin myös Paavalille. Suurin osa uskovista tekee normaalia työtä tässä ajassa ja sen ohella evankeliumin työtä, mutta jotkut Herra kutsuu ja erottaa kokonaan evankeliumin työhön.
- 5:12 Tässä ilmeni ihmisen epätoivoinen usko: mikään muu ei voi häntä auttaa, vain Jeesus.
- 5:13 Spitaalinen oli lain mukaan saastainen ja hänen piti asua yksinään leirin ulkopuolella. Ihmisiä nähdessään hänen piti huutaa: Saastainen, saastainen, jotta muut tiesivät karttaa häntä etteivät saastuisi, 3Ms 13:45-46. Jeesus sen sijaan kosketi häntä ja paransi hänet. Tällä tavoin Jeesus osoitti evankeliumin ylivoimaisuuden lakiin nähden: Hän itse ei saastunut koskiessaan spitaaliseen vaan spitaalinen puhdistui. Tämä oli varmasti hirmuinen yllätys lainoppineille. Ja pitää muistaa, ettei Jumala ollut antanut lakia rikottavaksi eikä Jeesus tullut kumoamaan lakia vaan täyttämään sen. Osoituksena siitä spitaalinen valta murtui.
- 5:14 Tällä tavoin Jumalan armo todistettiin lain edustajille. Heidän ratkaistavakseen jäi, ottivatko he vastaan Jumalan armon omalle kohdalleen. Jotkut ottivat, monet eivät.
- 5:16 Jeesus rukoili paljon.

- 5:17 Fariseukset oli pieni, mutta vaikutusvaltainen ihmisryhmä. Heitä arvioidaan olleen vain n. 6000. Nykyäänkin pienet mutta äänekkäät ryhmät ovat esillä hiljaisen enemmistön kustannuksella. Herran voima parantaa sairaita.
- 5:19 Rakkaus ja hätä keinot keksii. Samalla nämä miehet osoittivat voivansa käyttää luovaa ajattelua, he olivat todellisia ongelmanratkaisijoita. Evankeliumi ei tukahduta ajattelua, vaan päinvastoin rohkaisee siihen, nimittäin oikeaan ja puhtaaseen ajatteluun, Fil 4:8–9, Hpr 12:3. Keksintöjä on hyviä, niin kuin edellä mainitut, mutta myös huonoja, ks 1Kn 12:33, Neh 6:8.
- 5:20 Tärkein ensin.
- 5:21 Vastustajat eivät pystyneet oivaltamaan, että Jeesuksella olikin jumalalliset valtuudet. Kreikan kieliooppi antaa tähän tilanteeseen mielenkiintoisen lisä vivahteen verbin <afieemi> = antaa anteeksi, aikamuodoilla: fariseukset ajattelivat vain tuota hetkeä (infinitiivin aoristi), mutta Jeesus osoitti vastauksessaan (jae 24: infinitiivin presens), että hänellä on jatkuva valtuutus antaa syntejä anteeksi.
- 5:22 Jeesus tiesi heidän sydämensä ajatukset, ja niin Hän tietää nykyäänkin jokaisen meidän sydämemme syvimmätkin salaisuudet ja ajatukset. Häntä ei pysty pettämään.
- 5:23 Jälkimmäinen on helpompi, ainakin lääketieteelle.
- 5:24 Jeesus ei todistanut ihme kykyjään vaan valtuutensa antaa syntejä anteeksi.
- 5:25 Parantuminen sai aikaan Jumalan ylistystä parannetussa.
- 5:26 Parantuminen sai aikaan muissa hämmästyttä, pelkoa ja Jumalan ylistystä. Uskomatonta = <paradokso> tarkoittaa paradoksaalista, sellaista mitä on vaikea uskoa, mikä ei kuulunut normaaliin elämänrytmiin, mutta osoittautui todeksi.
- 5:30 Fariseukset halusivat säilyttää sentään tietyn tason kutsuvieraiden suhteen. Niin nykyäänkin monet.
- 5:31 Jeesuksen periaate oli aivan toisenlainen kuin fariseusten. Mutta heidän eivät pystyneetkään auttamaan syntistä ihmistä.
- 5:32 Jeesus sen sijaan tuli kutsumaan luokseen nimenomaan syntisiä, jotta he voisivat pelastua. Mutta ketä ne vanhurskaat olivat? Ks. Rm 3:10-11 ja Lk 18:19.
- 5:34 Jeesus on tärkeämpi kuin paasto.
- 5:37 Uudistuminen ei ole sama kuin vanhan parsiminen.
- 5:38 Uudistuminen on perinpohjaista, se tapahtuu henkeä ja mieltä myöten, Ef 4:23.
- 5:39 Vanhoista kaavoista kiinni pitävän on vaikea uudistua. Hän kun ei sitä haluakaan.
- 6:1 Joissakin kreik. teksteissä on sapatin määreenä sana <deuteroprootos>, jota ei esiinny muualla kreik. teksteissä. Sen merkitys on epävarma. Se saattaa tarkoittaa: seuraavana sapattina (edellisestä), tai: pääsiäisen jälkeisenä sapattina. Opetuslapsilla oli nälkä ja he tarvitsivat pientä hiukopala. Kukapa ei nälkäänsä söisi.
- 6:2 Johan löysivät fariseukset sanomisen aiheita omien perinnäissääntöjensä pohjalta. Uskonnolliset perinnäissäännöt rajoittavat elämää: ...ei ole lupa.... Ne eivät ole Jumalan sanaa, joka suojelee ihmiselämää, vaan niiden tarkoitus on orjuuttaa ihmisiä. Senpä vuoksi Paavali, joka oli elänyt lapsuutensa ja nuoruutensa tuossa orjuudessa, kohdattuaan Herran Jeesuksen taisteli Jumalan armon evankeliumin puolesta lain ja perinnäissääntöjen orjuutta vastaan, eikä sallinut kenenkään väärällä opetuksella ajaa uskovia orjuuteen, ks. esim. Gal 1:6s.

- 6:3 Jeesus opetti fariseuksille Jumalan sanan pohjalta vähän laajempia näköaloja kuin hiusten halkomista.
- 6:4 Jumalan armo on suurempi kuin laki.
- 6:5 Jeesus osoitti olevansa suurempi kuin laki.
Bys: myös sapatin herra.
- 6:7 Kirjanoppineilla ja fariseuksilla oli väärä ennakkواسenne Jeesuksen suhteen. He etsivät ainoastaan aihetta syytökseen. Semmoiset ihmiset ovat hyvin rasittavia lähipiirissä. Nykyään puhutaankin henkisestä väkivallasta. Jeesus jos kuka joutui jatkuvasti kestäämään sellaista.
- 6:8 Jeesus tiesi kiusaajiensaakin ajatukset.
- 6:9 Tässä on ydinkysymys: Onko tärkeintä pelastaa elämä vai tuhota se? Jeesus tuli etsimään ja pelastamaan sitä, mikä on kadoksissa. Ei tuhoamaan.
Moni lääkäri joutuu miettimään työssään tätä syvällistä ongelmaa käytännössä.
- 6:10 Tapahtui valtava ihme.
- 6:11 Raivostuivat mielettömästi = sm: tulivat täyteen mielettömyyttä.
Syntyi valtava vastareaktio Jeesuksen toiminnalle. Tälle on esikuva Nehemian kirjassa, Neh 4:1.
- 6:12 Jeesus rukoili koko yön, kun päivällä ihmiset veivät Hänen aikansa.
- 6:15 Kiivailija = <dzeelootees> = selootti, vapaustaistelija (Novum 5: 2003). Kiivailijat eli selootit oli juutalainen puolue, joka tahtoi väkivalloin irrottaa juutalaiset Rooman vallan alta. Heillä oli voimakkaat sotilaspoliittiset käsitykset Messiaasta. He olivat hyvin kansallismielisiä ja vastustivat kaikkea kreikkalaistumista ja roomalaistumista. Josefuksen mukaan puolue syntyi Galileassa, kun kirjanoppinut Juudas Galilealainen ja fariseus Saadok yllyttivät kansaa kapinaan Roomaa vastaan v. 7 t. 6 eKr. pidetyn verollepanon aikana (Apt 5:37). Ajan mittaan selootit saivat yhä lisää vaikutusvaltaa juutalaisten keskuudessa. He alottivat v. 66 jKr. roomalaisia vastaan kapinan, joka johti v. 70 jKr. Jerusalemin ja temppelin hävitykseen ja juutalaisvaltion olemassaolon lakkaamiseen. Selootit menettivät kansan luottamuksen ja katosivat sen jälkeen, kun Bar Kokhban kapina oli kukistettu v. 135 jKr. Ks. Mt 10:4.
- 6:16 Jeesus salli kavaltaijan päästä apostolien joukkoon toteuttamaan Kirjoitusten ennustukset. Mutta voi tuota kavaltaajaa.
- 6:18 Saastaiset henget vaivaavat ihmisiä ja pyrkivät ajamaan ihmisen mitä moninaisimmilla tavoilla tuhoon, mutta Jeesuksen läheisyydestä ne joutuvat pakenemaan. Siten ihminen pääsee tervehtymään pahoistakin henkisistä vammoista.
- 6:19 Jeesuksesta lähtee voima, joka parantaa.
- 6:20 Opetuslapset ovat köyhiä mutta autuaita.
- 6:22 Opetuslapsia vainotaan syvimmiltään Jeesuksen nimen tähden, mutta tekosyitä tosin etsitään ahkerasti. Sen joutui kokemaan myös Mestarimme, Jh 10:33, 18:30.
- 6:23 Uskonnollisuus vainoaa hengellisyyttä. Niin VT:n aikoihin kuin Jeesuksen aikoihinkin, ja vielä nykyäänkin.
- 6:24 Tämä ja seuraavat jakeet osoittavat, että tämän maailman hyvyys ja Jumalan hyvyys eivät käy käsi kädessä, vaan ovat pikemminkin toistensa vastakohtia.
- 6:27 Jeesus tuli tuomaan rakkauden evankeliumin.
- 6:28 Parjata = <epeereadzoo> esiintyy vain tässä ja 1Pt 3:16.

- 6:31 Tämä on ns. kultainen sääntö. Juutalaisilla rabbeilla oli saman tapainen ajatus, mutta negatiivisena: Älä tee kenellekään sitä, mitä et halua tehtävän itsellesikään. Hyvä jo sekin, mutta Jeesuksen opetus ei ole negatiivista vaan positiivista!
- 6:32 Jeesus osoitti, että Jumalan armon evankeliumi on korkeampi kuin paraskaan inhimillinen ajattelu.
- 6:36 Tässä on Isän esikuva lapsilleen. Myös maallisen isän on hyvä antaa oikea, armahtava, esikuva lapsilleen. Se kuulemma vaikuttaa myös pienen ihmisen käsitykseen Jumalasta, taivaallisesta Isästä.
- 6:37 Päästäkää vapaaksi on sanan <apolyoo> keskeinen merkitys. Voihan sanalla olla syyllisyydestä vapaaksi julistamisen merkityskin, jolloin jakeen loppu voidaan kääntää myös: Antakaa anteeksi, niin teillekin annetaan anteeksi. Joka tapauksessa anteeksiantamus on suurempi ja parempi kuin tuomitseminen.
- 6:40 Uskovaiset ovat Jeesuksen, eivät kenenkään ihmisauktoriteettien, oppilaita.
- 6:41 On se kumma, että uskovallakin voi olla noin valikoiva näkö!
- 6:43 Kr sana <sapros>, joka on käännetty tässä sekä huono että paha, on oikeastaan jotakin vielä pahempaa: mätä, laho, pilaantunut, härskiintynyt. Kelvoton = <sapros>, ks Mt 7:17–18.
- 6:45 Tässä ilmenee syyn ja seurauksen suhde, jota ihminen ei pysty kiertämään. Sydämen hyvyys ja armahtavaisuus tuo ilmi hyvyttä, mutta pahuus pahuutta. Sydämen pitää muuttua eikä ulkokuoren.
- 6:48 Jumalan sanan noudattamisella on läpi elämän kestävä siunauksensa. Osassa kreik. tekstejä talosta sanotaan: oli kalliolle perustettu, ja osassa: oli hyvin rakennettu. Tähän on otettu molemmat.
- 6:49 Jumalan sanan hylkäämisellä on elämän perustukset murtava vaikutus.
- 7:6 Verbi <skylloo> = 1. akt: vaivata, ahdistaa, raastaa, kiduttaa,
2. med: vaivata itseään, vaivautua,
3. pass: nääntyä, ahdistua.
Se esiintyy vain 4x: Mk 5:35, Lk 8:49 (akt), Lk 7:6 (med) ja Mt 9:36 (pass).
- 7:19 Joissakin kreik. teksteissä on: Herran luo.
Osassa kreik. teksteissä on lopussa sana <allos> = toinen (samaa laatua oleva), joissakin <heteros> = toinen, muu, toisenlainen, erilainen. Vrt. 1Kr 15:39–41.
Tämä oli epäuskon hetki Johannes Kastajan elämässä, kun hän virui vankilassa.
Vrt 4Ms 11:21s, 1Sm 27:1, Mk 4:38.
- 7:28 Joissakin kreik. teksteissä on: suurempaa profeettaa kuin Johannes Kastaja, ja joissakin: suurempaa kuin Johannes, ks. Mt 11:11.
- 7:29 Tunnustivat Jumalan olevan oikeassa = sm: tunnustivat Jumalan olevan vanhurskas.
- 7:30 Suunnitelma (aivoitus, UT 1938): Jumalalla on suunnitelma niin yksityisen ihmisen kuin kansojenkin varalle: Rm 8:28, 9:11, Ef 1:11, 3:11, 2Tm 1:9, tutki tarkemmin!
- 7:34 Käännös UTN: Sellainen mässäilijä ja juoppo..., on jo selvästi yliampuva. Sana <oinopotees> tarkoittaa viinin juojaa. Jotkut ihmiset yrittivät käyttää Jumalan sanaa Jeesusta vastaan, Snl 24:20.
- 7:35 Tunnustavat oikeaksi = sm: tunnustavat vanhurskaaksi.
- 7:37 Tämä nainen on yksi nimettömistä, tuntemattomista uskon sankareista. Hänen tekonsa ja Jeesuksen sanat puhuvat hänen puolestaan. Jotkut ovat väittäneet, että tämä nainen olisi Maria Magdaleena, mutta Raamattu ei kerro sellaista.

- 7:38 Ateriat nautittiin makuulla ollen lattialla, eikä tuolilla istuen niin kuin nykyään.
Verbi suudella = <katafileoo> (14+6+6=26x): 1Ms 31:28; 32:1; 45:15; 2Ms 4:27; Rt 1:9,14; 1Sm 20:41; 2Sm 14:33; 15:5; 19:40; 20:9; 1Kn 2:19; 19:20; Ps 84:11; Mt 26:49; Mk 14:45; Lk 7:38,45; 15:20; Apt 20:37; sekä apokryfikirjoissa 6x: 1 Esd. 4:47; Tob 7:6; Tbs. 7:6; 10:13; 3Macc. 5:49; Sir. 29:5.
- 7:44 Jakeet 44–50 osoittavat Jeesuksen sydämellisen suhtautumisen tuohon naiseen. Ks 2Kn 4:27, Jh 12:7.
- 8:2 Maria Magdaleena mainitaan evankeliumeissa 12x: Mt 27:56, 61; 28:1; Mk 15:40, 47; 16:1, 9; Lk 8:2; 24:10; John 19:25; 20:1, 18. Hän seurasi uskollisesti Jeesusta ja oli ensimmäisenä kertomassa Jeesuksen ylösnousemuksesta, Lk 24:9–12.
Kaiken lisäksi hän saattoi veljet hämmennyksiin, Lk 24:22–24.
- 8:5 Siementä = <ton sporon autou> = sm: siementään, mutta tuo ilmaus on suomen kielessä monikäsitteinen.
- 8:6 Kalliolla oli paikka paikoin hieman maata, ja se riitti, jotta siemen pääsi itämään ja oras alkoi kasvaa, mutta kun vesi puuttui, oras kuihtui ja kuoli.
- 8:18 Luulla, ks Lk 3:23, 1Sm 1:13, Apt 2:13–18.
- 8:19 Päästä luokse = <syntygkhanoo> = tavata, kohdata, liittyä yhteen. Verbi esiintyy vain tässä, mutta siitä johdettu sana <syntykhia> = sattuma, tapahtuma, esiintyy papyruksessa P75c sanan <sygkuria> tilalla kohdassa Lk 10:31.
- 8:26 Gerasalaisten aluetta sanotaan myös eri kreik. teksteissä gadaralaisten tai gergesalaisten alueeksi, Mt 8:28 ja Mk 5:1.
- 8:28 Mitä sinä minusta tahdot, ks. Mk 5:7.
- 8:35 Uskoontulo ei vie ihmiseltä järkeä, vaikka jotkut niin luulevatkin, vaan päinvastoin antaa hänelle täyden ymmärryksen, ks. Hpr 11:3 ja Ps 119:130. Sen seurauksena mies oli siististi puettu!
- 8:37 Tuolle kansalle sikalauma oli tärkeämpi kuin Jeesus. He saivat syödä kauan läskisoosia, mutta he menettivät iankaikkisen elämän toivon. He olivat siis Eesaun hengenheimolaisia, mistä Jumalan Sana meitä nimenomaisesti varoittaa, Hpr 12:16-17.
- 8:38 Verbi <deomai> = pyytää, rukoilla, anoa, on tässä muodossa indikatiivin imperfekti. Se esiintyy samassa muodossa kohdissa 1Ms 25:21, Job 19:16 ja Dan 6:11. Teksti tarkoittaa, että mies pyysi hartaasti tai useampaan kertaan Jeesukselta, että saisi seurata Jeesuksen mukana, kun Jeesus nyt heti lähtee alueelta pois yleisön pyynnöstä.
- 8:39 Tuo mies ymmärsi heti Jeesuksen jumaluuden, vaikkei ollut saanut patkääkään teologista koulutusta! Mutta hän oli kohdannut Jeesuksen pelastajanaan, ja se oli suurinta tuon miehen elämässä.
- 8:42 Sm: hänellä oli ainutsyntyinen tytär, noin 12-vuotias.
- 8:49 Vaivata = <skylloo> esiintyy vain 4x: Mt 9:36, Mk 5:35, Lk 7:6 ja tämä.
- 9:1 Voiman ja vallan karkottaa kaikki riivaajat = sm: voiman ja vallan kaikkien riivaajien yli.
- 9:3 Joissakin kreik. teksteissä sauva on monikossa. Sauvakävely taitaakin olla varsin vanhaa perua... Mutta nyt oli kyse paljon tärkeämmästä asiasta kuin kuntoilusta, joka sekin on tärkeä yksityiselle ihmiselle.
- 9:7 Joissakin kreik. teksteissä: mitä tapahtui hänen toimestaan.

- 9:12 Sana <episitismos>= ruoka(tarpeet), muona, eväät, esiintyy UT:ssa ainoastaan tässä, mutta LXX:ssa 11x vastaten hepr sanaa <tseedaah> = eväät (esim 1Ms 42:25, 45:21.)
Liddell-Scottin sanakirjan mukaan se juontuu verbistä <episitizomai> = hankkia itselleen ruokatarpeita, ja sen synonyyminä kakkosmerkityksessä mainitaan verbi <parasiteoo>, joka lopulta johtuu sanasta <parasitos> = henkilö joka syö toisten pöydästä.
- 9:14 Ruokakunta = <klisia> esiintyy ainoastaan tässä.
- 9:32 Naiset voivat olla raskaana, kun odottavat lasta, mutta miehet näköjään vain unen raskauttamia. Näinhän oli käynyt jo aikoinaan niin Aadamille ja Abrahamillekin, 1Ms 2:21, 15:12. Ja uni yllätti Pietarin ja Sebedeuksen pojat Getsemanessakin, Mt 26:40–46. Kaikki nämä tilanteet olivat hyvin tärkeitä, ja miehet nukkuivat.
- 9:33 Verbi <diakhooridzomai> = erota, erkaantua, poistua, lähteä pois, esiintyy UT:ssa vain tässä. Verbi ilmaisee, että Mooses ja Elia eivät lähteneet Jeesuksen luota jonnekin muualle maan päällä, vaan ajan rajan tuolle puolen, mistä ei usein vierailta tällä puolen.
Teemme = <poieesoomen> on aktiivin konjunktiivin aoristi. Se voidaan kääntää kehottavana: tehkäämme, tai innostavana: tehdäänpäs, tai tahtomista ilmaisevana: me voimme tehdä, tai: me haluaisimme tehdä.
Pietari oli niitä miehiä, joka osasi puhua, vaikka ei tiennyt mitä puhui. Olisi pärjännyt hyvin politiikassa, mutta onneksi Herralla oli hänelle tärkeämpiä tehtäviä.
- 9:35 Valittu on Bys: rakastettu.
- 9:36 Joskus puheliaatkin miehet vaikenivat, ja viisaasti tekevätkin, Snl 17:28.
- 9:39 Vähän väliä = sm: ja katso
- 9:49 Nyt sai Johanneskin puheenvuoron, hän esitti ikään kuin pikavastauksen Jeesuksen sanoihin. Ehkäpä hän ajatteli joukon nuorimpana olevansa suurin, joka saattoi nyt puhua koko opetuslapsijoukon puolesta. Niinpä hän kertoi heidän kieltäneet miestä, joka ei oikein tuntunut tuntevan opetuslapsijoukon marssijärjestyksestä. Mutta pieleen meni tämäkin intoilu...vaikka Pietari oli tällä kertaa viisaasti, ja syystäkin, vaiti.
- 9:50 Passiivinenkin henkilö voi olla opetuslasten (srk:n) puolella, kun ei vastusta heitä, mutta Jeesuksen (pelastuksen) puolella oleminen on aktiivinen ratkaisu, Lk 11:23. Näin ollen srk ei ole yleispätevä vedenjakaja ihmiskunnassa – ja vielä vähemmän Israelin valtio, vaikka jotkin uskonnolliset piirit niin väittävätkin – mutta Jeesus Kristus on. Vrt. Jos 5:13-14.
Joissakin kreik. teksteissä: meitä vastaan...meidän puolellamme.
- 9:51 Ilmaus <steridzoo to prosopon> = sm: vahvistaa kasvonsa (jtk kohti), esiintyy UT:ssa ainoastaan tässä, mutta LXX:ssa profeetoissa Jeremialla 2x ja Hesekielillä 10x. Profeetoilla se tarkoitti kasvojen kääntämistä jtk kohti tuomion ennustamiseksi. Jeesus ei kääntänyt kasvojaan Jerusalemiä kohti ennustaakseen sille tuomiota, vaan mennäkseen sinne ristiinnaulittavaksi meidän syntiemme tähden, eli kärsiäkseen tuomion meidän kaikkien edestämme.
- 9:53 Hän = sm: hänen kasvonsa, ks jae 9:51.
- 9:54 Joissakin käsikirjoituksissa nämä jakeet ovat laajemmin: 54. Kun hänen opetuslapsensa Jaakob ja Johannes sen näkivät, sanoivat he: Herra, tahdotko, niin sanomme, että tuli taivaasta tulkoon alas ja hävittääkään heidät [niinkuin Eliakin teki]? 55. Mutta hän kääntyi ja nuhteli heitä [ja sanoi: Ette tiedä, minkä hengen omat te olette.] 56. [Sillä Ihmisen Poika ei ole tullut ihmisten sieluja hukuttamaan, vaan pelastamaan.] Ja he vaelsivat toiseen kylään.
Tuli iskee alas taivaasta, ks. Ilm 13:13, 20:9.

- 10:1 Joissakin kreik. teksteissä on 70 ja joissakin 72, samoin jakeessa 10:17.
- 10:15 Bys: Ja sinä Kapernaum, joka olet taivaaseen korotettu!
Joissakin kreik. teksteissä on <katabibadzoo> = syöstä alas, ja joissakin <katabainoo> = astua alas.
- 10:24 Monet Vanhan liiton profeetat ja kuninkaat olisivat halunneet nähdä ja kuulla Jumalan valtakunnan tulevan, mutta he eivät saaneet, koska aika ei vielä ollut täyttynyt. Me olemme autuaammassa asemassa tässä elämässä.
- 10:29 Ihmisen perustaipumus on osoittaa olevansa hyvä ainakin jossakin asiassa – vähintään yhtä hyvä kuin muut, mieluummin vähän parempi. Niinpä tämä lainoppinut halusi osoittaa Jeesukselle olevansa vanhurskas! Hän ei ymmärtänyt asian oikeaa laitaa...
- 10:30 Mies kulki elämässään alaspäin (<katabainoo>), Jerusalemissa Jerikoon. Suunta oli väärä, pitäisi kulkea maailmasta kohti Jumalan valtakuntaa.
- 10:31 Sattumalta = <kata sygkyrian> esiintyy vain tässä. Hebr. vastine <miqreeh> esiintyy 10x kohdissa Rt 2:3, 1Sm 6:9, 20:26, 2Sm 2:14,15, 3:19 (3x), 9:2,3.
Kysymys: sattuma vai Jumala? on väärä, sillä Jumala on asettanut sattuman luonnonlaiksi, jota hän käyttää tahtonsa mukaan johdatuksensa välikappaleena. Näin oli myös tuon paikalle sattuneen papin ja leeviläisen kohdalla. Vrt 1Kn 22:34.
Ks: Lk 8:19. Päästä luokse = <syntygkhanoo> = tavata, kohdata, liittyä yhteen. Verbi esiintyy vain tässä, mutta siitä johdettu sana <syntykhia> = sattuma, tapahtuma, esiintyy papyruksessa P75c sanan <sygkuria> tilalla kohdassa Lk 10:31.
Hebr. verbi <qaaraah> = kohdata, sattua, tapahtua (odottamatta) esiintyy BHS:ssa 22x ja sen nif'al-muoto esiintyy 5x kohdissa 2Ms 5:3, 5Ms 22:6, 2Sm 1:6, 18:9, 20:1.
- 10:32 Pappi ja leeviläinen olivat menossa samaa tietä samaan suuntaan. Sen osoittaa verbi <katabainoo> = mennä t. kulkea (alaspäin). Mutta laupeutta epäonnistuneelle ei heiltä kummaltakaan herunut. Molemmat kulkivat sivistyneesti lavean tien toista laitaa kuin tuo kurja puolikuollut. Mutta suunta oli silti sama.
- 10:33 Tällainen yllättävä tapahtuma paljasti kolmen miehen sydämen tilan. Samarialaisen sydän heltyi sääliväisyyteen ja hän armahti ja auttoi kurjassa kunnossa olevaa miestä.
Armahtaa = <splagkhnizomai> esiintyy UT:ssa 12x, joista 9x verbiä käytetään Herrastamme Jeesuksesta, kuinka hän sääli armahti kansaa. Kolme kertaa verbi esiintyy Jeesuksen vertauksissa: Mt 18:27, Lk 10:33, 15:20. Kaikissa noissa kohdissa on kyse syvästä sääliväisyydestä ja todellisesta armahtavaisuudesta. Kunpa Pyhä Henki saisi vaikuttaa kaikissa meissä uskovissa tällaista mielenlaatua.
- 10:34 Haava = <trauma>. Kaikilla meillä on sielussamme traumoja, jotka ovat tulleet elämän matkan varrella. Herra Jeesus parantaa ja sitoo pahimmatkin haavamme. Vrt Job 6:21.
- 10:36 Lainoppinut kysyi alun perin: Kuka sitten on minun lähimmäiseni? Ja nyt Jeesus esittikin hänelle vastakysymyksen: Kuka näistä kolmesta sinun mielestäsi osoitti olevansa sen lähimmäinen, joka oli joutunut ryövärien käsiin?
- 10:37 Mies päätteli aivan oikein: Se, joka osoitti hänelle laupeutta. Näin helppoa tai vaikeaa on olla lähimmäinen.
- 10:40 Tyypillinen vaativa rukous toisen ihmisen puolesta: Herra pistä se tyyppi tekemään jotain tämän asian eteen...
- 10:42 Joissakin kreik. teksteissä on: Mutta vähän on tarpeen tai yksi ainoa.

- 11:3 Sana <epiousios> (2x): Sanan tarkasta merkityksestä ollaan epävarmoja, mutta sen merkitys voi olla:
1. tähän päivään kuuluva, jokapäiväinen,
 2. seuraavaan päivään kuuluva, huomina,
 3. olemassa olo on tarpeellinen,
 4. yliluonnollinen.
- Tai mahdollisesti se tarkoittaa kaikkia näitä eri vivahteita. Ks. Mt 6:11.
Tämä pyyntö sisältää jatkuvuuden: <didou heemiin kath heemeran> = anna (prees.) meille päivittäin.
- 11:19 Lapsenne = sm: poikanne. Samoin Mt 12:27.
- 11:20 Ennen vanhan liiton asettamista Jumalan sormi toi rangaistuksen, sitten vanhan liiton käskyt kivitaluihin kirjoitettuihin, 2Ms 31:18, 5Ms 9:10, mutta evankeliumin aikana siunauksen ja vapautuksen, Lk 11:20, Jh 8:6s synnin ja vihollisen vallan alta.
- 11:23 Vrt Mt 12:30, Mk 9:40, Lk 9:50.
- 11:28 Sanat Byz: <menounge> (3x) = 1. niinpä mutta, 2. niinpä todella, 3. kyllä, varmasti, tai NA: <menoun> (1x) = niin, niinpä, Rm 9:20, 10:18, Fil 3:8.
- 11:44 Haudan koskettamisesta ihminen tuli saastaiseksi, 4Ms 19:16–17.
- 11:45 Mitäpä sillä väliä, että Jeesuksen puheet häpäisevät fariseuksia, se sopii hyvin, mutta hänen puheensahan häpäisevät myös meitä! tuntui lainoppinut ajattelevan.
- 11:46 Jeesuksella ei ollut sen korkeammat käsitykset lainoppineista kuin fariseuksistaakaan. Kovasydämistä porukkaa olivat molemmat.
- 11:47 Kivestä oli heidän sydämensä, kivestä he väsäisivät monumentteja. Mutta kivikovia olivat teotkin olleet, murhatöitä.
- 11:48 Jeesuksen sanojen mukaan nämä muistomerkit eivät tosiasialla tulleet profeettojen muistoksi ja kunniaksi, vaan heidän tappamisensa muistoksi ja kunniaksi! Koskeekohan tämä sana katolista kirkkoa, joka on historiansa aikana tappanut laumoittain uskovaista ja jopa julistanut osan heistä pyhimyksiksi... Tai islamia, jolla on samanlaisia tekoja. Entä muuta uskonnollisuutta? Tahi kommunismia, jonka historia on kovin verinen, he tappoivat omat (väärät) profeettansa. Tosin kaikki heidän profeettansa olivat väärä, niin kuin natsienkin. Entä kapitalismia, joka turvataksaan lännen vapauden ja rasvaisen hyvinvoinnin on valmis tappamaan köyhiä kuin karpäsiä? Hekin ottavat Jumalan ikään kuin apulaisekseen tekoihinsa: In God we trust...
- 11:51 Polttouhrialttari oli varsinaisen pyhäkön (pyhä ja kaikkeinpyhin) ulkopuolella.
- 11:53 Kirjanoppineet ja fariseukset eivät nähneet mitään syytä parannuksen tekoon, vaan halusivat ainoastaan kamppia Jeesuksen. Varokaamme sen kaltaista sydämen kovuutta.
- 12:6 Mt 10:29 mukaan kaksi varpusta maksoi yhden rovon, joten kahdella rovilla piti saada neljä varpusta, mutta nämä ovatkin ale-varpusia, jollain tavoin vaurioituneita, eikä niitä voinut siten laskea täysihintaisiksi. Mutta noita reppanoitakaan Jumala ei ollut unohtanut! Ja sama pätee vielä suuremmalla syyllä meihin ihmisiin!
- 12:12 Osassa kreik. teksteissä on <bitos> = vilja, vehnä, ja osassa <genneemata> = tuotokset, tuotto, sato. Ilmaus <ta agatha mou> = sm: hyvät asiani, tarkoittaa miehen omaisuutta, kaikkea minkä hän on saanut pitää hyvänä.
- 12:20 Mielettömyys on sitä, että ihminen on välinpitämätön oman sielunsa iankaikkisuuskohtalosta. Mielettömyys on myös ulkokultaisuutta ja -kohtaisuutta, Lk 11:37–44. Myös lähimmäisensä halveksiminen on mielettömyyttä, Snl. 11:12. Jumalalla on oikeus vaatia ihmiseltä tämän sielu pois,

koska Hän on luonut ihmisen ja antanut tälle hengen, sielun ja ruumiin, siis kaiken. Ihmisellä ei ole oikeutta vaatia mitään Jumalalta tai muiltakaan, mutta Jumala antaa kaiken armossaan. Kauheata olisikin, jos Jumala jakaisi syntisille oikeutta, nimittäin se olisi kadotustuomio, joka kohtaakin niitä, jotka eivät tunne Jumalaa ja ole kuuliaisina meidän Herramme Jeesuksen evankeliumille, 2Ts 1:8–9.

- 12:24 Katsella = <katanoeeo> = tehdä havaintoja, tarkkailla, katsella, havaita, huomata, kiinnittää huomionsa jhnk. Verbi esiintyy 14x UT:ssa.
- 12:25 Sana <heelikia> voi tarkoittaa sekä elämän pituutta (Jh 9:21,23) että fyysistä pituutta (Lk 19:3).
- 12:29 Verbi <meteooidzomai> = nousta t. kurkotella korkealle; olla huolissaan, esiintyy UT:ssa vain tässä.
- 12:46 Piestä perinjuurin, tai: hakata kappaleiksi (UT38) = <dikhotomeeo> = sm: halkaista kahtia. Samoin Mt 24:51. LXX:ssa verbi esiintyy kerran: 2Ms 29:17.
- 12:50 Olen ahdistettu = <synekhomai> on täsmälleen samassa muodossa Fil 1:23, jossa Paavali sanoo olevansa ahtaalla kahden vaihtoehdon, elämän ja kuoleman välissä.
- 12:59 Ropo (UT 1938), kolikko = <lepton> = sm: leptoni, pienin käytössä ollut kolikko, ks. Mk 12:42, Lk 21:2.
- 13:21 Kolme vakallista (kr <saton>) on n. 36 litraa.
- 13:24 Osassa kreik. tekstejä on: <pylee> = portti, niin kuin on jakeessa Mt 7:13,14.
- 13:31 Osassa kreik. tekstejä on: samana päivänä.
- 14:3 Kysymyksen loppu: vai ei, puuttuu monista käsikirjoituksista.
- 14:8 Kunniapaikka = <prootoklisia> = sm: ensimmäinen/ arvostetuin paikka. Esiintyy 5x UT:ssa, Mt 23:6, Mk 12:39, Lk 14:7,8, 20:46.
- 14:23 Verbi <anagkadzoo> = pakottaa, vaatia, esiintyy 9x UT:ssa. Tässä ja kohdissa Mt 14:22 ja Mk 6:45 käännökseksi sopii paremmin vaatia, mutta muissa kohdissa pakottaa (tekemään jtk), Apt 26:11, 28:19, 2Kr 12:11, Gal 2:3,14, 6:12.
- 14:35 Ks Jer 8:2. Tutki a) suola ja b) lanta!
- 15:12 Varallisuus = <ousia> = sm: se mitä on, tarkoittaa omaisuutta, varallisuutta, varoja. Esiintyy vain tässä.
Sana <bios> esiintyy UT:ssa 10x ja se tarkoittaa:
1. elämä, eläminen, kuten kohdissa Lk 8:14, 1 Tm 2:2; 1Jh 2:16ja
2. elämiseen tarvittava, elatus, elanto, omaisuus, kuten kohdissa Mk 12:44; Lk 8:43; 15:12, 30; 21:4; 2Tm 2:4; 1Jh 2:16; 3:17.
- 15:16 Osassa kreik. tekstejä on: Hän olisi halunnut täyttää vatsansa palkohedelmillä, ja osassa: Hän olisi halunnut ravita itsensä palkohedelmillä. Tässä on otettu huomioon molemmat vaihtoehdot yhdistettynä.
Molemmat verbit haluta ja antaa ovat muodoltaan ind. imperf. joten puutteessa olo oli jatkuvaa, ei vain hetkellistä.
- 15:17 Jeesus sanoi, että tuhlaajapoika meni itseensä. Sanotaankin, että se on pisin matka ihmiselle. Kuulijat varmaan ymmärsivät mistä oli kyse, koska he tunsivat Vanhan liiton kirjoituksista sekä Mooseksen puheet että Salomon rukouksen: 5Ms 30:1, 1Kn 8:47, 2Ak 6:37.
BHS:ssa koota, kerätä = <qaašaš> esiintyy 8x ja muulloin olkien, 2Ms 5:7,12, tai puiden yhteydessä, 4Ms 15:32,33 ja 1Kn 17:10,12, mutta Sef 2:1 kehoittaa kokoamaan ajatukset! Ilmeisesti tuhlaajapoika noudatti tuota profeetta Sefanjan neuvoa.

- 15:23 Vrt. Job 17:14, Jes 22:13 ja 1Kr 15:32. Ne ovat ilmaus toisenlaisesta ilosta, toivottomasta elämästä ja sen seurauksista.
- 16:9 Kun se loppuu, on osassa kreik. tekstejä: kun te kuolette (TK).
Käännös Elävä Uutinen tulkitsee jakeen retorisena kysymyksenä ja merkitykseltään päinvastaisena.
- 16:16 Jakeen loppu: jokaista vaaditaan tulemaan sinne, voidaan kääntää myös: jokainen tunkeutuu sinne väkisin, riippuen siitä, tulkitaanko verbimuoto <biadzetai> passiiviksi vai mediumiksi. Vrt. Mt 11:12.
- 16:18 Tämä ei ollut fariseuksille ollenkaan mieluista kuultavaa, koska osa heistä vaihtoi varsin mielellään vaimonsa parempaan. Ja tekaistut uskonnolliset perusteet näihin vaimonvaihtoviikkoihin olivat hyvin heppoisia: vaimo oli muka pilannut aterian, tai hänessä oli jotain häpeällistä – kenessäpä ihmisessä ei olisi, kun oikein tikulla kaivetaan – tai yksinkertaisesti mies löysi nuoremman ja nätimmän.
Käytännössä tämä lienee ollut yksi merkittävä perussyy, miksi fariseukset asettuivat vastustamaan Jeesusta, joka opillisesti piti olla lähimpänä nimenomaan fariseuksia, hänhän täytti koko Vanhan liiton lain viimeistä piirtoa myöten. Fariseukset eivät siihen pystyneet.
- 17:1 Miksi se on mahdotonta, kun Jumalalle on kaikki mahdollista? kysyvät jotkut viisastelijat. Job antoi vastauksen jo paljon ennen noiden viisastelijoiden syntymää, Job 42:2. Job sanoi tämän sen jälkeen, kun hän oli tuntemaan Jumalan armon syvemmin kuin menestyksensä päivinä.
- 17:2 Myllynkivi on joissakin kreik. teksteissä <mylos onikos> = aasin väännettävä myllynkivi, eli todella iso, kun taas käsin väännettävä jauhinkivi on selvästi pienempi, mutta riittää kyllä kaulaan sidottuna hukuttamaan isonkin miehen.
- 17:6 Sinapinsiemen on pieni, mutta siinä on elämä, se kasvaa suureksi puuksi. Vaan ihmisellä ei ole omasta takaa uskoa edes sinapinsiemenen vertaa. Ei ollut edes opetuslapsilla, jotka olivat saaneet olla Jeesuksen seurassa jo aika kauan.
- 17:9 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen lopussa: Enpä luule.
- 17:10 Sana <akhreios> = kelvoton, hyödytön, arvoton, ansioton, esiintyy 2Sm 6:22, jossa Daavid pitää itseään halpa-arvoisena, ja Mt 25:30, jossa on kyse kelvottomasta palvelijasta. Sanalle on hyvä engl. kielinen vastine: good for nothing. Kristuksen palvelijoiden arvo perustuu Kristuksen ansioon, ei heidän omiin tekoihinsa.
Apokryfikirjoissa Jeremian kirje 1:15 (= Baaruk 6:15) sanoo, että niin kuin särkynyt astia on hyödytön samoin epäjumalat temppeleissään ovat hyödyttömiä.
- 17:11 Ilmaus <dia mesou/meson Samareias kai Galilaias> = sm: Samarian ja Galilean keskitse/läpi.
- 17:21 Tämä jae on esimerkki (vähintään) kaksimerkityksisestä lauseesta (vrt Jer 7:28, Jh 3:3, 1Kr 16:22): Jumalan valtakunta on sisällisesti teissä (UT 1938, N) voidaan kääntää myös: ... on teidän keskellänne (AS, TK, UT 1992, N). Näin Pyhä Henki osoittaa saman tekstin avulla kaksi mahdollisuutta:
a) uskovissa Jumalan valtakunta on sisällisenä, sydämessä,
b) mutta fariseusten kohdalla ainoastaan ulkokohtaisena, heidän keskuudessaan.
Tämäkin asia oli ennustettu jo VT:ssa, nimittäin Snl 14:33 sanoo: Ymmärtäväisen sydämeen ottaa majansa viisaus, ja tyhmien keskellä se itsensä tietäväksi tekee. Kuinka on sinun kohdallasi?
Sana <entos> = sisällä, keskellä, esiintyy 2x UT:ssa ja 6x LXX:ssa, nimittäin kohdissa Ps 38:4, 102:1, 108:22, Lk 3:10, Jes 16:11, Dan 10:16, Mt 23:26 ja tässä kohden.
- 17:36 Joissakin käsikirjoituksissa on: [36. Kaksi miestä on pellolla, toinen otetaan ja toinen jätetään.] Sama jae esiintyy Mt 24:40.

- 19:2 Publikaanit eli veronkantajat olivat kansanarvostuksessa pohjasakkaa. Heitä vihattiin ja inhottiin, koska he yleensä kiskoivat kansalta enemmän veroja kuin olisi ollut tarvis, jotta rikastuivat itse.
- 19:8 Sakkeus viittaa tässä lakiin lampaan varastamisesta, 2Ms 21:37. Ehkäpä kansan keskuudessa häntä tituleerattiin halveksivasti lammastarkkajaksi.
- 19:13 Tässä on leiviskä/ mina/ hopearaha/ hopea = kreik. <mnaa>, hepr <maaneeh>, lat <mina>, joka oli arvoltaan 100 denaria eli n. 4 kk:n työmiehen palkka. Sana esiintyy UT:ssa 9x, vain tässä tekstijaksossa 19:13–25.
- 19:20 Liina = <soudarion> esiintyy 4x UT:ssa, Jh 11:44, 20:7 merkityksessä käärinliina vainajan kasvojen ympärillä, ja Apt 19:12 merkityksessä hikiliina tai kasvopyyhe. Evankeliumi ei ole kuolinsanoma, joka pitää kätkeä käärinliinaan vaan elämän sanoma, joka tuottaa hedelmää.
- 19:39 Jotkut fariseuksista, eivät kaikki, asettuivat vastustamaan jälleen kerran Jeesusta. Osa heistäkin mietti mielessään ja ihmetteli kaikkea, mitä tapahtui ja mitä he saivat omin silmin nähdä. Varmaan moni heistä sydämessään aprikoi, onko tämä Jumalan lähettämä Messias.
- 19:40 Kenties fariseukset muistivat profeetta Habakukin varoituksen väärintekijöille: Kivi seinästä huutaa ja orsi katosta vastaa, Hab 2:11.
- 19:44 Verbi <edafidzoo> = iskeä maahan, hajottaa maan tasalle, esiintyy UT:ssa vain tässä ja LXX:ssa 6x: Ps 136:9, Jes 3:26, Hes 31:12, Hos 10:14, 14:1, Nah 3:10.
- 19:48 Kansa pysytteli hänen ympärillään ja kuunteli häntä = sm: kansa riippui hänessä kuunnellen. Verbi <ekremannymy> = (med.) riippua jssk, pysytellä jnk seurassa, olla syvästi kiintynyt jhnk, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa 1Ms 44:30, jossa kerrotaan kuinka Jaakob oli kiintynyt koko sielustaan nuorimpaan poikaansa Benjamiiniin.
- 20:1 Joissakin kreik. teksteissä on: eräänä noista päivistä, ja ylipappien tilalla: papit.
- 20:2 Nämä valtuudet = sm: tämän vallan, samoin Mt 21:23 ja Mk 11:28.
- 20:12 Haavoittaa = <traumatidzoo> esiintyy UT:ssa vain tässä ja Apt 19:16, ja LXX:ssa 10x, esim. Jes 53:5, Ll 5:7 ja Jer 8:23.
- 20:14 Tämä ajatus ilmeni jo aiemmin kuningas Ahabin ja Naabotin tapauksessa, 1Kn 21:19. Ymmärsivätköhän ylipapit ja kirjanoppineet, että Jeesus rinnasti heidät kuningas Ahabiin?
- 20:16 Ilmaus <mee genoito> = sm: älköön niin tapahtuko. Ilmaus esiintyy UT:ssa 15x (muissa kohdissa sitä käyttää Paavali) ja käännetään yleensä voimakkaammin: pois se (UT38) tai: ei tietenkään (RK 2012). Tässä oleva käännös: ei ikinä, tuo ilmi kansan ja varsinkin ylipappien ja kirjanoppineiden voimakkaan vastareaktion Jeesuksen opetukselle.
- 20:17 Huippukivi on holvikaaren ylin kivi, joka yhdistää holvikaaren ja pitää sen koossa.
- 20:20 Urkkija = <egkathedos> tarkoittaa henkilöä, jolle on salaisesti annettu tehtäväksi vakoilla tai tehdä jotain laitonta. Sana esiintyy vain tässä ja LXX:ssa Job 19:12, 31:9.
- 20:21 Näillä hurskastelijoilla oli makeat puheet mutta paha mielessä. He olivat samanlaisia kuin avionrikkojanaiset, Snl 5:3–4, ja heissä toteutui varoitus, Snl 26:23–25.
- 20:24 Kirjoitus = <epigrafee> = sm: päällekirjoitus, samoin Mt 22:20 ja Mk 12:26. Sana on myös jakeissa Mk 15:26 ja Lk 23:38.
- 20:25 Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen, joten ihminen kuuluu Jumalalle, mutta kolikot keisarille.
- 20:28 Hankkikoon jälkeläisen veljelleen = sm: herättäköön siemenen veljelleen.

- 20:36 Sana <isaggelos> = enkelin kaltainen, esiintyy vain tässä. Matteuksella ja Markuksella vastaavassa kohdassa on tavallisempi ilmaus <hoos aggelos> = kuin enkeli. Luukkaan käyttämä kieli on kaikkiaan hienostuneempaa kuin muilla evankelistoilla. Jumala on käyttänyt erilaisia ihmisiä evankeliumin kirjoittamiseen, myös sivistystasoltaan erilaisia. Kaikki ovat Herralle yhtä rakkaita ja tärkeitä.
- 20:37 Verbi <meenyoo> = 1. ilmoittaa, antaa ilmi, tehdä tunnetuksi, 2. osoittaa, esiintyy tämän lisäksi Jh 11:57, Apt 23:30 ja 1Kr 10:28.
Sillä hänelle kaikki ovat eläviä = sm: sillä hänelle kaikki elävät.
- 20:39 Noilla kirjanoppineilla oli oikea asenne, he etsivät totuutta nöyrällä mielellä.
- 21:2 Köyhä leski on feminiinimuodossa, eli kyseessä oli nainen. Kun UT puhuu leskistä, kyseessä on aina feminiinimuoto, ainoastaan Mk 12:40 ja Lk 20:47 kyseessä voi olla myös maskuliinimuoto.
Köyhä = <penikhros> tarkoittaa henkilöä, jolta puuttuvat peruselintarpeet.
Ropo = <lepton> = leptoni, pienin rahayksikkö. Ks. Mk 12:42, Lk 12:59.
- 21:9 Sana <ptoeomai> = pelästyä, säikähtää, hätäntyä, esiintyy vain tässä ja Lk 24:37.
- 21:11 Sana <fobeetron> = pelottava asia, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa Jes 19:17.
- 21:15 Sanat = <stoma> = sm: suun.
- 21:28 Rohkaistaa mielenne = <anakyptoo> = oikaista t. ojentaa itsensä, suoristautua, ryhdistäytyä, verbi esiintyy tämän lisäksi Lk 13:11, Jh 8:7,10.
Jeesus kehotti meitä olemaan lujia Hengessä ja nostamaan päämme, mutta miksi? Siksi, että voimme luoda silmämme Häneen, Hepr. 12:1-3. Hän ei kehottanut meitä olemaan nokka pystyssä, koska se on ylpeyttä ja kovuutta, eikä pää riipuksissa niin kuin lehmillä, koska se on nöyristelyä ja itsesääliä.
Sana <apolytroosis> = lunastus, vapaaksi ostaminen (lunnaita vastaan), vapautus, esiintyy UT:ssa 10x: Rm 3:24, 8:23, 1Kr 1:30, Ef 1:7,14, 4:30, Kol 1:14, Hpr 9:15, 11:35. Näistä kohdista tämä ja Ef 4:30 viittaavat selvästi samaan asiaan, lunastuksen päivään, jolloin meidät lopullisesti vapautetaan tämän ajan ahdistuksista.
- 21:30 Itsestänne ymmärrätte = sm: te tiedätte itsestänne. Jeesus viittaa siihen, että elämäkokemus on opettanut ihmisille, millainen on luonnon kiertokulku.
- 21:31 Sana <ginooskete> voidaan kääntää indikatiivina: te tiedätte, tai imperatiivina: tietäkää.
Samoin Mt 24:33 ja Mk 13:29.
- 21:34 Sana <kraipalee> = päihtymys, humalatila, krapula, esiintyy vain tässä. Kyse on humalatilan aiheuttamasta moraalittomasta käyttäytymisestä kuin myös sen jälkeisestä krapulasta. Eli paha elämä, kuten vanha kansa sanoi.
Maalliset murheet voidaan kääntää myös: ajallisen/ jokapäiväisen elämän huolet.
- 21:36 Bys: että teidät katsottaisiin/tehtäisiin arvollisiksi.
- 22:10 Veden kantaminen oli yleensä naisten työtä, joten vesiruukkua kantava mies oli erityinen tuntomerkki. Profeetta Samuel oli aikoinaan antanut saman tapaisen tunnusmerkin Saulille, 1Sm 10:2-5.
- 22:20 Uusi liitto on ikuinen liitto, Jer 31:31; Mt 26:28; Lk 22:20; 1Kr 11:25; 2Kr 3:6; Hpr 8:8, 13; 9:15; 12:24.
- 22:25 Hyväntekijä oli Jeesuksen aikana tavallinen hallitsijan kunnianimitys.
- 22:33 Pietari innostui isottelemaan. Meille ihmisille kun on perin normaalia ja mieluista yrittää olla enemmän kuin olemmekaan. Senpä tähden apostoli Paavali varoittikin kristittyjä tässä suhteessa,

Rm 12:3–5. Emme ole sooloilijoita vaan kukin osaltamme Kristuksen ruumiin, so. seurakunnan, jäseniä.

- 22:36 Tätä jaetta käytetään usein puolusteluksi sille, että uskovien pitäisi osallistua aseelliseen sotapalveluun eli taistella aseellisesti isänmaansa puolesta vihollista vastaan ja tämän tarkoituksen pyhittämänä tappaa ihmisiä. Tähän voidaan Raamatun sanalla vastata seuraavaa: Jumalan Sana kehoittaa meitä a) taistelemaan ja sotimaan, Hpr 12:4, 2Kr 10:3-6, b) isänmaamme puolesta, Hpr 11:13-16, c) vihollista vastaan, Ef 6:12, ja d) täydessä aseistuksessa, Ef 6:11–20, 2Kr 6:3–7. Raamattu ei kehoita meitä tappamaan ihmisiä, vaan rakastamaan, 2Ms 20:13, Mt 5:21–26, 22:36–40, ja viemään heille pelastuksen evankeliumin, Mk 16:15–16.
- 22:37 Jeesus luettiin pahantekijöiden joukkoon ilman mitään syytä. Niinpä Hänen seuraajansakin voidaan lukea samaan joukkoon ilman syytä tai opetuslapsen nimen tähden, 1Pt 2:19–25. Eräänlaista joukko-oppia se on tämäkin!
- 22:38 Jeesuksen mielestä kaksi miekkaa riitti 12 miehelle! Miten se on mahdollista? Siten, että miekkoja ei tarvittu muuhun kuin siihen, että Jeesus voitiin lukea pahantekijöiden joukkoon, ks. edellinen jae. Kun Pietari rupeesi myöhemmin miekkailemaan, Jeesus käski hänen panna miekkansa tuppeen, Jh 18:10–11. Pyhän Hengen vuodatuksen jälkeen Pietarin ei kerrota kantaneen miekkaa, eikä Paavalinkaan, vaikka inhimillisesti ajatellen he olisivat sitä tarvinneet monta kertaa. Tietävästi Paavalilta lyötiin pää miekalla poikki. Pietari sen sijaan väisti miekan, hänet ristiinnaulittiin pää alaspäin.
- 22:44 Tällaiselle tapahtumalle on nykyään annettu lääketieteellinen nimi hematohidrosis.
- 22:49 Hyvä kysymys... varsinkin kun opetuslapsilla oli kaksi miekkaa ja vastassa vahvistettu sotilasosasto, Jh 18:3, ...
- 22:50 ... mutta Pietari (Jh 18:10) ei jäänyt odottelemaan Jeesuksen vastausta, vaan huitaisi nopean toiminnan miehenä saman tien miekalla. Onnekseen ei osunut kovinkaan hyvin. Koko manööverin seuraus oli, että Pietari ja muut opetuslapset joutuivat lähtemään käpälämäkeen ja jättämään Jeesuksen yksin tuohon tilanteeseen, Mk 14:50.
- 22:51 Jeesus korjasi Pietarin tekemän vaurion. Pietari sai hyvän oppitunnin hosumisesta ja Jumalan tahdon edelle rynnimisestä. Ilman taitoa ei ole intokaan hyväksi, ja kiirehtivän jalka astuu harhaan, sanoo Herran sana, Snl 19:2. Kuningas Salomo varoittaa kiirehtimästä puheissakaan, Srn 5:1, ja Jaakob täydentää tuota neuvoa, Jk 1:19.
- 22:58 Ks 2Ms 3:11.
- 22:70 Minä Olen on Jumalan nimi. Ks. Mk 14:62, 2Ms 3:14.
- 23:2 Johtaa harhaan = <diastrefoo> (7x) = kääntää pois/ nurin, vääntää kieroön jne. Jeesusta pidettiin kieroutuneena harhaanjohtajana, häntä syytettiin nyt siitä, mistä hän oli aiemmin nuhdellut ihmisiä, Mt 17:17, Lk 9:41. Luukas käyttää samaa verbiä 3x Apt:ssa, Apt 13:8,10, 20:30, ja Paavali kerran Fil 2:5. Juutalaisten neuvosto (synedrion eli sanhedrin) vetosi päätöksissään Mooseksen lakiin, jota he kuitenkin nytkin rikkoivat, 2Ms 23:6. Samalla he kuitenkin toteuttivat profeettojen sanoja, Mka 3:9, Hab 1:4. Syyte verojen maksamisen kieltämisestä oli populistinen poliittinen veto, jonka ajateltiin tepsivän Pilatuksen edessä, hän kun edusti Rooman valtaa. Syyte vain oli valetta, Lk 20:22–25. Myöhemmin apostoli Paavali kehotti Rooman kristittyjä maksamaan tunnollisesti veronsa. Se on hyvä neuvo kaikille kristityille.

- 23:3 Pilatuksen kysymyksessä on hieman ylimielinen sävy: sinäkö olet...
Jeesus ei ollut ainoastaan juutalaisten vaan koko Israelin kuningas.
- 23:8 Omituinen ja ristiriitainen on ihmisen sydän, Jer 17:9. Aluksi Herodes ihastui nähdessään Jeesuksen, ja oli syytäkin! Mutta lopuksi hän pilkkasi Jeesusta, jae 11. Miksi? Siksi, ettei hän sydämensä ylpeydessä nöyrytnyt Jeesuksen edessä. Se koitui Herodeksen tappioksi.
- 23:12 Yhteinen vihollinen yhdisti entiset vihamiehet ystäviksi keskenään. Jeesus ei kuitenkaan olisi halunnut olla kummankaan vihollinen vaan ystävä, ennen kaikkea pelastaja molemmille.
- 23:14 Kansan villitsijä tulee verbistä <apostrefo> ja se tarkoittaa henkilöä, joka kääntää kansan pois oikealta tieltä. Asia oli juuri päinvastoin: Jeesus sanoi olevansa tie, totuus ja elämä – hän tuli johdattamaan ihmiset oikealle tielle. Vrt jae 2.
Tilanne oli juutalaisille ongelmallinen. Roomalainen oikeus totesi, ettei missään juutalaisten syytöksissä Jeesusta kohtaan ollut perää.
- 23:15 Kr teksti osoittaa, että Jeesuksen koko toiminnassa ei ollut mitään kuoleman arvoista. Ei ollutkaan, mutta hän otti vapaaehtoisesti koko ihmiskunnan syntivelan kannettavakseen. Siitä seurasi kuolemantuomio.
- 23:16 Pilatus halusi osoittaa kansalle olevansa oikeudenmukainen vallankäyttäjä. Syytön päästetään vapaaksi, mutta kuritetaan häntä nyt kuitenkin, kun hänet on kerran maaherran eteen tuotu. Kansa oppii, että audienssi maaherran edessä maksaa ja se tuntuu selkänahassa. Eivätpähän tuo kaikenlaisia pikkuasioita maaherran ratkottavaksi.
- 23:17 Jaetta 17 ei ole kaikissa kreik. teksteissä, mutta sama asia on jakeissa Mt 27:15 ja Mk 15:6.
Pilatus poliittikkona arveli tekevänsä hyvät kaupat kansan kanssa, hän päästää syyttömän vangin vapaaksi ja säilyttää omantuntonsa tältä osin puhtaana ja samalla tekee kansan tyytyväiseksi vanhan tavan mukaan.
- 23:18 Mutta tämä kaupanteko ei ollenkaan miellyttänyt juutalaisia. Jeesuksesta oli päästävä eroon hinnalla millä hyvänsä.
- 23:26 Kun aikoinaan esikuvallisesti Iisak oli suunniteltu uhriksi, ja hän joutui itse kantamaan vielä polttouhripuutkin selässään, 1Ms 22:6. Kun Herra Jeesus kulki Golgatalle uhriksi meidän edestämme, Hän kantoi itse omaa ristiään, Jh 19:17. Vielä kauheampaa oli se, että Hänen täytyi kantaa meidän syntimme, 1Pt 2:24. Mutta Hän teki sen rakkaudesta meihin. Hän oli niin nääntynyt, ettei jaksanut enää kantaa ristiään, joten Simon Kyreneläinen joutui kantamaan ristiä, mutta koko maailman syntivelka oli Jeesuksen harteilla. Sitä ei voinut kantaa kukaan muu.
- 23:34 Jeesus suhtautui armollisesti tietämättömiin, Hän rukoili heidän puolestaan.
- 23:36 Tässä toteutui Ps 69:22 ennustus.
- 23:46 Jeesus ei uskonut itseään ihmisten käsiin, koska tiesi mitä ihmisessä on, Jh 2:24. Hehän halusivat lopulta ristiinnaulita hänet. Mutta nyt ristillä hän uskoi henkensä Isän käsiin.
- 23:51 Kr sana <praksis> on merkitykseltään laajempi kuin pelkkä teko, se tarkoittaa toimintaa, menettelyä, pitkäjänteisempää aktiviteettia. Joosef ei hyväksynyt neuvoston koko toimintaa tämän asian suhteen, sillä niin kiero se oli alusta loppuun. Vrt Apt 26:31.
- 23:54 Alkamaisillaan: samanlainen tilanne on mm. seuraavissa kohdissa: Mk 5:8, Lk 5:7, 8:29. Kyseessä on verbin indikatiivin imperfekti, joka ilmaisee, että jotakin on alkamassa tapahtua, siis alkamaisillaan.
- 24:1 Bys on lisäys: ja joitakuuta muita heidän kanssaan.

- 24:11 Tällekin tapahtumalle on esikuva VT:ssa, 2Kn 4:16.
- 24:13 Vakomitta (UT38) = <stadion>, joka on 192 m. Siten 60 stadionia on n. 11,5 km.
- 24:29 Verbi <parabiazomai> = pakottaa tekemään jtk, vaatimalla vaatia, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Apt 16:15. Molemmissa kohdissa myönteisessä merkityksessä.
- 24:47 Eräs lainalaisuus luomakunnassa on, että tyhjiö pyrkii täyttymään. Sen vuoksi evankeliumia kannattaa viedä kaikille kansoille, etteivät kaikenlaiset harhaopit pääse valtaamaan alaa. Vrt 2Ms 23:29.
- 24:49 Evankeliumin julistamisen perustana ei ole inhimillinen viisaus ja voima vaan Jumalan Pyhän Hengen voima ja hänen antamansa viisaus. Tuolta pohjalta lähtien lähetystyössä saa käyttää kaikkia Jumalan antamia niin hengellisiä kuin inhimillisiäkin lahjoja ja kykyjä.

Evankeliumi Johanneksen mukaan

Tämän kirjan nimi viittaa siihen, että evankeliumin on kirjoittanut apostoli Johannes, joka mainitaan evankeliumissa opetuslapsena, jota Jeesus rakasti. Johanneksen evankeliumi lienee kirjoitettu n. v. 90 viimeisenä Uuden Testamentin (ja siten koko Raamatun) kirjoista. Kaikkein varhaisimmaksi ajoitettu UT:n tekstikatkkelma on juuri tästä evankeliumista n. vuodelta 125, joten kyseessä lienee alkuperäisen tekstin kopion kopio. Merkille pantavaa onkin, että eri aikakausilta löytyneet tekstit ovat samankaltaisia. Poikkeamat ovat vähäisiä, ja ne kuvannevat todennäköisesti puhutun kielen kehittymistä ajan myötä, sekä myös sitä, että samana aikana eri puolilla Rooman valtakuntaa puhuttu kieli oli hieman erilaista. Näinhän on asia nykyäänkin kaikkien valtakuntien kielten ja varsinkin maailmassa laajimmin puhutun englannin kielen suhteen.

Johannes kirjoittaa ensisijaisesti Jumalan seurakunnalle. Johanneksen evankeliumi on Kristus–keskeinen ja sen sävy on hengellinen. Se viittaa ikuisuuteen ja esittää Jeesuksen Jumalan Poikana, joka on yhtä Isän kanssa. Johannes viittaa VT:iin monta kertaa, joista suoria lainauksia on monia. Johannes on tuntenut luonnollisestikin muut evankeliumit, ja siksi hän kertoo paljon sellaista, mitä muissa evankeliumeissa ei ole. Johanneksen tekstistä n. 92 % on omintakeista ja vain n. 8 % yhteistä muiden evankelistojen kanssa – siis juuri päinvastoin kuin Markuksella.

Johannes oli nuorukainen tullessaan Jeesuksen opetuslapseksi, mutta jo vanha mies kirjoittaessaan evankeliumin. Niinpä hänellä oli laaja ja syvä elämäkokemus uskonelämästä ja evankeliumintyöstä. Suotta ei Johannesta kutsutakaan rakkauden apostoliksi. Hän oli elämässään nähnyt Jumalan rakkauden voiman.

Johanneksen käyttämä kieli on varsin yksinkertaista kreikkaa, osin jopa kieliopillisesti virheellistä. Silti hän kirjoittaa niin tässä kuin muissakin kirjoituksissaan vaikeasti ymmärrettävistä asioista. Näin Jumala osoittaa, että hän käyttää vajavaista ihmistä armonsä evankeliumin esille tuomiseen – siihen ei tarvita suurta kirjallista tai verbaalista lahjakkuutta.

Tunnusomaista Johannekselle on sanan <oun> = siis, niin, niinpä, sen vuoksi, sitten, niin ollen, runsas käyttö. Se esiintyy evankeliumeista Johanneksella 200x, Matteuksella 56x, Luukkaalla 33x ja Markuksella vain 6x. Ehkäpä Johannes halusi osoittaa syyseuraussuhteita eri tapahtumien välillä. Markuksella ei tällaista selittelyn tarvetta ollut, vaan hän kuvasi tapahtumia hyvin nopeassa tempossa – hänelle tunnusomainen sana on <euthys> (ja sen rinnakkaismuoto <eutheoos>) = heti, kohta, siinä samassa, joka esiintyy hänellä 41(+1)x, Matteuksella 5(+13)x, Johanneksella 3(+13)x ja Luukkaalla vain kerran (+6x).

- 1:1 Tämä on aikajärjestyksessä Raamatun ensimmäinen jae. Aikajärjestyksessä viimeisenä voidaan pitää jaetta, jossa ilmaistaan loppu: 1Kr 15:28. Jeesus sanoikin olevansa ensimmäinen ja viimeinen, alku ja loppu, Ilm 22:13.
- 1:11 Omaan luomakuntaansa = <eis ta idia> = sm: sinne mikä oli hänen omaansa, koska kyseessä on neutrimuoto (vrt Apt 4:23). Sama ilmaus esiintyy myös kohdissa Jh 19:27 (ks. tämä), Apt 21:6 ja LXX:ssa Est 5:10, 6:12 merkityksessä omaan kotiinsa. (Jakeessa Jh 16:32 ilmaus on merkityksessä kukin taholleen.)
Kalpea esikuva tästä on se, että perhettään syvästi rakastava isä tulisi kotiinsa, mutta hänen perheväkinsä ei haluaisi ottaa häntä vastaan. Omituinen olisi se perhe.
- 1:12 Valta = <eksousia> eli auktoriteetti sisältää sekä voiman että oikeuden.
- 1:15 Ennen minua = <prootos muu> = sm: ensimmäinen/ aikaisempi minuun nähden, samoin jakeessa 30. Samanlainen rakenne esiintyy Kol 1:15 <proototokos pasees ktiseos> = sm: ensiksi syntynyt luomakuntaan nähden.
- 1:16 Armoa armonkin lisäksi = <kai kharis anti kharitos> on vaikea kääntää tarkasti.
Se voi merkitä: 1) armoa armon tähden, 2) armoa armosta, 3) armoa armon sijaan.
- 1:18 Osa kreik. teksteistä sanoo: Ainutsyntyinen Poika, ja osa: Ainutsyntyinen Jumala. Tässä käännöksessä on yhdistetty molemmat tekstit.
- 1:23 Fariseukset, kirjanoppineet, saddukeukset ja hallitseva papisto opettaessaan kansaa olivat tehneet Herran tiestä niin mutkikkaan ja vaikeakulkuisen, että Jumala lähetti Messiaan edellä airueen, Johannes Kastajan, julistamaan, että Herran tie on suoristettava ja tasoitettava, ettei ontuvan jalka nyrjähtäisi ja että heikoimmatkin voisivat sitä kulkea. Vrt Mt 3:3, Mk 1:3 ja Lk 3:4–6.
- 1:27 Johannes Kastajalla ei ollut heikko itsetunto tai alemmuuskompleksi, vaan hän ymmärsi terveellä tavalla oman asemansa ja Jeesuksen herruuden. Jh 3:30.
- 1:29 Verbi <airoo> merkityskenttä on laaja: ottaa pois, nostaa, kantaa, viedä pois. Johannes todisti, että Jeesus on Jumalan uhrikaritsa, joka ottaa pois maailman synnin, nostaa sen harteilleen ja kantaa sen ristillä. Jeesuksen suorittama sovitustyö on täydellinen.
- 1:30 Ks. jae 15.
- 1:39 N. klo 16 iltapäivällä. Ks. Mt 20:3. Kirjoittaja eli Johannes oli varmaankin itse paikalla, koskapa mainitsee kelloajan.
- 1:42 Sekä arameankielinen nimi Keefas että kreikkalaisperäinen Pietari pohjautuvat kalliota, kallionlohkareta t. kiveä merkitsevään sanaan <petros>, ks. Mt 16:18.
- 1:47 Natanaelissa toteutui profeetta Jesajan ennustus, Jes 63:8.
Daavid ylisti tällaista ihmistä autuaaksi, Ps 32:2.
- 1:48 Natanael oli ilmeisesti viikunapuun alla mietiskelemässä tärkeää kysymystä Messiaasta – onko hän jo keskuudessamme? Ja jos on niin mistä tunnistamme hänet? Mutta hänhän on Jumalan Poika, varmaan hän tunnistaa meidät... ja varmaan hän näkee minutkin tässä viikunapuun alla miettimässä tätä tärkeää kysymystä ja tietää, että minäkin odotan Israelin lunastusta.
- 1:49 Vilpittömän sielun välitön uskontunnustus. Olkoon Natanael esikuvana kaikille meille uskoville. Ja niillekin, jotka eivät vielä tunne Herraa, mutta etsivät häntä.
Israelin kuningas: Israelilla on ollut 7 (tai 8 tai 9) kuningasta:
1) Herra, jonka Israel hylkäsi olemasta kuningas, 1Sm 8:7,
2) Saul, joka oli tottelematon ja jonka Herra hylkäsi olemasta kuningas, 1Sm 15:10–23,

- 3) Iisboset, joka murhattiin, 2Sm 2:8–10, 4:1–12,
- 4) Daavid, joka oli Jumalan valitsema kuningas ja esikuva Messias-kuninkaasta, 1Sm 16:11–12, 2Sm 5:1–3,
- 4B) Absalom, joka kapinoi isäänsä Daavidia vastaan ja julistautui kuninkaaksi, 2Sm 19:11,
- 4C) Adonia, joka yritti tehdä itsestään kuninkaan, 1Kn 1:5s,
- 5) Salomo, joka lankesi seuraamaan muita jumalia, 1Kn 1:28–40, 11:1–13,
- 6) Rehabeam, joka ajoi valtakunnan hajaannukseen, 1Kn 12:1–16,
- 7) Jeesus Kristus, joka on luvattu Messias-kuningas, Mt 2:2, Jh 1:49.

- 1:50 Tästä alkoi Natanaelin uskonvaellus Jeesuksen seurassa, ja alkoikin nousujohteisesti: Sinä saat nähdä suurempia, kuin nämä ovat oli Jeesuksen lupaus tuolle nöyrälle ja vilpittömälle sielulle. Tästä eteenpäin Natanael sai nähdä Jeesuksen tekemiä tunnustekoja ja ihmeitä, ja varmaankin hän joka kerta mietti mielessään ihmetellen: Mikä voi olla vielä suurempaa kuin tämä?
- 2:4 Mitä sinä minusta tahdot ks. Mk 5:7.
- 2:6 Mitta = <metreetes> oli noin 40 litraa. Siten astiat olivat 80–120 litran vetoisia. Eli pyöreästi sanottuna 600 litraa vettä muuttui viiniksi. Sitä riitti isommallekin häävälle.
- 2:14 Tälle on esikuvana Nehemian toiminta, Neh 13:8.
- 2:16 Jakeessa Jes 23:17 LXX käyttää sanaa <emporion> = markkinapaikka, joka esiintyy kerran UT:ssa, Jh 2:16. Kenties kirjanoppineet ymmärsivät, että Jeesus vertasi temppeliä Tyyroon. Kohtalo olikin molemmilla sama, hävitys niin, ettei jäänyt kiveä kiven päälle, Hes 26:4,14, Mt 24:2.
- 2:24 Jeesus ei uskonut itseään ihmisten käsiin, hehän tulisivat myöhemmin ristiinnaulitsemaan hänet, mutta ristillä hän uskoi henkensä Isän käsiin, Lk 23:46.
- 3:3 Tämä jae on ylikäännetty eli sanalle <anoother> on annettu käännöksessä molemmat mahdolliset merkitykset: ylhäältä, uudelleen. Vrt Jer 7:28, Lk 17:21.
Joka syntyy vain kerran, kuolee kahdesti, Ilm 20:14-15, mutta joka syntyy kahdesti, kuolee vain kerran, Ilm 20:6! Sen vuoksi kannattaa tulla Jeesuksen luo ja lähteä seuraamaan Häntä.
- 3:4 Yksinkertaisin vastaus kysymykseen Jumalan olemassaolosta: Koska olen syntynyt, on selvää, että minulla on äiti. Koska olen uudestisyntynyt, on yhtä selvää, että minulla on Taivaallinen Isä!
- 3:8 Kun Pyhä Henki uudestisyntyyttää ihmisen Jumalan lapseksi, Hän samalla irrottaa hänet ihmisten ja maailman mielipiteistä. Kreikan sana <pneuma> (samoin kuin hepr <ruuach>) merkitsee sekä tuulta että henkeä yleensä tai Jumalan Henkeä, tekstiyhteydestä riippuen.
- 3:13 Osassa kreik. teksteissä (Bys) on jakeen loppu sm: joka on taivaassa. Tällä viitataan Jeesuksen jumaluuteen.
- 4:20 Palvoa = <proskyneoo> = kumartua maahan, kumartaa, kumartaen rukoilla, palvoa, osoittaa kunnioitusta.
- 4:26 Jeesus käytti itsestään Jumalan nimeä Minä Olen = kreik. <egoo eimi> = hepr. <ehjeeh>, jonka nimen Jumala ilmoitti Moosekselle, Mk 14:62, Lk 22:70, Jh 8:58, 2Ms 3:14.
- 4:47 Mies esitti Jeesukselle kaksi pyyntöä, joista vain toinen toteutui. Se riittikin.
- 4:48 Tämän Jeesuksen lausuman totuuden kanssa on yhtäpitävä seuraava lause: Jos uskotte, näette ihmeitä ja merkkejä, mutta lause Jos näette ihmeitä ja merkkejä, niin te uskotte ei ole yhtäpitävä, vaikka jotkut toisin luulevatkin. Kas kun luulo ei ole tiedon väärti hengellisissäkään asioissa ja varsinkaan niissä! Vrt. Jh 11:45-53, joka osoittaa, ettei aina näkemistä seuraa usko. Sen sijaan usko muuttuu lopulta näkemiseksi, Jh 11:40.

- 4:52 Noin klo 13 eli silloin, kun päivä oli kuumimmillaan!
- 5:4 Joissakin käsikirjoituksissa on: [4. Ajoittain astui näet enkeli alas lammikkoon ja kuohutti veden. Joka silloin veden kuohuttamisen jälkeen ensimmäisenä astui siihen, tuli terveeksi, vaivasi häntä mikä tauti tahansa.] (käännös TK).
- 5:7 Tämä mies oli todella yksinäinen, hänellä ei ollut ketään. Jotkut pitävät yksinäisyyttä ihmisen perusongelmana. Jeesus halusi ja haluaa lähestyä ja auttaa yksinäisiä. Ja Pyhä Henki synnyttää uskovien välille todellisen yhteyden, Ef 4:1-6.
- 5:18 Jakeessa oleva kreik. ilmaus <ou monon elyon to sabbaton> on vaikea kääntää tarkasti suomen kielelle. Kreikan sana <lyoo> (akt ind impf yks 3.p) ei viittaa vain henkilökohtaiseen sapatin rikkomiseen, vaan nimenomaan opetukseen, joka tiettyssä mielessä kumosi sapatin, päästi ihmiset irti sapattisäännön orjuudesta.
Vaihtoehtoja ovat: hän ei ainoastaan
a1) kumonnut/ lakkauttanut/ purkanut/ tehnyt tyhjäksi/ saattanut päätökseen/ toiminut vastoin/
rikkonut a2) sapattia/ sapattikäskyä/ sapattisääntöä,
b) irtautunut/ irrottautunut sapatista.
- 5:30 Omasta aloitteestani = sm: itsestäni.
- 5:37 Ilmaus Jumalan muoto = <eidos theou> esiintyy LXX:ssa kohdissa 1Ms 32:31–32, jossa hepr. vastine on <penueel> = Jumalan kasvot, 2Ms 24: 17 (tarkasti Herran kirkkauden muoto = <mareeh kewood jhwh>), Tm 13:6 (Jumalan enkelin muoto = <mareeh malaakh haeloohiim>). Jaakob kohtasi Jumalan, ja kuitenkin hänen henkensä säästy, mutta hän ontui lonkkaansa sen jälkeen. Tällainen ihmissydäntä murtava kohtaaminen Jumalan kanssa puuttui noilta kovasydämisiltä uskonnollista ihmisiltä. Sellainen oli myös Saulus Tarsolainen, mutta hän muuttui täysin kohdattuaan Jeesuksen Damaskon tiellä.
- 5:39 Vanhan liiton kirjoitukset eli koko Vanha Testamentti todistaa Jeesuksesta Kristuksesta (tutki tarkemmin!). Niinpä ollen sellainen Vanhan Testamentin tutkimus, jonka keskipisteenä ei ole Herra Jeesus, on yksinkertaisesti hakoteillä. Ja juuri siihen ovat monet ns. teologit ym. uskonnollisten aatteiden kehittelijät hairahtuneet.
- 6:9 Ohraa käytettiin eläinten ravintona. Ruokana sitä käyttivät vain köyhät ihmiset, joten tuo poika ei ollut rikkaan perheen lapsi.
- 6:10 Verbi <anapiptoo> esiintyy tässä jakeessa kahdesti. Se tarkoittaa asettua aterialle, laskeutua maahan makuulle, nojautua taakse päin. Siihen aikaan aterioitiin maassa tai lattialla kyljellään maaten toisen kyynärpäähän varassa. Ks. myös Jh 13:25 jossa kerrotaan kuinka Johannes aterialla nojautui Jeesuksen rintaa vasten.
- 6:13 Kalat meni kaikki, mutta ohraleivistä jäi tähteitä. Ihmisen suu tuntee hyvän. Toisaalta hyvä, että kalat menivät kaikki, nehän eivät kestä lämpimässä ilmanalassa kauan, leipä kestää paremminkin.
- 6:19 Opetuslapset olivat soutaneet n. 4,8–5,8 km eli pyöreästi viitisen kilsaa. Se miten kauaksi rannasta he olivat päässeet on toinen asia, saattoivat tehdä monimutkaisen reitin matkallaan vastatulessa.
- 6:20 Jeesus käytti itsestään Jumalan ilmoittamaa nimeä Minä olen, 2Ms 3:14. Opetuslapset rauhoittuivat heti.
- 6:21 Tässä toteutuu Ps 107:30.
- 6:32 Kr. teksteissä on tässä kohden verbistä <didoomi> = antaa kaksi vaihtoehtoista muotoa <dedooken> (akt. ind. perf.) = on antanut (duratiivinen merkitys) ja <edooken> (akt. ind. kappa-aoristi) = antoi (puntuaalinen merkitys). Muodot täydentävät toisiaan ilmauksen kattavuuden kannalta.

- 6:39 Kr. teksti käyttää sanasta <paas, paasa, paan> = kaikki, jokainen neutrimuotoa, joten sen merkityskenttä on laajempi kuin pelkästään ihmiset: Kaikki se, minkä Isä antaa minulle... ja jatko: ...herätän sen..., jossa on myös neutrimuoto <auto>. Seuraava jae sen sijaan puhuu selvästi ihmisistä, siinä on sanan <paas> maskuliinimuoto: jokainen, joka näkee minut...
 Toinen mahdollisuus on se, että Johannes on kirjoittanut kieliopillisesti virheellistä tekstiä!
 Sanonta viimeinen päivä esiintyy vain Johanneksen evankeliumissa (6:39,40,44,54, 11:24, 12:48). Jeesus antoi lupauksen iankaikkisesta elämästä ja uskovien ylösnousemuksesta tuona päivänä. Niin ollen tuo päivä on tämän aikakauden, seurakuntakauden, viimeinen päivä, jolloin Herra Jeesus ilmestyy omilleen ja tempaa ylös seurakuntansa ja Kristuksessa kuolleet nousevat ylös (1Ts 4:16–17), eli tapahtuu ensimmäinen ylösnousemus (Ilm 20:4-6). Mutta todennäköisesti sillä on myöhäisempikin merkitys.
- 6:69 Jakeen voisi kääntää myös: Me olemme uskoneet ja tulleet tietämään, että sinä olet elävän Jumalan Poika. Alkuosan verbit ovat perfektissä, ja loppuosan teksti on joissain lähteissä tässä muodossa. Ajatus on joka tapauksessa saman sisältöinen.
 Joissakin kreik. teksteissä jakeen loppu on: sinä olet Jumalan Pyhä.
- 7:11 Juutalainen kansa tunnusti Jeesuksen mieheksi, mutta ylipapit myivät Jeesuksen naisen ja orjan hinnasta, eivätkä suinkaan miehen hinnasta, 2Ms 21:32, 3Ms 27:4, Sak 11:12–13.
- 7:17 Puhua omiaan - sanontaa käytetään suomen kielessä merkityksessä: valehdella. Jeesuksen tarkoitus ei ollut sanoa, ettei hän valehtelee, vaan ettei hän puhu omia ajatuksiaan.
- 7:20 Jeesuksen vastustajat yrittivät väittää, että Jeesus on vainoharhainen! He ilmeisesti halusivat rinnastaa Jeesuksen kuningas Sauliin, 1Sm 22:8. Mutta kulissien takana heillä oli jo kiihkeä halu tappaa Jeesus, minkä osa kansastakin tiesi, Jh 5:18, 7:25. Monesti ns. virallinen totuus ja todellinen totuus poikkeavat toisistaan.
- 7:24 Sm: Älkää tuomitko näön mukaan.
- 7:38 AS ja TK kääntävät: Joka uskoo minuun niin kuin Raamattu sanoo, hänen sisimmästään on vuotava/juokseva elävän veden virrat. Näin Pyhä Henki osoittaa, että a) lupaus elävän veden virroista on jo VT:ssa ja b) on vain yksi raamatullinen usko, Ef. 4:5, Jumalan Pojan usko, Gal 2:20. Niinpä puheet eri uskonsuunnista ovat evankeliumin kannalta turhia. Ihmisten ei pidä yrittää tehdä uskoa oman mielensä mukaiseksi, vaan ihmismielen tulee taipua uskon mukaiseksi!
- 7:39 Vrt. Apt 19:2, jossa kerrotaan, etteivät muutamat Efesoksessa olevat opetuslapset vielä tienneet Pyhän Hengen vuodatuksesta helluntaipäivänä Jerusalemissa, Apt 2. Tiedon kulku oli silloin julistajien varassa.
- 7:42 Ihmisten mittapuun mukaan Beethlehem oli kylä = <koomee>, mutta enkeli ilmoittaessaan Jeesuksen syntymästä paimenille puhui Daavidin kaupungista = <polis>, Lk 2:11. Beethlehemin merkitystä Jumalan edessä ei ratkaissut paikan koko – oliko se suuri linnoitettu vai pieni linnoittamaton asutuskeskus – vaan se, että se oli Jumalan valitsema paikka. Siellä syntyi kuningas Daavid ja myöhemmin Messias.
 Kristus on Daavidin jälkeläisiä = sm: Kristus on Daavidin siementä. Juutalaiset ajattelivat, että Kristus on yksi Daavidin (tai Abrahamin) jälkeläisistä, he eivät ymmärtäneet, että Kristus on Abrahamin ja Daavidin siemen, jonka kautta tulee pelastus ja siunaus koko ihmiskunnalle, Gal 3:16,29.
- 7:46 Palvelijat tunnustivat, ettei Jeesuksen puhe ole ihmisen puhetta, vaan taitaa sittenkin olla Jumalan puhetta!

- 7:52 Fariseukset tunsivat huonosti Raamattunsa. Jes 8:23–9:1 sanoo, että valkeus = Messias loistaa nimenomaan Galileassa kuten Mt 4:12–16 osoittaa profetian toetuneen.
- 8:3 Syntinsä vuoksi tuo nainen pääsi – tai tässä tapauksessa joutui – huomion keskipisteeksi. Monet naiset ovat oivaltaneet tämän parhaaksi konstiksi päästä julkisuuden valokeilaan. Parempi olisi heille mennä Jeesuksen luo kuin päästä huipulle huorintekijöiden joukossa, sillä sen tien päässä on helvetti, Ilm 21:8. Mutta missä oli se avionrikkojamies? Kenties hän lähti raukkamaisesti kypälämäkeen, tai ehkäpä hän olikin syyttäjien joukossa puolustamassa kansan moraalia, nimittäin kaksinaismoraalia!
- 8:5 Tuollaiset = <tas toiautas> on kreik. kielessä feminiinimuoto, joten se on käännettävä tuollaiset naiset. Nämäpä olivatkin varsinaisia kirjanoppineita, kun jättivät miehet pois tuomiolta, vaikka Raamatun tekstissä 3Ms 20:10 on avionrikkoja hepr. sekä maskuliini- että feminiinimuodossa, jolloin tuomio koskee sekä miehiä että naisia. Uskonnollisuus pyrkii aina vääntämään väärään Herran suoria teitä oman mielensä mukaisiksi. Entä mitä sinä sanot? Nuo teologit ilmeisesti odottivat Jeesukselta hyväksyntää omalla kierolle raamatuntulkinnalleen.
- 8:6 Ennen vanhan liiton asettamista Jumalan sormi toi rangaistuksen, sitten vanhan liiton käskyt kivitauluihin kirjoitettuna, 2Ms 31:18, 5Ms 9:10, mutta evankeliumin aikana siunauksen ja vapautuksen, Lk 11:20, Jh 8:6s synnin ja vihollisen vallan alta.
- 8:7 Onneksi Jeesus ei sanonut: Joka on synnitön, koska silloin hänen itsensä olisi pitänyt kivittää tuo nainen, vaan hän sanoi: Joka teistä on synnitön. Hän jätti tuomiovallan ja myös toimeenpanon ihmisille, mikäli he ovat täydellisiä Jumalan edessä.
- 8:9 Sen verran rehellisiä nuo syyttäjät olivat, etteivät ryhtyneet kivittämään naista, vaan ymmärsivät luopua aikeistaan.
- 8:11 7:53–8:11. Joissakin käsikirjoituksissa tämä tekstin osa on sijoitettu jakeiden Lk 21:38, Jh 7:36 tai Jh 21:25 jälkeen. Valtaosassa käsikirjoituksia teksti kuitenkin on tässä kohdassa.
- 8:21 Tässä synty <hamartia> on yksikössä, jakeessa 24 monikossa.
- 8:29 Jeesus antoi meille hyvän esikuvan – näin tulee meidänkin toimia, 1Jh 3:22.
- 8:32 Verbi <eleuthereo> = vapauttaa, tehdä vapaaksi esiintyy 7x, nimittäin Jh 8:32,36; Rm 6:18,22, 8:2,21; Gal 5:1. LXX:ssa se esiintyy ainoastaan Snl 25:10.
- 8:33 Puhuivat puppua! Vaikka he olivatkin Abrahamin jälkeläisiä, he olivat nimenomaan olleet orjia moneenkin kertaan. Ensin Egyptissä, 5Ms 6:21, ja sitten Baabelissa ja vielä omalla maallaankin, Esr 9:9 ja Neh 9:36. Sitä paitsi he olivat halunneet itselleen kuninkaan, vaikka Samuel oli varoittanut heitä siitä, 1Sm 8:17. Nytkin he olivat Rooman vallan alla ja mikä pahinta, synnin orjia niin kuin Jeesus heille osoittaa. Ihmisen ei pitäisi luulla liikoa itsestään ja kansastaan. Päälle päätteeksi he halusivat olla eivät kuninkaansa vaan keisarin orjia, Jh 19:15.
- 8:39 Vrt Gal 3:6–29.
- 8:44 Sm: valehtelija ja sen isä/hänen isänsä. Jälkimmäinen vaihtoehto voisi tarkoittaa: valehtelija ja (jokaisen) valehtelijan isä.
- 8:58 Sm: ennen Aabrahamin syntymistä Minä olen (AS, TK, NIV, N). Jeesus käytti itsestään jumalallista nimeä Minä Olen – hepr <ehjeeh>, kreik. <egoo eimi>. Ks 2Ms 3:14, Mk 14:62, Lk 22:70, Jh 4:26. Hän osoitti olevansa yhtä Isän kanssa. Samoin jakeissa 24 ja 28.
- 9:2 Opetuslasten kysymys, oliko sokeana syntynyt tehnyt syntiä jo ennen syntymäänsä, kuulostaa nyt hassulta, mutta se ei ollut silloin ollenkaan sitä, koska kirjanoppineiden mukaan ihminen saattoi

tehdä syntiä myös ennen syntymäänsä. Tämän opinkappaleensa he perustivat jakeeseen 1Ms 25:22. Jeesus ei nauranut tuolle hassulle kysymykselle, vaan totesi aivan asiallisesti, ettei sikiö ollut tehnyt syntiä. Sellaista ilmoitusta kun Raamattuun ei sisälly. Ks. myös Hos 12:4.

9:4 Bys: minun tulee tehdä.

9:24 Fariseukset halusivat esiintyä suurella arvovallalla, he puhuttelivat sokeana syntynyttä kuin Joosua muinoin Aakania, joka oli syössyt Israelin onnettomuuteen, Jos 7:19. Tilanne oli nyt vain juuri päinvastoin: he olivat syöksemässä itsensä onnettomuuteen asettuessaan vastustamaan Jeesusta. Mahtipontiset puheet eivät auta, jos vaikuttimet ovat väärät. Fariseukset olivat tehneet Raamatun tekstistä uskonnollisen iskulauseen, jota he käyttivät väärin, Esr 10:11.

9:27 Kahdessa viimeisessä lauseessa on molemmissa sama verbi <theloo> = tahtoa, siksi se on käännetty molemmissa lauseissa samalla tavalla. Mutta täytyy myöntää, että RKK:n käännös viimeisestä lauseesta: Tekeekö teidänkin mieli hänen opetuslapsikseen? on naulan kantaan sanottu.

9:35 Toisissa kreik. teksteissä on jakeen lopussa Jumalan Poika ja toisissa Ihmisen Poika. Molemmat tarkoittavat Herraamme Jeesusta.

10:3 Laodikean seurakunnan ovenvartija ei tunnistanut Jeesuksen ääntä, Ilm 3:20.

10:13 Palkkapaimen ajatteli lampaista: Mitä väliä... (tai: Paljon teit on menny, menkkö lopukki, niin kuin jonkun suuren sotapäällikön irvaillaan sanoneen joukoilleen.) Hän oli välinpitämätön kaikkein tärkeimmästä. Samaa kreik. verbiä käytetään myös Jeesuksesta, mutta aivan eri yhteydessä. Jopa hänen vastustajansa tiesivät, ettei Jeesus välittänyt ihmisten pärtäkertoimista, Mt 22:16, Mk 12:14. Raamattu vakuuttaa, että Jumala välittää ja pitää huolen omistaan, 1Kr 9:9, 1Pt 5:7.

10:22 Juhlaa kutsutaan nykyään Hanukkajuhlaksi, jota vietetään temppelin uudelleen vihkimisen muistoksi. Syyrian kuningas Antiokhos IV Epifanes oli saastuttanut temppelin (1Makk 4), ja v. 165 eKr. Juudas Makkabealainen järjesti puhdistetun temppelin uudelleen vihkimisen. Juhla kesti 8 päivää kuten lehtimajan juhlaakin ja muistutti sitä muutenkin. 2Makk 1:9 sanookin sitä kislev-kuun lehtimajan juhlaaksi. Juhlaa kutsuttiin myös valon juhlaaksi, koska valaistusta käytettiin runsaasti tuohon vuoden pimeimpään aikaan.

11:16 Sekä Tuomas-nimen kantamuoto, aramean <teoma>, että kreikan <didymos> tarkoittavat kaksosta.

11:18 Betanian ja Jerusalemin välimatka oli n. 3 km. Ks. selitystä Mt 14:24.

11:39 Jakeen loppuosan kreik. teksti on hyvin lyhyt ja naseva. Se voidaan kääntää monella tavalla, esim: hän on ollut kuolleena/ ruumiina/ haudassa/ siellä neljä/ neljättä päivää tai kuolemasta/ tapahtumasta/ siitä on neljä/ neljättä päivää. Meidän laskutapamme mukaan ruumis oli haudassa neljättä päivää, mutta juutalaisen ajattelutavan mukaan jo alkanut neljäs vuorokausi ilmaistiin sanomalla neljä päivää.

11:49 Aikamoinen jehu tämä ylipappi Kaifas, varsinainen besserwisser, kun sanoo koko juutalaisten neuvostolle: Te ette ymmärrä mitään. Yleensä tuommoisella repliikillä saa kuulijat välittömästi vastahankaan, mutta ilmeisesti Kaifas arveli olevansa niin vankassa asemassa, että voi sanoa mitä tahansa, ja muut kuuliaisesti noudattavat hänen tahtoaan. Kumma kyllä, tällaisia harhaanjohtajia on ollut historiassa monia ja suuret ihmisjoukot ovat heitä seuranneet.

11:50 Ylipappi Kaifas moitti juutalaisten neuvostoa siitä, etteivät he ajattele, eivätkä ymmärrä mitään. Valitettavasti hänen omien ajatustensa ja ymmärryksensä perusta ja päämäärät olivat väärä. Ylipapin olisi pitänyt ensin lukea Psalmi 139, varsinkin sen jakeet 17–18. Toisaalta apostoli Paavali kehotti meitä ajattelemaan, Fil 4:8, 3:15. Mutta Paavalin ajattelun perusta olikin aivan toinen kuin Kaifaan.

Osassa kreik. tekstejä on: teille on parempi. Sen mukaan Kaifas valvoi muiden etua enemmän kuin omaansa.

- 12:3 Pullo = kreik. <litra> on roomalainen painomitta, suuruudeltaan 327 g, eli melko tarkasti kolmanneskilo.
- 12:6 Juudas Iskariot oli kaksimielinen mies, joka pelasi kaksilla korteilla, Ps 119:113, 1Ms 49:17.
- 12:7 Tälle on esikuvana suunemilaisen naisen, Geehasin ja Elisan kohtaaminen, 2Kn 4:27.
Vrt myös Lk 7:36–50.
Osassa kreik. tekstejä on: hän on säästänyt sen minun hautaamispäivääni varten.
- 12:10 Ylipapit keksivät mafiamiesten käyttämän rikollisen toimintaperiaatteen: hävitetään teon todistusaineisto. Ihmettä ei ole tapahtunut, kun Lasarus poistetaan päiviltä.
- 12:13 Kansa ymmärsi, että Jeesus on luvattu Israelin kuningas.
- 12:19 Fariseusten kesken alkoi epätoivo nostaa päätään ja sen seurauksena keskinäinen syyttely: te ette saa mitään aikaan. Tämä on ns. farisealaista syyttelyä ja vähättelyä, johon ihmisen lihallinen mieli herkästi yhtyy.
- 12:50 Taivaallisen Isän käsky on iankaikkinen elämä. Vrt 1Jh 3:23, 4:21, 5:2–4.
- 13:18 Tässä on lainaus Ps 41:10, vrt. myös Ob 1:7.
- 13:19 Ilmaus <egoo eimi> = minä olen, ks. Jh 8:58. Jeesus viittaa VT:n ennustuksiin, että hän on luvattu Messias.
- 13:35 Evankeliumin seuraus on keskinäinen rakkaus uskovaisten välillä. Siitä uskovat tunnetaan Herran Jeesuksen omiksi. Ks. Apt 14:4.
- 14:3 Jeesus viittaa seurakunnan ylösottoon, jonka jälkeen me saamme olla aina Hänen kanssaan, 1Ts 4:13–18.
- 14:23 Jäämme asumaan hänen luokseen = sm: teemme asuinsijan hänen luokseen. Asuinsija = <monee> on sama sana kuin jakeessa 14:2, eikä se esiinny muualla (paitsi apokryfisessä 1Makk 7:38).
- 14:27 Maailma antaa: kreik. subjekti on yksikössä mutta predikaatti monikossa. Maailman taholta onkin monenlaista antajaa, jotka antavat meille hyvinkin epämieluisia asioita koettavaksemme. Mutta Herramme Jeesus antaa meille todellisen rauhan.
- 15:2 Karsia = <airoo> voidaan kääntää myös: ottaa pois tai nostaa, ks. UT:n ongelmakysymykset.
- 15:8 Isäni kirkkaus tulee ilmi voidaan kääntää myös: Isäni saa kunnian.
- 15:10 Tämä on periaatteellinen vedenjakaja Vanhan ja Uuden liiton välillä: Jeesus piti Jumalan käskyt ja pysyi hänen rakkaudessaan. Meidän tulee pitää Jeesuksen käskyt ja pysyä hänen rakkaudessaan. Mitä käskyjä Jeesus antoi opetuslapsilleen?
1) meidän tulee rakastaa toisiamme
2) pitää usko Jumalaan ja Jeesukseen
3) valvoa ja rukoilla
4) julistaa evankeliumia kaikille luoduille.
- 15:19 Tämä on varmaankin Raamatun maailmankielteisien jae, sillä sana maailma = <ho kosmos> esiintyy tässä jakeessa 5x! Vrt Jda 1:15, joka on varmaan jumalattomuuden vastaisiin jae Raamatussa.
- 15:25 Syyttä = <doorean> = lahjaksi, ilmaiseksi; syyttä, turhaan. Sama sana esiintyy Ilm 21:6 ja 22:17. Herra Jeesus antaa janoaville lahjaksi elävää vettä elämän veden lähteestä, mutta maailmalta Hän sai lahjaksi vihat päälleen. Miksi? Koska maailman teot ovat pahat, Jh 7:7.

- 16:9 Synnin syvin olemus on se, ettei maailma suostu alistumaan Jeesuksen herruuteen ja palvelemaan häntä. Jokainen yksilö joutuu omalta kohdaltaan ratkaisemaan asenteensa suhteessa Jeesukseen Kristukseen, joka on tullut etsimään ja pelastamaan syntisiä. Ks myös Ps 2:3.
- 16:18 Joskus aiemmin opetuslapset olivat sanoneet ymmärtävänsä kaiken, Mt 13:51, mutta nyt he myönsivät, etteivät ymmärtäneet, mitä Jeesus tarkoittaa puheillaan. Ihmisen ymmärrys on hyvin rajallinen, varsinkin hengellisissä asioissa: Dan 8:27; 12:8; Hos 11:3; Mt 13:51; Lk 2:50; 9:45; 18:34; Jh 8:27; 10:6; 12:16; 13:28; 20:9; Apt 7:25. Onneksi Jeesus ylösnousemuksensa jälkeen avasi Kirjoitukset opetuslapsilleen, niin että he saattoivat ymmärtää pelastuksen Kristuksessa, Lk 24:25–32, 1Kr 15:1–5; Neh 8:12.
- 16:20 Vahingonilo on rumaa ja ilkeää. Se on kuitenkin yleistä tässä maailmassa.
- 17:1 Tätä lukua kutsutaan Jeesuksen ylimmäisapilliseksi rukoukseksi. Siinä Jeesus rukoilee a) itsensä (jakeet 1-5), b) opetuslastensa (6-19) ja c) kaikkien uskovien (20-26) puolesta.
- 17:2 Ilmaus <pan ho> = kaikki, mikä on neutrimuoto (akkusatiivi). Koko luomakunta odottaa vapautusta turmeluksen orjuudesta, Rm 8:18-25.
- 17:6 Jeesus on antanut seurakunnalleen seuraavat lahjat:
- a) Jumalan nimen (jake 6),
 - b) Jumalan Sanan (14),
 - c) elämäntehtävän (18),
 - d) kirkkauden (22),
 - e) yhteyden (22-23) ja
 - f) rakkauden (26).
- 17:9 Miksi Jeesus ei rukoillut maailman puolesta? Koska tämä maailma ruhtinaansa johdolla on Jeesusta vastaan, ja Jeesus tuli pelastamaan hukkuvasta maailmasta syntisiä ihmisiä. Tämä nykyinen maailma on talletettu tulelle synnin ja jumalattomuuden tähden, 2Pt 3:7.
- 18:5 Raamatusta löytyy kolmenlaista asennoitumista omaan asemaan Jumalan palvelijana: a) Pietari kielsi: En ole (jake 17), b) Mooses vähätteli itseään: Mikä minä olen... (2Ms 3:11) ja c) Pietari ymmärsi oman asemansa: Mikä minä olin voidakseni estää Jumalaa? (Apt 11:17). Mutta meidän Mestariimme sanoi: Minä olen! (jakeet 5–6, ks. Jh 8:58). Jeesuksen osoittama tie on siunauksen tie, ja niin se oli lopulta Moosekselle ja Pietarillekin. Jeesus käytti itsestään Jumalan ilmoittamaa nimeä Minä Olen, 2Ms 3:14.
- 18:6 Kun Jeesus sanoi: Minä olen, koko kaarti säikähti ja kaatui maahan. He ymmärsivät, että Jeesus viittasi Jumalan nimeen.
- 18:14 Kaifas ajatteli ilmeisesti olevansa suurikin neuvonantaja, varsinainen konsulttien kantaisä. Ironista oli, että hänen vääristä vaikuttamista antamansa neuvo oli kuitenkin oikeaan osuva. Näin on politiikassa käynyt monta kertaa.
- 18:16 Portinvartijatar = <hee thyrooros> on feminiinimuoto ko. substantiivista, joka esiintyy muualla (Mk 13:34, Jh 10:3) maskuliinimuodossa. Heprean vastine on <šooeer> on maskuliininen. Tämä tarkoittaa sitä, että muualla Raamatussa portinvartijat olivat miehiä, mutta ylipappi oli valtuuttanut palvelustytön portinvartijaksi, ainakin öiseen aikaan. Ilmeisesti hän oli avarakatseinen mies, joka kannatti sukupuolten välistä tasa-arvoa silloin, kun se hyödytti miehiä, ja aloitti sen käytännössä antamalla naisten hoitoon ikävimmät ja hankalimmat tehtävät, jotta miehet pääsisivät helpommalla.
- 18:17 Portinvartijatar ei ollut ainoastaan naispuolinen vaan <hee paidiskee> = nuori tyttö, palvelijatar t. orjatar, joten käänös palvelustyttö vastannee parhaiten tilannetta. Aikamoinen vastuu hänellä. Ks 2Ms 3:11.

- 18:19 Johannes ei ollut mikään kirjallinen tai kielellinen lahjakkuus, kun hän kirjoitti evankeliuminsa ja käytti kreikan kieltä. Pentti Mäkisen kommentti tämän jakeen käännökseen: Niin on tässä erikoisen huono. Ikään kuin ylipapin kysyminen olisi jonkinlainen seuraus Pietarin lämmittelemisestä. Noin voisi ajatella kreik. tekstinkin pohjalta. Johannes ei kuitenkaan viittaa Niin-sanalla edelliseen jakeeseen, vaan jakeeseen 14, eli Kaifaksen ennustukseen, joka oli ylipappi Hannaksenkin ohjenuorana. Johannes vain on kirjoittanut välihuomautuksen Pietarin toimista.
- 18:20 Jeesus puhui julkisesti maailmalle, sillä Hänen puheensa kestivät päivänvalon.
- 18:23 Jeesus ei kärsiessään vääryyttä uhkaillut, vaan asetti tekijän vastuuseen teoistaan. Mitähän vartija olisi vastannut?
- 18:24 Vartijan ei tarvinnut vastata, kun Hannas lähetti Jeesuksen saman tien pois. Hän ilmeisesti ymmärsi, etteivät he pysty tuomitsemaan Jeesusta sen enempää juutalaisen kuin roomalaisenkaan oikeuskäytännön mukaisesti.
- 18:30 Jeesuksen vastustajilla oli omasta mielestään aukoton ja pätevä logiikka: koska me syytämme Jeesusta, niin hän on syyllinen. Tätä logiikkaa on paljon käytetty ihmiskunnan historiassa toisin ajattelijoita kohtaan eri yhteisöissä. Sen tausta-ajatus on: Koska me olemme oikeassa, niin ne, jotka eivät ole samaa mieltä meidän kanssamme ovat väärässä. Ihminen haluaa näin ottaa itselleen jumalallisen aseman. Tämä on hengellisessä mielessä ihmisen tai ihmisjoukon omavanhurskautta, joka ei kestä Jumalan edessä.
- 18:38 Pilatuksen kysymys oli väärin! Hänen olisi pitänyt kysyä: kuka on totuus? Jeesus Kristus on tie, totuus ja elämä, Jh 14:6, ja juuri hän oli Pilatuksen kasvojen edessä keskustelemassa tämän kanssa silmästä silmään.
- 19:14 Kello oli n. 12 eli keskipäivä. Samaan aikaan alkoi pääsiäislampaiden teurastus pyhäkössä.
- 19:15 Jakeessa 1Sm 12:12 sanotaan Israelille: Herra (= JHWH), teidän Jumalanne, on teidän kuninkaanne. Tuolloin Israel halusi mieluummin Saulin kuninkaakseen, nyt Rooman keisarin. Tällä tavoin juutalaiset kielsivät VT:n kirjoitukset Kuninkaastaan, joka on heidän Herransa ja Jumalansa, ja alistuivat epäjumalan, Rooman keisarin, alamaisiksi. Seuraukset olivat sen mukaiset.
- 19:19 Pilatus kirjoitti rohkean kirjoituksen: Jeesus Nasaretilainen, juutalaisten kuningas, joka oli hepreaksi käännettynä <ješuaa hannotsrii uumelekh hajjehuudiim>. Siten kirjoituksen alkukirjaimista muodostui Jumalan pyhä nimi JHWH. Tämä oli tietysti juutalaisille ja varsinkin uskonnollisille johtomiehille kauhistus, siksi he pyysivätkin Pilatusta muuttamaan kirjoitusta, mutta Pilatus ei suostunut. Näin Pilatus toi julki VT:n ennustusten toteutumisen, kun Herra sanoi profeetta Sakariaan kautta: He katsovat minuun, jonka he ovat lävistäneet. (Sak 12:10)
- 19:27 Kotiinsa = <eis ta idia>. Sama ilmaus esiintyy myös kohdassa Apt 21:6 ja LXX:ssa Est 5:10, 6:12 samassa merkityksessä. Mielenkiintoista on, että se esiintyy myös kohdassa Joh 1:11, jossa kerrotaan kirjaimellisesti, että Jeesus tuli sinne mikä oli hänen omaansa eli omaan kotiinsa, mutta hänen omansa eivät ottaneet häntä vastaan. Merkillistä kotiväkeä. Ilmaus esiintyy myös kohdassa Joh 16:32 merkityksessä (teidät hajotetaan) kukin taholleen.
- 19:36 Tämä oli ennustettu esikuvallisesti 2Ms 12:46.
- 19:39 Naula = <litra> on roomalainen painomitta, n. 327 g. Siten sata naulaa oli n. 33 kiloa.
- 20:6 Käärinliinat osoittavat, että Jeesuksen ylösnousemus ja Lasaruksen herääminen kuolleista olivat erilaiset tapahtumat.

- 20:21 Tämä on ns. lähetyssäsky, jonka Jeesus antoi omille opetuslapsilleen, vrt Mt 28:18–20, Mk 16:15–18, Lk 24:44–49, Jh 20:21–23,30–31, Apt 1:7–8.
Lähetyssäsky esiintyy jo Vanhassa Testamentissa esikuvallisesti, 1Ms 1:27–28, 1Kn 8:41–43, 2Ak 6:32–33.
- 20:25 Tästä syystä Tuomasta yleensä kunnioitetaan epäilevänä ja epäuskoisena miehenä. Harva kuitenkaan muistaa mainita, että hänestä tuli kohta tämän jälkeen todellinen uskovainen, jakeet 27-29.
- 20:28 Tämä on oikea apostolinen uskontunnustus lyhyessä muodossa! Vrt. Fil 2:11 ja 1Kr 12:3.
Keskipitkä muoto on esitetty Apt 24:14-16.
Pitkä muoto onkin sitten koko Raamattu, varsinkin Uusi Testamentti.
Tämä Tuomaan antama tunnustus viittaa selvästi jakeeseen Sak 13:9.
- 21:8 Kyynärä = <peekhys> oli n. puoli metriä. Siten vene oli rannasta n. 100 m päässä.
- 21:15 Pietari joutui varsinaiseen tenttiin, kysymykset olivat helppoja, mutta vastaukset perin juurin vaikeita.
- 21:25 Jotkut selittävät, että tämä Johanneksen viimeinen jae olisi hienosti sanottuna hyperbola eli liioittelu eli kansan kielellä paksu valhe tahi emävale. Eikä ole! Jo ihmisen DNA:ssa on niin suuri informaatiomäärä, että jos kaikki mahdollisuudet käytäisiin läpi, niin koko tunnettuun Maailmankaikkeuteen eivät mahtuisi ne ihmiset, jotka voitaisiin luoda/ synnyttää! Ja tämä on vasta ihmisen luomiseen liittyvä asia.

Apostolien teot

Tämän kirjan nimeksi sopisi paremmin Pyhän Hengen teot apostolien kautta. Kirjan on kirjoittanut evankelista Luukas, joka on osan aikaa ollut mukana apostoli Paavalin matkoilla. Luukkaan kirjoittama kreikka on korkeatasoista, samoin kuin heprealaiskirjeen kirjoittajan ja Paavalin kirjoittama kieli.

Markuksen ja Johanneksen kirjoittama kieli on taasen yksinkertaista.

Tämä kirja kertoo evankeliumin etenemisestä ja seurakuntien syntymisestä lähtien Jerusalemissa Jeesuksen Kristuksen ristinkuoleman, ylösnousemuksen ja taivaaseen nousemisen ja Pyhän Hengen vuodatuksen jälkeisenä aikana. Se kertoo Jumalan armon ja totuuden muuttavasta voimasta ihmisten elämässä.

Kirja voidaan jakaa kahteen pääosaan. Ensimmäisen osan (luvut 1–12) päähenkilönä on Pietari ja muut apostolit, ja tämä osa kertoo evankeliumin leviämisestä Jerusalemissa alkaen aina Syyrian Antiokiaan asti.

Toisen osan (luvut 13–28) päähenkilönä on Paavali matkakumppaneineen, ja se kertoo evankeliumin etenemisestä Vähään-Aasiaan ja Eurooppaan aina Roomaan asti, jossa tietävästi sekä Pietari että Paavali kokivat marttyyrikuoleman.

Edelleen tämä kirja osoittaa, ettei evankeliumi ja sen pohjalle syntynyt Herran seurakunta ole mikään juutalaisuuden lahko, vaan Jumalan ilmoitus ja suunnitelma kaikkien ihmisten pelastumiseksi ja kuulumiseksi Jumalan perheväkeen.

1:1

1:12 Sapatinmatka oli n. 2.000 kyynärää eli n. 1 km. Se oli se matka, joka juutalaisilla oli sapattina lupa kulkea. Juutalaisen perimätiedon mukaan erämaavaelluksen aikana leirin ja ilmestysmajan väli oli juuri 2.000 kyynärää. Vrt. Jos 3:4.

1:15 Joissakin kreik. teksteissä on veljien tilalla opetuslapset.

1:16 Puhuttelu miehet, veljet = <andres adelfoi> esiintyy 14x ja ainoastaan Apostolien teoissa, jakeissa: Apt 1:16; 2:29,37; 7:2,26; 13:15,26,38; 15:7,13; 22:1; 23:1,6; 28:17. Lisäksi se on kerran LXX:n apokryfisessä tekstissä: 4Makk 8:19.

1:18 Ilmaus <men oun> = sm: tosin siis, nyt sitten, sisältää jonkinlaisen painotuksen, jota on usein vaikea kääntää ja jätetäänkin usein kääntämättä. Ilmaus esiintyy UT:ssa 39x, joista Apt:ssa 27x. Jotkut teologit näkevät vakavissaan (?) tässäkin ristiriidan, kun Mt 27:5 kertoo Juudaksen hirttäytyneen. Asiassa ei ole mitään ristiriitaa: Juudas hirttäytyi, mutta kun ruumista otettiin alas, se putosikin ottajien käsistä ja suistui pää edellä maahan, jolloin ruumis repesi keskeltä.

1:24 Sydänten tuntija = <kardiognoostees> esiintyy tämän lisäksi Apt 15:8. Herra tuntee kaikkien meidän sydämemme, hän on suurempi kuin sydämemme ja tietää kaiken, 1Jh 3:20.

1:25 Verbi <parabainoo> = 1. luopua jstk, poiketa pois, 2. rikkoa jtk vastaan, esiintyy UT:ssa tämän lisäksi vain Mt 15:2,3, mutta LXX:ssa 67x, mm. 2Ms 32:8 ja Dan 9:5.

2:1 Helluntaipäivä = <heemera tees penteekostees> = sm: viidenkymmenen päivä, oli viideskymmenes päivä pääsiäisestä. Sitä vietettiin 50 päivän kuluttua pääsiäisestä, ks. 3Ms 23:15-21. VT:ssa helluntain nimenä on leikkuujuhla (2Ms 23:16), viikkojuhla (5Ms 16:10) ja uutisen päivä (4Ms 28:26), ja se oli yksi juutalaisten kolmesta vuotuisesta suurjuhlasta pääsiäisen ja lehtimajanjuhlan ohella.

Sanasta <penteekostee> johtuu tämän juhlapäivän nimi monissa kielissä, esim. engl. pentecost, saks. Pfingst ja ruots. pingst. UT:ssa sana helluntai(päivä) esiintyy 3x, tämän lisäksi Apt 20:16 ja 1Kr 16:8, tarkoittaen ko. juhlapäivää, eikä mitään muuta! Siitä huolimatta kuulemma tälle juhlapäivälle puuhataan jopa omaa kirkkoa. Ja onpa se jo rekisteröitykin. Ihmiset ovat taipuvaisia uskonnollisiin perinnäissääntöihin monella tapaa.

Joissakin kreik. teksteissä on sanan yhdessä tilalla yksimielisesti.

2:4 Verbi puhua esiintyy tässä kaksi kertaa. Edellinen on kreik. <laleoo> = puhua, sanoa, julistaa, ja se tarkoittaa puhumisen lisäksi myös äänien tuottamista, esim. lintujen viserrystä tai lasten jokeltelua. Jälkimmäinen verbi on kreik. <apofthengomai> = puhua kiertelemättä t. suoraan, lausua innostuneesti julki. Tämä verbi esiintyy vain 3x UT:ssa, tässä, tämän luvun jakeessa 14 ja Apt 26:25. Näin me näemme Sanasta, että vaikka Hengellä täyttyneiden puhe saattoikin kuulostaa liverrykseltä tai jokeltelulta, kun he haltioituneina ylistivät rakastavaa Isäänsä, niin se asia, mitä Henki antoi heille puhuttavaksi, ei ollut mitään lavertelua tai inhimillistä diplomatiaa, vaan suoraa ja innostunutta evankeliumin julistusta, Jumalan suurien tekojen julkituomista, totuuden ja toimen sanoja, niin kuin Paavali asian ilmaisi.

2:6 Ihmiset tulivat ymmälle siksi, että he ymmärsivät kuulemaansa kieltä ja puhetta, eivätkä siksi, että he olisivat kuulleet käsittämättömiä. Kielilläpuhuva voi puhua myös sellaista kieltä, jota kuulijat eivät ymmärrä, mutta silloin se ei hyödytä kuulijoita, vaan ainoastaan kielilläpuhuvaa, joka rakentaa itseään, 1Kr 14, ellei ole selittäjää, joka Pyhän Hengen antaman armolahjan avulla voi selittää sanoman muiden ymmärtämälle kielelle.

2:9 Aasia tarkoittaa Uudessa testamentissa roomalaista Aasian maakuntaa, joka sijaitsi Vähän-Aasian länsiosassa.

- 2:14 Lauseessa: Ottakaa minun sanani korviinne käytetään verbiä <enootidzomai> ainoan kerran UT:ssa, mutta LXX:ssa se esiintyy 36x, esim. Hos 5:1, Jl 1:2, Jes 1:2, 51:4, Jer 13:15, 23:18 ja Ps 5:2, 16:1, 39:13.
- 2:15 Kello oli n. 9 aamulla. Juutalaiset eivät juopotelleet aamupäivällä!
- 2:22 Verbi <apodeiknyymi> = osoittaa, todistaa. Jumala osoitti israelilaisille, että Jeesus on Jumalan Valittu, Israelin kuningas.
- 2:23 Johannes todisti, että Jeesus tuli omiensa luo, mutta hänen omansa eivät ottaneet häntä vastaan, Jh 1:11, vaan ottivat hänet kiinni ja luovuttivat roomalaisille ristiinnaulittavaksi. Juutalaiset rikkoivat Mooseksen lain käskyä Pilatuksen edessä vaatiessaan Jeesuksen surmattavaksi, 2Ms 23:7, Apt 3:14–15, 5:30–32, Jk 5:6.
- 2:29 Pietari oli suorapuheinen mies.
- 2:37 Saivat piston on pass. ind. 2.aor. m.3. sanasta <katanyssoo> = pistää, lävistää, iskeä, viiltää. Sana esiintyy vain tässä ja on johdettu sanasta <nyssoo> = puhkaista, joka esiintyy Jh 19:34, kun kerrotaan, kuinka meidän Herramme kylki puhkaistiin keihäällä, ja siitä vuosi verta ja vettä. Jumalan sana on todellakin terävämpi kuin kaksiteräinen miekka, se lävistää ihmisen sydämen ja asettaa hänet ratkaisun paikalle suhteessa pelastukseen Herran Jeesuksen edessä. Ks. myös Apt 5:33, 7:54, 21:13.
- 2:46 Vilpittömin sydämin voidaan kääntää myös: sydämen yksinkertaisuudella.
- 3:1 Kello oli n. 15 iltapäivällä ja silloin oli rukoushetki ja iltauhrin aika. Kansa kokoontui rukoukseen pappien tuodessa uhrin temppeliin. Vrt. 2Ms 29:39-42.
- 3:11 Joissakin kreik. teksteissä (bys) jae alkaa: Kun parannettu rampa pysytteli...
- 3:17 Tietämättömyyttänne = <kata agnoian> = tietämättömyyden mukaisesti. Kun ihmiset eivät tunne Herraa Jeesusta Kristusta ja hänen evankeliumiaan, he voivat toimia vilpittömästi väärin. Näin on tänä päivänäkin, kun Jumalan armosta tietämättömät ihmiset puoltavat aborttien tekemistä muka tieteellisin tai jopa inhimillisin perustein! Uskonnollinen harhaopetus on johtanut ihmiset tietämättömyyteen ja sen mukaisiin tekoihin. Ja sama pätee hallitusmiehiin, henkilöihin, joiden pitäisi ohjata kansaa oikeaan suuntaan, mutta tietämättömyyden mukaisesti he ohjaavatkin väärään.
- 3:24 Sana <kathekses> = järjestyksessä(än), yksi toisensa jälkeen, järjestään, esiintyy vain Luukkaalla 5x: Lk 1:8, 8:1, Ap 3:24, 11:4, 18:23.
- 4:3 Vankilälähetystyö on vanhaa perua, sen alottivat apostolit Pietari ja Johannes, sillä varmastikin muut vangit saivat kuulla, mistä syystä apostolit ovat joutuneet tyrmään.
- 4:11 Kulmakivi (LLL, UT38, tai: huippukivi RK 2012) = <kefalee goonias> = sm: kulman pää, esiintyy UT:ssa 5x: Mt 21:42, Mk 12:10, Lk 20:17, tässä ja 1Pt 2:7 sekä LXX:ssa kerran: Ps 117:22 (BHS ja suom Ps 118:22). Kulmakivi <agrogooniaios> esiintyy UT:ssa 2x: Ef 2:20 ja 1Pt 2:6 sekä LXX:ssa kerran: Jes 28:16. Huippukivi on holvikaaren ylin kivi, joka yhdistää holvikaaren ja pitää sen koossa.
- 4:12 Tämä on evankeliumin ydinsanoma: ainoastaan Jeesuksen Kristuksen nimessä syntinen voi pelastua.
- 4:17 Verbi <apeileoo> = uhata, uhkailla, kieltää rangaistuksen uhalla, esiintyy UT:ssa vain tässä ja 1Pt 2:23.
- 4:21 Verbi <prosapeileomai> on merkitykseltään vahvempi kuin <apeileoo>, josta se on johdettu. Esiintyy vain tässä.

Jotkut luulevat, että uhkailu on tehokasta vallankäyttöä. Ei tepsinyt apostoleihin. Samoin kävi aikoinaan mm. profeetta Jeremian kanssa, Jer 37:14ss.

- 4:23 Omiensa luo: kreik. tekstissä tässä on maskuliinimuoto, eli kyse on ihmisistä. Sen sijaan Jh 1:11 on kyseessä neutrimuoto.
- 4:24 Sana <despotees> = 1. Valtias, Herra, Hallitsija, 2. (talon) isäntä, omistaja. Esiintyy UT:ssa 10x. Merkityksessä 1: Lk 2:29, Apt 4:24, 2Pt 2:1, Jda 1:4 ja Ilm 6:10 sekä merkityksessä 2: 1Tm 6:1,2, 2Tm 2:21, Tt 2:9.
- 4:25 Tämä on suora lainaus VT:sta, Ps 2:1–2.
<hinati> = miksi, mitä (tarkoitusta) varten. Esiintyy UT:ssa 6x: Mt 9:4, 27:46, Lk 13:7, Apt 4:25, 7:26, 1Kr 10:29.
- 4:26 Voideltu, on hepr tekstissä <mašiiach> ja kreik. tekstissä <khristos> (UT ja LXX) ja tarkoittaa Messias-kuningasta eli Herran Voideltua.
- 4:31 Jumala vastasi rukoukseen heti niin, että maa vavahteli! Mutta uskovat eivät säikähtäneet tai täyttyneet pelolla, vaan Pyhällä Hengellä. Jumalan kädessä on turvallista olla, vaikka maa jalkojen alla vapisisi.
- 4:32 Evankeliumin seuraus on Hengen yhteys uskovaisten välillä. Jerusalemin seurakunnassa se ylsi jopa uskovien omaisuuteen asti, kunkin omasta halusta. Periaate oli: Mikä on minun, on myös sinun, eikä suinkaan Mikä on sinun, on myös minun, johon jotkut vielä lisäävät: ja mikä on minun, se on minun. Ks. Apt 14:4.
- 5:3 Sm: miksi Saatana on täyttänyt sydämesi.
- 5:17 Lahko = <hairesis> esiintyy UT:ssa 9x: Apt 5:17, 15:5, 24:5,14, 26:5, 28:22, 1Kr 11:19, Gal 5:20 ja 2Pt 2:1.
Uskovat olivat täynnä Pyhää Henkeä, mutta saddukeukset kiihkoa, joka on lihallisen mielen tuotetta, Gal 5:20.
- 5:18 Pietari ja Johannes olivat jo toista kertaa vankilassa, muut apostolit olivat vasta tutustumiskäynnillä. Muut vangit varmaan ihmettelivät, mitä ihmettä tällainen trafiikki oikein on, että vankilaan tullaan kuin hollitupaan ja kohta taas lähdetään kuin kulkumiehet.
- 5:24 Koko arvovaltaisella kokouksella meni niin sanotusti jauhot suuhun. Ymmärsivätköhän he ollenkaan ajatella sitä mahdollisuutta, että he taistelevatkin itse Jumalaa vastaan? Tämä onkin eräs uskonnollisen kiihkoilun ominaispiirre.
- 5:26 Näillä poliittisilla pelureilla oli sen verran tervettä järkeä, etteivät he halunneet tapattaa itseään, vaan käyttäytyivät tilanteen vaatimalla hillityllä tavalla. Olivatkohan he populistieja?
- 5:27 Jos apostolit olisivat olleet poliittisia pelureita tai kansankiihottajia, heidän olisi ollut helppo yllyttää kansanjoukot noiden noutajien kimppuun. Apostolit eivät tehneet niin, vaan Herraan uskovina he kunnioittivat myös laillista esivaltaa ja lähtivät vapaaehtoisesti kuulusteltaviksi suureen neuvostoon. He saivat samalla mahdollisuuden todistaa Kristuksesta, jolla on kaikki valta taivaassa ja maan päällä, Mt 28:18.
- 5:28 Nyt nämä uskonnolliset johtajat, jotka olivat tosiasiaassa kansankiihottajia, rupesivat puhumaan täyttä pötyä. Vielä vähän aikaa sitten he olivat yllyttäneet kansaa juuri siihen, mistä he nyt syyttivät apostoleja: tulkoon hänen verensä meidän ja meidän lastemme päälle, Mt 27:20–25.
- 5:29 Pietarilla oli oikea arvojärjestys elämässä.
- 5:30 Lakia tunteville miehille tämä oli aikamoinen syytös vasten kasvoja: te ripustitte puuhun Jeesuksen eli teitte hänestä lain mukaan Jumalan kiroaman, 5Ms 21:23, Gal 3:13, ja surmasitte hänet, mutta

Jumala on herättänyt hänet kuolleista ja korottanut oikealle puolelleen. Ei ihme, että neuvoston jäsenet raivostuivat.

- 5:33 Viilsi se heidän sydäntänsä (UT38) on käännös kreik. sanasta <dieprionto>, joka on pass. ind. impf. mon.3. verbistä <diaprio> = akt. sahata poikki t. halki, pass. suuttua, raivostua, olla raivoissaan. Pietarin ja muiden apostolien lyhyen puheen (jakeet 29-32) vaikutus kuulijoihin eli Suuren neuvoston jäseniin oli merkillisen voimakas: se ei ainoastaan viiltänyt, vaan suorastaan raastoi heidän sydäntään kuin sahanterä puupölkkyä! Syynä oli paha omatunto kirkkauden Herran ristiinnaulitsemisesta. Sana <diaprio> esiintyy toisen kerran, kun kerrotaan Stefanoksen saarnan vaikutuksesta, Apt 7:54, sekä myös LXX:ssa 1Ak 20:3, jossa kerrotaan sahatun kiviä. Liekö neuvoston jäsenillä ollut kivisydän kullakin? Ks. myös Apt 2:37 ja 21:13. Osassa kreik. teksteissä on verbi <bouleuomai> = harkita, päättää, aikoa, ja osassa <boulomai> = tahtoa, aikoa, päättää, siksi käännöksessä on aikoa.
- 5:40 Lopullinen päätös oli tyypillinen demokraattinen kompromissi: kovan linjan kannattajien lepyttämiseksi apostolit varmuuden vuoksi pieksätettiin ja heidän käskettiin pitää turpansa kiinni, mutta viisaamman linjan mukaisesti heidät päästettiin vapaiksi.
- 6:1 Hellenistit olivat kreikkaa puhuvia juutalaisia, jotka olivat tulleet Rooman valtakunnan eri puolilta ja omaksuneet osaksi myös kreikkalaisia tapoja. Heille tavallaan vastakohtana olivat heprealaiset, joilla tarkoitetaan niitä juutalaisia, jotka puhuivat heprean läheistä sukukieltä arameaa ja pitivät kiinni juutalaisesta perinteestä. Näin kulttuurierot ja -rajat pyrkivät aiheuttamaan hankausta seurakunnassa jo heti alussa. Nähtävästi tämä jae osoittaa myös merkillisen lainalaisuuden: kun uskovien joukko kasvaa, siinä syntyy myös nurinaa (= lihan ääntä), ellei sitä vastaan taistella määrätietoisesti Pyhän Hengen voimalla. Ja kukin omalta kohdaltamme! Syrjäyttää = <paratheooreo> = ylenkatsoa, jättää huomioimatta. Verbi esiintyy vain tässä.
- 6:5 Nimistä päätellen kaikki nämä diakonit olivat hellenistejä (ja miehiä). Valituksethan olivat tulleet hellenistien keskuudesta. Nikolaos oli alkuperältään ei-juutalainen, joka oli kääntynyt juutalaisuuteen ja ympärileikkauttanut itsensä (käännynnäinen eli proselyytti). Myöhemmin hänestä oli tullut kristitty.
- 6:8 Joissakin kreik. teksteissä on sanan armoa tilalla uskoa.
- 6:9 Kreikkalaisessa tekstissä libertiini, on vieras sana. Merkitys vapautettu, tulee latinan kielestä. Vapautetut eli libertiinit olivat olleet sotavankeina tai orjina, tai olivat heidän jälkeläisiään. Pääosa heistä oli niiden juutalaisten jälkeläisiä, jotka roomalainen sotapäällikkö Pompeius oli v. 63 eKr vienyt Israelista sotavankeina Roomaan.
- 6:13 Väärä todistaja <pseudees martyς> = valheellinen/ väärä todistaja, joka esiintyy 6x: Snl 6:19; 19:5,9; 21:28; 24:28; Apt 6:13. LXX käyttää sitä vastineena hepr ilmauksille <eed sheqer> tai <eed kaazaav>.
- 7:3 Tarvitsee pohtia syvemmin.
- 7:4 Yhdyssana <kakeithen> = <kai + ekeithen> merkitsee yleensä paikan suhteen ja sieltä, (8x UT:ssa), mutta tässä ja Apt 13:21 se viittaa aikaan tarkoittaen ja sitten kun. 1Ms 11:26,32 ja 12:4 osoittavat, että Abrahamin isä Terah eli vielä n. 60 vuotta sen jälkeen kun Abraham lähti Harranista, ja Saara pari vuotta kauemmin, joten Jumala siirsi Abrahamin lopullisesti Israelin maaperälle vasta sitten. Sitä ennen Abraham harhaili vähän siellä ja täällä. Kenties vaimon hautaaminen sai Abrahamin asettumaan lopulta aloilleen?
- 7:5 Sana <sperma> tarkoittaa ensisijaisesti siementä, mutta myös jälkeläisiä (kuten seuraavassa jakeessa). Todellinen Abrahamin siemen on Kristus, Gal 3:16. Ja todellisia Abrahamin jälkeläisiä ovat ne jotka

uskovat Kristukseen, Gal 3:7–9,26–29. Niinpä Israelin maa tosiasiaassa kuuluu Kristukselle ja hänen omilleen. Se tosin toteutuu vasta Messiaan valtakunnassa, joten siitä on nyt turha tapella, nyt on aika julistaa evankeliumia kaikille kansoille.

- 7:8 Kantaisä = <patriarkhees> esiintyy UT:ssa 4x: Apt 2:29, 7:8,9 ja Hpr 7:4.
- 7:10 Niin että tämä asetti hänet = sm: ja asetti hänet. Todellinen asettaja oli Jumala, mutta hän käytti faraota välikappaleenaan.
- 7:11 Ravinto = <khortasma> esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 1Ms 24:25,32, 42:27, 43:24, 5Ms 11:15 ja Tm 19:19. Se on johdettu sanasta <khortos>, joka tarkoittaa ruohoa ja heinää, siis karjan ravintoa, kun taas <bitos> tarkoittaa viljaa eli ihmisravintoa. Karjanhoito alkoi käydä vaikeaksi, eikä ihmisilläkään ollut hurraamista nälänhädän keskellä.
- 7:14 Kutsua luokseen = <metakaleoo> esiintyy UT:ssa 4x: tässä ja Apt 10:32, 20:17, 24:25 ja LXX:ssa 2x: Hos 11:1,2
- 7:15 Stefanos toteaa hyvin lyhyesti Jaakobin ja hänen poikiensa loppuelämän: menivät Egyptiin ja kuolivat siellä. Niinhän meidän hautakivessämme on koko elämänsä meidän kiteytetty muutama riviin – nimi, syntyi, kuoli.
- 7:16 Stefanos taitaa nyt sotkea yhteen kaksi maakauppaa. 1Ms 23:17–20 kertoo, että Abraham osti Makpelin luolan maapalstoinen Mamren eli Hebronin itäpuolelta Sooharin pojalta Efronilta ja hautasi siihen vaimonsa Saaran. Myöhemmin Jaakob osti Sikemissä Hamorin pojilta maapalstan ja pystytti sinne alttarin, 1Ms 33:18–20.
Noh, tällainen asiavirhe ei ole mikään ihme, kun joutuu äkikseltään pitämään raamattutuntia henkensä uhalla! Eikä Herra lukenut sitä hänelle miksikään virheeksi, Apt 7:55–56.
Kuulijatkin olivat ilmeisesti sen verran kiihdyksissä, etteivät huomanneet tarttua asiaan ja ruveta sillä saivartelemaan.
- 7:18 Jumalan valtakunnassa on voimassa jatkuvuuden laki, jonka Jumala itse on säätänyt. Egyptissä, ja tässä maailmassa yleisesti, se ei päde. Äkinäiset vallanvaihdot ja tilanteiden muutokset ovatkin monesti epäjatkuvuuskohtia, joissa menetetään aiemmin opittuja asioita, vaikka niitä väitetään parannuksiksi menneeseen verrattuna.
- 7:19 Faraon toiminta oli harkittua julmuutta kuten 2Ms 1:10 osoittaa. Molemmissa jakeissa on sama kreik. verbi <katasofidzomai> = toimia kavalasti, juonitella. Nämä ovatkin ainoat kohdat, joissa verbi esiintyy. BHS:ssa on hepr verbin <chaakham> (= olla viisas) hitp muoto, joka tarkoittaa toimia viisaasti, esiintyä viisaana. Omasta ja hallintokoneistonsa mielestä farao toimi viisaasti, mutta Jumalan sanan arvion mukaan hän toimi kavalasti, ja hedelmähän sen osoittavat.
Tällaista politiikkaa ovat myöhemmin monet hirmuhallitsijat harrastaneet monia ihmisryhmiä kohtaan. Ja tätä käytetään edelleen, sillä se on lähtöisin tämän maailman ruhtinaasta Saatanasta, joka on tullut varastamaan, tappamaan ja tuhoamaan, Jh 10:10.
Panna heitteille = sm: tehdä hylätyiksi. Tätä tehdään nykyään ympäri maailmaa, kun vielä syntymättömiä lapsia hylätään sairaaloissa roskakoriin tai pieniä lapsia kaduille. Tämä kaikki on synnin seurausta.
Pieni lapsi = <brefos> tarkoittaa imeväisikäistä tai vielä äidin kohdussa olevaa vauvaa. Esiintyy UT:ssa 8x: Lk 1:41,44, 2:12,16, 18:15, Apt 7:19, 2Tm 3:15, 1Pt 2:12.
- 7:25 Mooses ymmärsi Herran tahdon omalla kohdallaan Jumalan kansan vapauttamisessa ja luuli veljiensäkin ymmärtävän. Noh, mitä veljet ymmärtävät? Noh, eipä paljon mitään...mutta ymmärtämyyden ja tietämättömyyden tilassa on hyvä piiloutua veljien selän taakse: veljet ovat päättäneet.

Luulo ei ole tiedon väärä, sanoi vanha kansa ja tarkoitti sillä, että luulo ei ole tiedon vertainen. Luulemista on monenlaista, kuten verbin <nomidzoo> (15x) = luulla, arvella, olla jtk mieltä, käyttö osoittaa.

Toinen käytetty verbi on <dokeoo> (63x) = 1. luulla, kuvitella, 2. arvella, olla jtk mieltä, 3. näyttää jltk. Vrt Apt 2:15, Jh 21:25, Fil 1:17, Jk 1:7. Tutki tarkemmin!

- 7:26 Miksi = <hinati> (6x) = mitä varten, Mt 9:4; 27:46; Lk 13:7; Apt 4:25; 7:26; 1Kr 10:29. Mooses ei kysynyt, mistä syystä, vaan mitä varten. Mihin te oikein pyritte vääryydellä. Vrt Jeesuksen kysymys kirjanoppineille, Mt 9:4.
- 7:27 Tässä ja jakeessa 10 esiintyy sama kreik. verbi <kathisteemi> = asettaa virkaan. Jumala oli aikoinaan asettanut Joosefin tärkeään virkaan Egyptissä faraoon toiminnan kautta. Nyt kysyjä epäilikin, luuleeko Mooses suuruudenhulluudessaan olevansa joku Joosef, jonka Jumala on asettanut päämieheksi ja tuomariksi omalle kansalleen. Juuri näinhän asia olikin, vaikei tuo mies sitä uskonut. Hänellä oli sama mielenlaatu kuin aikoinaan Joosefin veljillä.
- 7:28 Väärintekijä osoitti nöyristelevää alemmuutta ja itsesääliä. Samalla hän ilkeästi muistutti Moosekselle: sinähän olet tosiasiaa murhamies.
- 7:29 Eipä ihme, että Mooses otti hatkat ja ajatteli mielessään, että tapelkaa juuttaat keskenänne.
- 7:30 Asialla on kaksi puolta:
1) Mooses tarvitsi 40 vuoden jatkokoulutuksen Jumalan kansan johtamiseen,
2) pelastus ei vielä kelvannut israelilaisille, he tarvitsivat vielä 40 vuoden lisäkoulutuksen nöyrytykseen.
Silti kumpikaan osapuoli ei ollut vielä täysinoppinut Jumalan tahdon tiellä niin kuin Israelin kansan vaellus autiomaassa osoittaa.
- 7:31 Mooses oli vielä 80-vuotiaanakin tutkijatyyppejä, häntä kiinnosti tämä ihmeellinen luonnonilmiö.
- 7:38 Bys-tekstin mukaan Mooses sai annettavaksi elävän sanan meille.
- 7:40 Tietämättömyyden seurauksena ihmiset kääntyvät epäjumalien puoleen. Miksi sitten korkeastikoulutetut ja sivistyneet ihmiset saattavat kääntyä epämääräisiin oppeihin? Siksi, etteivät he tunne Kristusta, joka on Jumalan viisaus, 1Kr 1:24. On sääli, jos inhimillisesti katsoen kansakunnan väkylimmit ihmiset eivät tiedä kaikkein tärkeintä, eivätkä ole osallisia kaikkein syvällisimmästä viisaudesta.
- 7:41 Verbi <moskhopoieoo> esiintyy vain tässä, ja se tarkoittaa sonnivasikan tai -mullikan tekemistä käsityönä eikä poikimalla niin kuin lehmä sen tekisi. Tässä luonnon matkiminen oli turhaa ja jopa turmiollista.
Monille ihmisille omien käten työt ja aikaansaannokset tulevat vähitellen epäjumaliksi, koska heidän sydämensä kiintyy niihin. Parempi olisi kiinnittää sydämensä Herraan (Ps 86:11) ja antaa aikaansaannoksensa Jumalan käyttöön, niin koko elämän yllä olisi Jumalan siunaus.
- 7:43 Molok oli kanaanilaisten epäjumala, jonka palveluun liittyi ihmisten uhraaminen. Epäjumalalle tuotiin oma lapsi, joka poltettiin uhrina, ks. 2.Kun. 16:3, 17:17, 21:6. Ethän sinä uhraa omia lapsiasi elintaso-epäjumalalle tms?
Romfa, Remfan (bys) tai Raifan (LXX) tarkoittaa Saturnus-planeettaa, josta Aamoksen kirjassa (5:26) käytetään nimitystä Kijjun.
- 7:44 Tässä ja seuraavassa jakeessa meidän isämme viittaa kahteen peräkkäiseen sukupolveen. Edellinen sai ohjeet ja rakensi todistuksen majan, seuraava vei sen luvattuun maahan perille.
- 7:46 Tästä kertoo 2Sm 7:1ss ja 1Ak 17:1ss. Ilmestysmaja oli teltta (<skeenee>), Daavid halusi tehdä hienomman asumuksen (<skeenooma>), kenties setripuisen niin kuin hänen palatsinsakin oli, mutta Salomo lopulta rakensi temppelin eli huoneen (<oikos>), joka oli paljon mahtavampi kuin yksikään kuninkaan linna.

Sana <oikos> tarkoittaa varsinaisesti talo, rakennus, mutta se voidaan kääntää myös temppeli, (kuten käännetäänkin Lk 11:51), koska LXX käyttää usein, varsinkin 2Kn alkupuolella puhuttaessa Herran temppelistä (hepr <beit jhwh>) vastineena kreik. <oikos kyyriou>.

- 7:47 Tämän jakeen käännöksen sanajärjestys riippuu siitä, kummalle asialle halutaan antaa painotus. Painotus on kummallakin: Salomo ei ainoastaan halunnut tai suunnitellut vaan myös rakensi. Eikä hän rakentanut telttaa tai asumusta vaan huoneen eli Jumalan temppelin, joka on esikuvana Jumalan seurakunnasta ja valtakunnasta, 1Tm 3:15, Ef 2:19–22.
- 7:51 Niskurit = <skleerotrakheeloi> = sm: jäykkäniskaiset. Ylpeän ja kovasydämisen ihmisen niska ei taivu edes Jumalan edessä, nimittäin tässä ajassa. Iankaikkisuudessa asia tulee olemaan toisin, Fil 2:9–11. Tämä jäykkäniskaisuus aiheutuu todellakin sydämen kovuudesta, josta UT myös puhuu käyttäen sanaa <skleerokardia> = kovasydämys, Mt 19:8, Mk 10:5, 16:4.
LXX:ssa sana <skleerotrakheelos> = niskuri, uppiniskainen, esiintyy 7x: 2Ms 32:9, 33:3,5, 34:9, 5Ms 9:6,13 ja Snl 29:1.
Vastustaa = <antiptoo> = sm: kaatua / pudota jtk vastaan. Suomen kielessä sanotaan, että nousee jtk vastaan, mutta Pyhän Hengen vastustaminen tarkoittaa putoamista tai kaatumista. LXX:ssa se esiintyy jakeessa 4Ms 27:14 verbin riidellä vastineena.
- 7:54 Viiltää, ks. Apt 5:33. Ks. myös Apt 2:37, 21:13.
- 7:56 Ps 68:2 Daavid rukoili: Nouskoon Jumala...jotta viholliset kokisivat tappion ja joutuisivat pakenemaan. Stefanos näki Jeesuksen nousseen seisomaan Jumalan oikealla puolella. Daavid eli Vanhan liiton aikaan, silloin vallitsi koston ajatus. Stefanos oli Uuden liiton ensimmäinen marttyyri, mutta nyt vallitsee armo.
- 8:4 Vainotuiksi ja hajaannukseen joutuneet uskovat eivät itkeneet ja valittaneet ja haikailleet menneitä, vaan julistivat evankeliumia! Eteenpäin on elävän mieli.
- 8:13 Tämä Simon oli hämmästyttänyt muita noitatempuilla, mutta nyt hän näki todellisia ihmeitä, jotka tapahtuivat Jumalan voimasta, ja hän hämmästyi itse! Hän ymmärsi, ettei nyt ollut kyse mistään silmänkääntötempuista, vaan todellisesta elämästä, jonka vaikuttaa Jumalan armo.
- 8:26 Sana <meseembria> = puolipäivä, keskipäivä, etelä, esiintyy vain tässä ja Apt 22:6, mutta LXX:ssa 26x.
- 8:33 Kr sana <krisis> (47x) tarkoittaa tuomiota, mutta myös oikeutta. Näin esim. Mt 12:18,20.
Verbi <diheegeomai> (8x) = kertoa tapahtumien kulku, tehdä selkoa, kuvailla, luetella.
- 8:37 Jae puuttuu vanhimmista käsikirjoituksista.
- 9:5 Jakeen loppuosaa ei ole kaikissa kreik. teksteissä, mutta sama lause on samassa tekstiyhteydessä jakeessa Apt 26:14.
- 9:6 Samoin tämän jakeen alkuosaa ei ole kaikissa kreik. teksteissä.
- 9:7 Vrt Apt 22:9. Jotkut näkevät näissä jakeissa ristiriidan, mutta ei siinä ole mitään ristiriitaa: Nuo miehet näkivät kyllä valon mutta eivät ketään (eli Jeesusta). He kuulivat kyllä äänen mutta eivät hänen ääntään (eli Jeesuksen ääntä), joka puhui Saulukselle.
- 9:9 Paavalilla oli heti alkuun kolme päivää aikaa miettiä pimeydessä omaa elämäänsä. Varmaan sinä aikana hänelle valkeni, kuinka pimeää hänen elämänsä oli ollut ilman Jeesusta Kristusta: hän oli ollut valmis tappamaan ihmisiä uskonnollisen kiihkoilunsa vuoksi.
- 9:20 Osassa kreik. teksteissä on: Jeesusta ja osassa: Kristusta. Tähän käännökseen on otettu mukaan molemmat mahdollisuudet.

- 9:26 Alkutekstissä verbin muoto (ind.impf.) ilmaisee, että Saulus teki monta yritystä. Mutta opetuslapset pelkäsivät entistä vainoojaa – kenties hän yritti soluttautua uskovien joukkoon saadakseen kunnan saaliin.
- 9:29 Hellenistit olivat kreikkalaistuneita juutalaisia.
- 9:31 Jakeen alku on sanottu aika hauskasti: <men oun> = sm: niinpä siis, – ikään kuin seurakunta olisi saanut rauhan juutalaisten taholta sen vuoksi, että Saulus lähetettiin pois Tarsokseen. Osa kreik. teksteistä puhuu tässä jakeessa seurakunnasta monikossa, osa seurakunnasta yksikössä, siis kokonaisuutena. UT:ssa seurakunnasta yleensä puhutaan paikallisena seurakuntana, esim 1Kr 1:2, Gal 1:2, mutta joskus kokonaisuutena, Mt 16:18. Jumalan seurakunta koostuu läpi historian kaikista Herran omista, ja toisaalta ajan ja paikan suhteen rajatusta uskovien yhteydestä. Niinhän on myös luonnossa: kukassa (koko kasvissa) on kukka, jalassa on jalka(terä), kädessä on käsi (= kämmen). Jumalan seurakunta lisääntyy Pyhän Hengen vaikutuksesta. Apostolien teot kertovat seurakunnan kasvusta seuraavaa: a) 120 (1:15), b) 3000 (2:41), c) 5000 (4:4), d) suuri joukko (4:32), e) yhä enemmän (5:14), f) lukuisa joukko pappejakin (6:7) ja g) monta (kymmentä)tuhatta (21:20). Kuitenkin loppujen lopuksi perillä Herran luona seurakunta on niin suuri joukko, ettei sitä voi kukaan lukea eikä laskea (Ilm 7:9)!
- 9:36 Joppe on kreikk. muoto VT:n hepr. nimestä Jaafo (=kauneus), joka oli satamakaupunki Välimeren rannalla, ks. 2Ak 2:16, Esr 3:7, Jna 1:3. Jaafo eli Joppe vastaa nykyistä Jaffaa, joka on menettänyt merkityksensä satamakaupunkina ja on yhdistetty Tel-Aviviin, mutta joka on antanut nimen israelilaisille appelsiineille, vaikka ne laivataankin Haifassa tai Asdodissa. Arameankielinen nimi Tabita ja kreikankielinen Dorkas tarkoittavat molemmat gasellia. Hän oli hyvä sisar seurakunnassa, taitava tekemään hyviä töitä ja altis uhraamaan omista varoistaan. Tämän kaiken hän teki vapaaehtoisesti.
- 9:40 Pietari ei nyt ollut kiinnostunut mistään muotinäytöksestä, kun huoneessa oli ruumis, vaan heitti ulos (verbi <ekballoo> = ajaa/ heittää ulos/ pois, lähettää jhnk) koko hälisevän konkkaronkan, jotta sai rauhoittua rukoilemaan. Ja ihme tapahtui!
- 10:1 Kesarea oli alueen tärkein satama ja roomalaisen maaherran hallituskaupunki. Kaupungin rakennutti Herodes Suuri. Rakentaminen kesti 12 vuotta (25-13 eKr.). Kaupungissa oli nykyaikainen viemäriverkosto, hyvä vesihuolto, upeita linnoja, teatteri, sirkus ja temppeli. Italialaiset arkeologit löysivät sieltä v. 1961 roomalaista teatteria kaivaessaan 80x60 cm suuruisen kiven, jossa oli Pontius Pilatuksen nimi. Sotaväenosasto = <speira> = kohortti, joka oli n. 600 miehen vahvuinen roomalainen joukko-osasto. Legioonaa kuului 10 kohorttia.
- 10:10 Sekä Pietari että Paavali joutuivat hurmoksiin Pyhän Hengen vaikutuksesta, Apt 11:5, 22:17. Molemmissa tapauksissa Jumala puhui heille evankeliumin viemisestä pakanoille. Ilmeisesti muuten nuo syntyisin juutalaiset apostolit eivät olisi uskaltaneet tehdä niin radiakaalia päätöstä evankeliumin työn suuntaamisesta ei-juutalaisten keskuuteen. Juutalaisuus perinnäissääntöineen rajoitti jopa apostolien ajatusmaailmaa ja toimintaa aluksi ennen kuin Pyhä Henki sai heidät askel kerrallaan vapautetuiksi evankeliumin vapauteen. Sana <ekstasis> = hämmästys; hurmos, ekstaasi, esiintyy UT:ssa 7x, tarkoittaen 4x hämmästystä (Mk 5:42; 16:8; Lk 5:26; Apt 3:10; 10:10; 11:5; 22:17) ja 3x hurmosta (Apt 10:10, 11:5, 22:17). LXX:ssa sana esiintyy yhteensä 29x (1Ms 2:21; 15:12; 27:33; 4Ms 13:32; 5Ms 28:28; 1Sm 11:7; 14:15; 2Kn 4:13; 2Ak 14:13; 15:5; 17:10; 20:29; 29:8; Ps 30:1,23; 67:28; 115:2; Snl 26:10; Hab 3:14; Sak 12:4; 14:13; Jer 5:30; Hes 26:16; 27:35; 32:10; Dan 7:28).

- 10:14 Varmaan Pietari oli oikeassa, ettei hän ollut koskaan rikkonut Mooseksen lain ruokasäädöksiä, 3Ms 11:4–47. Mutta vähän myöhemmin hän kyllä erehtyi, Apt 11:8.
- 10:17 Pietari oli apostoli, mutta ei siltikään heti ymmärtänyt, mitä Herran antama ilmestys hänelle merkitsi. Myöhemmin hän ymmärsi asian todellisen tarkoituksen, Apt 10:28,34.
- 10:24 Lähimmät ystävät: sana <anagkaios> (8x) = 1. välttämätön, 2. lähin, läheinen. Lähimmät ystävät ovat meille suorastaan välttämättömiä, pitääkäämme heistä kiinni.
- 10:28 Sopii kysyä, kuka sen oli kieltänyt. Ei suinkaan Mooseksen laki vaan juutalaisten omasta päästään keksimä tulkinta, josta tuli perinnäissääntö, 2Ms 23:32–33, 5Ms 10:19. Perinnäissääntöjen mukaan juutalaiset saastuivat mennessään pakanoiden kotiin, ja pakanoiden ruoka oli saastaista. Nämä perinnäissäännöt istuivat vielä tiukasti uskoon tulleiden juutalaisten mielessä, ja jopa Pietarikin oli vielä niihin sidoksissa. Tämän perusteellahan Pietaria tämän jälkeen syytettiin, Apt 11:3. Ja joutuipa Paavali nuhtelevaan myöhemmin Pietaria tällaisen käytöksen johdosta, Gal 2:11–14. Jeesus omalla toiminnallaan osoitti toista tietä, Jh 4:7–9, hän ei piitannut juutalaisten perinnäissäännöistä tässäkään suhteessa.
- Liittyä yhteen = <kollao> tarkoittaa hyvin voimakasta ja läheistä yhteen liittymistä, jopa liimautumista tai metallien yhteen juottamista. Sama verbi on mm. Lk 15:15, Mt 19:5, Rm 12:9, 1Kr 6:16–17.
- 10:33 Osassa kreik. teksteissä on: Herra ja osassa: Jumala (on käskenyt Pietarin puhua).
- 10:34 Saman asian vahvistivat myöhemmin Paavali, Rm 2:11, Ef 6:9, Kol 3:25 ja Jaakob Jk 2:1,9. Mutta Pietari sai jälleen olla eka, joka käsitti asian.
- 10:35 Verbin <ergadzomai> = tehdä työtä, työskennellä, tehdä, suorittaa, vaikuttaa, saada aikaan, muoto (med part prees) osoittaa toiminnan olevan jatkuvaa ja kestävää, ei siis yksittäisiä tekoja vaan elämän pääsuunta. Kornelius oli elämänasenteeltaan viisas mies, mutta hänkin tarvitsi kuulla pelastuksen evankeliumin.
- 10:36 Kaikkien = <pantoon> voi olla muodoltaan monikon genetiivi joko maskuliinissa, jolloin se tarkoittaa kaikkia ihmisiä, tai neutrina, jolloin se käännetään kaiken, ja tarkoittaa kaikkia asioita. Jeesus Kristus on koko ihmiskunnan ja koko luomakunnan Herra.
- Pietarin puhe ei ole niin jäsenneltyä kuin se on käännoksissä, vaan perin lennokasta. Jakeet 36–38 ovat oikeastaan yksi monipolvinen virke, joka ajatuksen ilmi tuomiseksi on käännettäessä pätkittävä lyhyemmiksi lauseiksi. Mutta pääasia, että kuulijat ymmärsivät ja uskoivat.
- 10:38 Verbi <katadynasteuoo> = sortaa, kohdella väkivaltaisesti/ mielivaltaisesti, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Jk 2:6, jossa kerrotaan, että rikkaat sortavat köyhiä ja kristittyjä. Nuo rikkaat ovat Paholaisen juoksupoikia ja käyttävät hänen valtuuksiaan tietyn ajan kunnes joutuvat tuomiolle, joko tässä ajassa tai viimeistään ikuisuudessa. LXX:ssa verbi esiintyy esim 2Ms 1:13, 21:17, 1Sm 12:3,4, Am 4:1, 8:4, Jer 22:3, Sak 7:10, Mal 3:5.
- 10:39 Tänä päivänäkin kiistellään siitä, kenelle Israelin maa kuuluu. Pietari tässä samalla todistaa, että juutalaisten maassa juutalaiset tappoivat Hänet, jolle tuo maa tosiasiaa kuuluu. Jos nykyään toimisi periaatteella: Tapetaan maanomistaja niin maa kuuluu meille, joutuisi ilman muuta vankilaan saamatta maasta jalanleveyttäkin. Tietyt uskonnolliset piirit yrittävät värvätä kristittyjä poliittis-uskonnolliseen taisteluun Israelin maasta, mutta se on turhaa, jopa vahingollista. Kristittyjen etuoikeus on julistaa pelastuksen evankeliumia niin juutalaisille, palestiinalaisille, arabeille kuin kaikille muillekin. Israelin maa kuuluu Kristukselle ja hänen omilleen.
- 11:1 Tämän luulisi olleen ilon aihe kristityille.

- 11:3 Mutta joilekin heistä uskonnolliset perinnäissäännöt olivat tärkeämpiä kuin pakanoiden pelastuminen. Siitäpä sai hyvän aiheen kiistelylle. Evankeliumin valo ei ollut vielä kirkastunut heille.
- 11:4 Järjestyksessään = <katheksees> esiintyy UT:ssa 5x, ja sitä käyttää vain Luukas: Lk 1:3, 8:1, Apt 3:24, 11:4, 18:23.
- 11:8 Nyt Pietari väitti, ettei hänen suuhunsa ollut koskaan päässyt mitään epäpuhdasta tai saastaista. Ei varmaankaan ulkoapäin, Apt 10:14, mutta entä sisältä päin? Hänhän oikein sadatellen vannoi, ettei tunne Jeesus Nasaretilaista, Mt 26:69–75. Vielä apostolinakin Pietari tuijotti lakiin ja sen noudattamiseen! Noh, toisaalta hän oli armon kautta saanut anteeksi kaikki syntinsä, myös tuon kieltämisensä.
- 11:17 Sana <pisteusasin> = sm: uskoville, uskoviksi tulleeille, voi viitata edellä oleviin heihin tai meihin. Tässä on kuitenkin pääpaino siinä, että pakanatkin voivat tulla uskoviksi ja saada Pyhän Hengen lahjan aivan samoin kuin juutalaistaustaisetkin ihmiset.
Pietari ymmärsi oman asemansa Jumalan palvelijana: Mikä minä olin voidakseni estää Jumalaa? Samoin kuin Paavalikin: Me emme voi mitään totuutta vastaan, vaan totuuden puolesta. (2Kr 13:8). Raamatusta löytyy monenlaista asennoitumista omaan asemaan Jumalan palvelijana:
a) intoilija Pietari (Joh 13:37),
b) besser-wisser Pietari, joka nuhteli ja neuvoi jopa Herraamme Jeesusta (Mt 16:22),
c) pelkuri Pietari, joka kielsi olevansa Jeesuksen seuraaja: En ole (Jh 18:17), vrt Gal 2:11–14,
d) itsevarma Joosef (1Ms 37:5–11) ja Mooses (Apt 7:23–26),
e) vähättelijä Mooses, joka vähätteli itseään: Mikä minä olen... (2Ms 3:11),
f) ontuva Mefiboset, jolla oli elämän kolhima heikko itsetunto (2Sm 9:8),
g) omahyväinen epäilijä Tuomas, joka väitti, ettei usko muuta kuin sen minkä näkee (Jh 20:25),
h) uskovainen Tuomas (Jh 20:27–29)
i) vilpitön Natanael (Jh 1:46–50),
j) Herran suuruutta ihmettelevä Daavid (2Sm 7:18–22, 1Ak 17:16, 29:14),
k) oman pienuutensa ymmärtävä Salomo (2Ak 2:5),
l) väliinputoaja Jehosadak eli Joosadak (1Ak 6:14–15),
m) terve hengellinen itsetunto: Apt 11:17, 2Kr 13:8.
Tässä vaiheessa Pietari oli jo kasvanut sen verran hengellisesti, että ymmärsi oman asemansa Herran työssä. Meidän Mestariimme oli sanonut moneen kertaan: Minä olen! (jakeet 5-6, ks. Jh 8:58). Jeesuksen osoittama tie on siunauksen tie, ja niin se oli lopulta Moosekselle, Pietarille ja muillekin vajavaisille Herran omille.
- 11:18 Sana <metanoia> = mielenmuutos, kääntymys, parannus (UT38) tarkoittaa sydämen asenteen (ymmärryksen) muuttumista suhteessa Jumalaan. Ihminen kääntyy synnistä Jumalan puoleen. Sana esiintyy 23x UT:ssa.
- 11:22 Bys: Barnabas lähetettiin menemään Antiokiaan.
- 11:23 Vakaalla sydämellä = <tee prothesei tees kardias> = sm: sydämen päätöksellä/ tarkoituksella/ ajatuksella/ suunnitelmalla/ tahdolla. Nykyään voitaisiin sanoa tositarkoituksella.
- 11:25 Barnabas oli viisas mies. Hän ymmärsi ottaa nuoremman Saulus Tarsolaisen hoiviinsa ja ohjata häntä evankeliumin työssä eteen päin. Tämä onkin vanhempien kristittyjen tehtävä.
- 11:29 Ilmaus varojensa mukaan tulee verbistä <euporeeo> = menestyä taloudellisesti, olla varoissaan, saada hankittua varallisuutta. Avustaminen perustui kunkin vapaaehtoisuuteen ja varallisuuteen, vrt 1Kr 16:2.

- 12:1 Tämä kuningas oli Herodes Agrippa I (oik. Marcus Julius Agrippa), Herodes Suuren pojan Aristobuluksen ja tämän puolison Bereniken poika. Hän oli Herodiaan (ks. Mt 14:3) veli. Hallitsi v. 37 jKr. Gennesaretin itäpuolisia alueita ja v. 41–44 jKr. koko Palestiinaa eli sitä aluetta, jota hänen isoisänsä Herodes Suuri oli hallinnut. Hänen poikansa oli Herodes Agrippa II, joka myöhemmin mainitaan Paavalin historiassa (Apt 25:13 ym.), ja hänen nuorin tyttärensä Drusilla oli maaherra Feeliksin vaimona (Apt 24:24).
- 12:2 Näin kuoli ensimmäinen apostoli. Herodes Agrippa I oli saanut kasvatuksensa Roomassa, ja keisari Caligula oli hänen ystävänsä. Ilmeisesti sieltä hän oli oppinut toimintatapansa, joita hän nyt sovelsi uskoviin.
- 12:3 Herodes oli mielistelijä. Hän oli valmis mielistelemään ketä tahansa ja tekemään mitä tahansa, kunhan se vain ajoi hänen omaa etuaan. Sellaiseen ihmiseen ei voi luottaa.
- 12:10 Tässä on maailman historian ensimmäiset automaattiovet: Herodeksen vankilan rautaportit! Muita automaatteja oli ollut jo aiemminkin, ks. Mk 4:28 ja Jos 6:5, jossa kerrotaan LXX:n mukaan, että Jerikon muuri sortuu itsestään, automaattisesti.
- 12:11 Tähän asti Pietari oli kulkenut kuin unissakävelijä, mutta nyt hän tuli tolkkuihinsa. Jumala ei tehnyt apostoleista unissasaarnaajia.
- 12:15 Olla järjiltään = <mainomai> esiintyy 5x UT:ssa. Näin sanottiin aiemmin meidän Herrastamme, Jh 10:20, ja LXX:n mukaan Jeremiasta, Jer 36:26, ja myöhemmin Paavalista, Apt 26:24, mutta Paavali kumosi moisen väitteen, Apt 26:25. Tosin hän myöhemmin varoitti, että kielillä puhuvista voidaan ajatella samoin, 1Kr 14:23.
- 12:18 Jumala on asettanut määrän elämämme päiville. Jaakob oli elänyt päivänsä täyteen, hänen lähtönsä aika oli tullut, ja siksi Herodes saattoi teloituttaa hänet. Sen sijaan Pietarin päivät eivät olleet vielä täynnä, joten Herra pelasti hänet Herodeksen kynsistä, eikä tämä voinut tapattaa Pietaria. Ei ihminen, mahtavinkaan, voi mitään Jumalaa vastaan.
- 12:19 Herodes käski viedä vartijat pois. Minne? Todennäköisesti rangaistaviksi, mahdollisesti teloitettaviksi.
Tämäkään ihmeellinen tapaus ei saanut Herodesta nöyrytymään Suuren Majesteetin edessä, vaan hän käytti maallisia valtuuksiaan ja rankaisi kiukuissaan vartijoita, jotka eivät olleet tehneet mitään väärää. Mutta hänen lähtönsä päivä oli jo hyvin lähellä, vaikkei hän sitä ymmärtänyt. Mutta mitä ajattelivat nuo vartijat, jotka tiesivät, mitä todella oli tapahtunut? Ehkäpä ainakin joku heistä kääntyi Herran puoleen ja pelastui.
Herodeksen sisu ei kestänyt viipyä tämän jälkeen Jerusalemissa, vaan hän lähti Kesareaan pönkittämään itsetuntoaan.
- 12:20 Herodes käski lyödä miekalla Jaakobin kuoliaaksi, Herra käski enkelin lyödä Herodeksen pois päiviltä. Maallisen kunniansa ja loistonsa päivinä Herodes ei tahtonut antaa kunniaa Jumalalle. Mutta missä on tänä päivänä Herodeksen kunnia? Herran kunnia on sen sijaan iankaikkinen.
- 12:23 Historioitsija Josefus kertoo Herodeksen eläneen vielä viisi päivää tämän iskun jälkeen. Tuona aikana madot söivät häntä. Kurja kuolema. Jaakobilta sentään lyötiin miekalla kaula katki.
Verbi <ekpsykhoo> (3x) = kuolla, heittää henkensä: Jda. 4:21; Hes 21:12; Apt 5:5,10; 12:23. Sitä käytetään vain Herodeksen, Ananiaan ja Safiran kuolemasta, sekä LXX:ssa kanaanilaisen kuninkaan Jaabinin sotapäällikön Siiseran kuolemasta, Tm 4:21.
- 13:1 Luukios saattaa olla sama mies, joka mainitaan Rm 16:21.
- 13:2 Lähetykskäsken Herra on antanut koko seurakunnalle (Mt 28:19-20, Mk 16:15-16, Lk 24:46-49, Jh 20:21-23), mutta lähetykskutsun Hän antaa valitsemilleen yksilöille. Niinpä lähetystyö on koko

seurakunnan työtä, vaikka vain jotkut lähtevät maan ääriin. Seurakunnan tehtävä on olla lähettäjänä, niin hengellisenä kuin taloudellisenä tukijana.

- 13:7 Vaikka roomalainen käskynhaltija Sergius Paulus oli älykäs mies, hän silti oli noidan ja väärän profeetan pauloissa.
- 13:11 Joksikin aikaa = <akhri kairou> = sm: määrättyyn aikaan asti. Sama ilmaus on Lk 4:13.
- 13:18 Jumala sieti ja kantoi kansaansa autiomaassa, vaikka se oli elämäntavoiltaan niskurikansa. Tosin vanha sukupolvi kaatui autiomaahan ja uusi sukupolvi pääsi perille luvattuun maahan.
- 13:19 Joissakin kreik. teksteissä jakeen loppu on: jakoi niiden maan heille perinnöksi arvalla.
- 13:20 Joissakin kreik. teksteissä alku on toisin päin: edellä oleviin asioihin oli kulunut 450 vuotta (Egyptissä n. 400 v + autiomaassa n. 40 v + maan jakaminen n. 10 v) ja sen jälkeen alkoi tuomareiden aika.
- 13:22 Jakeen loppu sm: kaiken minun tahtoni. Sen lisäksi Daavid teki muutakin, oman tahtonsa mukaan tai vihollisen yllyttämänä. Mutta hairahduttuaan hän katui.
- 13:26 Bys: Teille on lähetetty.
- 13:41 Kertoa = <diheegeomai> = kuvailla, kertoa seikkaperäisesti tapahtumien kulku, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Ap 15:3. LXX:ssa se esiintyy Job 12:8, Ps 118:17, Hes 12:16 ja Hab 1:5, josta tämä onkin suora lainaus.
- 13:44 Joissakin kreik. teksteissä jakeen lopussa on Herran sanaa.
- 13:46 Nuo juutalaiset tuomitsivat itse itsensä: emme ole iankaikkisen elämän arvoisia, kun hylkäämme evankeliumin sanoman. Ihminen on iankaikkisen elämän arvoinen vain Jeesuksen Kristuksen ansiosta.
- 13:47 Suora lainaus VT:sta, Jes 49:6.
- 13:50 Nämä juutalaiset olivat varsinaisia lobbareita. He vetelivät naruista kulissien takana ja saivat kaupungin johtomiehetkin tanssimaan oman pillinsä mukaan kuin sätkynuket. Jumala varjelkoon maatumme ja kansaamme tällaisilta johtomiehiltä ja myös lobbareilta.
Näiden ylhäisten naisten jumalanpelko oli pinnallista ulkokuorta aivan kuten Herramme Jeesus oli sanonut profeetta Jesajan ennustaneen jo paljon aiemmin (n. 700 eKr), Mt 15:9, Jes 29:13. Mutta on toisenlaisiakin jumalaapelkääviä tai ylhäisiä ihmisiä, Mk 15:43, Apt 17:4,12.
- 13:51 Apostolit eivät jääneet riitelemään vastustajien kanssa vaan toimivat Herran Jeesuksen neuvon mukaan, Mt 10:14, Mk 6:11, Lk 9:5.
- 14:2 Eivät uskoneet on käännös verbistä <apeitheoo> = olla tottelematta, niskoitella, olla suostumatta uskomaan. Nämä juutalaiset olivat niskureita kuten esi-isänsäkin eivätkä suostuneet uskon kuuliaisuuteen Messiastaan kohtaan. He eivät taipuneet sydämessään Jumalan tahtoon vaan mieluummin niskuroivat ja kulkivat oman tahdon tietä, asettuivat vastustamaan evankeliumia ja yllyttivät vielä muitakin, jopa pakanoita, siihen.
- 14:4 Evankeliumin seuraus on, että maailma jakaantuu, mutta seurakunta yhdistyy!
Ks. Mt 10:34, Lk 12:51-53, Jh 13:34-35 ja Apt 4:32.
Apostolitkin olivat syntyperältään juutalaisia, mutta se ei enää merkinnyt heille mitään, kun he olivat Jeesuksen Kristuksen omia, Gal 3:26-29.
- 14:5 Yrittivät rynnätä = <egeneto hormee> = sm: tapahtui ryntäys, tai tuli aikomus. Pohjana on verbi <hormaoo> = rynnätä, syöksyä, joka esiintyy UT:ssa 5x: Mt 8:32, Mk 5:13, Lk 8:33, Apt 7:57, 19:29. Evankeliumin vastustajien aikomus oli kuin suuren sikalauman ryntäys kohti tuhoa.

- 14:6 Jotkut väittävät, että mies ei lähde karkuun. Sellainen väite on tyhmyyttä. Jeesus neuvoi opetuslapsiaan toisin, Mt 10:23. Myös hengellisesti tulee paeta haureutta ja epäjumalanpalvelusta, 1Kr 6:18, 10:14.
- 14:8 Hervoton (UT38), voimaton (RK) = <adynatos> = 1) voimaton, kykenemätön (Apt 14:8), 2) heikko (Rm 15:1, Jl 4:10 LXX), 3) mahdoton (Mk 1:27, Rm 8:3, Hpr 10:4, 11:6). Sana esiintyy 10x UT:ssa ja LXX:ssa 16x, joista 14x Jobin kirjassa, jossa se on köyhän, kurjan ja vaivaisen vastineena.
- 14:11 Väkijoukko uskoi omaa aistihavaintoaan: Paavali oli tehnyt ihmeen! Hehän näkivät sen omin silmin. Mutta silti he olivat väärässä: ei Paavali tehnyt ihmettä vaan Herra Jeesus. Sama ongelma on tämän päivän tiedemiehillä – he näkevät kuinka tarkoituksenmukaisesti koko luomakunta toimii, mutta silti he eivät näe Luoja.
- 14:12 Kreikkalaisten uskomuksissa Zeus oli pääjumala ja Hermes jumalten sanansaattaja. Paavali johti puhetta (<ho heegoumenos tou logou>) nuoruuden innolla ja Barnabas vanhempana veljenä oli taustalla, joten kuulijakunnan reaktio oli hyvin ymmärrettävä.
- 14:15 Vajavainen = <homoioπαθής> = saman luontoinen. Esiintyy vain tässä ja Jk 5:17. Niin VT:n profeetat kuin UT:n apostolit olivat yhtä vajavaisia ihmisiä kuin me muutkin.
- 14:16 Verbi <παροικησάτω> = mennä ohi, kulua (ajasta), esiintyy vain tässä.
- 14:17 Sana <εὐφροσύνη> = ilo, riemu, esiintyy vain tässä ja Apt 2:28, mutta LXX:ssa yli 100x.
- 14:18 Sana <μολίς> = vaivoin, töintuskin, tuskin, esiintyy tässä ja Apt 27:7,8,16, Rm 5:7, 1Pt 4:18 sekä LXX:ssa Snl 11:31.
- 14:20 Paavali ei ollut kuollut vaan valekuollut. Hän ymmärsi, että joskus petojen kanssa taistellessa on paras näyttellä kuollutta.
- 14:22 Verbillä <παράκλησις> on monia merkityksiä ja se esiintyy UT:ssa 109x. Ahdistukset: ks Ps 71:20.
- 14:23 Vanhimmat = <οἱ πρεσβύτεροι> ovat seurakunnan hengellisiä johtajia, paimenia ja kaitsijoita, joiden tulee hoitaa Jumalan seurakuntaa niin kuin paimen kaitsee laumaansa, kun hän vaalii ja ruokkii sitä ja puolustaa sitä petoja vastaan. Ks. Apt 20:28. Hengellinen johtajuus ei ole uskonnollista, taloudellista tai poliittista johtajuutta vaan nöyryyttä palvella Herraa.
- 15:7 Jo kauan sitten = <ἀπὸ παλαιῶν ἀρχαίων> = sm: muinaisista päivistä asti. Ehkäpä Pietari halusi saada sanoilleen lisää arvovaltaa käyttämällä tätä raamatullista ilmausta, joka esiintyy LXX:ssa 5x: Ps 43:2, 76:6, 142:5, Val 1:7, 2:17. Samaa menetelmää ovat myöhemminkin käyttäneet lukemattomat pienemmätkin puhujat.
- 15:8 Sydänten tuntija = <καρδιογνώστης>, ks Apt 1:24.
- 15:14 Jumala ottaa pakanoistakin kansan omalle nimelleen, eikä suinkaan minkään kirkon, herätysliikkeen, opinkappaleen, kirkkoisän tai uskonnollisen juhlapäivän nimelle.
- 15:18 Bys: Herralle ovat ikiajoista tunnettuja kaikki hänen tekonsa.
- 15:20 Haureus = <πορνεία>, josta on johdettu sana porno, tarkoittaa kaikkia siveettömyyden muotoja, niin esiavioliittia kuin avioliiton ulkopuolisia suhteita, ja kaikenlaisia perversioita. Jumala on luonut ihmisen mieheksi ja naiseksi, seksuaalisiksi olennoiksi, jotta he voivat elää keskinäisessä sukupuolisuhteessa Jumalan säättämässä avioliitossa, ks. 1Ms 2:24, Mt 19:4-6, Mk 10:6-9, Ef 5:31. Liha josta veri on laskematta = <πνικτός> = sm: tukehdutettu (3x: Apt 15:20,29, 21:25). Herodotos kertoo, että skyytit uhrasivat epäjumalille tukehduttamalla uhrieläimet, ja nyljettyään uhrieläimet he heti keittivät lihat verineen (4. kirja: 60). Tällainen ei kuulunut Mooseksen lakiin eikä ole

evankeliumin mukaista, joten apostolit näkivät hyväksi varoittaa pakanuudesta kääntyneitä kristittyjä tällaisesta lihasta.

15:23 Bys: apostolit, vanhimmat ja veljet.

15:24 Bys: hämmennyksiin sanomalla, että pitää ympärileikkauttaa itsensä ja noudattaa lakia.

15:34 Jae puuttuu vanhimmistä käsikirjoituksista.

15:38 Samankaltainen mielenlaatu kuin nuorella Paavalilla suhteessa Markukseen, Apt 15:36–41, oli myös osalla Daavidin sotilaista, 1Sm 30:22. Iän myötä Paavalin asenne muuttui Markuksen suhteen: Kol 4:10; 2Tm 4:11; Flm 1:24.

15:39 Olisikohan veljien pitänyt ensin rukouksessa kysyä Jumalan johdatusta, jolloin he olisivat ymmärtäneet sulassa sovussa, että Herra tahtoo Paavalin ja Barnabaan lähtevän eri suuntiin ja ottavan mukaansa nuorempia evankeliumin työntekijöitä. Paavali oli jo saanut kasvaa Barnabaan työtoverina, joten hänen oli aika irtaantua Barnabaasta ja kouluttaa nuorempia vastuun kantajia. Noh, tämä ilmiö ei ehkä ollut Jumalan johdatus vaan sallimus. Onneksi välikisko ei ollut pysyvä, sillä myöhemmin Paavali puhui sekä Barnabaasta että Markuksesta lämpimästi: 1Kr 9:6, Gal 2:9, Kol 4:10, 2Tm 4:11, Flm 24.

15:40 Bys: Jumalan armon haltuun.

16:3 Tässä tilanteessa Paavali antoi periksi juutalaisuudelle. Oliko se Jumalan tahdon mukainen ratkaisu vai virhe? Tiituksen suhteen hän toimi toisin, Gal 2:1–5. Ja Korintissa olevalle Jumalan seurakunnalle hän antoi neuvon, ettei kenenkään pidä uskon tultuaan ympärileikkauttaa itseään, 1Kr 7:17–19. Myöhemmin Paavali oppi ns. kantapään kautta, ettei juutalaisia kannata yrittää mielistellä, Apt 21:17–36, 22:17–22, 23:1–22.

16:5 Jakeen loppu voidaan kääntää myös: seurakuntien määrä lisääntyi päivä päivältä.

16:6 Aasia oli maakunta nykyisen Vähä-Aasian länsiosassa. Se oli roomalainen provinssi, joka oli perustettu 133 eKr ja käsitti Mysian, Lyydian, Frygian ja Kaarian. Sen pääkaupunki oli Efeso.

16:7 Verbin yrittää = <peiradzoo> muoto (ind.impf.) osoittaa, että he yrittivät määrätietoisesti, useita kertoja, ei ainoastaan kerran.

16:10 Bys: Herra oli kutsunut.

Jakeessa on ensimmäisen kerran me-muoto, eli tässä vaiheessa Luukas liittyi mukaan Paavalin matkaseurueeseen.

16:11 Otimme suoran kurssin = <euthydromeo> = matkustaa suorinta tietä, esiintyy vain tässä ja Apt 21:1.

16:14 Lydia on ensimmäinen UT:n mainitsema eurooppalainen kristitty. Naiset voittivat jälleen kerran! Ilmeisesti miehet ovat olleet ensimmäisiä vain luomisessa. Ja toisen ihmisen tappamisessa.

16:15 Majailemaan = sm: jääkää/ viipykää.

Verbi <parabiadzomai> = pakottaa tekemään jtk, vaatimalla vaatia, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Lk 24:29. Molemmissa kohdissa myönteisessä merkityksessä.

16:17 Bys: julistavat meille.

16:18 Verbi <diaponeomai> = kiusaantua, närkästyä, saada tarpeekseen, esiintyy vain tässä ja Apt 4:2, lisäksi LXX:ssa Srn 10:9 merkityksessä loukata itsensä (fyysisesti).

16:24 Verbi <asfalidzoo> = varmistaa, vartioida tarkasti, esiintyy vain tässä ja Mt 27:64,65,66 ja LXX:ssa Jes 41:10.

- 16:25 Sana <mesonyktion> = keskiyö, puoliyö, esiintyy sekä UT:ssa että LXX:ssa 4x. Paavali ja Silas toteuttivat Herran sanaa, Ps 119:62 (LXX:ssa Ps 118:62) Puoliyöstä minä nousen kiittämään sinua sinun vanhurskautesi oikeuksista. Myöhemmin Paavali pitkitti puheensa puoliyöhön dramaattisin seurauksin, Apt 20:7.
- 16:29 Sana valo on monikossa, ilmeisesti hänelle tuotiin useita soihtuja tai lamppuja.
- 16:32 Joissakin kreik. teksteissä: Jumalan sanaa.
- 16:33 Varsinaiset kastejuhlat: apostolit, jotka oli piesty perin pohjin ja heitetty kahlittuina vankityrmään, vapauduttuaan julistivat ensin Herran sanaa, kuulijat tulivat uskoon, sitten apostolien haavat pestiin ja uskoon tulleet kastettiin. Mitähän nykyiset saarnamiehet tykkäisivät tällaisesta?
- 16:35 Oikeudenpalvelija = <rabdoukhos> = sm: raipankantaja, liktori, esiintyy vain tässä ja Apt 16:38. Varsinainen valtion virka heilläkin, ensin piti piestä miehiltä selkänahka verille ja heittää heidät vankityrmään, ja sitten tulla kertomaan päällikköjen päätös: Lähtekää vetämään tästä kaupungista!
- 16:36 Vanginvartijalle tämä oli varmaan iloinen uutinen ja rukousvastaus, mutta...
- 16:37 Paavali ei tykännyt moisesta oikeuden käytöstä, nuori mies kun oli vielä, mutta myöhemmin oppi oloihinsa tyytymään, Fil 4:11. Nyt hän tiesi oikeutensa ja osasi niitä myös käyttää.
- 16:38 Oli syytäkin pelästyä, sillä nyt heitä itseään uhkasi oikeus ja tuomio.
- 16:39 Päälliköillä oli muuttunut ääni kellossa, he suostuttelivat ja pyysivät, eivät enää käskeneet.
- 17:1 Luukas jäi ilmeisesti Filippiin, koska ei enää kerro me- vaan he-muodossa matkan jatkumisesta.
- 17:2 Tapansa mukaan = <kata to eioothos autou> tulee verbistä <eiootha> (joka on verbin <ethoo> perf.-muoto) = olla tapana, pitää tapanaan, ruukata. Verbi esiintyy 4x: Mt 27:15, Mk 10:1, Lk 4:16, Apt 17:2.
- 17:4 Verbi <peithoo> = (pass) vakuuttua, luottaa, uskoa, suostua jhnk. Muutamien sydämet vakuuttuivat evankeliumista ja taipuivat uskomaan ja luottamaan Kristukseen. He liittyivät heti uskovien seuraan.
- 17:5 Heti tuli myös vastareaktio, johon kelpasivat apureiksi pahanilkiset torilla vetelehtijät, joille sopi lähteä mukaan saamaan vähän äksöniä tyhjänpäiväiseen elämään. Myöhemmin heistä jotkut tulivat ilmeisesti uskoon ja seurakuntaan, mutta elämäntavat eivät heti muuttuneet, 2Ts 3:10s.
- 17:6 Nämä kansankiihottajat ja mellakoitsijat syyttivät apostoleja koko maailman villitsijöiksi! Mitähän he itse ajattelivat olevansa? Kenties suuria totuuden ja isien uskon puolesta taistelijoita, joille kaikki oli luvallista. Tarkoitus pyhitti keinot.
- 17:12 Nämä ylhäiset henkilöt olivat sydämeltään erilaisia kuin aikoinaan jotkut juutalaiset ylhäiset, Neh 3:5. Ihmisen ylhäinen asema ei tee hänestä ylpeää tai nöyrää, vaan sydämen asenne Jumalan edessä ratkaisee sen, samoin kuin alhaisemmissa asemissa olevilla.
- 17:13 Nämä juutalaiset olivat oman aatteensa innokkaita lähettejä, varsinaisia bolshevikkien kantaisiä.
- 17:16 Sana <kateidoolos> =täynnä epäjumalankuvia, esiintyy vain tässä.
- 17:18 Kovin korkealle eivät filosofit Paavalia arvostaneet. Sana <spermologos> = sm: jyvännokkija, merkitsee halveksivaa nimitystä lavertelija, lörpöttelijä, suunsoittaja, jota käytettiin henkilöstä, joka esitti toisten viisauksia, tiedon jyviä, ominaan. Tällaisia filosofeja on nykyään joka maailman kolkassa. Mutta niin on ollut läpi historian, jopa kärsivää Jobia moitittiin tähän tyyliin, Job 15:8.
- 17:19 Areiopagi = <areios pagos> = Areksen kukkula; Ares oli sodanjumalan kreikk. nimi. Tämä kukkula sijaitsi Ateenassa Akropolis-kukkulalta luoteeseen. Areiopagilla kokoontui kaupungin korkein tuomioistuin, jota kutsuttiin samalla nimellä ja joka piti istuntonsa taivasalla. Tuomioistuin oli jaettu

osastoihin, joiden tehtävänä oli etupäässä siveellisen ja uskonnollisen elämän valvominen ja kiellettyjen jumalanpalvelusten estäminen. Sen istunnoille oli ominaista vakavuus ja ankaruus. Tuomioistuimella oli suuri arvonanto sen oikeamielisyyden takia. Erään osaston tehtävänä oli valvoa nuorison kasvatusta ja yleensä opetusta. Mahdollisesti sen edessä Paavali selvitti oppinsa sisältöä.

- 17:21 Siivekäs sanonta: Puhumalla ne asiat selviää, on varmaan lähtöisin näistä piireistä. Miten lie käytännössä?
- 17:22 Ateenalaiset olivat hyvin uskonnollisia.
Sana <deisidaimoon> = uskonnollinen, jumalia pelkäävä, esiintyy vain tässä, ja tässäkin sen komaratiivimuoto, joka merkitsee: mitä suuremmassa määrin uskonnollinen. Vrt Apt 25:19.
- 17:26 Bys: yhdestä ainoasta verestä. Olemme kaikki verisukulaisia.
- 17:28 Kyseiset runoilijat olivat 200-luvulla eKr eläneet Aratos ja Kleantes. Paavalilla oli siis inhimillistä sivistystä myös tällä alalla.
- 17:29 Näin oli aiemmin kuviteltu Israelin historiassakin, Jes 40:18–20, 44:13.
- 17:30 Verbi <hyperorao> = 1) katsoa ylen, väheksyä, halveksua, 2) jättää huomiotta, katsoa läpi sormiensa, sietää, esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 26x, mm 1Ms 42:21.
- 17:31 Vakuus = <pistis> = 1) uskollisuus, luotettavuus, 2) usko, luottamus, 3) takuu, tae, vakuus, todistus. Sana esiintyy UT:ssa 243x ja LXX:ssa 33x (+ 26x apokryf).
- 17:32 Ivata = <khleuadzoo> esiintyy vain tässä, mutta sen johdannainen <diakhleuadzoo> jakeessa Apt 2:31.
- 17:33 Paavali ei jäänyt väittelemään ivailijoiden kanssa. He olivat materialisteja eli heille puhe kuolleiden ylösnousemuksesta oli täyttä hullutusta, he eivät voineet tuossa vaiheessa ymmärtää hengellisiä asioita. Ehkäpä Jumala myöhemmin antaisi heille mahdollisuuden mielenmuutokseen ja kääntymykseen.
- 18:2 Nimi Akvila (= kotka) on latinalainen muoto kreik. nimestä Akylas, samoin jakeissa 18 ja 26 sekä Rm 16:3, 1Kr 16:19 ja 2Tm 4:19.
- 18:4 Verbin <peithoo> merkityskenttä on laaja, mutta tämä sama merkitys taivutella uskomaan, koettaa saada vakuuttumaan, esiintyy myös jakeissa Apt 26:28 ja 2Kr 5:11.
- 18:5 Bys: Paavali oli hengessään ahdistettu todistaessaan...
- 18:13 Lainvastaisella tavalla = <para ton nomon> = vastoin lakia, esiintyy kerran myös LXX:ssa, Est 4:16.
- 18:14 Gallio käyttää ylimielisesti runollista ironiaa puhuessaan juutalaisille kaunopuhujille: ...oi juutalaiset.
- 18:15 Hoitakaa ne itse, vrt. Mt 27:4,24.
- 18:17 Gallion ylimielisyys tulee yhä selvemmin ilmi: juutalaiset tapelkoot keskenään niin paljon kuin huvittaa, mitäpä se minulle kuuluu. Vaarallinen asenne kansan hallitsijalle.
- 18:18 Lupaus oli nasiirilupaus, ks. 4Ms 6:2ss. Se kesti tavallisesti 30 päivää, joitten aikana nasiiri ei saanut mm. leikata hiuksiaan, eikä syödä viinipuun tuotteita missään muodossa.
- 18:22 Verbi <anabainoo> tarkoittaa matkustamista ylös Jerusalemiin Juudean vuoristoon. Sieltä taas matkustettiin alas, mitä ilmaisee verbi <katabainoo>.
- 18:24 Sana <logios> voi tarkoittaa sekä oppinut että puhetaitoinen. Esiintyy vain tässä.

- 19:2 Nuo opetuslapset eivät olleet vielä kuulleet, että Pyhä Henki on jo tullut, he luulivat sen tapahtuvan vasta tulevaisuudessa. Verbin <emi> (= 1. olla, 2. tulla), esiintymisestä, vrt. Jh 7:39.
- 19:9 Puhua pahaa = <kakologeoo> = puhua pahaa jstk, kirotta jtk. Sana esiintyy 4x UT:ssa. Johdamme nyt rohkeasti tästä verbistä uuden viran: kakologi = pahanpuhuja. Paavali osoitti toiminnallaan, ettei Jumalan seurakunnassa ole kakologin virkaa, vaan se virka kuuluu seurakunnan ulkopuolelle! Ethän sinä ole kakologi? Verbi esiintyy myös Mt 15:4, Mk 7:10 ja 9:39.
Koulu = <skholee> tarkoittaa alun perin joutoaikaa, lepoa, vapaa-aikaa vastakohtana raskaalle työnteolle. Tämä olisi kaikkien koululaisten hyvä muistaa.
- 19:13 Niiden, jotka itse eivät ole Herran Jeesuksen omia ja hänen palvelijoitaan, ei pidä ruveta käyttämään Jeesuksen nimeä. Sellainen toiminta nimittäin voi koitua heidän tuomiokseen ja turmiokseen, Mt 7:21–23.
- 19:17 Jumala voi kääntää pahojen henkien toiminnankin evankeliumin menestykseksi, Esim. Kiinan kulttuurivallankumouksen (1966–1976) yksi päätavoite oli kitkeä evankeliumi – maolaisuuden näkökulmasta katsottuna taikausko – pois Kiinasta. Vaikutus olikin päinvastainen, paljon ihmisiä tuli uskoon! Ja maolaisuus niin kuin monet muutkin harhaopit ovat hiljalleen hiipuneet pois, mutta vihollinen tuo uusia tilalle.
- 19:19 Joku voi kysyä, miksi noin arvokkaita kirjoja ei myyty ja rahoja käytetty evankeliumin työhön. Ei voitu, sillä ne 50.000 hopearahaa olivat jo menneet jumalattomille kirjailijoille, ja heidän tuotostensa ainoa arvo evankeliumin kannalta oli se, että ne voitiin polttaa tulella. Saatiinpahan hetkeksi vähän lämmitystä. Varojen käytössä tarvitaan viisautta, etteivät rahat mene turhuuteen, josta ei ole mitään hyötyä vaan vahinkoa.
- 19:21 Paavali päätti Hengen vaikutuksesta voidaan kääntää myös: Paavali päätti hengessään.
- 19:27 Tämä Demetrios oli todella älykäs mies, hän ymmärsi taloutta, politiikkaa ja uskontoa: uskonto (eli uskomusten kokoelma) palvelee kapitalismia, sen vuoksi uskomuksia on pidettävä voimassa. Sama periaate oli myöhemmin sosialismissa, mutta koska sen pohjalla olevat uskomukset olivat vielä tyhjänpäiväisempiä, se romahti nopeammin.
- 19:28 Raivostua = sm: tulla täyteen vihaa.
- 19:35 Hänen taivaasta pudonnut kuvansa = sm: Zeuksen luota pudonnut.
- 19:36 Sana <propetees> tarkoittaa sm: eteenpäin kaatuva, kuten sitä klassisessa kreikassa käytetäänkin. Kuvaannollisesti se merkitsee harkitsematon, malttamaton, äkkipikainen, yltiöpäinen, häikäilemätön, väkivaltainen. Sana esiintyy vain tässä ja 2Tm 3:4.
- 20:5 Luukas on jälleen joukossa mukana, hän kirjoittaa me-muodossa.
- 20:10 Hän on hengissä = sm: hänen sielunsa on vielä hänessä.
- 20:22 Hengessä sidottuna voi tarkoittaa:
1) että Paavali tunsikin olevansa sidottu hengessään, niin ettei hänellä ollut valinnan varaa, hän ei enää voinut vyöttää itseään ja mennä minne tahtoo, vaan muut vyöttävät hänet ja vievät minne hän ei tahdo, aivan kuten Jeesus oli sanonut Pietarille, Jh 21:18,
2) Paavali oli sidottu Jumalan Pyhään Henkeen, niin että hän halusi ainoastaan toteuttaa Jumalan tahtoa ja johdatusta elämässään.
- 20:24 Raamattu puhuu paljon voimasta ja juoksemisesta tai rientämisestä, mutta pelkästään inhimillisinä kykyinä ne eivät ole Herralle mieluisia. Tutki tarkemin! Vrt Ps 147:10, Srn 9:11, Apt 13:25, 20:24, Fil 3:12–14, 2Tm 4:7.

- 20:28 Lauma = <poimnion> esiintyy UT:ssa 5x: Lk 12:32, Apt 20:28–29 ja 1Pt 5:2–3.
 Kaitsija = <episkopos> esiintyy UT:ssa 5x: tässä ja Fil 1:1, 1Tm 3:2, Tt 1:17, 1Pt 2:25.
 Bys: Herran ja Jumalan seurakuntaa. 2Kr 5:19 sanookin: Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa.
- 20:30 Vääristelevät totuutta = sm: puhuvat vääristeltyjä asioita.
- 20:31 Neuvoa = <noutheteoo> (= antaa ymmärrystä) esiintyy UT:ssa 8x:
- 20:37 Suudella = <katafileoo> esiintyy UT:ssa 6x, ja sillä on kaksi erityyppistä merkitystä:
 1) suudella hellästi/ rakkaudellisesti, Lk 7:38,45, 15:20 ja Apt 20:37, sekä LXX:ssa esim 1Ms 32:1, 45:15, 2Ms 4:27, 1Sm 20:41.
 2) suudella kiihkeästi/ petollisesti, Mt 26:49 ja Mk 14:45, sekä LXX:ssa 2Sm 15:5, 20:9.
- 21:1 Otimme suoran kurssin = <euthydromeoo> = matkustaa suorinta tietä, esiintyy vain tässä ja Apt 16:11.
- 21:6 Kotiinsa = <eis tai dia>, ks Jh 1:11.
- 21:8 Bys: Paavali seuralaisineen lähti.
 Filippus oli yksi Jerusalemin alkuseurakunnan seitsemästä diakonista. Hänen työtoverinsa Stefanos oli kivitetty kuoliaaksi, missä touhussa Paavalikin (silloinen Saulus) oli ollut mukana, ja sen jälkeen kristityt olivat joutuneet lähtemään pakosalle. Silloin Filippus oli joutunut pakenemaan Paavaliala (Apt 8), mutta nyt hän sai majoittaa Paavalin kotiinsa veljenä Kristuksessa.
- 21:11 Vanhan liiton aikana Jumalan puheesta käytettiin ilmaisua 'näin sanoo Herra', esim Jer 31:31.
 Jeesus puhuessaan käytti ilmaisua 'minä sanon teille' ja osoitti näin puheillaan olevan jumalallisen arvon, Mt 5:28,44, 19:9.
 Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen profeetta käyttää ilmaisua 'näin sanoo Pyhä Henki'.
 Ks. myös Apt 10:19, 13:2, 21:11, Hpr 3:7, Ilm 2:7,11,17,29, 3:6,13,22, 14:13, 22:17. Tutki!
- 21:13 Verbi <synthryptoo> (1x) = särkeä (sydämeni), vrt Apt 2:37, 5:33, 7:54.
- 21:20 Nuo lainkiivailijat eivät olleet vielä päässeet kasvamaan syvemmälle Jumalan armossa, joten Mooseksen laki perinnäisääntöineen oli heille vielä tässä vaiheessa tärkeämpi ohjesääntö kuin evankeliumi.
- 21:23 Nasiirilupauksen tehneen oli pidättäydyttävä kaikista viiniköynnöksen tuotteista ja jätettävä tukkansa leikkaamatta.
- 21:24 Jerusalemin seurakunnassa Jaakob ja vanhimmat ajattelivat vielä voivansa luovia lainkiivailijoiden kanssa. He eivät vielä ymmärtäneet, että Kristus on lain loppu, Rm 10:2–4, ja hän tuli vapauttamaan kaikki Jumalan lapset Mooseksen lain alaisuudesta Jumalan armon alaisuuteen, 1Kr 9:19–21.
- 21:26 Tekiköhän Paavali nyt elämänsä virheen, kun lähti mielistelemään lainkiivailijoita? Jatko osoittaa, ettei Jumala sallinut evankeliumin työn mennä tuohon suuntaan, vaan ohjasi sen toiseen suuntaan, tosin Paavalille suureksi ruumiilliseksi vaivaksi. Mutta kaiken tuon vaivankin Jumala käänsi evankeliumin voitoksi. Niinpä Paavali vankeudessa saattoi sanoa lukevansa kaiken roskaksi Kristuksen tuntemisen rinnalla, Fil 3:8–9.
- 21:29 Luulojen perusteella nämä juutalaiset vetivät varmoja johtopäätöksiä. Niin tekevät monet ihmiset kaikilla aloilla, luonnontieteistä juorupiireihin saakka.
- 21:30 Kun Paavali saatiin joukkovoimalla heitettyä ulos temppelistä, laitettiin kiireellä portit kiinni, ettei se juutas vain pääse luikkimaan takaisin sisälle. Paavalin juutalaismielistely sai tylyn lopun.

- 21:32 Tässä monikäteisessä nyrkkeilyottelussa Paavali oli pelkästään ottavana osapuolena. Onneksi sotilaat tulivat erotuomareiksi.
- 21:36 Vie pois hänet = <aire auton> on sama huuto, jonka juutalaiset huusivat Pilatukselle Jeesuksesta, Lk 23:18, ja vähän myöhemmin uudestaan Paavalista, Apt 22:22. Ajatuksena on poistaa päiviltä vihan kohteena oleva henkilö.
- 21:38 Kreikan kielen <sikarios> tarkoittaa tikarimiestä. Nämä olivat juutalaisten itsenäisyysmiehiä, jotka eivät kaihtaneet salamurhia asiansa ajamisessa.
- 22:1 Sana <apologia> = puolustus, puolustaminen, puolustuspuhe, esiintyy UT:ssa 8x: Apt 22:1; 25:16; 1Kr 9:3; 2Kr 7:11; Fil 1:7,16; 2Tm 4:16; 1Pt 3:15. Se tulee verbistä <apologeomai> = puhua itsensä vapaaksi; kiistää syytökset, puolustautua, esittää puolusteluja, puolustaa, joka esiintyy UT:ssa 10x: Lk 12:11; 21:14; Apt 19:33; 24:10; 25:8; 26:1f,24; Rm 2:15; 2Kr 12:19 ja LXX:ssa 2x: Jer 12:1; 38:6 (sekä kerran ApokrLXX:ssa: 2Makk 13:26).
- 22:2 Paavali osasi sekä kreikkaa että hepreaa ja varmaankin muitakin kieliä, koska oli saanut koulutusta ja inhimillistä sivistystä. Kristuksen tunteminen oli hänelle kuitenkin tärkeintä.
- 22:3 Paavali oli syntynyt Tarsossa, mutta sen jälkeen asunut Jerusalemissa, sillä kasvattaa = <anatrefoo> = hoitaa, kasvattaa varhaislapsuudessa ja opettaa = <paideuoo> = kasvattaa, opettaa kouluiässä. Paavali oli jo tuolloin kasvatettu tarkkuuteen eli huolellisuuteen, ja se oli suureksi siunaukseksi hänelle ja muille sen jälkeen, kun hän oli tullut uskoon. Paavali sanoi noudattaneensa isien lakia, eli Mooseksen lakia, johon oli lisäilty monenlaisia isien perinnäissääntöjä ajan myötä. Vrt Apt 24:14, 28:17.
- 22:4 Vainoissa ja vankeudessa toteutuu miesten ja naisten tasa-arvo, niin oli esim Neuvostoliiton vankileireillä. Paras tasa-arvo toteutuu Kristuksessa, Gal 3:26–29.
- 22:5 Vanhimmat ei ole tässä sanan vanhin = <ho presbyteros> monikko, vaan = <to presbyterion> = vanhimpien neuvosto, vanhimmistö, joka esiintyy 3x UT:ssa. Kahdesti, tässä ja Lk 22:66, se tarkoittaa juutalaisten vanhimpien neuvostoa, mutta kerran, 1Tm 4:14, se tarkoittaa Jumalan seurakunnan vanhimpia. Tuon yhden jakeen perusteella vanhimmistä on alettu puhua juutalaisen tavan mukaan vanhimmistona eli kollektiivisena elimenä, ikään kuin jonkin firman johtokuntana tai hallintoneuvostona. Jumalan srk:ssa vanhimmat toimivat yhdessä mutta samalla yksilöinä, he eivät voi piiloutua toistensa selän taakse vaikeiden asioiden ratkaisemisessa.
- 22:9 Vrt Apt 9:7. Jotkut näkevät näissä jakeissa ristiriidan, mutta ei siinä ole mitään ristiriitaa: Nuo miehet näkivät kyllä valon mutta eivät ketään eli Jeesusta. He kuulivat kyllä äänen mutta eivät hänen ääntään (eli Jeesuksen ääntä), joka puhui Saulukselle.
- 22:15 Paavali oli aiemmin Vanhan liiton mukaisesti Herran (jhwh) todistaja, Jes 43:10–11, mutta nyt hänestä tuli Uuden liiton mukaisesti Jeesuksen todistaja, Apt 1:8. Aiemmin hän vainosi Jeesukseen uskovia, mutta nyt hänestä tuli Jeesuksen oma ja evankeliumin julistaja.
- 22:22 Nyt tuli juutalaisilla mitta täyteen, ja he ilmaisivat mielipiteensä harvinaisen yksimielisesti (sm): Vie pois maan päältä tuommoinen, ei ole soveliaista hänen elää! Uskonnollisella soveliaisuudella on rajansa.
- 22:24 Omituista oli roomalainenkin oikeudenmukaisuus: Paavali oli joutunut tappouhkausten ja väkivallan kohteeksi, ja nyt hänet määrättiin ruoskittavaksi, jotta totuus selviäisi. Ilmeisesti komentajan ajatuksena oli, että ruoskalla ne asiat selviää. Kuulustella = <anetadzoo> esiintyy vain tässä ja jakeessa 29.

- 22:25 Edellisellä kerralla Paavali oli saanut maistaa roomalaista ruoskaa ilman tuomiota, Apt 16:37, ja se riitti hänelle. Nyt hän halusi jättää ruoskan väliin. Varmaankin viisas päätös. Kaikesta huolimatta hän sai maistaa roomalaista ruoskaa kolmesti, 2Kr 11:25, vaikkei se ollutkaan roomalaisen lain mukaista.
- 22:28 Jumala oli johdattanut niin, että Paavalilla oli Rooman kansalaisuus syntymälahjana, ja nyt Paavali pystyi käyttämään sitä hyväkseen. Me suomalaiset saamme olla kiitollisia Jumalalle, että meillä on syntymälahjana Suomen kansalaisuus ja sen mukana monia etuja. Voimme käyttää niitä ei ainoastaan omaksi vaan muuidenkin hyväksi.
- 23:1 Verbi <politeumai> (2x) = elää elämäänsä ja käyttäytyä tiettyjen periaatteiden mukaisesti, Fil 1:27. Ennen uskoontuloaan Paavali oli elänyt mielestään oikein ja omatunto puhtaana, kun vainosi kristittyjä. Hän näet luuli olevansa oikeassa ja toimivansa Jumalan tahdon mukaan. Jeesuksen kohdattuaan hän ymmärsi, että omatunto ja toiminta on ojennettava evankeliumin mukaan, eikä suinkaan päinvastoin.
Omatunto = <syneideesis> (30x): Apt 23:1; 24:16; Rm 2:15; 9:1; 13:5; 1Kr 8:7,10,12; 10:25,27–29; 2Kr 1:12; 4:2; 5:11; 1Tm 1:5,19; 3:9; 4:2; 2Tm 1:3; Tt 1:15; Hpr 9:9,14; 10:2,22; 13:18; 1Pt 2:19; 3:16,21. Tutki tarkemmin!
- 23:2 Ylipapin ohje oli hyvin yksioikoinen: Vetäkää turpaan, niin kyllä hiljenee. Tämä kuvaa hyvin uskonnollisen vallankäytön ja hengellisen työn suhdetta.
Samalla toimintaperiaatteella ylipappi oli toiminut lain vastaisesti, kun Jeesus oli suuren neuvoston edessä tuomittavana, Mt 26:65.
- 23:3 Valkeaksi kalkittu seinä: Paavali viittaa samalla jakeisiin 5Ms 27:2,4, Hes 13:8–16. Samoin teki aiemmin Jeesus, Mt 23:27.
Laissa oli säädetty, että oikeudessa syylliselle saatettiin langettaa tuomioksi lyöntejä, 5Ms 25:1–3, 3Ms 19:15,35, mutta ei ennen asian tutkimista. Lyöntejä sai antaa enintään 40, mutta juutalaiset varmuuden vuoksi antoivat hyvän hyvyyttään yhden vähemmän, siltä varalta jos tuli laskuvirhe! Paavali saikin maistaa tätä hyvyyttä peräti viidesti, 2Kr 11:24.
- 23:4 Tämä on tyypillistä uskonnollista vallankäyttöä: vääryyden jälkeen muutetaan heti puheenaihetta ja vedotaan uskonnolliseen arvovaltaan ja korkeaan asemaan, jota alempiarvoisten ei sovi vastustaa eikä edes arvostella. Tällaista vallankäyttöä käytetään hyvin monissa ja monenlaisissa eri yhteisöissä ja tilanteissa. Sen lähtökohtana ja perusteena on ihmisen lihallinen mieli, joka sotii hengellisyyttä vastaan.
- 23:6 Paavali päätti tehdä vastaiskun ja lyödä kiilan uskonnollisten ryhmien väliin käyttämällä hyväkseen vastakkain asettelua. Näin hän säästy i neuvoston tuomiolta eli pelasti oman nahkansa. Aiemmin vastakkain asettelua käytti agagilainen Haaman, mutta syy oli täysin erilainen. Hän halusi tuhota juutalaiset koko Ahasveroksen valtakunnasta, Est 3:8.
- 23:9 Jotkut fariseuksista ilmeisesti muistivat Gamalielin viisaan neuvon, Apt 5:34–39. Samalla sivalsivat vielä sanan säilällä saddukeuksia: jospa enkeli tai henki on puhunut Paavalille...
- 23:11 Bys: Ole rohkealla mielellä Paavali.
- 23:12 Vannoa = <anathematidzoo> esiintyy UT:ssa 4x: Mk 14:71, Apt 23:12,14,21. Kaikissa kohdissa on kyse siitä, että ihmiset vannoivat jotakin kirouksen uhalla. Sellainen ei ole hyvä, vaan se on pahasta.
- 23:13 Nuo yli 40 miestä olivat valmiit tappamaan entisen aatetoverinsa.
- 23:14 Ylipapit ja vanhimmat olivat varmaan iloissaan, kun jotkut lupasivat tehdä heidän puolestaan likaisen työn, ja vieläpä ilmaiseksi tällä kertaa, vrt Lk 22:3–6. Nykyäänkin monenlaiset uskonnolliset ja poliittiset johtajat kiihottavat kansaa ja varsinkin nuoria intomielisiä miehiä

tekemään murhatöitä heidän puolestaan. Ja yleensä asiaan kuuluu julistaa nämä nuorukaiset urheiksi sotureiksi, sankareiksi ja marttyyreiksi. Jumalan edessä nuo kansankiihottajat joutuvat vastuuseen vaikka onnistuvatkin väistämään inhimilliset oikeusistuimet.

- 23:16 Paavalin sisarenpoika on yksi näitä Raamatun rivimiehiä ja - naisia, joilla näyttää olevan hyvin pieni osa Raamatun kertomuksissa ja sen aikaisissa tapahtumissa, mutta joita Jumala on käyttänyt toteuttaakseen suunnitelmansa. Eli heillä on tosiasiasa ollut tärkeä tehtävä.
Vrt 1Sm 20:18–23, 35–41, 2Kn 5:1–14.
- 23:20 Bys: aivan kuin aikoisit ja joissakin muissa kreik. teksteissä: aivan kuin he aikoisivat.
- 23:23 Yön kolmas tunti tarkoittaa n. klo 21. Melkomoinen kunniakomppania (itse asiassa pataljoonan vahvuinen) oli Paavalin matkaa turvaamassa. Näin Herra olosuhteitten kautta osoitti pitävänsä työntekijästään huolen!
- 23:27 Klaudius Lysias esittää asiakirjassaan muunneltua totuutta, ilmeisesti turvatakseen selustansa, ettei joudu syytetyksi Paavalin laittamisesta kahleisiin. Historiaahan on se, mikä on talletettu asiakirjoihin, joten Paavalin sana ei jälkikäteen olisi painanut mitään, kun dokumentit osoittivat muuta.
- 23:29 Nyt Klaudius Lysias myöntää itsekin, ettei Paavali ansainnut kahleita, vaikka olikin alun perin kahlinnut hänet.
- 24:1 Tertullus oli <rheetoorh> = (julkinen) puhuja, asianajaja. Hän olikin todellinen kaunopuhuja, kuten hänen puheensa alku osoittaa.
Ylipappi Ananias joukkoineen oli syyttäjän puolella evankeliumin julistajaa vastaan. Se on vakava juttu, kun tiedämme kuka on todellinen veljämme syyttäjä, Sak 3:1–2, Ilm 12:10.
Hepr verbi <saatan> (6x) = 1. vihata, 2. syyttää. Siitä tulee erisnimi <saataan> = Saatana, joka tarkoittaa siis syyttäjää.
Onneksi Jumalan lapsilla on kaksi puolustajaa, Jeesus Kristus, 1Jh 2:1, ja Pyhä Henki, Jh 14:16–17.
- 24:2 Tertullus osasi imartelun taidon.
- 24:5 Ensin esitettiin raskaat syytökset, jotka näyttivät kohdistuvan Rooman vallan horjuttamiseen: metelinnostaja/ levottomuuksien lietsoja.
Vrt Ps 71:7, 1Kr 4:13.
- 24:6 Sen jälkeen tuli syytökset juutalaista kansaa kohtaan. Ja tietenkin valheellisia syytöksiä.
Eräissä käsikirjoituksissa teksti on laajempi: 6. ... [tahdoimme tuomita lakimme mukaan. 7. Mutta komentaja Lysias tuli ja suurta väkivaltaa käyttäen vei hänet käsistämme 8. ja käski hänen syyttäjäinsä tulla sinun luoksesi.] (käännös TK), eräistä teksteistä se puuttuu.
- 24:8 Tertullus yritti ovelasti Paavalinkin todistamaan itseään vastaan.
- 24:14 Paavali myönsi olevansa laholainen. Sen nimen hän oli saanut vastustajiltaan. Herralta hän oli saanut tehtävän olla Jeesuksen todistaja.
- 24:24 Drusilla oli kuningas Agrippan, Herodes Agrippa II:n sisar, ks. Apt 25:13.
- 24:27 Paavalin suosiolla ei ollut Feeliksille mitään merkitystä, ei taloudellista eikä poliittista, mutta juutalaisten suosiolla oli, joten hän valitsi sen.
- 25:6 Bys: enemmän kuin kymmenen päivää.
- 25:13 Kyseessä on Herodes Agrippa II eli Marcus Julius Agrippa II, Herodes Agrippa I:n poika, joka eli vuosina 27–100 jKr. Bernike (eli Berenike, joka syntyi v. 28 jKr.) oli hänen sisarensa, ja hän oli naimisissa setänsä Kalkiin kuningas Herodeksen kanssa, joka kuoli v. 48 jKr. Mieheensä kuoleman

jälkeen Bernike asui rakastajattarena veljensä Agrippa II:n luona, joka sai hallittavakseen Kalkiin kuningaskunnan ja samalla hänestä tuli Jerusalemin temppelin valvoja, ja hän sai oikeuden ylipappien nimittämiseen! Agrippa II kuoli lapsettomana Roomassa 73-vuotiaana.

- 25:16 Bys: luovuttaa ketään surmattavaksi/ tuhon omaksi. Käännös: Roomalaisilla ei ole tapana luovuttaa ketään syyttäjiensä armoille (UT92) ilmaisee myös hyvin (Nestlen) tekstin ajatuksen.
- 25:19 Uskonto = <deisidaimonia> esiintyy ainoastaan tässä. Sen pohjana on ajatus pelätä jumalia/ demoneja eli se sisältää vivahteen taikauskoon. Epäilemättä Festuksesta koko asia näytti taikauskolta, kun Pontius Pilatus oli teloituttanut jonkun juutalaisen kansanvillitsijän, jonka Paavali väittikin nyt elävän ja sen takia juutalaiset tahtoivat tappaa Paavalin. Vrt Apt 17:22.
- 25:24 Festuksen sanat: Kuningas Agrippa ja kaikki te miehet, jotka olette meidän kanssamme paikalla! osoittavat, että hän ei halunnut noteerata millään lailla Berenikeä, joka oli mukana veljensä Agrippan rinnalla ja oli tosiasiaassa tämän jalkavaimo. Festus halusi osoittaa, että tuo nainen oli hänelle pelkkää ilmaa.
- 26:5 Paavali oli aiemmin ollut hyvin uskonnollinen mies, mutta kun hän kohtasi Jeesuksen, hänestä tuli Jeesuksen todistaja ja hengellinen ihminen, jossa Pyhä Henki alkoi tehdä työtä. Sen seurauksena Paavali alkoi kasvaa hengellisesti ja luki lopulta kaiken uskonnollisuutensa roskaksi Kristuksen tuntemisen rinnalla, Fil 3:2–11.
Sana <threeskeia> (4x) = 1. palveleminen, palvonta,
2. Jumalan palveleminen, jumalanpalvelus,
3. uskonto: Apt 26:5; Kol 2:18; Jk 1:26,27.
Tämä sana esiintyy myös LXX:ssa (4x) : 4Makk 5:7,13; Viis 14:18,27.
Viisauden kirjassa sanotaankin syvä viisaus: Sillä häpiällisten epäjumalain palvelus on alku, syy ja loppu kaikkeen pahuuteen (B 1776).
- 26:14 Tutkain, pistin = <kentron> (4x) oli teräväkärkinen sauva, jolla kyntömies ohjaili vetojuhtiaan. Sana <kentron> tulee verbistä <kenteoo> = pistää.
Sana <skleeros> = kova, tukala, työläs, vaikea, hankala. Paavalilla oli kova homma potkia Jumalan tahtoa vastaan. Siksi oli viisaampaa kääntyä Herran Jeesuksen puoleen ja seurata häntä.
- 26:20 Uskoontulo on lopulta yksinkertainen asia: ihmisen tulee katua syntejään, kääntyä niistä pois Jumalan puoleen, jolloin hän saa kaikki syntinsä anteeksi Jeesuksen Kristuksen nimessä ja veressä. Sen jälkeen alkaa uskonelämä, vaellus Jumalan edeltä valmistamissa teoissa, Ef 2:8–10.
- 26:22 Koko Vanha Testamentti – laki, profeetat ja kirjoitukset – todistavat edeltä päin Jeesuksesta ja hänen evankeliumistaan eli Uudesta liitosta. Tutki tarkemmin!
- 26:23 Tässä Paavali esittää lopuksi evankeliumin ydinsanoman: Jeesuksen Kristuksen kärsimyskuoleman Golgatan ristillä meidän syntiemme takia, ja Jeesuksen ylösnousemuksen kuolleista, jotta meille kaikille saadaan julistaa armon evankeliumia. Vrt 1Kr 15:1–5, Hpr 8:1–6,10–13.
- 26:24 Historian näkökulmasta Festusta pidetään oikeamielisenä roomalaisena maaherrana, mutta inhimillinen järkevyys ei riittänyt ymmärtämään hengellisiä asioita.
Daavid aikoinaan tekeytyi hulluksi, 1Sm 21:14–16. Paavalin ei tarvinnut tekeytyä, hän sai sen arvonimen ikään kuin luontaisetuna tämän maailman taholta. Myöhemmin opettaessaan uskovia hän joutui tunnustamaan, että puhuu kuin mieletön/ järjetön, 2Kr 11:16ss.
- 26:28 Agrippa halusi osoittaa olevansa korkea-arvoinen mies, jota ei vähällä taivuteta kristityksi. Hänellä on ollut paljon seuraajia läpi evankeliumin historian.
- 26:32 Lopulta Paavali olisi päässytkin vapaaksi, eli hän itse aiheutti joutumisensa Roomaan keisarin eteen ja loppujen lopuksi teloitettavaksi. Mutta se ei ollut virhe vaan Jumalan johdatus hänen kohdallaan.

- 27:1 Sdanpäällikkö Julius sai nimensä Uuden Testamentin lehdille, koska kohteli vanki Paavalia ystävällisesti.
- 27:9 Paastonaika t. paastopäivä tarkoittaa syksyllä vietettävää suurta sovituspäivää <joom kippuur>, ks. 3Ms 16:29-31 ja 23:26-32. Sitä vietettiin tišri-kuun 10. päivä eli syys-lokakuun vaihteessa.
- 27:10 Nähdä = <theoreoo>, josta tulee sivistyssana teoria (<theooria> = näkemys, havainto, arvelu). Paavali oli oikean sorttinen teoretikko niin kuin myös Pietari, Stefanos ja nainen Sykarin kaivolla, Apt 7:56, 10:11 ja Jh 4:19.
- 27:11 Sadanpäällikön oli helpompi uskoa perämiestä, jolla oli paljon kokemusta merellä purjehtimisesta, ja laivan omistajaa, jonka omaisuudesta oli kyse, kuin Paavalia, joka oli evankeliumin julistaja.
- 27:14 Koillismyrsky = <eurakylöon> tai (Bys:) <euraklydoon>, joka on merimieskieltä. Siinä on yhdistetty kreik. sana <euos> = leveä, tai kaakkoistuuli, itätuuli, ja latinan sana aquilo = pohjoistuuli. Niinpä sana tarkoittaa leveää pohjoistuulta, koillismyrskyä.
- 27:16 Klauda eli Kauda on nykyisin nimeltään Gavdo.
- 27:19 Bys: me omin käsin viskasimme.
- 27:21 Kärsiä = <kerdainoo> (17x) = sm: voittaa, hankkia, saada omakseen: Mt 16:26; 18:15; 25:16–22; Mk 8:36; Lk 9:25; Apt 27:21; 1Kr 9:19–22; Fil 3:8; Jk 4:13; 1Pt 3:1.
Uskon kuuliaisuuden tiellä säästyy monesta turhasta vaivasta ja vahingosta, tottelemattomuuden tiellä niitä suorastaan voittaa itselleen.
- 27:22 Tottelemattomuuden tiellä Jumalan armosta sielut pelastuivat, mutta omaisuus meni meren pohjaan.
- 27:24 Paavali oli rohkea mies, mutta hänkin tarvitsi lohdutusta ja rohkaisua vaikeuksien ja ahdistusten keskellä, 2Kr 1:3–11.
- 27:28 Syli = <orgyia> on levitettyjen käsien osoittama mitta keskisormen päästä toiseen eli n. 1,8 m.
- 27:29 Odottivat hartaasti päivän koittamista = sm: toivoivat/ rukoilivat päivän koittavan. Ehkä he pahoin epäilivät, koittaako aamu ollenkaan enää heidän kohdallaan. Karkeistakin merimiehistä tuli tosi paikan tullen harrasta väkeä.
- 27:30 Merimiesten filosofia näyttää olleen, että valehtelemallahan ne asiat selviää. Varsin monet ihmiset nykyäänkin uskovat siihen.
- 27:32 Tyypillinen maskuliinis-sotilaallinen ratkaisu: ei suotta vedetä venettä takaisin vaan lyödään köydet poikki! Sillä tavoin ei kukaan voi käyttää sitä hyödykseen. Vaan sitä olisi tarvittu vähän myöhemmin.
- 27:42 Taas sotilailla oli valmiina hyvin suoraviivainen mutta karkea ratkaisu ongelmaan: tapetaan vangit niin eipä tule vankikarkureita jahdattavaksi.
- 27:43 Onneksi sadanpäällikkö ymmärsi, että on parempi pelastaa ihminen kuin tappaa hänet. Se onkin evankeliumin mukaista, Mk 3:4.
- 27:44 Nyt olisi irti päästetty laivavene ollut tarpeen. Onneksi kuitenkin kaikki vaivoin pelastuivat maalle.
- 28:1 Melite tarkoittanee nykyistä Maltan saarta.
- 28:2 Saaren kanta-asukkaat = <barbaroi>. Tällä nimellä kreikkalaiset ja roomalaiset kutsuivat kansoja, jotka eivät osanneet kunnolla kreikkaa tai latinaa eivätkä olleet sulautuneet kreikkalais-roomalaiseen kulttuuriin.
Ystävällisyys = <filanthroopia> = sm: ihmisrakkaus. Sana esiintyy vain tässä ja Tt 3:4 (sekä LXX apokryf. 5x).

- 28:4 Kostotar eli Dike oli kreikk. jumaltarustossa oikeuden jumalatar, Zeuksen ja Themiksen tytär. Pakanauskonnoissakin on jonkinlainen käsitys oikeudenmukaisuudesta.
- 28:7 Ystävällinen = <filofroon> = ystävällismielinen, hyväntahtoinen. Esiintyy vain tässä.
- 28:11 Zeuksen kaksospojat olivat kreikk. jumaltarustossa Kastor ja Polydeukes, lat. Pollux.
- 28:13 Nostettuamme ankkurit = <perielontes> (RK, LLL) on Bys: <perielthontes> = kierreltyämme (UT38, TK).
- 28:15 Tässä on eräs seurakunta- ja veljesyhteyden siunaus: yhteys ⇒ kiitos ja ylistys ⇒ rohkeus! Paavali ei ollut arka mies, mutta hänkin tarvitsi rohkaisua, Apt 18:9–10, 27:24, Jer 1:8, Jes 41:10.
- 28:16 Bys: Roomaan, sadanpäällikkö luovutti vangit henkivartioston päällikölle ja Paavalin annettiin.
- 28:25 Joissakin kreik. teksteissä on: isillemme ja joissakin: isillenne.
- 28:29 Jae puuttuu eräistä käsikirjoituksista.
Joissakin käsikirjoituksissa on: [29. Kun hän oli tämän puhunut, lähtivät juutalaiset pois väitellen paljon keskenään.] (käännös TK).

Paavalin kirje roomalaisille

Roomalaiskirje on Paavalin kirjeistä ensimmäisenä Uudessa testamentissa, vaikka se lienee aikajärjestyksessä vasta kuudes hänen kirjeistään. Sisällöltään ja merkitykseltään se on Paavalin tärkein opetuskirje.

Paavali kirjoitti, tai oikeastaan kirjoitutti sihteerinä toimineella Tertiuksella (Rm 16:22), tämän kirjeen Korintissa todennäköisesti 57 jKr. Kirjeen toimitti Rooman seurakuntaan, joka koostui paljolti pakanoista, luultavasti Kenkrean seurakunnan palvelijatar Foibe (Rm 16:1–2).

Kirje voidaan jakaa kahteen pääosaan, joista ensimmäinen (luvut 1–11) sisältää opetusta evankeliumin tärkeistä ydinasioista (synnistä, tuomiosta, vanhurskauttamisesta uskon kautta, pyhityksestä). Toinen osa kehottava osa (luvut 12–16), joka käsittelee uskovien elämää evankeliumin kannalta myös käytännössä.

1:1

1:2 Tätä voidaan sanoa profeetalliseksi raamattunäkemykseksi. Jumala on antanut profeetallisen Hengen kautta ihmisten kirjoittaa Raamatun. Profeetallinen Henki voi viitata tosiasioihin a) etukäteen (esim. Jeesuksen toinen tuleminen), b) jälkikäteen (esim. maailman luominen) ja tietenkin c) siinä hetkessä. Näin on selvää Raamatun ylliluonnollinen inspiraatio.

1:4 Verbi <horidzoo> = asettaa raja(t), määrätä, päättää, säätää, asettaa, osoittaa, julistaa, tulee sanasta <horos> = raja, ja se esiintyy UT:ssa 8x: Lk 22:22, Apt 2:23, 10:42, 11:29, 17:26,31, Rm 1:4 ja Hpr 4:7.

Kreik. teksti <tou horisthentos hyiou theou en dymein> ilmoittaa, että Herramme Jeesus on asetettu / määrätty/ julistettu/ osoitettu Jumalan Pojaksi voimassa. Kun hän syntyi Beetlehemissä Daavidin siemenestä, hän eli heikkoudessa (lihan ruumiissa) niin kuin kaikki ihmiset, ja hän käytti itsestään nimitystä Ihmisen Poika, vaikka oli samalla Jumalan Poika. Nyt Jumala osoitti, että heikkouden ja voiman välille on asetettu raja, ylösnousemus kuolleista. Kun Jeesus syntyi tänne maan päälle ja eli täällä, hän oli Jumalan Poika heikkoudessa, ihmisenä, mutta ylösnoustuaan kuolleista hän sanoi: Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Niinpä Herra Jeesus on nyt Jumalan Poika voimassa, ei enää heikkoudessa.

Apostoli Paavali kirjoitti kuolleiden ylösnousemuksesta: ...kylvetään heikkoudessa, nousee voimassa..., 1Kr 15:42–44. Niinpä mekin elämme nyt heikkoudessa, mutta kun kuolemme, meidän ruumiimme maatuu maan multiin. Sen sijaan saamme ylösnousemusruumiin, joka ei ole tätä luomakuntaa eikä heikkouden alainen, vaan se nousee voimassa iankaikkiseen elämään, jossa Kristus jo on kuolleista nousseiden esikoisena.

1:5 Uskon kuuliaisuus: sana <hypakoe> (17x) = kuuliaisuus, totteleminen: 2Sm 22:36; Rm 1:5; 5:19; 6:16; 15:18; 16:19,26; 2Kr 7:15; 10:5,6; Flm 1:21; Hpr 5:8; 1Pt 1:2,14,22. Vrt Ps 18:36. Tutki!

1:14 Barbaari = <barbaros> esiintyy 6x UT:ssa (2+5x LXX:ssa) ja tarkoittaa ihmistä, joka puhuu vierasta kieltä. Helleenisessä kulttuurissa se tarkoitti nimenomaan henkilöä, joka ei ollut kreikkalainen: Caicki wieras Canssa cudzuttin Barbareixi, jotca ei Grekiläiset ollet. (B 1642).

1:20 Luonnossa esim. sähkö, magnetismi ja gravitaatio eli vetovoima tai painovoima ovat näkymättömiä voimia, joiden vaikutukset ovat kuitenkin selvästi havaittavissa ja mitattavissa.

1:31 Sana <aspondos> = leppymätön, sovintoon taipumaton, epäsopuisa, esiintyy vain tässä (Bys) ja 2Tm3:3. Samoin sana <astorgos> = rakkaudeton.

2:5 Sana <skleerotees> = kovuus, uppiniskaisuus, esiintyy vain tässä. LXX:ssa se esiintyy 4x: 5Ms 9:27, 2Sm 22:6, Jes 4:6, 28:27. Hepr vastine <qešii> esiintyy VT:ssa kerran, 5Ms 9:27.

2:13 Lain noudattajat = sm: lain tekijät, eli siis ihmiset, jotka tekevät ja toimivat lain mukaan.

2:15 Lain vaatimukset = sm: lain teot.

2:17 Luotat lakiin = sm: lepää (turvallisesti) lain varassa. Verbi <anapauomai> esiintyy vain tässä ja Lk 10:6 sekä LXX:ssa 10x.

2:18 Lakiin perehtyneenä: verbi <kateekheoo> = ilmoittaa, kertoo, opettaa, perehdyttää, esiintyy UT:ssa 8x: Lk 1:4, Apt 18:25, 21:21,24, 1Kr 14:19, Gal 6:6 ja tässä. Juutalaiseen perinteeseen kuuluu, että kukin sukupolvi opettaa ja perehdyttää seuraavan sukupolven lakiin. Paavalikin oli saanut perusteellista opetusta Gamalielin jalkojen juureissa, Apt 22:3.

3:8 Oikeudenmukainen = <endikos> = se mikä (perustuu siihen mikä) on oikein, esiintyy vain tässä ja Hpr 2:2.

3:10 Tämä on suora lainaus Srn 7:20.

- 3:11 Tämä on suora lainaus Ps 14:1–3 ja Ps 53:2–4.
- 3:12 Sana <hama> = samalla, yhdessä, joten kaikki ovat poikenneet pois ja samalla kaikki yhdessä käyneet kelvottomiksi. Hepr tekstin <jachdaaw> = yhdessä.
- 3:13 Tämä on suora lainaus Ps 5:10 ja Ps 139:4.
- 3:14 Tämä on suora lainaus Ps 10:7.
- 3:15 Tämä on suora lainaus Snl 1:16 ja Jes 59:7.
- 3:18 Tämä on suora lainaus Ps 35:2.
- 3:19 Lain tarkoitus on tehdä koko maailma - siis jokainen ihminen - syylliseksi Jumalan edessä. Siitä seuraa synnin tunto, mistä edelleen seuraa Jumalan armon välttämättömyyden käsittäminen. Näin laki suorastaan ajaa ihmistä Jeesuksen Kristuksen luo.
- 3:25 Armoistuin = <hilasteerion> = sm: sovituksen väline/ paikka, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Hpr 9:5. LXX:ssa se esiintyy 27x ja vastaa hepr sanaa <kappooret>.
- 4:1 Lihan mukaan Aabraham olisi ollut lain rikkoja (1Ms 20:12, 3Ms 18:9) ja olisi saavuttanut niinollen häpeän, kirouksen ja tuomion (3Ms 20:17, 5Ms 27:22). Vain yksi, Jeesus Kristus, on ollut lihassa eläessään lain mukaan täydellinen, Hepr. 4:15.
- 4:3 Aabraham vanhurskautettiin uskosta ja sitä seuranneesta kuuliaisuudesta (Jaak. 2:21-26). Kymmenysten antaminen ja Iisakin uhraaminen eivät olleet lain tekoja, vaan uskon tekoja (1Ms 14:18-20, 22:1-20). Emme siis ole Aabrahamin lapsia lain ja lihan mukaan (Jh 8:31-40), vaan armon ja uskon perusteella (Gal 3:7-29).
- 4:13 Jumala antoi lupauksen Abrahamille, että hän ja hänen siemenensä, joka on Kristus, perii koko maailman. Tämä toteutuu Messiaan valtakunnassa.
- 4:25 Tälle jakeelle on esikuva 2Ms 26:21.
- 5:3 Verbi <katergadzomai> = saada aikaan, vaikuttaa, tehdä, suorittaa t. hoitaa loppuun, esiintyy UT:ssa 22x, joista puolet on roomalaiskirjeessä ja loput Paavalin muissa kirjeissä paitsi yksi maininta Pietarilla, 1Pt 4:3, ja Jaakobilla, Jk 1:3.
- 5:4 Vrt Jk 1:3.
- 5:5 Toivo ei tuota pettymystä eikä johda meitä häpeään, sen todistaa meille Jumalan rakkaus. Tälle jakeelle on kaunis esikuva jakeessa Sak 4:12.
- 5:6 Lain ajan säädös oli, että jumalaton joutuu lunastusmaksuksi vanhurskaan puolesta ja uskon oikeamisten sijaan, Snl 21:18. Evankeliumin armon suuruutta kuvaa se, että Kristus kuoli heikkojen, syntisten ja jumalattomien puolesta, Rm 5:6–11.
- 5:7 Hyvän puolesta: kreik. sana <tou agathou> voi olla maskuliini, jolloin se tarkoittaa hyvää ihmistä, tai neutri, jolloin kyseessä on hyvä asia.
- 5:19 Tässä on verbi <kathisteemi> (2x) = asettaa jhnk tehtävään/ asemaan. Aadamissa meidät on asetettu syntisiksi, mutta Kristuksessa vanhurskaiksi.
- 5:21 Tässä on hengellisen hallitsemisen periaate: armo hallitsee vanhurskauden kautta. Tämän mukaan on seurakunnan johtajien ojentauduttava, ja tähän on seurakunnan jäsenten taivuttava.
- 6:1 Tämä luku käsittelee uskovaisten ja synnin suhdetta.
- 6:7 Sm: vanhurskautunut pois synnistä tai: julistettu syyttömäksi synteihin.
- 6:12 Voidaan kääntää myös: suurempi on palveleva pienempää.

- 7:1 Tämä luku käsittelee uskovaisten ja lain suhdetta.
- 7:24 Kurja = <talaipooros> esiintyy vain tässä ja Ilm 3:17, jossa koko Laodikean srk:aa sanotaan kurjaksi.
- 8:1 Tämä luku käsittelee uskovaisten ja Hengen suhdetta.
Joissakin käsikirjoituksissa on lisäys: 1. Niin ei nyt siis ole mitään kadotustuomiota niille, jotka Kristuksessa Jeesuksessa ovat[, jotka eivät vaella lihan vaan Hengen mukaan]. Elämä Kristuksessa ja vaellus Hengen mukaan ovat sama asia. Miksi yrittäisit olla uskossa Kristukseen ja elää lihasi mukaan? Ei se onnistu pitkän päälle. Paras on olla uskossa koko sydäimestään.
Ps 37:33 vakuuttaa, että Herra ei julista vanhurskasta syylliseksi, kun tämä on tuomittavana, ja Rm 3:22–26 vakuuttaa, että Jumala vanhurskauttaa sen, joka uskoo Jeesukseen Kristukseen.
Vrt Rm 14:10, 2Kr 5:10.
- 8:2 NA: Sinut, Bys: minut.
Jumalan sanan ilmoituksessa ja tässä elämässä vaikuttavat monet lait ja lainalaisuudet:
Mooseksen laki, Mal 4:4, Jh 1:17, 8:5, Lk 24:44
Herran laki, Lk 2:22–39
VT:n ilmoitus, Mt 5:17–18, 7:12, 22:36–40, 23:23, Rm 3:19–21, 1Tm 1:8–11
sydämiin kirjoitettu omantunnon laki, Rm 2:14–15
synnin laki, Rm 7:14, 21–25, 8:2, 1Kr 15:56
kuoleman laki, Rm 8:2, 1Kr 15:56
elämän Hengen laki, Rm 7:6, 8:2
vapauden laki, Jk 1:25, 2:12
Kristuksen laki, 1Kr 9:20–21, Gal 6:2, Hpr 7:12, 8:10, 10:16
rakkauden laki, Rm 13:8–10
kuninkaallinen laki, Jk 2:8
uskon laki, Rm 3:27–28, 9:30–31
vanhurskauden laki, Rm 9:31, 10:4
- 8:10 Henki antaa elämän = sm: Henki/ henki on elämä.
- 8:18 Tässä on eskatologian (= oppi viimeisistä tapahtumista) syvin tarkoitus: antaa toivoa ja rohkeutta kilvoitteleville kristityille.
- 8:24 Voidaan kääntää myös: Toivossa meidät pelastettiin.
- 8:26 Verbi <synantilambanomai> = ottaa yhdessä vastuu jstk, osallistua jhnk yhdessä toisen kanssa, auttaa, esiintyy tässä ja Lk 10:40, sekä LXX:ssa 3x: 2Ms 18:22, 4Ms 11:17, Ps 89:22.
Verbi <hyperentyngkhanoo> = puhua jnk puolesta, rukoilla jnk puolesta, esiintyy ainoastaan tässä, mutta verbi <entyngkhanoo> = kääntyä jnk puoleen anomuksin tai valituksin, esiintyy yhteensä 6x:
a) preposition <hyper> kanssa (puhua t. rukoilla jnk puolesta): Rm 8:27,34, Hpr 7:25
b) preposition <kata> kanssa (puhua jtk vastaan, syyttää jtk): Rm 11:2
c) datiivin kanssa (kääntyä jnk puoleen anomuksin tai valituksin): Dan 6:13, Apt 25:24.
Sana <alaleetos> = sanomaton, sellainen mitä ei voi sanoin ilmaista, sanaton.
- 8:28 Tai: kaikki yhdessä vaikuttaa niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa, niiden, jotka hän on suunnitelmansa mukaan kutsunut, tai: Jumala vaikuttaa kaikkien niiden parhaaksi, jotka häntä rakastavat. Vaihtoehtoisen tekstimuodon mukainen suomennos: Ja me tiedämme, että Jumala johtaa kaiken niiden parhaaksi, jotka Häntä rakastavat, jotka ovat kutsuttuja Hänen suunnitelmansa mukaan.

- 8:32 Tämän esikuvana on 1Ms 22 tapahtumat: Abraham ei kieltänyt (sästänyt) omaa poikaansa, kun Jumala vaati Iisakia uhrattavaksi, mutta Herra kielsi ihmisuhrin. Mutta Jumala ei sästänyt omaa Poikaansa pelastaakseen meidät synnin ja tuomion alta.
- 8:34 Rukoilee meidän puolestamme voidaan kääntää myös: puhuu meidän puolestamme. Vrt Rm 8:26–27.
- 8:35 Sanapari <thlipsis kai stenokhooria> = tuska ja ahdistus, esiintyy UT:ssa 3x: Rm 2:9, 8:35, 2Kr 6:4, ja LXX:ssa 7x: 5Ms 28:53,55,57, Jes 8:22, 30:6 (ja Est 1:1, 4:17).
- 8:37 Kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa Jeesus Kristus on voittaja, ja me saamme hänessä täydellisen voiton.
- 9:7 Sm: eivätkä kaikki ole lapsia sen tähden, että ovat Abrahamin siementä, vaan: Iisakista sinä saat nimellesi siemenen. Sana <sperma> (43x) tarkoittaa toisaalta siementä ja toisaalta jälkeläisiä. Merkitys on ymmärrettävä tekstiyhteyden mukaan. Niinpä tämän jakeen sanoma on: eivät kaikki ole lapsia sen tähden, että ovat Abrahamin jälkeläisiä, vaan Iisakista sinä saat nimellesi siemenen, joka tarkoittaa Kristusta, Gal 3:16.
- 9:8 Sm: Tämä tarkoittaa, etteivät ne, jotka lihan puolesta ovat lapsia, ole Jumalan lapsia, vaan että lupauksen lapset luetaan siemeneksi.
- 10:4. Sana <telos> (40x) = loppu, täyttymys, päämäärä. Ks 1Tm 1:5, 1Pt 1:9.
- 10:17 Bys: Jumalan sanan kautta.
- 10:21 Verbi <ekpetannyymi> = ojentaa tai levittää (kätensä jnk puoleen), esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 14x, esim. Jes 65:2 ja 2Ms 9:29,33. Vrt Jeesuksen sanat Lk 13:34.
- 11:2 Elia oli Vanhan liiton profeetta ja niinpä hän syytti Israelia jumalattomuudesta. Uuden liiton uskovina emme ole yhteistyössä syyttäjän kanssa vaan olemme Puolustajan puolella. Ja itse asiassa meillä on kaksi puolustajaa, Jeesus Kristus, 1Jh 2:1, ja Pyhä Henki, Jh 14:16–17,26, 15:26, 16:7–15.
- 11:3 Yksinäisyys on ihmisille suuri ongelma. Elia oli yhtä vajavainen ihminen kuin mekin, Jk 5:17, ja hän tunsi ja niin ollen myös luuli olevansa yksin, vaikka se ei ollutkaan todellinen tilanne. Luuleminen, ks Apt 7:25.
- 11:6 Bys: jakeen lopussa on lisäys: mutta jos se olisi teoista, se ei enää olisi armoa, muutenhan teko ei enää olekaan teko.
- 11:7 Sm: mutta valinta on sen saavuttanut.
- 11:8 Uneliaisuus = <katanyksis> esiintyy UT:ssa vain tässä ja LXX:ssa 2x. Tämä on suora lainaus jakeesta Jes 29:10, jossa tämä sana vastaa hepr sanaa <tardeemaah> = raskas/ sikeä uni, joka esiintyy BHS:ssa 7x: 1Ms 2:21, 15:12, 1Sm 26:12, Job 4:13, 33:15, Snl 19:15 ja Jes 29:10.
- 11:12 Täyteys = <pleerooma> esiintyy UT:ssa 17x: esim Jh 1:16, Rm 11:12,25, 13:10, 15:29, Ef 1:23, 3:19, 4:13, Kol 3:19, 4:13. Kristus on täynnä armoa ja totuutta ja hänen täyteydestään me olemme saaneet armoa armon lisäksi. Ja siihen täytetyteen lopulta Israelin jäännöskin pääsee.
- 11:16 Sana <aparkhee> voidaan kääntää: ensilyhde (uutislyhde) tai uutisleipä (UT 1938). Ks. 3Ms 23:10,14,20, 4Ms 15:18–21. Näin ollen tässä jakeessa osoitetaan hengellinen logiikka molempiin suuntiin: pyhyys synnyttää pyhyttä, ja pyhyys voi syntyä vain pyhydestä. Vrt Ilm 22:11.
- 11:25 Sana <mysterion> (28x) = 1. salaisuus, 2. salainen merkitys: Mt 13:11; Mk 4:11; Lk 8:10; Rm 11:25; 16:25; 1Kr 2:1,7; 4:1; 13:2; 14:2; 15:51; Ef 1:9; 3:3,4, 9; 5:32; 6:19; Kol 1:26,27; 2:2; 4:3; 2Ts 2:7; 1Tm 3:9,16; Ilm 1:20; 10:7; 17:5,7. Tutki!

- 11:28 Juutalaiset kääntyivät vihollisiksi vastustaessaan Jeesuksen Kristuksen evankeliumia ja vainotessaan kristittyjä, mutta silti Jumala rakastaa heitäkin, koska on antanut lupaukset Abrahamille ja muille esi-isille.
- 11:29 Sana <ametameleetos> (2x) = se mitä ei tarvitse katua, peruuttamaton, esiintyy vain tässä ja 2Kr 7:10, jossa kerrotaan, että Jumalan mielen mukainen murhe saa aikaan sydämen kääntymyksen, joka koituu pelastukseksi, eikä sitä kenenkään tarvitse katua. Samoin Jumala ei kadu antamiaan lupauksia ja siunauksia.
- 12:1 Järjellinen = <logikos> = järjellinen, järkevä, henkinen, hengellinen (vrt. looginen = johdonmukainen), tulee sanasta <logos>, ja esiintyy UT:ssa 2x, tässä ja 1Pt 2:2, jossa kehoitetaan haluamaan väärentämätöntä hengellistä maitoa = Jumalan Sanaa. Jumalan Sana on loogista eli johdonmukaista, järjestäystä ja hengellistä, ja se on kaiken järjellisen elämän ja jumalanpalveluksen perusta ja lähtökohta. Tämän vastakohtana on järjetön jumalanpalvelus, Jer 10:21. Hengellisen logiikan lisäksi on paljon loogisia ajatuksenjuoksia, esim. assurilainen logiikka, Jes 37:10, filistealainen logiikka, Tm 14:15–17, 15:2,6. Evoluutiologiikka taas kertoo, että elämä on syntynyt täällä Maapallolla itsestään epäorgaanisista aineista, mutta Venuksen kaasukehästä löydetty fosfiini syntyy tietävästi ainoastaan orgaanisten aineiden hajotessa.
- 12:3 Verbi <hyperfroneoo> = olla ylimielinen, ajatella itsestään liikoja, esiintyy vain tässä. Verbi <soofroneoo> = ajatella terveesti/ kohtuullisesti, olla ymmärrykseltään terve, malttaa mielensä, esiintyy UT:ssa 6x: Mk 5:15, Lk 8:35, 2Kr 5:13, Tt 2:6, 1Pt 4:7 ja tässä. Jumala on antanut meille ihmisille itse kullekin uskon määrän ja säättänyt oman vaikutusalamme, 2Kr 10:13. Jumalan sanan vaikutusala on paljon laajempi, Ps 19:2–5, Mk 16:15, Mt 28:18–20.
- 12:9 Verbi <apostygeoo> = vihata syvästi, inhota, kammota, esiintyy vain tässä.
- 12:11 Sm: inno(kkuude)lta alkää olko veltoja.
Sana <okneeros> = laiska, velto, kyllästynyt, esiintyy UT:ssa 3x: Mt 25:26, Fil 3:1 ja tässä, mutta LXX:ssa 12x (kaikki Snl:ssa): Snl 6:6,9, 11:16, 18:8, 20:4, 21:25, 22:13, 26:13–16, 31:27. Hengellistä elämää ei kannata koskaan pitää säästöliekillä, koska energia (Hengen tuli) on ilmaista, ja sitä riittää!
- 12:16 Ilmaus <tois tapeinois synapagomenoi> voidaan kääntää kahdella tavalla:
a) sopeutukaa vaatimattomiin oloihin (UT1938, RK2012)
b) asettukaa/ liittykää vähäosaisten/ nöyriä rinnalle (AS, TK, RKK1992).
Pentti Mäkinen: RKK1992: asettukaa vähäosaisten rinnalle. Tämä tuntuu olevan varsin yleinen linja. On ajateltu, että datiivi <tois tapeinois> tarkoittaisi maskuliinin nominatiivia <hoi tapeinoi> =nöyrät, alistetut, alhaisessa asemassa olevat, vähäosaiset. Mutta ihan hyvin se voi olla myös neutrin nominatiivi <ta tapeina> = alhaiset/ vaatimattomat olot. Ja jos alku käännetään alkää korkeita tavoitelko, neutri on luonteva jatko. Ja alkuosassahan on neutri <ta hypseela>. Enemmistö taitaa tässä kohtaa olla väärässä. VTS: Älkää kohdistako mieltänne siihen, mikä on ylvästä, vaan pitäkää ohjenuorana sitä, mikä on vaatimatonta.
- 12:18 Sm: Jos on mahdollista teidän puoleltanne.
- 12:20 Tulisii hiiliä: vrt Snl 25:21–22, Ps 140:10–11, 120:2–4.
- 13:4 Rankaiseminen = <orgee> = sm: viha (esiintyy UT:ssa 36x ja LXX:ssa 232x), jota sanaa Paavali käyttää Rm:ssa 12x: Rm 1:18, 2:5(2x),8, 3:5, 4:15, 5:9, 9:22(2x), 12:19 ja 13:4,5. Roomalaiskirje todistaa, että Jumalan viha ilmestyy tuomioksi ja rangaistukseksi synnille ja vääryydelle. Esivallat ovat Vanhan liiton mukaisia Jumalan palvelijoita ja kostajia vääryydelle. Uuden liiton

uskovien tulee kunnioittaa esivaltaa, mutta silloin kun esivalta toimii vastoin Jumalan sanaa ja Jeesuksen Kristuksen evankeliumia, Jumalan kansa toimii evankeliumin mukaan.

- 13:5 Rangaistus = <orgee> = sm: viha, ks edellinen jae.
- 13:11 Bys: tiedämme...että meidän on ...
- 13:13 Sana <dzeelos> = into, kiivaus, kiihko, kateus, esiintyy UT:ssa 16x.
- 14:2 Rooman seurakunnassa oli monia ristiriitoja mielipide-eroavaisuuksien vuoksi. Paavali antaa opetusta näissä asioissa: a) lihan syönti (2-3), b) erityisten päivien tai juhlien pyhittäminen (5-6) ja c) viinin juonti (17,21).
- 14:9 Bys: Kristus kuoli, nousi ylös ja heräsi eloon.
- 14:10 Bys: Kristuksen tuomioistuimen eteen, joissakin kreik. teksteissä: Jumalan tuomioistuimen eteen. Vrt 2Kr 5:10.
- 14:23 Usko ja synty ovat toistensa vastakohtia, vrt Jh 16:7-11.
- 15:1 Heikko = <adynatos> = 1) voimaton, kykenemätön (Apt 14:8),
2) heikko (Rm 15:1, Jl 4:10 LXX),
3) mahdoton (Mk 1:27, Rm 8:3, Hpr 10:4, 11:6).
Sana esiintyy 10x UT:ssa ja LXX:ssa 16x, joista 14x Jobin kirjassa.
- 15:5 Yksimielisyys on sitä, että olemme kaikki samaa mieltä kuin Herra Jeesus, joka on seurakunnan pää. Sen sijaan yksimielisyys ei ole sitä, että joku ihminen on jotakin mieltä ja vaatii, että muidenkin on oltava samaa mieltä. Se kun on pikemminkin henkistä köyhyyttä!
- 15:8 Joissakin kreik. teksteissä: Jeesus Kristus.
- 15:11 Joissakin kreik. teksteissä: ylistäkööt.
- 15:17 Sm: Kristuksessa Jeesuksessa Jumalalle kuuluvissa asioissa.
- 15:18 Kristus vaikutti Paavalin kautta evankeliumin julistamisessa: a) sanalla ja teolla, b) tunnustekojen ja ihmeiden voimalla ja c) Pyhän Hengen voimalla, jotta pakanat tulisivat uskon kuuliaisuuteen.
- 15:20 Ks. 1Ts 4:11.
- 15:23 Sana <epipothia> = kaipaus, ikävä, halu, esiintyy vain tässä. Se tulee verbistä <epipotheo> = ikävöidä, kaivata, joka puolestaan esiintyy UT:ssa 9x ja LXX:ssa esim Ps (41/42:2, (118/119:20,131,174.
- 15:26 Keräys/ yhteinen lahja = <koinoonia> = sm: osallisuus, yhteys.
- 15:28 Sm: sinetöinyt heille tämän hedelmän.
- 16:6 Bys: meidän hyväksemme.
- 16:7 Junias on miehen nimi, Junia naisen nimi. Ensimmäinen vaihtoehto on todennäköisempi, kun kyseessä oli Paavalin vankitoveri.
Sana <episeemos> = merkittävä, huomattava, arvostettu, kuuluisa, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Mt 27:16. Barabbas oli merkittävä ja kuuluisa pahantekijä rosvojen joukossa, nämä olivat arvostettuja hyväntekijöitä apostolien joukossa.
- 16:13 Sm: hänen äidilleen ja minun.
- 16:18 Sana <khreestologia> = suloiset sanat, lempeä puhe, esiintyy vain tässä. Khreestologi, eli ihminen joka puhuu kauniisti suloisia sanoja, voi olla joko hyvän tai pahan asialla. Riippuu siitä, mitkä ovat hänen sydämensä vaikuttimet. Molempia on esiintynyt ja esiintyy yhä tässä maailmanajassa.

16:21 Luukios saattaa olla sama mies, joka mainitaan Apt 13:1.

16:27 Jumala on ainoa viisas. Jeesus Kristus on Jumalan voima ja viisaus, 1Kr 1:24, ja Pyhä Henki on viisauden henki, Jes 11:2, Ef 1:17, Apt 6:3, 1Kr 12:8.

Paavalin ensimmäinen kirje korinttilaisille

Tämän kirjeen Paavali kirjoitti ollessaan Efesossa (1Kr 16:8,9,19, Apt 19) luultavasti v. 55 jKr. Paavali oli huolissaan tästä seurakunnasta, jolle hän oli jo aiemmin pyynnöstä kirjoittanut kirjeen, joka ei ole meille säilynyt (1Kr 5:9).

Tämä kirje on huolellisesti suunniteltu ja kirjoitettu ja se voidaan jakaa neljään pääosaan, joissa hän käsittelee seurakunnan ja uskovien elämää käytännössä.

Ensimmäisessä osassa (luvut 1–4) hän taistelee seurakunnan puoluehajaannutsta vastaan.

Toisessa osassa (luvut 5–10) hän opettaa seurakunnan sisäisestä puhtaudesta uskonvaelluksessa.

Kolmannessa osassa (luvut 11–14) hän opettaa seurakunnan hengellisestä elämästä ja Hengen lahjoista.

Neljännessä osassa (luvut 15–16) hän todistaa ylösnousemuksesta kumoten harhaopetuksia.

- 1:1 Paavali oli apostoli Jumalan tahdosta, hänet oli siihen tehtävään kutsuttu. Meidätkin on kutsuttu itse kukin siihen tehtävään, johon Jumala on tahtonut kutsua. Älä siis kysele ihmisten tahtoa, sen enempää omaasi kuin muidenkaan.
- 1:9 Jumala on uskollinen, vaikka me emme ole olleetkaan. Mutta Herran Henki tahtoo vaikuttaa meissä uskollisuutta, Gal 5:22.
- 1:12 Jotkut nähtävästi luulivat, että Herran srk:ssa ja työssä Paavali, Apollos ja Keefas olivat jonkinlaisia eri linjojen tai puolueiden johtomiehiä, jotka tarvitsivat kannattajia. Niinpä he tunnustivat värinsä, kenen joukoissa seisovat. Ilmeisesti joku vanhempi kristitty sitten sanoi olevansa Kristuksen kannalla, ilmaistakseen, että srk:lla on vain yksi pää, Jeesus Kristus, ja apostolit ovat hänen palvelijoitaan, samanlaisia ihmisiä kuin mekin.
Keefas on nimen Pietari arameankielinen muoto. Ks. Jh 1:42.
- 1:34 Lunastus: 1Kn 1:29, Kol 1:13–14.
- 2:1 Salaisuus = <mysterion> on joissakin käsikirjoituksissa <martyrion> = todistus.
- 3:14 Tekemä rakennus = sm: työ, jonka hän rakensi.
- 3:18 Miksi tämän ajan viisaan pitää ensin tulla tyhmäksi, jotta hän voisi viisastua? Herran sana antaa vastaukset: Näet miehen, viisaan omissa silmissään – enemmän on toivoa tyhmästä kuin hänestä, Snl 26:12, mutta: Herran laki on täydellinen; se virvoittaa sielun. Herran todistus on vahva, se tekee tyhmästä viisaan, Ps 19:7.
- 3:19 Lainaus Job 5:13, jossa on verbi <katalambanoo> = tarttua, saada valtaansa, käydä käsiksi, ottaa kiinni, mutta tässä on verbi <drassomai> = ottaa kourallinen, kouraista, vangita, joka esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 3Ms 2:2, 5:12, 4Ms 5:26, joissa se tarkoittaa kourallisen (jauhoja) ottamista. (Ks. Ps 2:12 !)
- 4:5 Ennen aikaa = <pro kairou>, sama ilmaus esiintyy Mt 8:29. Herra on määrännyt tuomion ajan, nyt on armon aika.
- 4:9 Tämä on Paavalin mielipide apostolin tehtävästä: Jumala on asettanut heidät näytteille koko maailman teatteriksi, kuin kuolemaan tuomitut roomalaiselle areenalle. He ovat maailman silmissä vihoviimeistä väkeä! Ylpistelyyn ei ollut aihetta.
- 4:13 Vrt Ps 71:7, Apt 24:5.
- 4:21 Paavali kysyi aika suorasukaisesti korinttilaisten tahtotilaa.
- 5:1 Korintin kuuluisin nähtävyys oli Afroditen, rakkauden jumalattaren, temppeli, joka sijaitsi Akrokorinhoksella, Korintin linnakukkulalla. Siellä harjoitettiin temppeliprostituutiota, jossa tarkoituksessa toimi tuhatkunta prostituoitua papitarta. Korintti oli pahamaineinen siellä rehottavan ylellisyyden, huvielämän ja irstailun vuoksi. Kreikan kieleen syntyi jopa tähän viittaava verbi <korinthiazomai> = elää korinttilaisittain, elää irstailuissa ja haureudessa. Seurakuntaa ympäröivä maailma pyrki tunkeutumaan seurakuntaan saastuttaakseen sen.
- 5:11 Pilkkaaaja = <loidoros> = herjaaja, solvaaja, torailija. Sana esiintyy vain 2x UT:ssa, tässä ja 1Kr 6:10.
- 6:5 Sanon tämän teidän häpeäksenne. Paavali sanoo näin ainoastaan tälle srk:lle, kahteen kertaan, 1Kr 15:34. Syynä olivat uskovien väliset riidat ja niiden selvittelyt maailman edessä sekä suoranainen tietämättömyys Jumalasta.
- 6:7 Uskovalla on oikeus luopua oikeuksistaan!
- 6:20 Joissakin käsikirjoituksissa jae on laajempaan: 20. Sillä te olette kalliisti ostetut. Kirkastakaa siis Jumala ruumiissanne [ja hengessänne, jotka ovat Jumalan].

- 7:3 Joissakin kreik. teksteissä: velvollisuutena olevan hyväntahtoisuuden/ ystävällisyyden vaimoan kohtaan.
- 7:21 UT38 kääntää jakeen lopun: mutta vaikka voisitkin päästä vapaaksi, niin ole ennemmin siinä osassasi.
- 7:22 Paavali viittaa tässä roomalaiseen käytäntöön, jonka mukaan isännillä oli oikeus vapauttaa orja. Vapautettu jäi tavallisesti palvelemaan isäntäänsä vapaana. Näin ovat hengellisesti puntit tasan niin orjilla kuin vapaillakin. Ja Kristuksen orja on vapaampi kuin tämän maailman vapainkaan ihminen, sillä ilman Kristusta ihminen on synnin orja.
- 7:27 Jae voitaisiin kääntää sm: Jos olet sidottu vaimoon, älä hae vapautusta. Jos olet vapautettu vaimosta, älä etsikään vaimoa. Tämä siis koskee naimisissa olevia tai olleita, ei naimattomia.
- 7:28 Elämässään = sm: lihassaan. Mies ja vaimo ovat yksi liha. Jos toinen joutuu vainotuksi, toinenkin on ahdistuksessa.
- 7:35 Kytkyt (UT-38) = <brokhos> = paula, ansa esiintyy UT:ssa ainoastaan tässä, mutta LXX:ssa 3x, nimittäin kohdissa Snl. 6:5, 7:21, 22:25.
- 7:36 Menetellä sopimattomasti = <askheemoneoo> esiintyy myös 1Kr 13:5. Rakkaus ei käyttäydy sopimattomasti myöskään omaa tytärtä kohtaan.
- 9:9 Paavali lainaa jaetta 5Ms 25:4 samoin kuin jakeessa 1Tm 5:18.
- 9:16 Paavali käyttää hyvin voimakasta ilmausta: minun on pakko julistaa evankeliumia. Mikä hänet siihen pakotti? Ei ulkonainen vaan sisäinen pakko: Kristuksen rakkaus vaatii meitä, 2Kr 5:14. Ja tähän pakeroon liittyi vapaa tahto, seuraava jae.
- 9:26 Ks. 1Kn 22:34.
- 10:1 Paavali ei halunnut pitää uskovia tietämättöminä, vaan halusi opettaa ja valistaa heitä Jumalan Sanalla, ks. 1Ts 4:13. Usko poistaa tietämättömyyttä, joka käy käsi kädessä epäuskon kanssa, 1Tm 1:13.
- 10:18 Luonnollinen Israel = sm: Israel lihan mukaan.
- 11:4 Profetoida = <profeeteuoo> = 1. ennustaa, 2. julistaa, saarnata.
- 11:10 Pitää päässään vallanalaisuuden merkkiä = sm: pitää päässään/ päänsä päällä/ päänsä yläpuolella valta. Valta on naisen yläpuolella: mies on vaimon pää, Kristus on miehen pää ja Jumala on Kristuksen pää.
- 11:28 Tässä jakeessa on <dokimazoo> = tutkia, koetella. Vrt. Jae 31.
- 11:30 Monet ovat nukkuneet pois voi tarkoittaa myös, että monet nukkuvat kuolon unta.
- 11:31 Tässä jakeessa on <diakrinoo> = tutkia, arvioida. Vrt. Jae 28.
- 12:3 Ks. 1Ts 4:9.
- 12:28 Kr. sana <kyberneesis> (joka esiintyy UT:ssa vain tässä) tulee verbistä <kybernaoo> = ohjata, johtaa, ja se tarkoittaa alun perin laivan ohjaamista, eli kapteenin tehtävää. Tämä verbi ei esiinny UT:ssa.
- 12:31 Verraton = <hyperbole> tarkoittaa ylivertaista, verratonta. Se tulee verbistä <hyperballoo>. Molempia sanoja UT:ssa käyttää ainoastaan Paavali.
- 13:1 Tätä lukua kutsutaan rakkauden luvuksi tai rakkauden korkeaksi veisuksi.

- 13:5 Jakeen loppu <ou logidzetai to kakon> on vaikea kääntää tarkasti, koska se on varsin laajamerkityksinen. Niinpä eri käännökset tuovat esille sen eri vivahteita.
- 13:9 Vajavaista = <ek merous> = sm: osittaista. Samoin jakeissa 10 ja 12.
- 13:12 Nyt näemme kuin kuvastimesta, arvoituksen tavoin, RK: Nyt näemme kuin kuvastimesta, kuin himmeänä heijastuksena. Emme näe itse asiaa vaan sen kuvajaisen. Sen aikaiset kuvastimet olivat metallipintoja, joista pelikuva näkyi vain himmeänä heijastuksena lisäten epätäydellisyyttä. Sanasta <ainigma> = arvoitus, epämääräinen puhe, johtuu salauslaitteen Enigma nimi. Saksa käytti sitä 2. Maailman sodassa, mutta engl. matemaatikot onnistuivat purkamaan salauskoodin, mitä pidetään merkittävimpana yksittäisenä syynä Saksan tappioon. Ainakin se aiheutti suoranaisesti marsalkka Rommelin tappion Pohjois-Afrikassa.
- 14:2 Jotkin käännökset kääntävät sanan hengessä isolla alkukirjaimella, jolloin tarkoitetaan Jumalan Henkeä.
Kreikk. teksti <pneumati> voidaan kääntää myös hengellä, jolloin viitataan selvästikin ihmisen omaan henkeen, vrt. jae 15. Siksi tähän käännökseen on valittu pieni alkukirjain.
- 14:20 Tästä oli varoittavana esimerkkinä jo Nooa aikoinaan, 1Ms 21.
- 14:33 Epäjärjestys ei ole Jumalan Hengen vaan lihallisen mielen vaikuttamaa. Jumala vaikuttaa hengellistä järjestystä, eli elävää, mutta ei kuollutta järjestystä. On selvää, että elämän kannalta on lasten kamarin sekamelska paljon parempi kuin hautausmaan järjestys, mutta paras on lasten kamarissa vallitseva sopusointuinen järjestys!
- 15:1 Näissä jakeissa 1–5 Paavali tuo lyhyesti esiin evankeliumin ydinsanoman.
- 15:2 Evankeliumi säilyy muuttumattomana läpi aikakausien, ja sen ydinkohdat ovat:
- 15:3 Kristus kuoli Golgatan ristillä meidän syntiemme tähden.
- 15:4 Hän nousi kuolleista kolmantena päivänä.
- 15:5 Hän osoitti olevansa kuoleman voittaja, ylösnoussut Pelastaja.
- 15:14 Paavali osoittaa, että Raamatussa esiintyvät historiallinen ja jumalallinen totuus yhdessä.
- 15:19 Surkuteltava = <ele'einos> esiintyy vain tässä komparatiivissa, perusmuodossa se sanotaan Laodikean srk:sta, Ilm 3:17. Onko tässä syy Laodikean srk:n surkuteltavuuteen?
- 15:27 Tässä on lainaus VT:sta, Ps 8:7.
- 15:32 Tässä on lainaus VT:sta, Jes 22:13.
15:33 Paavalin lainaama sananparsi on 300-luvulla eKr kuolleen kreikkalaisen runoilijan tai näytelmäkirjoittajan Menandroksen sanat. Joillakin kirjailijoilla on elämän viisautta, heidän kirjoituksiaan kannattaa lukea. Sitten on emäliuta kirjailijoita ja heidän tuotoksiaan, joiden lukeminen on joko silkkaa ajanhukkaa tai suorastaan haitaksi henkisen saastan takia, jota he pyrkivät levittämään.
- 15:34 Sanon tämän teidän häpeäksenne. Paavali sanoo näin ainoastaan tälle srk:lle, kahteen kertaan, 1Kr 6:5.
- 15:55 Joissakin kreik. teksteissä tässä on: Kuolema, missä on pistimesi? Tuonela, missä on voittosi?
- 15:58 Innokkaita = sm: runsaita.
- 16:2 Jokainen sai omakohtaisesti harkita, kuinka hyvin on menestynyt eli kuinka paljon Jumala on siunannut hänelle varoja. Vrt Apt 11:29.

16:22 Vanhassa liitossa lain vaikutuksesta monikin asia tuottaa kirouksen, mutta Uudessa liitossa syvimmiltään vain kaksi asiaa:

a) jos ei pidä Herraa Jeesusta rakkaana vaan elää mieluummin synnissä, 1Kr 16:22,

b) jos julistaa vääristeltyä evankeliumia ja siten eksyttää ihmisiä, Gal 1:8–9.

Maranata on arameankielinen huudahdus, joka voidaan lukea kahdella tavalla: joko

a) Maran ata = Herramme tulee! tai

b) Marana ta = Herramme, tule!

Näin kirjoitettu teksti sisältää kahdenlaisen merkityksen. Vrt. Lk 17:21.

Paavalin toinen kirje korinttilaisille

Tämän kirjeen Paavali kirjoitti Makedoniasta (2Kr 2:13, 7:5, 9:2,4) pian Efesosta lähdettyään, luultavasti kesällä 56 jKr. Kirje on Paavalin kirjeistä persoonallisin ja kuvastaa Paavalin sielun tuskaa Korintin seurakunnan puolesta. Kirje on suunnittelemaan, päinvastoin kuin ensimmäinen kirje korinttilaisille, mutta hyvää kreikan kieltä. Paavali kirjoittaa rohkeasti lainkiivailijoita vastaan puolustaessaan evankeliumia ja apostolin virkaansa sen julistamisessa.

Kirje voidaan jakaa kolmeen pääosaan. Ensimmäisessä (luvut 1–7) Paavali tuo ilmi, millainen on Uuden liiton virka ja puolustaa sitä. Toisessa osassa (luvut 8–9) kerrotaan keräyksestä Jerusalemin kristittyjen auttamiseksi. Kolmas osa (luvut 10–13) on Paavalin puolustus vastustajia vastaan.

1:1

1:7 Hpr 6:18–19 sanoo: edessämme olevasta toivosta, että se toivo meille on ikään kuin sielun ankkuri, varma ja luja, joka ulottuu esiripun sisäpuolelle asti... Molemmissa kohdissa on kreik. sana <bebaios> = luja, luotettava, varma, vahva.

1:10 Kuolemanvaarasta = sm: niin suuresta kuolemasta.

1:12 Pyhydessä ja puhtaudessa voidaan kääntää joidenkin kreik. tekstien mukaisesti yksinkertaisuudessa ja vilpittömyydessä.

1:20 Kaikki Jumalan lupaukset ovat totta Kristuksessa (kyllä), ja ne saavat täyttymyksensä hänen kauttaan (aamen). Osa lupauksista on jo toteutunut, osa toteutuu tulevaisuudessa. Me saamme sen nähdä ja ylistää Jumalaa. Näin kaikki tulee Jumalan kunniaksi.

1:22 Kr. sana <arraboon> = vakuus, pantti, etumaksu, on lainasana ja johdettu hepr. sanasta <'eeraaboon>. Sana esiintyy UT:ssa 3x, tämän lisäksi 2Kr 5:5 ja Ef 1:14, sekä LXX:ssa 3x aivan päinvastaisessa tapauksessa, 1Ms 38:17,18,20. Lisäksi Job 17:3 on samankaltainen hepr. sana, samoin Snl 17:18.

2:5 Liioitella = <epibareoo> = sm: raskauttaa, vaivata.

2:12 Sm: minulle avautui ovi Herrassa.

2:13 Paavali jatkaa matkakertomustaan jakeesta 7:5 alkaen.

4:8 Sana <aporeoo> = olla neuvoton, olla ymmällä, epäroidä, olla epätietoinen, esiintyy UT:ssa 6x. Herodes ja Porkius Festus olivat epätietoisia ja epäroivia kuullessaan Jumalan sanaa, Mk 6:20, Apt 25:20. Opetuslapset olivat epätietoisia viimeisellä aterialla, Jh 13:22, samoin naiset Jeesuksen haudalla, Lk 24:4. Paavalikin myöntää tässä olevansa kaikin tavoin neuvoton! Galatan kristittyjen kanssa hän oli aivan ymmällä, Gal 4:20. Paavali ei sentään ollut toivoton, koska Jumalan koulussa hän oli oppinut luottamaan Jumalaan kaikkein pahimmissakin tilanteissa. Sana <eksaporeomai> = olla epätoivoissaan/ toivoton, joutua epätoivoon, esiintyy vain tässä ja aiemmin 2Kr 1:8, jossa Paavali kertoo olleensa jo epätoivoinen koko elämästään. Mutta kaikesta Herra oli pelastanut hänet niin kuin hän elämänsä loppusuoralla todistaa, 2Tm 3:11. Sana esiintyy LXX:ssa vain kerran, Ps 88:16, jossa kerrotaan, että esrahilainen Heeman, joka oli tunnetusti viisas mies, 1Kn 5:11, oli toivoton suurimmassa hädässään. Tuo koko hänen psalminsa on esikuva siitä, mitä Messias joutui kokemaan ollessaan ristillä kaikkien hylkäämänä.

4:13 Tässä on suora lainaus, Ps 116:10.

Verbillä uskoa on tässä jakeessa kaksi eri muotoa:

- a) minä uskon = <episteusa> (akt. ind. aor.) ja se voitaisiin kääntää myös: tulin uskoon/ uskovaksi,
- b) me uskomme = <pisteuomen> (akt. ind. prees.) joka tarkoittaa, että uskomme jatkuvasti, olemme uskovaisia.

Jeesuksesta todistaminen, puhuminen, alkaa siitä, kun ihminen tulee uskoon, ja se jatkuu läpi elämän.

4:14 Joissakin kreik. teksteissä on preposition <syn> = kanssa, tilalla <dia> = kautta.

4:15 Jumalan valtakunnassa (samoin kuin luomakunnassakin) on voimassa lisääntymisen laki, mikä ilmenee esim. 1Ms 1:28, Hes 36:10-11, 1Kn 1:37.

Tässä jakeessa tuo laki ilmenee kolminkertaisena: a) armo, b) uskovat, ja c) kiitos.

Myös viisaus, tieto ja ymmärrys ovat lisääntyvää lajia Jumalan tahdon tiellä, Snl 9:9. Samoin ajallinen siunaus, Snl 11:24.

Jotkut yrittävät vastustaa tätä lisääntymisen lakia, 2Ms 1:10, 5:1s, 12:29s, mutta huonoin seurauksin. Heillekin Jumala lupaa lisää, nimittäin tuomioita, Jes 15:9, Jer 36:32.

Samoin kuin kasvikunnassa eivät ainoastaan hyötykasvit pyri lisääntymään vaan myös kaikenlaiset rikkaruohot ja haitalliset kasvit, niin myös tässä ajallisessa elämässä kaikenlainen pahuus pyrkii lisääntymään: a) pahuus, 1Ms 6:5, b) väkivalta, 1Ms 6:11–12, c) häpeä, Hos 4:7, Fil 3:18–19, d) murhe, Ps 16:4, e) jumalattomuus, 1Kn 16:25,30. Tutki!

Vrt jatkuvuuden laki, Jl 1:3, Jh 1:16.

- 4:16 Menehtyy = <diaftheiretai> (med/pass.ind.prees.) tarkoittaa rappeutuu, turmeltuu, tuhoutuu (jatkuvana prosessina), riutuu pois, juuri niin kuin elimistöllemme käykin tässä ajallisessa elämässä iän myötä. Vanhenemista emme voi vastustaa, mutta sen vaikutuksia voidaan vaimentaa terveellisen elämän avulla.
- 4:18 Ks. Mk 4:17.
- 5:3 Pukeutua jhnk = <endyoo>. Joissakin kreik. teksteissä on verbi <ekdyoo> = riisua pois jtk. Molemmat yhdessä ilmoittavat, mitä tapahtuu: me saamme riisua pois tämän maallisen majamme ja pukeutua taivaalliseen, eikä meitä enää havaita alastomiksi. Nythän me tarvitsemme vaatteita alastomuutemme peittämiseen, silloin Jumalan kirkkaus ympäröi meitä. Niin lienee ollut alussakin ennen syntiinlankeemusta.
- 5:9 Verbi <filotimeomai> = pitää kunnia-asianaan, esiintyy 3x: tässä sekä Rm 15:20 ja 1Ts 4:11.
- 5:12 Kerskailevat siitä, mikä näkyy ulospäin, eivätkä siitä, mitä on sydämessä = sm: kerskailevat kasvoista eivätkä sydäimestä.
- 5:16 Jotkut tuntevat ihmiset lihan mukaan, ks 1Sm 17:28.
- 5:17 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen lopussa <ta panta> = kaikki (asiat). Niinpä jakeen loppu voitaisiin kääntää hengellisenä iskulauseena: Vanha katosi, kaikki uusiksi! Kyse on joka tapauksessa kreik. mukaan asioista, ei ihmisistä. Paavali ei ollut ikärasisti. Tässä toteutuu samalla profeetta Jesajan ennustus, Jes 43:18–19.
- 5:19 Tämän Sanan mukaan on pikkulapsetkin sovitettu Kristuksessa ilman lapsikastetta tai muitakaan rituaaleja.
Lukea syyksi, vrt. 2Tm 4:16.
- 6:13 Sana <antimisthia> = vastapalkkio. Paavalin ajatus on, että vastapalkkioksi (tai vastalahjaksi) myös korinttilaisten tulisi avartua eikä olla ahdasmielisiä.
Jumalan armo ei ahdista ihmistä vaan avartaa sydämen, Ps 119:32.
- 6:14 Kantaa vierasta iestä = <heterozygeoo> on viittaus jakeeseen 3Ms 19:19, jossa on LXX:ssa sana <heterozygos>, joka tarkoittaa kahta erilaista juhtaa, jotka laitetaan erilaiseen ikeeseen, esim. härkä ja aasi.
- 6:15 Beliar = kreik. <beliar> t. <belial> on johdettu heprean sanasta <belijja'al> = kelvottomuus, pahuus, jumalattomuus. Se on eräs Saatanan nimityksistä.
- 7:1 Tämä pyhityskehoitus on annettu niille, jotka jo on pyhitetty Kristuksessa (1Kr 1:2,30) Pyhän Hengen vaikutuksesta (1Kr 6:11). Jo pyhitetyissä jatkuu Jumalan Hengen pyhittävä työ kohti Kristuksen kaltaisuutta (2Kr 3:18).
Saastaisuus <molysmos> esiintyy vain tässä ja LXX:ssa jakeessa Jer 23:15 hepr. sanan <chanuppaah> = jumalattomuus, saastaisuus, vstineena.
- 7:2 Verbi <pleonekteoo> esiintyy LXX:ssa jakeissa Hes 22:27 ja Hab 2:9 hepr. verbin <baatsa'> vastineena. Tällöin käännöksenä on kiskoa väärää voittoa.

- 7:4 Verbi <hyperperisseuoo> = olla ylenpalttinen/ ylenmäärin, esiintyy vain tässä ja Rm 5:20. Jumalan valtakunnassa armo ja ilo ovat ylenpalttisia, eli niitä on yli kaiken mitattavan määrän.
- 7:5 Ei meillä ollut = sm: ei lihallamme ollut. Aiemmin jakeessa 2:13 Paavali sanoi, ettei saanut hengessään lepoa. Nyt hän kertoo sen vaikuttaneen ruumiillisellakin tasolla.
- 7:7 On saanut rohkaisua teistä = <parekleethee ef hyymen>. Vastaava ilmaus on 1Ts 3:7.
- 8:4 Suostumustamme = sm: suosiollisuuttamme.
- 8:7 TK ja VES kääntävät joidenkin kreik. tekstien mukaisesti: teidän rakkauttanne meitä kohtaan.
- 8:10 Neuvo = <gnoomee> = mieli, mielipide, ajatus, neuvo, suunnitelma, suostumus, ja se esiintyy UT:ssa 9x.
- 8:12 Hyöty = <euprosdektos> = tervetullut, mieluisasti vastaanotettu, mieluinen, otollinen. 5x UT:ssa.
- 8:18 Tässä on yksi nimetön, tuntematon uskon sankari.
- 8:19 Oman alttiutemme: on joissakin kreik. Teksteissä: teidän alttiutenne.
- 8:22 Tässä on toinen nimetön, tuntematon uskon sankari.
- 9:2 Innostumaan: verbillä <erethidzoo> on kaksi jokseenkin päinvastaista merkitystä:
 1) yllyttää, innostaa, kannustaa, panna liikkeelle
 2) provosoida, ärsyttää, katkeroittaa, moittia, loukata.
 Näinhän on myös suomen kielen verbillä heretä tai saksan kielen verbillä bringen = tuoda, viedä.
- 9:4 Joissakin kreik. teksteissä on: kerskaavassa luottamuksessamme.
- 9:5 Sana <eulogia> esiintyy tässä ja seuraavassa jakeessa molemmissa 2x.
 Sen perusmerkitys on hyvä puhe eli: 1. kiitos, ylistys, 2. siunaus, mutta se merkitsee myös: 3. (siunaava) lahja, 4. (siunauksen) runsaus.
 Sana <pleoneksia> = oman voiton tavoittelu, ahneus, kitsaus.
 Tässä jakeessa tulee esiin ihmissydämen vastakohtaiset asenteet: joko
 a) siunaava asenne, joka on valmis antamaan omastaan runsaasti toisten hyväksi, tai
 b) kitsas asenne, joka tavoittelee ahnaasti omaa etuaan ja antaa niukasti omastaan muille.
- 9:6 Sana <feidomenoos> = säästeliäästi, kitsaasti, niukasti.
 Jakeen loppuosa voitaisiin kääntää myös: joka siunauksin kylvää, se myös siunauksin näyttää.
- 9:13 Kuuliaisesti voidaan kääntää myös alistuvasti. Kreik. sana <hypotagee> esiintyy 4x: tässä, Gal 2:5, 1Tm 2:11, 3:4. Meidän kristittyjen tulee kuuliaisesti alistua Kristuksen evankeliumiin, mutta ei uskonnollisiin perinnäissääntöihin.
- 9:15 Sanoin kuvaamaton = <anekdieegeetos> tulee verbistä <ekdieegeomai> = kertoa seikkaperäisesti, mutta sen vastakohtana. Vrt. Job 5:9, 9:10, Rm 11:33 ja Ef 3:8.
- 10:8 Kukistaminen = <kathairesis> = sm hajottaminen. Esiintyy UT:ssa vain 3x: 2Kr 10:4,8, 13:10, ja LXX:ssa kerran: 2Ms 23:24.
- 10: 13 Jumala on säättänyt meille ihmisille itse kullekin oman vaikutusalamme ja antanut uskon määrän, Rm 12:3. Jumalan sanan vaikutusala on paljon laajempi, Ps 19:2–5.
- 11:6 Jakeen loppu: Bys: Olemme tulleet tunnetuiksi teille kaikin tavoin kaikissa asioissa.
- 11:12 Riistää = <ekkooptoo> = sm: hakata pois, iskeä irti. Esiintyy muualla UT:ssa Mt 3:10, 5:30, 7:19, 18:8, Lk 3:9, 13:7,9, Rm 11:22,24.

- 12:4 Kr. sana <arreetos> = sanomaton, sellainen jota ei voi sanoin ilmaista, esiintyy vain tässä. Kyse on jostakin mikä menee yli ihmisen ymmärryksen, eikä sitä voi niin ollen ilmaista meidän käsite- ja sanavarastollamme. Platon käytti aikoinaan tätä sanaa ilmaisemaan matematiikassa irrationaalilukuja vastakohtana rationaaliluvuille (<reetos>), jotka tuntuivat olevan inhimillisen järjen mukaisia.
- 12:7 Verbi <hyperairimai> = korottaa itsensä, ylpeillä itsestään, esiintyy tässä kahdesti ja kerran 2Ts 2:4, jossa puhutaan antikristuksesta. Jumala varjeli Paavalin tuolta tieltä.
Pistin = <skolops> esiintyy LXX:ssa 4Ms 33:55, Hes 28:24 ja Hos 2:8, joissa se tarkoittaa orjantappura, oka.
Lähettiläs voidaan kääntää myös enkeli.
Rusikoida = <kolafidzoo> = lyödä nyrkillä, piestä, esiintyy UT:ssa 5x, muut kohdat Mt 26:67, Mk 14:65, 1Kr 4:11 ja 1Pt 2:20. Ei esiinny LXX:ssa.
- 12:15 Verbi <dapanaoo> = maksaa kulut, kuluttaa rahaa, tuhлата, esiintyy UT:ssa 5x, muut kohdat ovat Mk 5:26, Ap 21:24, Jk 4:3 ja Lk 15:14. Heti perään on vahvennettu muoto mediumissa <ekdapanaomai> = kulua loppuun, antaa itsensä kokonaan, uhrata itsensä. Paavali rakasti korinttilaisia todella syvästi ja oli heistä huolissaan.
Uskonnollisuus vastaan rakkaus, vrt uskonnollisuus vastaan totuus, Gal 4:16, uskonnollisuus vastaan kunnioitus ja Herran pelko, Mal 1:6.
- 13:5 Teissä = <en hyymien> tarkoittaa teissä, mikä on enemmän kuin teidän keskuudessanne. Kristus asuu omissaan Henkensä kautta.
- 13:13 Kr sana <koinoonia> tarkoittaa sekä yhteys että osallisuus, joten tähän käännökseen on otettu molemmat merkitykset.

Paavalin kirje galatalaisille

Tämä kirje muistuttaa paljon Roomalaiskirjettä ja on luultavasti kirjoitettu ennen sitä. Eteläisen Galatian seurakunnat olivat syntyneet Paavalin toisen lähetysmatkan seurauksena n. v. 51 jKr. Hänen lähdettyään fariselaispuolue pyrki häiritsemään seurakuntien elämää Mooseksen lain vaatimuksilla. Paavali kirjoitti näitä lainkiivailijoita vastaan, ja tätä kirjettä pidetäänkin evankeliumin vapauden peruskirjana.

Kirjeen pääkohtina Paavali opettaa, että ihminen tulee vanhurskaaksi yksin uskosta Kristukseen ilman lain tekoja. Edelleen hän opettaa, että evankeliumin uskoon kuuluu hengellinen vapaus, joka on vastakohtana lihalliselle, maailmalliselle vapaudelle. Tärkeä on myös se opetus ja ilmoitus, että Jeesus Kristus on Abrahamin siemen (Gal 3:16), jossa toteutuvat Jumalan antamat lupaukset. Edelleen ne, jotka pitäytyvät Jeesuksen Kristuksen uskoon, luetaan Abrahamin siemeneksi eli jälkeläisiksi (Gal 3:7–9, 23–29).

- 1:1 Alkusanoissaan apostoli painottaa kahta asiaa, jotka nousevat myös koko tämän erikoisen kirjeen teemaksi: Apostolinvirransa taivaallista alkuperää, sillä ihmiset eivät valinneet Paavalia apostolin virkaan, vaan Jumala, ja Kristuksen ristillä suorittaman työn täydellistä riittävyttä uskovan pelastukseksi.
- 1:4 Uhrasi itsensä: on käännetty ilmauksesta <didoomi heauton> = sm: antaa itsensä. Sama ilmaus ja ajatus on myös jakeissa 1Tm 2:6 ja Tt 2:14.
- 1:6 Galatalaiskirjeen erikoista luonnetta ja poleemisuutta kuvaa juuri tämä suorastaan kiivas alkujakso. Yleensä apostoli esittää kirjeissään alkutervehdyksen jälkeen kiitoksen ja maininnan rukouksesta, mutta tässä tapauksessa hän sivuuttaa ne ja käy suoraan asiaan.
- 1:7 Galatian seurakuntiin oli levinnyt niin sanottu judaistinen harhaoppi, jota juutalaisuuden kannattajat pyrkivät opettamaan: Ihmisen täytyy pelastuakseen uskoa kyllä Kristukseen, mutta omaksua myös Mooseksen lain säädökset. Edessämme on näin aina ajankohtainen kiistakysymys: Onko pelastus osaksi armoa, osaksi ihmisen tekoja, vai onko kyse yksin armosta? Saadakseen painoarvoa opilleen nämä julistajat pyrkivät halventamaan Paavalin arvovaltaa apostolina. Siksi Paavali selventää tässä taistelukirjeessään erityisellä painolla oman kutsumuksensa arvovaltaa ja sen lähdeä, Kristuksen valtuutusta. Niinpä myös se armon evankeliumi, mitä hän julistaa, on aito Kristuksen evankeliumi.
- 1:8 Koska puhtaan evankeliumin julistuksesta riippuu ihmisen iankaikkinen kohtalo, suhtautuu apostoli mitä ankarimmin jokaiseen yritykseen vääristellä sitä. Kaikki sellainen on sielujemme vihollisen, Saatanan, työtä, joka koettaa saada uskovat lankeamaan pois armosta omien tekojensa varaan. Tähän juuri galatalaiset olivat nyt langenneet.
Kirottu = <anathema>. Tämä kreik. sana esiintyy LXX:ssa 23x ja vastaa aina hepr. sanaa <cheerem> = tuhon omaksi vihitty. UT:ssa sana esiintyy 6x: Apt 23:14, Rm 9:3, 1Kr 12:3, 16:22, Gal 1:8,9. Se joka ei rakasta Herraa ja julistaa jotakin muuta kuin Jeesuksen Kristuksen evankeliumia, on tuhon omaksi vihitty. Hän saattaa tässä ajassa menestyä ja kukoistaa hyvinkin, mutta ikuisuudessa häntä odottaa tuho.
- 1:11 Ihmismielen mukainen evankeliumi = sm: ihmisten mukainen evankeliumi, merkitsee evankeliumia, jossa vaaditaan armon lisäksi tekoja autuuden saavuttamiseksi. Sitä judaistit opettivat. Nykyäänkin on harvinaista tavata puhdasta evankeliumin julistusta, jossa uskallettaisiin Paavalin tavoin julistaa syntisille pelastusta yksin uskosta, yksin armosta. Paavalin julistama evankeliumi ei nimittäin ollut ihmisten mukaista. Se on evankeliumi, jonka mukaan meidät pelastetaan täysin riippumatta omasta onnistumisestamme tai teoistamme, yksin Kristuksen teon kautta. Siinä ihminen tekoineen - olivatpa ne syntisiä tai hurskaita - jätetään kokonaan ansiottomaksi. Kristuksen evankeliumissa ihminen vanhurskautetaan jumalattomana (Room 4:5), so. sellaisena kuin hän on, kokonaan toisen ansion kautta. Tässä ihmiseltä ei vaadita mitään muutosta vanhurskauttamisen edellytykseksi, kuten ei Kristukseltakaan edellytetty mitään muutosta, kun Hänet tehtiin kiroukseksi, ks. jae Gal 3:13. Samoin kuin Kristus tuomittiin ja hylättiin pyhänä ja ilman omaa ansiotaan – meidän tähtemme – samoin ihminen vanhurskautetaan ja hyväksytään jumalattomana ja ilman omaa ansiotaan, Kristuksen tähden. Tämä herättää tekohurskaassa ihmisluonnossa leppymätöntä vihaa, mikä ilmeni kiivaimmillaan juuri juutalaisessa lakihurskaudessa. Tähän koulukuntaanhan Paavali itsekin kuului ennen kääntymystään: Hän näki kristityt Israelin oikean uskonnon vihollisina ja oli lainkiivailijoiden kärkeä vainoamassa ja hävittämässä uskovia. Tämä sama henki ilmenee myös nykyäänkin aina siellä, missä Jumalan armoa halveksitaan ja uskovat halutaan pitää aisoissa opettamalla heille sääntöjä, rajoituksia ja määräyksiä - älä tartu, älä maista, älä koske. On syytä muistaa, että apostolinen kirous, jakeet 8-9, lankeaa kaikkina aikoina kaikkien lain saarnaajien ylle, koska Pyhä Henki valvoo Kristuksen ristin työn kaikkiriittävyttä uskovan pelastukseksi yli kaiken muun. On muistettava myös, miten Pyhä Henki nousi puolustamaan seurakuntaa oikean raamatunselityksen

puolesta lainkiivailijoita vastaan Apt 15:28. Jerusalemin apostolien kokouksessa vedettiin ensimmäisen kerran selitysupilliset linjat evankeliumin ja Mooseksen lain suhteen. Siitä lähtien oikea Pyhän Hengen johtama raamatuntulkinta on tunnustettu ennen muuta siitä, pidetäänkö uskonvanhurskausoppi puhtaana.

1:12 Jeesuksen Kristuksen ilmestys, ks Ilm 1:1.

1:14 Huomattavaa on, että puhuessaan aiemmasta taistelustaan evankeliumia vastaan Paavali sanoo kiivailleensa nimenomaan isiensä perinnäissääntöjen puolesta (j. 14). Hän ei sano: Mooseksen puolesta, tai edes lain puolesta. Koko Galatalaiskirjehän on suunnattu - ei Mooseksen lakia tai Vanhaa testamenttia vastaan - vaan sitä judaistien harhautunutta lain tulkintaa vastaan, mikä myöhäisjuutalaisuudessa vallitsi ja mitä vastaan Jeesuskin taisteli, nimittäin ihmisten perinnäissääntöjä vastaan. Vertaa tähän Vapahtajan sanoja Mk 7:13: Te teette Jumalan sanan tyhjäksi perinnäissäännöllänne, jonka olette säätäneet, tai Luuk 11:46: Voi teitäkin, te lainoppineet, kun te sälytätte ihmisten päälle vaikeasti kannettavia taakkoja ettekä itse sormellannekaan koske niihin taakkoihin!. Nyt galatalaistenkin päälle oli sälytetty, ei Mooseksen kirjoitusten taakkaa, sillä oikein tulkittunahan Mooses heijastaa tulevaa Vapahtajaa täydellisenä Uhrikaritsana (vrt. Joh 1:29 ja 5:46), vaan heidän päällensä oli sälytetty harhaopettajien vaatimus täyttää heidän tulkintansa laista! Tämä on myös kautta aikojen jokaisen harhaopin sisin luonne.

1:15 Paavali kohtasi henkilökohtaisesti ylösnousseen Kristuksen Damaskon tiellä (Apt 9:1–6). Hän sai tehtävänsä suoraan Häneltä samoin kuin apostolit Jerusalemissa eikä siksi tarvinnut kutsumuksessaan heiltä ohjeita. Jumala oli suunnitellut Paavalin elämäntehtävän jo etukäteen. Koko hänen aiempi elämänsä äidin kohdusta saakka oli ollut valmennusta sitä varten: Hänen juutalainen syntyperänsä ja Rooman kansalaisuutensa, kirjoitusten tuntemisensä ja suuri yleissivistyksensä edesauttoivat laajan vaikutusalan muodostumista Jumalan armon sanansaattajalle koko ihmiskunnassa.

1:16 Paavalin elämäntehtävän varsinainen sisältö oli antaa Jumalan ilmaista minussa Poikansa. Ilmaus ei merkitse Paavalin henkilökohtaista Kristuksen tuntemista, vaan kyse on Kristuksen itseilmoituksesta pakanakansoille nimenomaan Paavalin kautta (vrt. Ef 3:8). Tätä voimme tutkia siitä kristologiasta, so. opista Kristuksesta, mikä meillä on Uudessa Testamentissa Paavalin kirjeissä. Hän ei saanut tähän kirkkaaseen opetukseensa vaikutteita toisilta apostoleilta, vaan toimi suoraan Pyhän Hengen kanonisessa ohjauksessa. Myöhemmin kävi ilmi, että se oli myös täysin sopusoinnussa toisten apostolien opetuksen kanssa (vrt. Gal 2:2,3).

1:18 Joissakin teksteissä on Pietari ja joissakin Keefas.

1:19 Muita apostoleja = <heteron toon apostoloon>. Paavali myöntää apostolien olleen heterogeenistä joukkoa eikä suinkaan samaan muottiin valettuja.

1:21 Paikkakunta = <klima> (3x) esiintyy tässä, Rm 15:23 ja 2Kr 11:10.

2:4 Salaa sisään tuotu = <pareisaktos> esiintyy vain tässä. Se tulee verbistä <pareisagoo> = tuoda salaa sisään, ja se puolestaan esiintyy vain jakeessa 2Pt 2:1, kun puhutaan vääristä opettajista (valeopettajista).

Verbi <pareiserkhomei> (2x) = tulla sisään/ väliin; soluttautua, ujuttautua jhnk, esiintyy vain tässä ja Rm 5:20.

Vakoilemisella on pitkä historia, niin myönteisessä kuin kielteisessäkin mielessä:

1Ms 42:9–34; 4Ms 13:2–32; 14:6–38; 21:32; 5Ms 1:24; Jos 2:1–3; 6:22–25; 7:2; 14:7; Tm 1:23–24; 18:2,14,17; 1Sm 26:4; 2Sm 10:3; 15:10; 1Ak 19:3; Ps 56:6; Gal 2:4; Hpr 11:31.

- 2:11 Joissakin teksteissä on Pietari ja joissakin Keefas.
- 3:1 Paavali ei paljon mielistellyt galatalaisia vaan puhui suorasukaisesti heille vasten kasvoja. Mutta niinhän hän oli tehnyt apostoli Pietarillekin, Gal 1:10, 2:14.
Harhaoppeihin sisältyy lumoava voima. Niissä ei ole älyä, eikä ristiinnaulittua Kristusta.
- 3:2 Vastakkain ovat lain tekojen kuuliaisuus ja uskon kuuliaisuus.
Verbi <manthanoo> = oppia, saada opetusta, saada tietää. Paavali ymmärsi, että jokaisesta ihmisestä oppii jotakin, jos ei muuta niin ainakin sen, miten ei tule toimia. Nyt hän sanoo kokonaisille seurakunnille: Tämän vain tahdon saada teiltä tietää... Kovin paljon ei heistä ollut opittavaa, opetettavaa heille sen sijaan oli hyvin paljon.
- 3:7 Uudessa liitossa uskovaiset ovat Abrahamin lapsia, Gal 3:16,29. Vrt Jh 8:39–47.
- 3:15 Ihmisen näkökulmasta = sm: ihmisen mukaan.
- 3:16 Kristus on todellinen Abrahamin siemen, ks Gal 3:7,29. Tässä siemen viittaa yksikköön, mutta silloin kun se viittaa monikkoon, on kyseessä jälkeläiset, Jes 45:19.
- 3:17 Bys-tekstissä on lisäys, että Jumalan ennen vahvistama testamentti on Kristukselle t. Kristuksessa.
- 3:19 Välimies = <mesitees> esiintyy UT:ssa 6x: Gal 3:19,20, 1Tm 2:5, Hpr 8:6, 9:15, 12:24 ja LXX:ssa kerran Job 9:33.
- 3:24 Kasvattaja = <paidagoogos> = kasvattaja, valvoja, poikien ohjaaja.
- 3:28 Tälle on Vanhassa liitossa kaksi esikuvaa: 5Ms 15:12, Israelin kansassa miestä ja naista sanotaan veljeksi, ja Job 3:19, kuolemassa orja ja herra ovat samanarvoisia.
Tässä maailmassa miesten ja naisten tasa-arvo toteutuu vainoissa ja vankeudessa, Apt 22:4, niin oli esim. Neuvostoliiton vankileireillä.
- 3:29 Kristuksen omat ovat Abrahamin siementä eli hänen jälkeläisiään, Gal 3:7,16.
- 4:6 Bys: teidän sydämiinne.
- 4:14 Jakeen alku sm: Koettelemusta minun lihassani ette halveksineet ettekä sylkeneet pois.
- 4:16 Uskonnollisuus vastaan totuus, vrt uskonnollisuus vastaan rakkaus, 2Kr 12:15, uskonnollisuus vastaan kunnioitus ja Herran pelko, Mal 1:6.
- 4:26 Emme ole orpoja, sillä meidän Isämme ja äitimme elävät! Ks. myös Jh 14:18.
- 4:27 Tämä on suora lainaus Jes 54:1 (LXX:n mukaan).
- 4:28 Osassa kreik. tekstejä on: me olemme, ja osassa: te olette.
- 4:30 Tämä on osittainen lainaus 1Ms 21:10.
- 5:12 Verbi <apokoptoo> = hakata pois/ poikki, katkaista, kuohita, esiintyy UT:ssa 6x: Mk 9:43,45, Jh 18:10,26, Apt 27:32 ja tässä. Samoin LXX:ssa se esiintyy 6x (+3x aporyf.).
Ehkäpä Paavali halusi muistuttaa tällä karkealla toivotuksellaan noille lainkiivailijoille, mitä 5Ms 23:2 sanoo. Nykyään tämä sama karkea toivotus sopii kaikille seksuaalisuuden ylikorostajille (= haureuden levittäjille). Vrt. 2Ms 14:14, jossa on hyvä neuvo niskuroijille.
- 5:15 Vrt Dan 3:8, 6:25.
- 5:19 Raamatussa lihallisen mielen tekoja esiintyy hyvin paljon, esim: Jer 34:11.
- 5:20 Sana <haireisis> = oppisuunta, harhaoppi, puolue, ryhmäkunta, lahko, esiintyy UT:ssa 9x: Apt 5:17, 15:5, 24:5,14, 26:5, 28:22, 1Kr 11:19, Gal 5:20 ja 2Pt 2:1.

- 5:21 Tällaisia tekevät = <toiauta prassontes> voitaisiin kääntää myös: tällaisia harjoittavat, tai vapaammin: tällaisissa elävät. Kyse ei ole yksittäisistä teoista, vaan elämän suunnasta, lihan tekojen mukaan elämisestä ja niiden toteuttamisesta.
- 5:22 Ks Ps 105:24. Samoin Tm 3:13 selitys.
Uskon tiellä itsehillintä on Hengen hedelmä. Tärkeätä onkin se, mikä itsehillinnän vaikuttimena, ikään kuin taustavoimana on. Joosefin kohdalla se oli rakkaus, 1Ms 43:31, 45:1, mutta Haamanin itsehillinnän vaikuttimena oli kierous, Est 5:10.
- 6:7 Pilkata = <mykteeridzoo> = suhtautua ylimielisesti, halveksua, pilkata, tulee sanasta <mykteer> = nenä, sieraimet. Siten verbin ajatus on vapaasti käännettynä nyrpistellä nenäänsä, nostaa nokkaansa, katsoa nenänvartta pitkin, eli suhtautua ylimielisesti jhnk. Tässä verbi on passiivi-muodossa, jolloin se tarkoittaa: antaa pilkata itseään, suvaita halveksuntaa/ ylimielisyyttä itseään kohtaan. Paavali sitoo tähän varoitukseen seuraavan lauseen: sillä mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää.
<theos ou mykteeridzetai> = Jumala ei salli pilkata itseään, sisältää kaikkiaan kenties seuraavat ajatukset:
1) Jumala ei salli pilkata itseään
2) Jumala ei suvaitse halveksuntaa/ ylimielisyyttä itseään kohtaan
3) Jumalalle ei irvistellä
4) Jumalaa ei vedetä nenästä, eli häntä ei voi pettää.
Varoittavana esimerkkinä tällaisesta suhtautumisesta on Juudan kuningas Joojakim, Jer 36:21–32.
- 6:10 Uskonveljille, sm: uskon perhevälle.

Paavalin kirje efesolaisille

Paavali lienee kirjoittanut Efesolaiskirjeen samoihin aikoihin kuin Kolossalaiskirjeen, eli ollessaan vankina Roomassa n. v. 61–63 jKr. Kirjeen pääasiana on Jumalan seurakunta, joka tarkoittaa maailmasta uloskutsuttujen Kristukseen uskovien joukkoa eli Jumalan perheväkeä.

Kirjeessä on kaksi pääjaksoa. Ensimmäisessä Paavali kirjoittaa Jumalan lahjan suuruudesta Kristuksessa Jeesuksessa (luvut 1–3) ja toisessa evankeliumin mukaisesta uskonvaelluksesta ja siihen liittyvistä kehoituksista.

1:1

1:3 Hengellinen = <pneumatikos> esiintyy UT:ssa 26x: Rm 1:11; 7:14; 15:27; 1Kr 2:13, 15; 3:1; 9:11; 10:3ss; 12:1; 14:1, 37; 15:44, 46; Gal 6:1; Ef 1:3; 5:19; 6:12; Kol 1:9; 3:16; 1Pt 2:5

Taivaallisissa = <en tois epouraniois>. Adjektiivi <epouranios> = taivaallinen, taivaaseen kuuluva, taivaasta peräisin oleva, tulee substantiivista <ouranos> = taivas. Adjektiivi esiintyy UT:ssa 19x: Jh 3:12; 1Kr 15:40(2x), 48(2x), 49; Ef 1:3, 20; 2:6; 3:10; 6:12; Fil 2:10; 2Tm 4:18; Hpr 3:1; 6:4; 8:5; 9:23; 11:16; 12:22.

1:4 Jakeen loppu ja seuraavan alku voidaan kääntää myös: hänen edessään rakkaudessa. Jo edeltä hän määräsi....

1:5 Sana <hyiothesia> = lapseus, lapsen asema/ oikeus, lapseksi otto, adoptio, esiintyy 5x: Rm 8:15, 23, 9:24, Gal 4:5 ja tässä. Jeesuksen Kristuksen ansiosta Jumala on ottanut meidät omiksi lapsikseen. Kaikki ihmiset haluavat itselleen jotakin arvokasta ja tärkeää, kuka mitään. Mitä Jumala haluaa itselleen? Hän haluaa itselleen syntisiä ihmisiä lapsikseen Jeesuksen Kristuksen kautta. Sitä on Jumalan rakkaus meitä syntisiä ja heikkoja ihmisiä kohtaan, Jh 3:16.

1:18 Ihmisen sydän on sekä näkevä että kuuleva, 1Kn 3:9. Tärkeätä onkin, että sydän on kuuliainen Herralle. Tutki tarkemmin: tunteva, ymmärtävä, tahtova...

1:19 Fysiikan mukaan voimalla on suuruus, suunta ja vaikutuspiste. Jumalan voima tukee häntä etsiviä, mutta vastustaa niitä, jotka hylkäävät hänet, Esr 8:22. UT:n mukaan Kristus on Jumalan voima, 1Kr 1:24. Entä mikä on Jumalan voiman suuruus? Äärettömän suuri, Ef 1:17–19.

1:22 Tässä toteutuu 1Ak 29:11, jossa sanotaan: Sinun, Herra, on valtakunta, ja sinä olet korotettu kaiken pääksi.

1:23 Ilmauksen <ta panta en pasin> voi kääntää: kaiken kaikessa, tai: kaiken kaikissa.

2:6 Vaikka elämmekin tässä ajassa maan päällä, niin Jumala on asettanut meidät taivaallisiin Kristuksessa. Oikea hengellinen asenne tähän ajalliseen elämään onkin: sydän taivaassa, mutta jalat maassa, eikä suinkaan päinvastoin tai sydän ja jalat pilvissä!

2:12 Ilman Kristusta ihminen on vailla Israelin kansalaisoikeutta, mutta Kristuksessa hänestä tulee Jumalan lapsi ja Israelin kansalainen – ei luonnollisen Israelin vaan Jumalan Israelin kansalainen, Gal 3:7–9, 16–18, 26–29.

2:13 Ks 2Ms 3:5.

2:14 Molemmat tarkoittaa juutalaisia ja pakanoita.

3:9 Ilmoittaa = <footidzoo> = sm: valaista, Sama verbi on jakeessa Ef 1:18. Joissakin kreik. teksteissä: salaisuuden osallisuus.

3:15 Isyys = <patria> = isän suku, sukukunta, isän ja lapsen suhde, isyys. Sana esiintyy UT:ssa vain 3x: Lk 2:4, Apt 3:25 ja tässä, mutta LXX:ssa se esiintyy 157x.

3:18 Voisitte käsittää = <eksiskhyseete katalabesthai>. Verbi <eksiskhyoo> = olla kyllin voimakas/ vahva, olla täysin kykenevä, voida, esiintyy vain tässä, ja se tulee verbistä <iskhyoo> = olla voimakas/ vahva, osoittaa voimansa, kyetä, voida, joka esiintyy UT:ssa 28x.

Verbi <katalambanoo> esiintyy UT:ssa 15x.

Elämme kolmiulotteisessa avaruudessa (pituus, leveys ja korkeus), mutta elämään kuuluu myös neljäs ulottuvuus, syvyys = <bathos>. Se ei ole korkeuden vastakohta, vaan liittyy ihmisen sielunelämään kuten Ps 64:6 asian ilmaisee: Syvä on miehen sisu ja sydän, ja jopa kaiken olemukseen niin kuin Srn 7:24 sanoo: Kaukana on kaiken olemus ja syvällä, syvällä; kuka voi sen

löytää? Syvyyden puute johtaa pinnallisuuteen, Mt 13:5, mutta yllättävää kyllä, köyhyys voi olla syvällistä, 2Kr 8:2! Jumalan rikkauden, viisauden ja tiedon syvyys on sellaista, ettei sitä voi tutkia kukaan muu kuin Jumalan Henki, Rm 11:33, 1Kr 2:10. Jumalan Hengen antamalla viisaudella toteutuu Herran sanan lupaus: Syviä vesiä ovat sanat miehen suusta, ovat virtaava puro ja viisauden lähde, Snl 18:4. Kasvakaamme siis miehinä ja naisina Kristuksen tuntemisessa. Korkeus, ks Ps 148:13.

- 4:3 Hengen ykseyteen ja yhteyteen kuuluu seitsenkertainen rauhan yhdysside eli Jumalan lapsia yhdistävät seuraavat asiat:
a) seurakunta, b) Henki, c) toivo, d) Herra, e) usko, f) kaste ja g) Jumala = kaikkien Isä = rakkaus, 1Jh 4:8.
- 4:6 Joissakin kreik. teksteissä jakeen loppu on: kaikissa meissä.
- 4:13 Kypsän/ täyden miehuuden tunnusmerkkejä: Snl 18:4,14, Srn 10:17, 1Kr 16:13. Profeetta Elisa oli esikuva todellisesta miehestä, 1Kn 19:19 – 2Kn 13:21. Samoin Joosef, Job, Jeremia, Daniel ja monta muuta.
Miehuuteen eli todelliseen miehisyyteen kuuluu viisaus, 1Kn 10:8, mutta ei juopottelu, Srn 10:17.
- 4:14 Verbi <klydoonidzomai> = ajelehtia aaltojen mukana, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa Jes 57:20.
- 4:29 Rietas = <sapros>, ks Mt 7:17–18.
- 5:2 Joissakin kreik. teksteissä: rakasti teitä.
Tämä jae on samalla vastaus Ps 116:12 vakavaan kysymykseen.
- 5:9 NA: valon hedelmä, on Bys: Hengen hedelmä. Vrt Gal 5:22.
- 5:11 Jakeissa 11 ja 13 on sama verbi <elegkhoo> = nuhdella, paljastaa, osoittaa syylliseksi, ojentaa, ohjata, rangaista. Valo paljastaa pimeyden hedelmättömät teot Jumalan kansan keskuudessa ja osoittaa ne vääräksi, nuhtelee niistä ja haluaa ohjata hairahtuneet oikealle tielle. Silloin se, mikä tulee ilmi on valoa, koska se koituu sielujen pelastumiseksi eikä kadotukseksi, 2Kr 7:8–11.
- 5:12 Ratkaista ongelmia: voidaan kääntää myös: avata solmuja. Samoin jakeessa 16.
- 5:14 Valaista = <epifauskoo> esiintyy vain tässä ja LXX:ssa 3x: Job 25:5, 31:26, 41:10.
- 5:15 Sana <sofos> = viisas, esiintyy UT:ssa 20x (LXX+apokryf 200x), mutta <asofos> = viisaan vastakohta, tyhmä, vain tässä.
- 5:16 Vrt Kol 4:5.
- 5:18 Viinin vaikutuksesta (määräysvallasta) on varoittavana esimerkkinä kuningas Beelshassar, Dan 5:2s. Samoin kuningas Salomo varoitti viinin ja väkijuomien vaikutuksista, mutta antoi myös paremman vaihtoehdon hurmautumiseen, Snl 20:1, 5:19.
- 5:21 Kristuksen pelossa: joissakin teksteissä: Jumalan pelossa.
Jakeissa 1Pt 5:5–6 Pietari antaa samantyyllisiä ohjeita alamaisuudesta kaikille kristityille.
- 5:23 Seurakunta on Kristuksen ruumis.
- 5:30 Bys: hänen ruumiinsa jäseniä, hänen lihastaan ja hänen luistaan.
- 6:4 Verbi <ektrefoo> = ravita, ruokkia, kasvattaa, esiintyy UT:ssa vain Ef 5:29 ja tässä.
Sana <paideia> = kasvatus, kuritus, kuri, esiintyy UT:ssa 6x: 2Tm 3:16, Hpr 12:5,7,8,11 ja tässä.
Sana <nouthesia> = varoitus, nuhteleva, ojentaminen, ohjaus, esiintyy UT:ssa 1Kr 10:11, Tt 3:10 ja tässä.

- 6:14 Jeesuksen Kristuksen sotilaan taisteluvärustuksessa on ensimmäisenä se, että kupeet on vyötetty totuuteen. Sen päälle tulee vanhurskauden haarniska.
Vanhurskauden haarniskassa ei ole aukkoja, sen suojissa ei haavoitu. Päinvastoin kävi aikoinaan kuningas Ahabille, 1Kn 22:34.
- 6:18 Kaiken aikaa = <en panti kairoo> esiintyy tässä ja Lk 21:36 sekä LXX:ssa esim. Ps 10:5, 34:2, 106:3, 119:20, Snl 5:19, 6:14, 8:30 ja Srn 9:8.
Paavali ei tavoitellut kirjeissään erinomaista tyyliä, jota kielten tuntijat ym olisivat kiitelleet, vaan päinvastoin hän olisi saanut heiltä nuhteita tautologiasta. Tässäkin jakeessa sana kaikki esiintyy neljä kertaa!
- 6:20 Olla lähettiläänä = <presbeuoo> esiintyy tässä ja 2Kr 5:20. Paavalilla oli tärkeä tehtävä olla Jumalan valtakunnan lähettiläänä evankeliumin tähden julistamassa sovituksen sanaa, 2Kr 5:18–20. Siitä hyvästä hänet pantiin kahleisiin kuin pahantekijä. Lähettiläät esiintyvät myös toisissa tehtävissä Lk 14:32, 19:14.

Paavalin kirje filippiläisille

Tämän kirjeen Paavali kirjoitti ollessaan vankina, ilmeisestikin Roomassa vankeusaikansa lopulla 62–63 jKr. Kirjeen sisältö keskittyy Jeesukseen Kristukseen, ja kirjettä sanotaankin Kristus-kirjeeksi.

Vaikka Paavali on ollut vankina jo jonkin aikaa, hän kirjoittaa tässä kirjeessä kaksi pääasiaa. Ensiksikin: minä iloitsen (luvut 1–2) ja toiseksi: iloitkaa tekin (luvut 3–4).

1:1

1:18 Sana <profasis> = tekosyy, veruke, esiintyy UT:ssa 6x: Mk 12:40, Lk 20:47, Apt 27:30, 1Ts 2:5 ja tässä. Dativimuoto <profasei> tarkoittaa myös: näön vuoksi, näennäisesti.

1:23 Verbi <analyoo> = irrottaa; lähteä (paluumatkalle), palata, erota tästä elämästä, esiintyy vain tässä ja Lk 12:36. LXX:ssa se esiintyy vain apokryf:ssa 18x.

Paavali halusi erota tästä elämästä saadakseen olla Kristuksen kanssa, ei hävitäkseen tyhjiin.

2:3 Tässä Paavali kehottaa uskovia oikeaan nöyryyteen, joka on hengellistä, eikä nöyristelyyn, joka on lihallista.

2:5 Tässä jaksossa (jakeet 5–11) Paavali selittää millainen on Hengen mieli, joka Jeesuksella Kristuksella oli Hänen täällä ihmisenä ollessaan.

Tämä ilmenee sekä Hänen persoonassaan että Hänen työssään seuraavasti:

a) Hänen olemassaolonsa ennen ihmiseksi tuloa (jae 6),

b) Hänen ihmiseksi tulonsa (7),

c) Hänen kuolemansa ihmisenä (8),

d) Hänen korottamisensa (9),

e) Hänen Nimensä (9–10),

f) kaiken asettaminen Hänen alaisuuteensa (10) ja

g) Hänen ehdoton herruutensa (11).

2:16 Tarjolla pitäessänne elämän sanaa (UT38) voidaan kääntää myös: pysyessänne elämän sanassa (AS, TK) tai: kun pidätte kiinni elämän sanasta.

2:17 Verbi <spendoo> = uhrata juomauhri, vuodattaa juomauhriksi, esiintyy UT:ssa vain tässä ja 2Tm 4:6, molemmissa passivimuodossa: minut uhrataan. LXX:ssa sana esiintyy 17x + 3x. Ehkä Paavali viittasi tällä sanonnallaan siihen, että hänen verensä vuodatetaan todistukseksi Kristuksen evankeliumista, tai ehkä hän ajatteli, että hänen elämänsä, aikansa ja toimintatarmonsä valuu inhimillisesti katsoen hukkaan vankilassa. Mutta Jumalalla oli suuremmat tarkoitusperät Paavalin elämän ja ajan suhteen, sitä todistavat Paavalin kirjoittamat kirjeet, jotka on talletettu UT:iin.

2:29 Kaikki ilo = <paasa khara> esiintyy tässä ja Rm 15:13 sekä Jk 1:2.

2:30 Jakeen loppu sm: täyttääkseen teidän puutteenne minun palveluksessani.

3:14 Raamattu puhuu paljon voimasta ja juoksemisesta tai rientämisestä, mutta pelkästään inhimillisinä kykyinä ne eivät ole Herralle mieluisia. Tutki tarkemin!

Vrt Ps 147:10, Srn 9:11, Apt 13:25, 20:24, Fil 3:12–14, 2Tm 4:7.

3:15 Jakeen loppu sm: myös tämän Jumala paljastaa teille.

3:20 Sana <politeuma> = yhdyskunta, kansalaisuus, esiintyy vain tässä.

4:3 Synsygos, Syzygos = <sydzygos> = saman ikeen alainen, aisapari, työtoveri. Kreikkalaiset kirjailijat käyttivät tätä sanaa avioliiton, ystävyys, ammatin, työn jne. yhdistävistä siteistä. Syzygos saattoi olla Filippiin seurakunnan johtavia veljiä. Mies oli Paavalin sanojen mukaan nimensä veroinen, siis luotettava ja yhteistyökykyinen. Hän oli sopiva henkilö auttamaan Euodiaa ja Syntykeä yksimielisyyteen.

4:8 Uskonnollisuus perinnäissääntöineen rajoittaa ihmisen ajatusmaailmaa. Niinpä monet ateistit torjuvat evankeliumin, koska se muka estää ihmistä ajattelemasta. Asia on kuitenkin päinvastoin: uskonnollinen ateismi rajoittaa ihmisen hengellisen näkökyvyn ja niin ollen ajattelun. Evankeliumi avaa ihmisen silmät ja ohjaa ajatusmaailman oikeaan, hengelliseen suuntaan, Ps 107:43, Fil 4:8, Hpr 12:3.

- 4:11 Adj <autarkees> = omavarainen, tyytyväinen, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa Snl 30:8 (sekä 5x LXX apokryf). Vastaava subst <autarkeia> = omavaraisuus, tyytyväisyys, esiintyy 2Kr 9:8 ja 1Tm 6:6.
- 4:12 Tottua = <myeomai> on med-pass-muoto verbistä <myeoo> = vihkiä mysteereihin/ salaisuuksiin, perehdyttää, totuttaa. Paavali oli päässyt perehtymään evankeliumin pyhiin salaisuuksiin, ja se heijastui koko hänen ajalliseen elämäänsäkin. Hänen kohdallaan oli toteutunut sama kuin Ps 73 kirjoittajan Aasafin kohdalla, Ps 73:16–17, 1Kr 15:19.
- 4:22 Ne, jotka ovat keisarin huonetta/ huoneväkeä: he saattoivat olla keisarillisen suvun jäseniä tai keisarin palatsin palveluskuntaa.

Paavalin kirje kolossalaisille

Tämän kirjeen Paavali kirjoitti vankeusaikanaan Roomassa samoihin aikoihin kuin kirjeet efesolaisille ja Filemonille.

Kirjeen alkuosa on opettava ja loppuosa kehottava. Kirjeen pääsisältönä on Jeesuksen erityisasema suhteessa Jumalaan, luomakuntaan ja seurakuntaan.

1:1

1:5 Verbi <apokeimai> = tallettaa, panna säilöön, esiintyy UT:ssa 4x: Lk 19:20, 2Tm 4:8, Hpr 9:27 ja tässä. Heprealaiskirjeen mukaan ihmiselle on ikään kuin syntymälahjaksi talletettu kuoleminen ja sen jälkeinen tuomio – syntiinlankeemuksen takia ja myös jokaisen omien syntien takia – mutta tässä Paavali osoittaa, että ihmiselle on talletettu myös iankaikkisen elämän toivo Jeesuksen Kristuksen tähden. Ensimmäinen on pakollinen, sitä ei sivuuta kukaan, mutta toinen on vapaaehtoinen.

1:14 Lunastus: 1Kn 1:29, 1Kr 1:30.

1:15 Esikoinen ennen kaikkea luomakuntaa = <proototokos pasees ktiseos> = sm: ensiksi syntynyt luomakuntaan nähden. Tätä ei voi kääntää tavallisena genetiivinä: koko luomakunnan esikoinen – ikään kuin ensin olisi luomakunta, ja sitten Jeesus olisi syntynyt siihen esikoisena. Ei vaan hän on esikoinen, ja sen jälkeen kaikki mikä on syntynyt, on syntynyt hänen kauttaan, Jh 1:3, Kol 1:17–18. Samanlainen rakenne esiintyy Jh 1:15,30 kun Johannes Kastaja todisti, että Jeesus oli ennen minua = <prootos muu> = sm: ensimmäinen/ aikaisempi minuun nähden. Ei Johannes yrittänyt sanoa, että hän on minun ensimmäiseni! Vrt myös Mt 12:45, jossa on samanlainen genetiivi-rakenne.

1:7 Ks Jes 48:13.

1:18 Verbi <prooteuoo> = olla ensimmäinen, olla ensi sijalla, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa Est 5:11, jossa Haaman isotteli asemansa tärkeyttä.

2:2 Bys: Isän Jumalan salaisuuden, Kristuksen, tai: Isän Jumalan ja Kristuksen salaisuuden.

2:4 Suostutteleva puhe = <pithanologia> esiintyy vain tässä. Se tarkoittaa uskottavan kuuloista puhetta, jossa käytetään perusteluina asioita, jotka ovat kenties mahdollisia, mutta eivät välttämättä tosia. Nykyään sitä kait tituleerattaisiin lähinnä populismiksi, jolla onkin vankka asema tämän maailman politiikassa. Paavalilla itsellään oli puheissaan kokonaan toinen linja, 2Kr 1:17–20.

2:6 Jakeissa 6-7 esiintyy seitsemän tärkeää uskonelämän aluetta: a) Kristuksen vastaanottaminen, b) vaellus (= elämä) Hänessä, c) juurtuminen Häneen, d) rakentuminen Hänessä, e) uskossa vahvistuminen, f) Jumalan Sanan opetus, joka tähtää edellisiin kohtiin ja g) kiitos, jonka ei tule olla niukka, vaan runsas!

2:10 Teillä on täyteys hänessä, voidaan kääntää myös: te olette täydellisiä hänessä.

2:11 Sana <akheipoihtos> = ei käsin tehty, esiintyy 3x: Mk 14:58, 2Kr 5:1 ja tässä.
Sana <apekdyis> = pois riisuminen, esiintyy vain tässä. Se tulee verbistä <apekdyomai> = riisua pois, riisua aseista, joka esiintyy vain 2x: Kol 2:15, 3:9.

2:15 Verbi <deigmatidzoo> = julkistaa, panna näytteille; häpäistä, saattaa häpeään, esiintyy vain tässä ja Mt 1:19.

Verbi <thriambeuoo> = kuljettaa triumfikulkueessa/ voittosaatossa, saada (riemu)voitto jstk, esiintyy vain tässä ja 2Kr 2:14.

2:17 Todellisuus on Kristuksessa = sm: ruumis on Kristuksen.

2:18 On näkyjensä vallassa = sm: vaeltaen siinä, mitä on nähnyt. Bys.: vaeltaen siinä, mitä ei ole nähnyt.

3:10 Käännös: ... pukeutuneet uuteen, joka uudistuu tietoon, Luojansa kuvan mukaan, on sanallisesti tarkka. Sen sijaan käännös: ... pukeutuneet uuteen, joka jatkuvasti uudistuu oppiakseen tuntemaan Luojansa ja tullakseen hänen kaltaisekseen. on selittävä, mutta se kuvaa hyvin jakeen ajatuksen. Molempi parempi!

3:13 Herra, Bys: Kristus.

- 3:15 Kristuksen rauha, Bys: Jumalan rauha.
- 3:16 Jumalalle, Bys: Herralle.
- 3:22 Herraa peläten, Bys: Jumalaa peläten.
- 3:25 Henkilöön ei katsota = sm: ei ole kasvoihin katsomista, eli kansan kielellä sanottuna Jumala ei katso pörstäkertoimiin. Miksi? Koska Jumala näkee ihmisen sydämen ja sen ajatukset ja vaikuttimet, jopa paremmin kuin ihminen itse! Ihminen voi onnistua pettämään toisia ja jopa itseään, mutta ei Herraa. Niinpä Jumalan edessä ei kannata yrittää luoda itselleen komeaa julkisivua – hyvää pörstäkerrointa – vaan pitää sydämensä puhtaana.
- 4:5 Vrt Ef 5:16.
- 4:8 Bys: että hän saisi/ mina saisin tietää, mitä teille kuuluu.
- 4:12 Bys: täynnä kaikkea Jumalan tahtoa.
- 4:13 hän näkee paljon vaivaa, Bys: hänellä on paljon intoa.

Paavalin ensimmäinen kirje tessalonikalaisille

Paavali lienee kirjoittanut Tessalonikalaiskirjeet Korintissa v. 51 jKr. Niin ollen tämä kirje on varhaisin Paavalin kirjeistä.

Molempien Tessalonikalaiskirjeiden pääsisältönä on Jeesuksen Kristuksen toinen tulemus. Ensimmäisessä kirjeessä Paavali kirjoittaa sen merkityksestä uskoville, toisessa sen merkityksestä uskosta osattomille.

Tässä kirjeessä Paavali rohkaisee kristittyjä odottamaan Herran tulemusta puhtaassa uskon vaelluksessa eikä pelossa ja henkisessä kireydessä.

1:1

1:2 Lakkaamatta = <adialeiptoos> esiintyy UT:ssa vain 4x, jakeissa Rm 1:9, 1Ts 1:2, 2:13, 5:17, liittyen aina rukoukseen ja kiitokseen. LXX:ssa se esiintyy vain Makkabilaiskirjoissa 6x. Vastaava adjektiivi <adialeiptos> = ainainen, jatkuva, lakkaamaton, esiintyy Rm 9:2 ja 2Tm 1:3. Kantasanana oleva verbi <dialeipoo> = lakata tekemästä jtk, lopettaa jnk tekeminen, esiintyy UT:ssa vain kerran, Lk 7:45.

2:7 Kun Jaakob siunasi 12 poikaansa, hän ennusti, että Benjamin raatelevainen susi, 1Ms 49:27. Saulus Tarsolainen oli Benjaminin heimoa ja lihallisen mielensä puolesta toteutti tämän Jaakobin ennustuksen. Mutta Jumala osoitti vanhurskautensa siinä, että Sauluksesta tuli Jeesuksen todistaja, eikä hän enää ollut raatelevainen susi vaan päinvastoin lempeä mies, 1Ts 2:7–8.

Vaatia arvonantoa: Pentti Mäkisen kommentti: esiintyä mahtavina, olisi lähempänä alkutekstiä.

Paavali työtovereineen ei halunnut mahtaila ja vaatia osakseen arvostusta, vaan hänelle oli tärkeämpää olla uskoville hyödyksi ja avuksi nöyryydessä Jumalan armon avulla. Seuratkaamme hänen esimerkkiään.

Ilmaus <en barei einai> = olla taakkana/ kuormana; esiintyä mahtavasti/ arvovaltaisesti, vaatia arvonantoa.

Sana <baros> (6x) = kuorma, taakka: Mt 20:12, Apt 15:28, 2Kr 4:17, Gal 6:2, 1Ts 2:7, Ilm 2:24.

Lempeitä kuin mettävä äiti: ks 1Ms 24:59. Lempeys oli ominaista apostoleille, ja siihen Paavali kehotti kaikkia uskovia: 1Kr 13:4; 2Kr 10:1; Fil 4:5; 1Ts 2:7; 1Tm 3:3; 2Tm 2:24; Tt 3:2; Jk 3:17; 1Pt 2:18. Ks myös Salomon neuvoja: Snl 15:26; 16:24; 31:26.

2:16 Lopulta = <eis telos> (6x), sama ilmaus on myös: Mt 10:22, 24:13, Mk 13:13, Lk 18:5, Jh 13:11.

2:18 Kerran ja toisenkin = <kai hapaks kai dis> esiintyy tässä ja Fil 4:16 sekä LXX:ssa 5Ms 9:13, 1Sm 17:39, Neh 13:20 ja 1Makk 3:30.

3:7 Olemme saaneet rohkaisua teistä = <parekleetheemen ef hyymín>. Vastaava ilmaus on 2Kr 7:7.

3:8 Verbi <steekoo> = seisoa, pysyä lujana, esiintyy UT:ssa 9x, mutta LXX:ssa vain kerran, Tm 16:26, jossa kerrotaan filistealaisten Daagonin temppelin seisoneen (lujana!) pylväiden varassa. Lujana se seisoikin siihen asti kun Simson mursi Herran voimalla nuo pylväät ja koko temppeli romahti. Näin käy lopulta kaikille rakennelmille, jotka on pystytetty Herran tuntemista vastaan, 2Kr 10:5.

4:4 Vaimo = <skeuos> = astia. Rabbiinit käyttivät tätä sanaa ilmaisemaan vaimoa, vrt. 1Pt 3:7, jossa vaimoa kutsutaan heikommaksi astiaksi. Ks. myös 2Tm 2:21 ja Rm 9:21-23.

Toinen tulkinta on se, että vaimon sijasta on kysymys omasta ruumiista, jonka pyhänä pitämisestä olisi kysymys.

4:6 Sortaa = <hyperbainoo> esiintyy UT:ssa vain tässä. Sen perusmerkitys on kulkea yli. Nykyään ehkä sanottaisiin, ettei kukaan saa kävellä veljensä yli, tai loukata/ polkea hänen oikeuksiaan.

4:9 Sillä te itse olette oppineet Jumalalta = <autoi gar hyymeis theodidaktói>. Sana <theodidaktos> = sm: Jumalan opettama, esiintyy ainoastaan tässä. Samankaltainen ilmaus <didaktos theou> on Jes 54:13 ja Jh 6:45, jossa Jeesus viittaa juuri Jesajan kirjoitukseen. Jakeessa 1Kr 12:3 tehdään ero inhimillisen viisauden opettamilla <didaktói anthropínees sofías> ja Hengen opettamilla <didaktói pneumatós> asioilla.

4:11 Monet ihmiset ovat hyvin kunnianhimoisia ja tavoittelevat ihmiskunniata, Jh 12:43. Paavali neuvoo tässä, mikä on kunnianarvoista kristitylle tässä elämässä. Hän antaa myös kaksi esimerkkiä omasta elämästään: Rm 15:20, 2Kr 5:9.

4:12 Säädyllisesti = <euskheemoneos> voidaan kääntää myös: kunniallisesti, moitteettomasti, nuhteettomasti.

- 4:13 Tämä jakso (jakeet 13-18) puhuu Kristuksen seurakunnan ylöstempaamisesta. Tämä asia ei ole pelottelun aihe, vaan lohdutuksen ja rohkaisun sanoma Jumalan omille! Paavali kirjoittaa näistä asioista, koska hän ei halua pitää uskovia tietämättöminä, vaan haluaa opettaa heitä tuntemaan Kristusta yhä syvemmin.
- 5:3 Ilmaus: silloin turmio yllättää heidät yhtäkkiä, voitaisiin kääntää: silloin kohtaa heidät äkillinen turmio/ tuho. Vrt. Lk 21:34.
- 5:12 Ks. 2Ts 3:15
- 5:14 Ks. 2Ts 3:15
- 5:18 Kiittäkää joka tilanteessa = <en panti eukharisteite> = sm: kiittäkää kaikessa. Paavali kehottaa kristittyjä kiittämään kaikissa olosuhteissa, jokaisessa tilanteessa. Ei siis (välttämättä) itse tilanteesta. Vaikeuksista ei tarvitse kiittää – siihen näet voisi tulla hapan sivumaku, mutta vaikeuksissa ollessaankin voi kiittää. Noh, mistä sitten? Siitä, että Herra on hyvä, hänen armonsa pysyy iankaikkisesti. Hän auttaa meitä vaikauksissakin. Tällainen on Jumalan tahto meidän suhteemme.
- 5:27 Vannottaa = <enorkidzoo> esiintyy vain tässä. Kantaverbi <orkidzoo> esiintyy UT:ssa kahdesti: Mk 5:7 ja Apt 19:13.

Paavalin toinen kirje tessalonikalaisille

Paavali lienee kirjoittanut Tessalonikalaiskirjeet Korintissa v. 51 jKr. Niin ollen tämä kirje on toiseksi varhaisin Paavalin kirjeistä.

Molempien Tessalonikalaiskirjeiden pääsisältönä on Jeesuksen Kristuksen toinen tulemus. Ensimmäisessä kirjeessä Paavali kirjoittaa sen merkityksestä uskoville, toisessa sen merkityksestä uskosta osattomille.

Tässä kirjeessä Paavali rohkaisee ja kehottaa kristittyjä odottamaan Herran tulemusta turvallisella mielellä uskon vaelluksessa eikä pelossa ja henkisessä kireydessä.

1:1

1:9 Verbi <tinoo> = maksaa, kärsiä korvaus/ rangaistus, esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 4x: Snl 20:9, 24:22,29, 27:12.

2:2 Verbin <throooo> perusmerkitys (akt.) on: huutaa, metelöidä, möykätä, ja se tulee sanasta <throos> = meteli, mellakka. UT:ssa se esiintyy 3x ja vain passiivimuodossa <throoomai> = pelästyä, säikähtää, Mt 24:6, Mk 13:7. Kaikki nämä kohdat liittyvät lopun ajan ahdistuksiin, joissa kristittyjen ei tarvitse pelästyä.

2:2 Jakeen loppu on sm: sillä usko ei ole kaikkien. Ts. kaikilla ei ole sydämessään uskoa, tai kaikki eivät elä uskossa.

2:6 Se mikä pidättää = <to katekhon> on neutri, joten se viittaa johonkin asiaan.

2:7 Hän joka pidättää = <ho katekhon> on maskuliini, joten se viittaa henkilöön.

2:13 Joissakin kreik. teksteissä on: ...valitsi teidät ensihedelmänä pelastukseen... ja joissakin: ...valitsi teidät alusta alkaen pelastukseen..., riippuen luetaanko <aparkhees> yhtenä sanana vai kahtena < ap arkhees>. Jakeen loppu on sm: Hengen pyhityksessä ja uskossa totuuteen.

2:17 Molemmat verbit ovat muodoltaan akt opt aor yks 3p, joten käännös on yksikössä: lohduttakoon ... vahvistakoon, vaikka monet käännökset lipsuvat monikkomuotoon. Ilmeisesti teologisista syistä.

3:2 Jakeen loppu on sm: sillä usko ei ole kaikkien.

3:3 Jakeen loppu voidaan kääntää myös: varjelee teidät Pahalta/ Paholaiselta.

3:15 Verbillä <noutheteoo> on merkitykset: neuvoa, opastaa, ojentaa, nuhdella. Kaikki nämä merkitykset esiintyvät Tessalonikalaiskirjeissä: 1Ts 5:12,14 ja tässä.

Paavalin ensimmäinen kirje Timoteukselle

Paavali kirjoitti molemmat kirjeensä Timoteukselle ja Titukselle elämänsä loppupuolella ollessaan vankeudessa Roomassa (tai mahdollisesti kahden vankeusjakson välisenä lyhyenä vapausaikana Makedoniassa tai Nikopoliissa) v. 63–67 jKr.

Näin nämä kirjeet ovat rohkaisevia nuoremmille uskoville ja samalla paimenkirjeitä, joissa Paavali neuvoa nuoria työtovereitaan evankeliumintyössä ja seurakuntien hoidosta ja johtamisesta.

Timoteus on tunnetuin Paavalin työtovereista ja oli samalla seuraavaa sukupolvea evankeliumintyössä.

Paavali suhtautui häneen niin kuin myös Titukseen isällisesti ja halusi varmistaa evankeliumintyön jatkumisen terveellä pohjalla.

1:1

1:4 Loppumaton = <aperantos> = rajaton, loputon, ääretön, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa jakeessa Job 36:26, jossa Elihu mainitsee Jumalan vuosien tutkimattomasta määrästä. Paavali osoittaa jonkinlaista akateemista huumoria, kun käyttää samaa sanaa sukuluetteloista, vrt Gal 5:12. Osassa kreik. teksteissä tässä on <zeeteesis> = tutkiminen, väittely, riitakysymys, ja osassa <ekzeeteesis> = perinpohjainen tutkiminen, (turhanpäiväinen) mietiskely, väittely. Uskonnolliset tarut johtavat vaikka kuinkakin perinpohjaisiin, mutta silti turhiin tutkimisiin ja pohdintoihin, ja edelleen joutaviin väittelyihin. Ei niistä ole mitään hyötyä, eivätkä ne rakenna ketään.

1:10 Ihmiskauppias = <andrapodistes> voi tarkoittaa: orjakauppias, ihmisten sieppaaja, kidnappaaja. Siihen sisältyy niin menneiden aikojen orjakauppa kuin tämän päivän nuorten naisten käyttö seksiorjina.

1:13 Tietämättömyys käy käsi kädessä epäuskon kanssa, eikä suinkaan elävän uskon kanssa, joka poistaa tietämättömyyttä, koska Kristuksessa Jeesuksessa ovat kätkeytyinä kaikki viisauden ja tiedon aarteet, jotka voidaan ymmärtää vain uskon avulla, Kol. 2:2-3, Hepr. 11:3.

2:2 Vallanpitäjät tarkoittavat kaikkia korkeassa asemassa olevia (AS, TK).

2:4 Jumala tahtoo kaikkien ihmisten pelastuvan ja tulevan totuuden tuntemiseen.

2:8 Taka-ajatus = <dialogismos> = 1. ajatus, 2. mielipide, 3. erimielisyys, kiista, 4. epäily, 5. epäröinti, esiintyy UT:ssa 14x, LXX:ssa esim. Jes 59:7, Jer 4:14 ja Val 3:60,61.

2:9 Tukkalaite lienee tarkoittanut siihen aikaan hiusten palmikointia ympäri päätä pieniksi palmikoiksi. Nykyäänhän niitä on mitä ihmeellisimpiä hökötyksiä. Kullakin makunsa mukaan.

2:15 Lapsensynnyttäminen = <teknogonia> viittaa siihen, että nainen synnytti Messiaan ilman miehen myötävaikutusta. Käärme sai paratiisissa aikaan sen, että syntiinlankeemus tuli ihmiskuntaan naisen kautta. Jumala vaikutti sen, että pelastus tuli maailmaan naisen kautta.

3:1 Sana <ergon> = teko, työ, tehtävä, on tässä käännetty työksi. Vrt. 1Ts 5:13 ja 2Tm 4:5.

3:8 Sana <semnos> = kunnioitettava, esiintyy UT:ssa 4x: Fil 4:8, 1Tm 3:8,11, Tt 2:2. Sen sijaan vain tässä esiintyy <dilogos> (kankeasti käännettynä kaksikielinen!), joka tarkoittaa henkilöä, joka on puheissaan kahtaalle menevä, siis vilpillinen. Hän puhuu tietyissä tilanteissa yhtä ja toisissa toista, ei pysy totuudessa, vaan puhuu aina sen mukaan mikä hänelle on edullista. Tätä esiintyy politiikassa paljon, mutta se ei sovi uskoville. Osta totuutta, älä myy, osta viisautta, kuria ja ymmärrystä, kuuluu Herran sanan ohje kristityille, Snl 23:23. <aiskhrokerdees> = häpeällisen voiton tavoittelija, esiintyy tässä ja Tt 1:7. Sama ajatus hieman eri sanoin esiintyy myös Tt 1:11 ja 1Pt 5:2.

3:11 Sana <diabolos> tarkoittaa substantiivina panettelija, Paholainen, ja tässä adjektiivisesti käytettynä: panetteleva, panettelija, paholaismainen, pirullinen, vrt. Tt 2:3 ja 2Tm 3:3.

3:15 Jumalan seurakunta perustuu totuuteen, mutta se ei sentään ole totuuden pylväs ja perustus. Niinpä jaejako, joka lienee tehty v. 1551, on tässä kohden virheellinen. Totuuden pylväs ja perustus liittyy jumalisuuden salaisuuteen ja seuraavaan jakeeseen.

3:16 Joissakin kreik. teksteissä on: Jumala ilmestyi lihassa...

4:8 Jumalisuudessa eli oikeassa Jumalan palvomisessa ja kunnioittamisessa on elämän lupaus sekä tätä aikaa että iankaikkisuutta varten. Niinpä ilman elävää uskoa jo tästä ajallisesta elämästä jää väistämättä puuttumaan paljon. VT:ssa Egyptin farao, joka on esikuvana tämän maailman ruhtinaasta, antoi kuoleman lupauksen, ks. 2Ms 1:16, 10:28.

- 4:10 Joissakin kreik. teksteissä on verbin <agoonizomai> = taistella, kilvoitella, tilalla <oneidizomai> = olla herjattavana/ solvattavana.
- 4:13 Tarkoittanee Kirjoitusten lukemista seurakunnalle.
- 5:16 Sm: todellisista leskistä.
- 5:18 Paavali lainaa jaetta 5Ms 25:4 samoin kuin jakeessa 1Kr 9:9.
- 5:22 Paavali kehottaa Timoteusta harkintaan ja varoittaa kiirehtimästä kenenkään siunaamisessa. On parempi ensin harkita, mistä ja kenestä on kyse – onko kyseessä Jumalan tahdon mukainen asia vai ihmismielen intoilu, jolle mielellään monet haluaisivat evankeliumin työntekijän siunauksen.
- 5:23 Jo Paavalin aikana ja hänen työtoveriensa joukossa ilmeni inhimillistä ja fyysistä heikkoutta, suoranaista sairastamista, kuten Timoteuksen vatsa- ym. vaivat. Ks. Fil 2:27, 2Tm 4:19. Paavali ei ollut ehdoton absolutisti, ns. raivoraitis, mutta hän kehotti käyttämään viiniä vain vähän, koska paljosta viinistä tulee irstas meno, Ef 5:18. Parempi olla mahatautinen uskovainen kuin humalainen rietas, joka ei ole köyhä eikä kipeä...ennen kuin seuraavan aamun krapulassa.
- 5:25 Jakeen loppu on sm: eivätkä toisin olevatkaan voi pysyä salassa.
- 6:4 Paisua pöyhkeäksi = <tyfo'oo> = 1. täyttää savulla, peittää savuun, savuttaa ⇒ 2. paisua pöyhkeäksi/ ylpeäksi/ omahyväiseksi. Verbin merkitys tulee sanasta <tyfos> = savu. Sana esiintyy UT:ssa vain 3x: 1Tm 3:6, 6:4, 2Tm 3:4, ja se kuvaa ihmistä, jonka todellisuuden taju pettää: hänellä on pää pilvissä mutteivät enää jalat maassa.
- 6:12 Jakeen alku voidaan kääntää myös: Taistele hyvä uskon taistelu, tai: Kilpaile hyvä uskon kilpailu.
- 6:20 Ilmaus <hee pseudonymos gnoosis> = se, mitä valheellisesti kutsutaan tiedoksi. Se saa aikaan epäpyhiä ja tyhjiä puheita ja vastaväitteitä evankeliumille. Ihmiskunnan historiassa esim. tiede ja politiikka ovat osoittaneet todeksi tämän Paavalin toteamuksen. Kristityn kannattaa pysyä niistä erossa. Niistä kiisteleminen on turhaa ajanhukkaa.
- 6:21 Bys: Armo olkoon sinun kanssasi!

Paavalin toinen kirje Timoteukselle

Paavali kirjoitti molemmat kirjeensä Timoteukselle ja Titukselle elämänsä loppupuolella ollessaan vankeudessa Roomassa (tai mahdollisesti kahden vankeusjakson välisenä lyhyenä vapausaikana Makedoniassa tai Nikopoliissa) v. 63–67 jKr. Tämä toinen kirje Timoteukselle on Paavalin viimeinen kirje, jonka hän kirjoitti vähän ennen marttyyrikuolemaansa v. 67 jKr.

Näin nämä kirjeet ovat rohkaisevia nuoremmille uskoville ja samalla paimenkirjeitä, joissa Paavali neuvoo nuoria työtovereitaan evankeliumintyössä ja seurakuntien hoidosta ja johtamisesta.

Timoteus on tunnetuin Paavalin työtovereista ja oli samalla seuraavaa sukupolvea evankeliumintyössä.

Paavali suhtautui häneen niin kuin myös Titukseen isällisesti ja halusi varmistaa evankeliumintyön jatkumisen terveellä pohjalla.

- 1:2 Poika = <teknon> = sm: lapsi.
- 1:5 Mummo = <mammee> tarkoitti alun perin äitiä lasten kielellä (= mami, mamma jne), mutta sai sittemmin merkityksen isoäiti eli lasten kielellä mummo tai mummi, ehkä jopa mumma. Paavalin mukaan usko suorastaan asui näissä naisissa! Verbi <enoikeoo> = asua jssk, esiintyy tämän lisäksi UT:ssa Rm 8:11, 2Kr 6:16, Kol 3:16, 2Tm 1:14. Vrt Ef 3:17.
- 2:8 Daavidin jälkeläinen = sm: on Daavidin siemenestä.
- 2:14 Toisissa kreik. teksteissä on: Herran edessä, ja toisissa: Jumalan edessä. Turmio = <katastrofee> on varsin voimakas sana, joka esiintyy UT:ssa vain tässä ja 2Pt 2:6. LXX:ssa se esiintyy useammin, esim. 1Ms 19:27 (Sodoman hävitys) ja 2Ak 22:7 (kuningas Ahasjan tuho).
- 2:16 Saman kehoituksen Paavali antoi myös Titukselle, Tt 3:9.
- 2:18 Turmella = <anatrepoo> = kääntää ylösalaisin, kumota, saada luhistumaan; villitä, esiintyy 3x UT:ssa, tässä sekä Jh 2:15 ja Tt 1:11. Joissakin kreik. teksteissä: Kristuksen nimen.
- 2:20 Jakeen loppu sm: toiset kunniaan, toiset kunniantomuuteen.
- 2:26 Selvitä = <ananeefoo> tulee verbistä <neefoo> = olla juomatta viiniä, olla raitis; olla tasapainoinen/ tervemielinen. Niinpä <ananeefoo> tarkoittaa: selvitä, raitistua, tulla järkiinsä. Vangita = <dzoogreoo>, samaa verbiä Jeesus käytti Lk 5:10, kun hän sanoi Pietarille, että saat saaliiksesi ihmisiä. Jeesus teki opetuslapsista ihmisten kalastajia, ja Paholainen yrittää matkia samaa saadakseen ihmisiä saaliikseen.
- 3:4 Sana <propetees> = 1. malttamaton, harkitsematon, 2. häikäilemätön, tarkoittaa sm: eteenpäin kaatuva, kuten sitä klass. kreikassa käytetäänkin. Kuvaannollisesti se merkitsee harkitsematon, malttamaton, äkkipikainen, yltyöpäinen, häikäilemätön, väkivaltainen. Sana esiintyy vain tässä ja Apt 19:36 sekä LXX Snl 10:14, 13:3.
- 3:7 Näiden naisten ongelma on, että he ovat alttiita ottamaan vastaan kaikenlaisia oppeja ja opetuksia, eivätkä siten pääse tuntemaan evankeliumin totuutta.
- 3:8 Juutalaisen perimätiedon mukaan ne egyptiläiset tietäjät, jotka vastustivat Moosesta ja joista puhutaan 2Ms 7:1:ssä, olivat nimeltään Jannes ja Jambres.
- 3:12 Jumalisesti = <euseboos> = Jumalaa peläten/ kunnioittaen/ palvellen/ palvoen, Jumalan tahdon mukaisesti. Sana esiintyy vain tässä ja Tt 2:12. Vastaava adj. on <eusebees>, joka esiintyy Apt 10:2,7 ja 2Pt 2:9.
- 3:13 Tämäkin on edistystä, mutta väärään suuntaan. Niinpä edistys ei olekaan itse tarkoitus, eli tärkeintä ei olekaan liike, vaan päämäärä, ja sen jälkeen edistys oikeaan suuntaan. Ne, jotka eksyttävät muita, eksyvät itsekin.
- 3:14 Keiltä, Bys: keneltä.
- 3:16 Sm: Koko Raamattu on Jumalan henke(ytt)ämä ja hyödyllinen... (TK, AS, RK-99, NIV, Novum). Tässä Raamattu todistaa itse itsestään, että se on syntynyt Jumalan Pyhän Hengen vaikutuksesta, eikä inhimillisen viisauden vaikutuksesta, vaikka kirjoittajat ovatkin ihmisiä. Ks. 2Pt 1:20-21. Niinpä Raamatun sanasta eivät vastaa ihmiset vaan Jumala itse. Toisaalta, jos Raamatun olisivat kirjoittaneet ne noin 40 ihmistä noin 1500 vuoden aikana toisistaan kovin paljon tietämättä oman viisautensa avulla, niin heidän olisi täytynyt olla aivan ilmiömäisiä neroja, sillä ihmeellinen kirja Raamattu on kokonaisuudessaan.

- 3:17 Valmis = <ekseertismenos> = valmistautunut, varustautunut. Verbi <eksartidzoo> tarkoittaa: tehdä täydelliseksi, valmistaa t. varustaa jhnk.
- 4:7 Verbi <agoonidzomai> ja subst. <agoon> tarkoittavat kilpailua ja taistelua, joten paras käännös lienee kilvoitella ja kilvoitus, jotka tarkoittavat uskon taistelua ja kilpailua.
Raamattu puhuu paljon voimasta ja juoksemisesta tai rientämisestä, mutta pelkästään inhimillisinä kykyinä ne eivät ole Herralle mieluisia. Tutki tarkemin! Vrt Ps 147:10, Srm 9:11, Apt 13:25, 20:24, Fil 3:12–14, 2Tm 4:7.
- 4:16 Älköön sitä luettako heidän syykseen = <mee autois logistheiee> = sm: älköön heille laskettako (jksk). Kyseessä on verbin <logidzomai> optatiivi. Optatiivi on hyvin harvinainen verbimuto, joka esiintyy koko UT:ssa n. 68x, ja se viittaa toteuttavissa olevaan toiveeseen tai kohteliaaseen pyyntöön, sivulauseissa pelkkään mahdollisuuteen. Paavalin ajatus tuon jakeen lopuksi on: eipä tuota kannata mainita, tai: vaan mitäpä tuosta. Samanlainen ajatus hänellä on Fil 1:18. Paavali oli iän myötä oppinut, ettei kannata takertua lillukan varsiin. Ihmiset, evankeliumin työntekijätkin ovat heikkoja ja erehtyväisiä ihmisiä. Pääasia, että Herran työ menee eteenpäin kaikesta heikkoudesta huolimatta.
Näin näemme, että Paavalikin oli vajavainen, mutta hän kasvoi iän myötä hengellisesti. Nuorempana hän oli ollut niin jyrkkä tässä suhteessa, että asettui kiivauksissaan vastustamaan vanhempaa Herran työntekijää Barnabasta ja erkani hänestä, Apt 15:36–39. Syynä oli Paavalin äkkijyrkkä suhtautuminen Johannes Markukseen, johon Barnabas suhtautui isällisen armollisesti. Ks myös 1Kr 9:6, Gal 2:9, Kol 4:10, Flm 24, 2Tm 4:11. Mutta Paavalikin oppi ajan myötä armollisuutta.

Paavalin kirje Titukselle

Paavali kirjoitti molemmat kirjeensä Timoteukselle ja Titukselle elämänsä loppupuolella ollessaan vankeudessa Roomassa (tai mahdollisesti kahden vankeusjakson välisenä lyhyenä vapausaikana Makedoniassa tai Nikopoliissa) v. 63–67 jKr.

Näin nämä kirjeet ovat rohkaisevia nuoremmille uskoville ja samalla paimenkirjeitä, joissa Paavali neuvoo nuoria työtovereitaan evankeliumintyössä ja seurakuntien hoidosta ja johtamisesta.

Timoteus on tunnetuin Paavalin työtovereista ja toisena Titus Barnabaan ym. ohella. Titus oli samalla seuraavaa sukupolvea evankeliumintyössä. Paavali suhtautui häneen niin kuin myös Timoteukseen isällisesti ja halusi varmistaa evankeliumintyön jatkumisen terveellä pohjalla.

- 1:3 Kun aika oli tullut (UT38) = <kairois idiois> = sm: omina aikoinaan, sisältää ajatuksen Jumalan päättämästä ja valitsemasta ajankohdasta.
- 1:4 Poikani = <teknon> = sm: lapsi.
- 1:9 Kristuksen evankeliumin terve oppi kasvattaa uskovat uskossaan terveiksi. Tarvittaessa kasvatukseen kuuluu myös nuhtelu, jae 13.
- 1:12 Epimenideksen, 500-luvulla eKr. eläneen runoilijan heksametrisäe. Sanatarkasti:
Kreetalaiset aina pettureita, ilkeitä petoja, laiskoja vatsoja!
Epimenides näyttää vahvistavan Ps 73:4 ajatuksen.
- 2:3 Jakeissa 3–5 annetaan vanhemmille sisarille tärkeä tehtävä, jota ei saa laiminlyödä niin kuin ilmeisesti on länsimaissa tapahtunut. Sen vuoksi onkin nykyään niin paljon avioeroja. Hyvä esikuva kaikille vanhemmille sisarille on Noomi, Rt 3:1–18.
- 2:4 Jotkut väittävät, ettei Raamatussa missään käsketä vaimoja rakastamaan miestänsä. Niin, heitä pitääkin ohjata siihen. Ja parhaita ohjaajia ovat vanhemmat sisaret, jotka elämäkokemuksen myötä ovat oppineet rakastamaan miestänsä ja lapsiaan. Miehillä riittää pelkkä käsky: miehet rakastakaa vaimoanne, Ef 5:25.
- 2:11 Ihminen voi pelastua vain ja ainoastaan Jumalan armosta, Ef. 2:8–9, mitä tarkoitusta varten Jumalan armo on ilmestynytkin Kristuksessa. Pelastuksen Jumala on tarkoittanut kaikille ihmisille.
- 2:12 Uskoon tulon jälkeen Jumalan armo kasvattaa uskovaan. Aivan samoin vastasyntynyt tarvitsee jo alusta alkaen ravintoa, hoitoa, hellyyttä ja rakkautta kasvaakseen ja kehittyäkseen terveeksi ja tasapainoiseksi aikuiseksi.
- 3:9 Saman kehoituksen Paavali antoi myös Timoteukselle, 2Tm 2:16.

Paavalin kirje Filemonille

Paavali kirjoitti kirjeensä Filemonille Roomasta n. v. 61 jKr. Kirjeessä Paavali osoittaa rakkautensa paitsi rikkaaseen Filemoniin ja muihin tämän seurakunnan jäseniin, niin myös Filemonin karanneeseen orjaan Onesimokseen. Näin Paavali osoittaa, että evankeliumi kuuluu kaikille ja että kaikki Jumalan lapset ovat Herran edessä yhtä kallisarvoisia.

1:1

1:9 Vanha = <prebytees> = vanha/ ikääntynyt mies. UT:ssa heitä mainitaan nimeltä kaksi, Paavalin lisäksi Sakarias, Lk 1:18. LXX mainitsee VT:ssa Abrahamin, Eelin, Daavidin ja muutaman nimeltä mainitsemattoman vanhan miehen. Vastaava fem. muoto on <presbytis> = vanha nainen, mutta heitä ei Raamatussa mainita nimellä yhtäkään! Ei Sakariaskaan kutsunut vaimoaan sillä nimellä, vaan totesi hänen edenneen pitkälle päivien määrässä, Lk 1:18.

1:10 Nimi Onesimos merkitsee: hyödyllinen.

1:16 Meidän tulee rakastaa veljiämme sekä ihmisinä että Herran omina.

1:18 Panna jnk laskuun = <ellogeo/ ellogao> esiintyy vain tässä (akt.) ja Rm 5:18 (med.): mutta syntiä ei lueta, missä lakia ei ole.

1:22 Minun suodaan tulla luoksenne = sm: minut lahjoitetaan teille.

Kirje heprealaisille

Tämän kirjeen kirjoittajasta ei ole varmaa tietoa, mutta on arveltu, että kirjoittaja olisi Paavali, Barnabas, Apollos, Zeenas tai joku muu, joka tunsi hyvin Mooseksen lain ja pystyi kirjoittamaan korkeatasoista kreikkaa. Toinen ajatus on, että kirje olisi alunperin kirjoitettu hepreaksi tai arameaksi ja sitten Luukas olisi kääntänyt sen kreikaksi. Noh, tällä ei ole itse asiassa väliä, koska Jumala on nähnyt hyväksi syystä tai toisesta jättää kirjoittajan ilmoittamatta. On turhaa pohtia asioita, joista emme tiedä mitään.

Kirjeen pääaihe on se, että Jeesus Kristus on Uuden liiton ylimmäinen pappi, joka on Vanhan liiton päämäärä ja täyttymys. Kirje osoittaa kuinka Uusi liitto on kaikella tapaa parempi kuin Vanha liitto, joka ei voi tuoda pelastusta ihmisille, ei juutalaisille eikä pakanoille. Edelleen kirje antaa vahvan todistuksen uskon voimasta ihmisten elämässä jo Vanhan liiton aikana. Ja lopuksi kehottaa Uuden liiton uskovia kiinnittymään yhä lujemmin Kristukseen.

1:1

1:3 Sanansa voimalla = sm: voimansa sanalla, tai: voimallisella sanallaan.

TK: ansionsa perusteella = sm: itsensä kautta (Bys).

1:8 Tämä on lainaus VT:sta, Ps 45:7-8. Näin Pyhä Henki osoittaa, että Jumalan sana käyttää sekä Pojasta että Isästä samaa nimitystä Jumala = kreik. <ho theos> = hepr. <elohiim>. Isä ja Poika ovat yhtä niin kuin Herra Jeesus sanoi, Jh 10:30, vaikkei ihmisen lihallinen ymmärrys sitä käsittäisikään.

2:1 Sana <prosoopoleempsia> = henkilöön katsominen, puolueellisuus, esiintyy 4x: Rm 2:11, Ef 6:9, Kol 3:25 ja tässä.

2:6 Tai: ihmisen poika.

3:2 Tämä on suora viittaus jakeeseen 4Ms 12:6, jossa Herra itse todistaa palvelijastaan Mooseksesta, kun tämän oma veli Aaron ja sisar Mirjam parjasivat Moosesta. Keppihevosenä parjaukseen oli Mooseksen vaimo, joka oli kuusilainen eikä siis israelilainen. Todellinen syy oli kateus Moosesta kohtaan, 4Ms 12:2. Onneksi Mooses oli hyvin nöyrä (ja samalla ahdistettu) ihminen, 4Ms 12:3. Tämä on samalla esikuva Herrastamme Jeesuksesta, joka hyväksyy seurakuntaansa (= Kristuksen morsian) myös pakanoita eikä ainoastaan juutalaisia.

3:5 Ks jae 3:2.

3:8 Sm: katkeroituksessa. Sana viittaa nimeen Maara, joka merkitsee: katkera. Ks. 2Ms 15:23.

3:10 Verbi <prosokhthidzoo> esiintyy UT:ssa vain tässä ja Hpr 3:17, mutta LXX:ssa 17x.

4:12 Jumalan Sana on kaikkein paras läpivalaisulaite, sillä se tunkee lävitse ja erottaa jopa sielun ja hengen, ja niin ollen myös ihmisen perimmäiset ajatukset ja tekojen todelliset vaikuttimet.

5:11 Sana <noothros> = hidas, veltto, haluton, laiska, esiintyy tässä ja Hpr 6:12 ja LXX:ssa Snl 22:29.

6:10 Bys: työnne ja vaivannäkönnne rakkaudessa.

7:16 Sm: lihallisen käskyn lain mukaan.

7:17 Bys: Hän todistaa.

7:19 Uuden liiton uskovilla on moni asia parempi:

a) toivo, Hpr 7:19,

b) liitto, Hpr 7:22, 8:6,

c) lupaukset, Hpr 8:6,

d) uhri, Hpr 9:23, 12:24,

e) omaisuus, Hpr 10:34,

f) isänmaa, Hpr 11:13–16,

g) ylösnousemus, Hpr 11:35,

h) iankakkisuus, Hpr 11:39–40, 12:22–24.

Tutki tarkemmin koko UT:sta ja myös VT:sta.

7:22 Jeesus on Uuden liiton takaaja, ja niinpä hän sai kokea Vanhan liiton ennustusten käyvän toteen omalla kohdallaan meidän puolestamme, esim: Mt 27:35, Ps 22:19. Näin tunnustetaan myös Daavid profeetaksi. Tämän ennusti omalla tavallaan Salomo, Snl 20:16, 27:13.

8:7 Ensimmäinen liitto = <hee prootee diatheekee> on vanha liitto = <hee palaiee diatheekee>, joka ilmaus esiintyy ainoastaan 2Kr 3:14.

8:11 Lähimmäistään, on joissakin kreik. teksteissä: kansalaistaan.

9:1 Bys: ensimmäiselläkin majalla.

- 9:13 Sm: lihan puhtauteen.
- 9:14 Monet ihmiset ollessaan herätyksessä ja tullessaan synnintuntoon tuntevat, että heidän sisimmässään jo palavat helvetin tuomion tulet, mutta Kristuksen veri sammuttaa sellaisetkin ihmisen sydäimestä, ja tilalle tulee Jumalan rauha.
- 9:22 Joissakin kulttuureissa on käytössä ns. verikosto, joka aiheuttaa vain uutta väkivaltaa, 1Ms 9:6. Niinpä kaikki muu veri tahraa ihmisen sydämen, vain Jeesuksen Kristuksen veri puhdistaa synnistä ja tuo sovituksen Jumalan edessä.
- 10:22 Jumalan Sana kehottaa ihmistä käymään esiin, eikä pakenemaan ja piiloutumaan niin kuin ensimmäinen ihmispari teki syntiinlankeemuksen jälkeen, 1Ms 3:8-10.
- 10:34 Bys: yhdessä minun kahleitteni kanssa.
- 11:1 Tämä luku on oikea uskon luku UT:ssa. Se osoittaa, että uskoon liittyy ja sisältyy seuraavia asioita (1–40):
(1) luja luottamus
(2) toivo
(3) varmuus.
Varmuus = <elegkhos> = sm: todeksi osoittaminen. Esiintyy UT:ssa vain tässä.
- 11:2 (4) Hengen todistus.
- 11:3 (5) ymmärrys.
Joissakin kreik. teksteissä on lisäys: nähneet ja vakuuttuneet.
- 11:4 (6) uhri
(7) vanhurskaus
(8) puhe kuoleman jälkeenkin.
Tästä eteen päin luetellaan joukko uskon sankareita, mutta heitä on toki Raamatussa paljon enemmän. Esim: 2Sm 17:27. Tutki!
Lisäksi on suuri joukko nimettömiä, tuntemattomiksi jääneitä uskon sankareita: 2Kn 5:2. Tutki!
- 11:5 (9) ylöstempaaminen
(10) kelpoisuus Jumalalle.
- 11:6 (11) palkinto
(12) Herran etsiminen.
Uskon synnyttää ihmisen sydämessä Pyhä Henki, kun hän kutsuu ja vetää ihmistä Jeesuksen luo.
- 11:7 (13) toiminta pyhässä pelossa
(14) tuomio.
- 11:8 (15) kuuliaisuus
(16) perintö.
- 11:9 (17) muukalaisuus
(18) jatkuvuus.
- 11:10 (19) odotus.
- 11:11 (20) voima
(21) hedelmällisyys.
Tässä jakeessa sanotaan varsin jännästi sm: Uskolla sai itse hedelmätön Saarakin voimaa suvun perustamiseen...
Hedelmätön = <steiros, steira> (17x): 1Ms 11:30; 25:21; 29:31; 2Ms 23:26; 5Ms 7:14; Tm 13:2–3;

1Sm 2:5; Ps 112:9; Job 24:21; Isa. 54:1; Lk 1:7, 36; 23:29; Gal 4:27; Hpr 11:11.

Hedelmättömyys on ollut ongelma läpi ihmiskunnan historian. Hengellisessä mielessä ongelma on vielä pahempi.

Suku = <sperma> = sm: siemen. Abrahamin siemen on Messias, jota ennustus tarkoittaa, Gal 3:16.

11:12 (22) lisääntyminen.

11:13 (23) kuolema.

11:16 (24) parempi, taivaallinen isänmaa, Fil 3:20, yhdyskunta.

Jumalan kansan isänmaa ei ole tässä maailmassa vaan meillä on parempi isänmaa, taivaallinen koti, Jumalan valtakunta.

11:17 (25) koetukset.

11:18 Jälkeläiset = <sperma> (43x) = sm: siemen. Abrahamin, Iisakin ja Jaakobin siemen on Messias, jota ennustus tarkoittaa, Gal 3:16.

11:19 (26) hengellinen päättelykyky/ logiikka, 2Kr 3:5, Fil 4:8. Vrt Apt 27:24-26.

(27) ylösnousemus.

11:20 (28) siunaus

(29) tulevaisuus.

11:22 (30) Jumalan lupausten toteutuminen.

11:23 (31) lasten suojelu.

11:24 (32) kieltäytyminen.

11:25 (33) Jumalan tahdon mukainen kärsimys > synnin hetkellinen nautinto.

Sana <proskairos> = hetkellinen, lyhytaikainen, esiintyy 4x: Mt 13:21, Mk 4:17, 2Kr 4:18 ja tässä.

Sana <apolausis> = nautinto, nauttiminen, esiintyy vain tässä ja 1Tm 6:17. Synti antaa vain hetkellisen nautinnon, mutta kun luotamme Jumalaan, hän antaa meille kaikkea runsaasti nautittavaksemme.

11:26 (34) Kristuksen pilkka > Egyptin aarteet.

11:27 (35) hengellinen näkökyky → pelko pois.

11:28 (36) esikuva: pääsiäinen → kuolema väistyi.

11:29 (37) yliluonnollinen varjelus.

11:30 (38) yliluonnollinen johdatus.

11:31 (39) kuuliaisuus → pelastus tuhosta.

11:32 (40) uskon sankarit, vaikka olivatkin vajavaisia ihmisiä.

11:40 Heprealaiskirje 1Pt 1:1 Valitut muukalaiset = te kaikki, jotka Kristuksessa olette, 1Pt 5:14. Näin tämä kirje osoittaa, että ihminen on valittu vain ja ainoastaan, jos hän on Kristuksessa, joka on se valittu, Lk 9:35. osoittaa, mitä kaikkea parempaa Jumala on meille varannut: a) liitto (7:22), b) toivo (7:19), c) uhri (9:23) ja d) taivaallinen isänmaa (11:13–16).

12:2 Voidaan kääntää: ilon sijasta, tai: ilon vuoksi.

Verbin <kathidzoō> = istuutua, istua, perfektimuoto tarkoittaa, että Jeesus on istuutunut ja istuu nyt. Joissakin kreik. teksteissä on aoristimuoto, joka tarkoittaa: istuutui.

12:3 Uskonnollisuus perinnäissääntöineen rajoittaa ihmisen ajatusmaailmaa. Niinpä monet ateistit torjuvat evankeliumin, koska se muka estää ihmistä ajattelemasta. Asia on kuitenkin päinvastoin:

uskonnollinen ateismi rajoittaa ihmisen hengellisen näkökyvyn ja niin ollen ajattelun. Evankeliumi avaa ihmisen silmät ja ohjaa ajatusmaailman oikeaan, hengelliseen suuntaan, Ps 107:43, Fil 4:8, Hpr 12:3.

12:5 Suora lainaus Snl 3:11.

12:14 Pyhitys = synnistä eristäytyminen, mutta se ei ole syntisistä eristäytyminen = farisealaisuus! Kukaan ei ole Jeesusta pyhempi. Hän ei koskaan tehnyt syntiä, mutta oli syntisten ystävä, Mt 11:19.

12:17 Sm: mielen muutokseen.

12:18 Verbi <pseelafao> = 1. koskettaa, kosketella, 2. hapuilla, esiintyy UT:ssa 4x: Lk 24:39, 1Jh 1:1, Apt 17:27 ja tässä.

12:20 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen lopussa: ammuttakoon jousella kuoliaaksi/ surmattakoon heittokeihäällä.

13:1 Tämä luku kokonaisuudessaan puhuu siitä, mitä kuuluu veljesrakkauteen.

Veljesrakkaus = <filadelfia> esiintyy UT:ssa 6x: Rm 12:10; 1Ts 4:9; Hpr 13:1; 1Pt 1:22; 2Pt 1:7 (2x). Ilmestyskirjassa, Ilm 1:11, 3:7, on erään srk:n nimenä Filadelfia muodossa <filadelfeia>, mutta merkitys on sama. Kunpa kaikki srk:t olisivat samanlaisia kuin veljesrakkauden srk.

13:2 Jumalan tahdon tiellä emme tiedä kaikkea, mitä tapahtuu meidän kauttammekin. Johannes Kastaja ei tiennyt olevansa Messiaan edellä lähetetty profeetta Elia, Jh 1:21, Mt 11:14. Ei myöskään Joonatanin pieni palveluspoika tiennyt toimittavansa tärkeää tehtävää, kun hän nouti Joonatanin ampumat nuolet ja samalla välitti Daavidille tärkeän viestin, 1Sm 20:18–23, 35–42. Eikä tuntematon jousimies tiennyt toteuttavansa Jumalan tuomion, kun hän taistelussa ampui jousellaan umpimähkään, 1Kn 22:34–38. Eikä kuningas Daavidin valiosoturi Uuria tiennyt kuljettavansa mukanaan omaa kuolemantuomiotaan, kun hän lähti Daavidin linnasta sotatantereelle ja vei sotajoukon päällikölle Jooabille Daavidin lähettämän kirjeen, 2Sm 11:14–27. Uuria palveli nöyrästi Herraa, kuningasta ja omaa sotajoukkoaan ja sai sen tähden kuolla. Se oli Herran silmissä paha, mutta Herra palkitsi sen niin, että Uuria on ainut ulkopuolinen, joka mainitaan Messiaan sukuluettelossa, Mt 1:6.

13:4 Ilmaus <en paasin> voidaan kääntää joko: 1. kaikkien kesken/ keskuudessa, tai: 2. joka suhteessa, kaikin puolin. Vrt. Hpr 13:18, jossa on sama ilmaus.

13:8 Jatkuvuus iankaikkisesta iankaikkiseen, vrt. 2Ms 10:2,6.

13:17 Ketkä ovat johtajia Jumalan seurakunnassa? Jotkut luulevat, että ne joilla on bisneskoulutusta tai organisointikykyä. He voivat toki olla avustajia evankeliumintyössä, mikäli antavat kykynsä Pyhän Hengen käyttöön. Mutta johtajuus Jumalan seurakunnassa on verrattavissa siihen, ketkä johtavat lammasmaa. Paimenet. He hoitavat sieluja niin kuin tämä jae osoittaa, he tekevät sen Jumalan sanaa julistaen, Hpr 13:7, ja ollen laumalle esikuvina uskonvaelluksessa, Lk 22:26. He palvelevat nöyrästi Herraansa ja kunnioittavat Herran lauman todellista johtajaa, Ylipaimenta, Herraamme Jeesusta Kristusta, Mt 2:6, 1Pt 2:21–25, 5:1–4. Meidän tulee kunnioittaa heitä Herran työmiehinä, 1Ts 5:12–13.

Jaakobin kirje

Tämän kirjeen kirjoittaja on Jaakob, Herran veli. Kirje on kirjoitettu n. v. 45 jKr. joten sitä pidetään Uuden testamentin kirjoista varhaisimpana. Kirje on osoitettu Palestiinan alueen ulkopuolella hajaannuksessa eläville juutalaiskristityille.

Jaakobia pidetään todellisena uskon miehenä, ja hän kirjoittaa uskosta suhteessa koettelemuksiin, lähimmäisiin, hyviin tekoihin, kielen käyttöön, eroon maailmasta, kärsivällisyyteen ja rukoukseen. Erityisesti tämä kirje tähdentää, että usko, joka tuo vanhurskautuksen, vaikuttaa myös teot. Samoinhan Paavali kirjoittaa kirjeissään, esim. Ef 2:1–10.

- 1:1
- 1:2 Verbi <periptoo> = joutua (äkkiarvaamatta jhnk tilanteeseen), ajautua, esiintyy UT:ssa 3x: Lk 10:30, Apt 27:41 ja tässä sekä LXX:ssa 4x: esim. Rt 2:3 ja 2Sm 1:6.
- 1:3 Vrt Rm 5:3–4.
- 1:8 Sana <dipsykhos> = kahden vaiheilla oleva, kahtaalle häilyvä, epävakaa, esiintyy vain tässä ja Jk 4:8. Esikuvana tälle on Israelin kansa profeetta Elian päivinä, 1Kn 18:21. Vrt. Ps 12:3, 119:113, Snl 28:6,18.
- 1:12 Elämän kruunu, ks. Ilm 2:10, 3:11.
- 1:26 Verbi <khalinagoogeo> = suitsia, pitää ohjaksista, hillitä, hallita, esiintyy vain tässä ja Jk 3:2. Kannattaako omilla puheillaan tehdä turhaksi omaa jumalanpalvelustaan?
- 2:7 Jalo nimi on kaikkein korkein nimi, Fil 2:9, meidän Herramme ja Vapahtajamme nimi eli Jeesus-nimi. Se on ainoa nimi, jossa ihminen voi pelastua, Apt 4:12, ja se tarkoittaaakin: JHWH on pelastus, tai: JHWH pelastaa. Tuo nimi on lausuttu uskoon tulleen ihmisen ylitse, kun hän on ensin saanut kuulla ilosanoman Jeesuksesta, ottanut sen uskossa vastaan ja hänelle on julistettu kaikki synnit anteeksi Jeesuksen Kristuksen nimessä ja veressä. Sen jälkeen hänet voidaan kastaa Herran Jeesuksen nimeen, Apt 19:5.
- 2:18 Bys: Näytä sinä minulle uskosi teoistasi, niin minä teoistani näytän sinulle uskoni.
- 3:1 Kahdelle ihmisryhmälle luvataan normaalia kovempi tuomio: Jumalan sanan opettajat seurakunnassa ja fariseukset, Mt 12:40.
- 3:2 Verbi <khalinagoogeo> = suitsia, pitää ohjaksista, hillitä, hallita, esiintyy vain tässä ja Jk 1:26. Mies joka pystyy suitsimaan suunsa, osaa pitää koko ruumiinsa aisoissa. Olkoon jokainen mies omalla kohdallaan oivallinen hevosmies!
- 3:3 Sana <khalinos> = (mon.) suitset, kuolaimet, esiintyy vain tässä ja Ilm 14:20.
- 3:4 Sana <hormee> = ryntäys, impulssi, pyrkimys, halu, mieli, esiintyy UT:ssa vain tässä ja Apt 14:30. Kyseessä voi olla perämiehen määrätietoinen suunnitelma tai aivan hetkellinen mielijohde.
- 3:6 Elämän pyörä = <ho trokhos tees geneseos> esiintyy vain tässä. Tulkinnallista on, mitä tämä tarkoittaa. Kenties yhden ihmisen elämässä se tarkoittaa elämän kaarta, mutta laajemmin sukupolvien saatossa elämän kiertokulkua. Niinpä tyhmat puheet eivät saastuta ainoastaan ihmisen omaa elämää, vaan vaikuttavat lasten ja heidän kauttaan seuraavankin sukupolven elämään jne.
- 3:8 Kieltä ei kukaan ihminen pysty kesyttämään, koska sydämen kyllyydestä suu puhuu, Mt 12:34-35. Mutta Jumalan Pyhä Henki voi sen tehdä. Ensiksikin jo uudestisyntymisessä muuttuu ihmisen sydän ja siten puheenparsikin, mutta vielä selvemmin tämä ilmenee henkikasteessa, kun kielilläpuhumisessa Pyhä Henki ottaa kielen valtaansa!
- 3:9 Bys: Jumalaa ja Isää.
Luotuja = sm: tulleita.
- 3:15 Riivaajien viisaus ilmenee ensimmäisen kerran jo paratiisissa, 1Ms 3:1. Hyvin räikeä esimerkki tällaisesta viisaudesta oli kuningas Saulin toiminta sen jälkeen, kun hän ensin oli tottelematon Herralle, 1Sm 15:3s, ja myöhemmin toimi juuri päinvastoin kuin Jumalan tahto oli, 1Sm 22:19. Hän ei olisi silloin saanut enää olla kuninkaana, mutta hän toimi omavaltaisesti vastoin Jumalan tahtoa. Samoin Ps 69:22 ilmentää riivaajien viisautta, kun janoon tarjotaan hapanviiniä, Lk 23:36. Sielullisesta viisaudesta, joka samalla on hengellistä tyhmyyttä, on esimerkki joidenkin ihmisten huudoista Golgatalla, Mk 15:29–32. Tuo viisaus lähentelee jo riivaajien viisautta.

- 4:8 Ks. Jk 1:8.
- 5:2 Sana <seetobrootos> = koin syömä, esiintyy vain tässä ja LXX:ssa jakeessa Job 13:28.
- 5:6 Ks Apt 2:23.
- 5:10 Vaivan kestäminen = <kakopatheias> = sm: pahan kärsiminen, esiintyy vain tässä.
- 5:12 Ettette joutuisi tuomion alaisiksi = Bys: ettette lankeaisi tekopyhyyteen/ teeskentelyyn.
- 5:17 Vajavainen = <homoiopathees> esiintyy vain tässä ja Apt 14:15. Eivät sen enempää Vanhan liiton profeetat kuin Uuden liiton apostolitkaan olleet mitään superihmisiä vaan tavallisia kuolevaisia ihmisinä, niin kuin mekin. Jos joku luulee itsestään enemmän, hän on ainoastaan suuruudenhullu, joka onkin aikamoinen vajavaisuuden laji.

Pietarin ensimmäinen kirje

Tämä kirje on osoitettu Vähän Aasian seurakunnille, jotka ovat olleet enimmäkseen pakanakristittyjä. Kirje lienee kirjoitettu v. 65 jKr. ja se on huolitellumpaa tekstiä kuin Pietarin toinen kirje, koska Silvanus on toiminut Pietarin sihteerinä. Toisaalta kirjeessä käy ilmi Pietarin luonteenlaatu, nopea siirtyminen asiasta toiseen. Kirjeen tyyli onkin yksinkertainen ja voimakas.

Kirjeen pääosa on kehoituksia uskon kilvoitukseen ja kirje on hyvin Kristus-keskeinen.

1:1

1:2 Tässä jakeessa ei ole kreik. tekstissä verbiä valita, mutta jakeiden 1–2 kreik. tekstin ajatus kokonaisuudessaan on, että nuo hajallaan asuvat muukalaiset ovat valittuja Isän Jumalan ennaltatietämisen mukaisesti Hengen pyhityksessä Jeesuksen Kristuksen kuuliaisuuteen ja hänen verellään vihmottaviksi. Tällöin käännöksenä on sujuvinta käyttää verbiä valita uudelleen tässä jakeessa.

1:3 Verbi <anagennaoo> = uudestisyntyttää, esiintyy vain tässä ja 1Pt 1:23. Se vastaa ilmausta <gennaoo anoothen> = synnyttää uudesti/ ylhäältä, joka esiintyy esim. Jh 3:3.

1:4 Adjektiivi <amarantos> = kuihtumaton, katoamaton, esiintyy vain tässä, mutta sen samaa merkitsevä rinnakkaismuoto <amarantinos> esiintyy jakeessa 1Pt 5:4.

Molemmat tulevat verbistä <marainoo> = (pass.) kuihtua, lakastua, hävitä, joka esiintyy Jk 1:11 ja LXX:ssa Job 15:30, 24:24.

Klassisessa kreikassa <amarantos> tarkoitti myös kuihtumatonta kukkaa (mikä se sitten lieneekään ollut!), ja sillä tieteellisellä nimellä (amarantus) kutsutaan nykyäänkin erästä kukkien sukua, joka on suomeksi revonhänkien suku, joita sitten on monta lajia.

1:6 Sana <peirasmos> = kiusaus, koetus, koettelemus, esiintyy UT:ssa 21x.

1:7 Kestävyys koetuksissa = <dokimion> esiintyy UT:ssa vain tässä ja Jk 1:3.

1:9 Verbi <myoopadzoo> = olla likinäköinen/ silmät ummessa, esiintyy vain tässä.

1:14 Tietämättömyys ruokkii kaikenlaisia himoja, mutta Totinen Valkeus = Jeesus valistaa jokaisen, tietämättömänkin ihmisen, Jh 1:9. Jumalan tuntemisen kautta ihminen pelastuu siitä turmeluksesta, joka vallitsee maailmassa himojen tähden, 2Pt 1:3-4.

1:21 Bys: vaan Jumalan pyhät ihmiset ovat puhuneet Pyhän Hengen johtamina.

1:24 Vrt Ps 102:12.

2:11 Karttaa = <apekhoos> esiintyy mm. Apt 15:20,29, 1Ts 4:3, 5:22.

2:17 Sana <adelfotees> = veljeys, veljesyhteys, (uskon)veljet, esiintyy vain tässä ja 1Pt 5:9.

2:18 Sana <skolios> = kiero, nurja, esiintyy UT:ssa 4x: Lk 3:5, Apt 2:40, Fil 2:15 ja tässä, LXX:ssa taasen 19x.

2:24 Sana <mooloops> = (pahoinpitelyn aiheuttama) haava, mustelma, esiintyy UT:ssa vain tässä, mutta LXX:ssa 6x: 1Ms 4:23; 2Ms 21:25; Ps 37:6; Jes 1:6; 53:5.

3:3 Jumalan Sana ei ole kauneutta, eikä edes kaunistautumista, vastaan, vaan sen puolesta, mutta ei kuitenkaan maailmallisen koristautumisen kannalla, Jes 3:16-24. Jos muodinmukaiseen elämään käytetyt varat ohjattaisiin lähetystyöhön, niistä olisi todellista hyötyä. Eivät kai hyvinvointivaltioiden nuoret naiset tarvitse meikkejä naamaansa, kun kaikilla kehitysmaiden nuorilla äideillä ei ole antaa ruokaa lapsilleen?

3:4 Todellinen kauneus, kuten elämäkin, lähtee sydäimestä, sillä iloinen sydän kaunistaa kasvot, Snl 4:23, 15:13.

3:5 Maailmassa vaimon alamaisuus miehelleen (niin kuin Herralle, Ef 5:22) on kauhistus, Jumalan valtakunnassa se on kaunistus!

3:6 Hyvät, Jumalan tahdon mukaiset teot ovat uskovaisille naisille paras kaunistus, samoin myös miehille, Ef 2:10, 1Tm 2:9–10.

- 3:7 Verbin <egkoptoo> = estää, tilalla on Bys: <ekkooptoo> = karsia, hakata pois, joka on merkitykseltään vielä vahvempi. Joka tapauksessa tässä on vahva kehoitus ja vakava varoitus miehille. Ei ihme, että opetuslapset kysyivät Jeesukselta aikoinaan (varmaankin Pietari etunenässä), että kannattaako miehen ylipäättään mennä naimisiin, Mt 19:10.
- 3:8 Sana <sympathees> = myötätuntoinen, esiintyy vain tässä, ja verbi <sympatheoo> = kärsiä yhdessä jnk kanssa, osallistua jnk kärsimyksiin, osoittaa myötätuntoa, esiintyy 2x: Hpr 4:15, 10:34. Sanan <tapeinofroon> = nöyrä, tilalla on Bys: <filofroon> = hyväntahtoinen, ystävällinen.
- 3:13 Bys: jos olette hyvän seuraajia. Vastaavat sanat ovat <dzeelooteles> = kiivailija, intoilija, innokas tavoittelija, ja <mimeetees> = jäljittelijä, jnk esimerkin seuraaja.
- 3:14 Älkää pelätkö, mitä he pelkäävät, voitaisiin kääntää myös: älkää pelätkö heidän pelotteluaan (mm. NASB).
- 3:15 Valmiita vastaamaan = sm: valmiita esittämään puolustus. Sana <apologia> = puolustus(puhe), esiintyy 8x: Apt 22:1; 25:16; 1Kr 9:3; 2Kr 7:11; Fil 1:7, 16; 2Tm 4:16; 1Pt 3:15.
- 3:16 Verbi <epeereadzoo> = parjata, solvata, panetella, kohdella loukkaavasti, esiintyy 3x: Mt 5:44 (Bys), Lk 6:28 ja tässä.
- 4:3 Bys: Riittäähän meille, että menneen elämän ajan olemme noudattaneet.
- 4:16 Bys: tästä osastaan.
- 5:1 Vanhimmat ovat seurakunnan johtavia ja vastuuta kantavia veljiä, jotka Pyhä Henki on valinnut tähän tehtävään.
- 5:3 Verbi <katakryrieuoo> = herrana hallita t. alistaa jtk, esiintyy myös Mt 20:25 ja Mk 10:42 sekä Apt 19:16, jossa kerrotaan, kuinka riivaajan hallitsema mies veteli turpiin ylipappi Skeuaan seitsemää poikaa. Siinä ei auttanut isäukon uskonnollinen asema.
- 5:5 Verbi <egkomboomai> = solmia ylleen, pukea ylleen, pukeutua (säännöllisesti/ jatkuvasti/ vakaasti) jhnk, esiintyy vain tässä. Se tulee sanasta <kombos> = solmu. Jakeissa Ef 5:21–24 Paavali antaa samantyyllisiä ohjeita alamaisuudesta aviopareille.
- 5:7 Mikä on tämän jakeen ilmaisema syy-seuraus-suhde? Se, että kaikki murheet saa heittää Herran päälle siitä syystä, että hän pitää meistä huolen. Vrt Hag 2:4.
- 5:8 Turhaa on Paholaisen toiminta Jumalan seurakuntaa vastaan, sen osoittavat jo Vanhan liiton esikuvat ja lupaukset: 5Ms 32:10, Ps 32:10, 89:8, 125:2. Niitä, jotka turvaavat Herraan, ympäröi Jumalan armo, Ps 32:10, 125:2, joten vihollinen ei voi käydä päälle, vaan se joutuu käymään ympäri. Mutta se etsii, olisiko joku joutunut tiepuoleen pois Kristuksen armosta, jotta voisi hyökätä sen onnettoman kimppuun, ks. Jos 2:22.
- 5:10 Bys: on kutsunut meidät.
- 5:13 Babylon eli Baabel oli muinaisen Babylonian pääkaupunki Eufrat-virran varrella, n. 90 km nykyisestä Bagdadista etelään. Apostolien aikana siellä oli suuri juutalainen asutus, ja se oli juutalaisuuden henkinen ja hengellinen keskus. Babylon on myös Rooman vertauskuvallinen nimi. Roomasta käytetään tätä nimeä sekä juutalaisessa että alkukristillisessä ilmestyskirjallisuudessa, esim. Ilm 14:8.

Pietarin toinen kirje

Toisen kirjeensä Pietari on kirjoittanut ilmeisesti samalla lukijakunnalle kuin ensimmäisenkin. Hän kirjoitti todennäköisesti Roomassa vähän ennen marttyyrikuolemaansa.

Kirjeessä on samankaltaisuutta Juudaksen kirjeeseen, joissa molemmissa muistutetaan lukijoita Herran toisesta tuleuksesta ja siitä, että he pitävät kiinni saamastaan evankeliumin opetuksesta eivätkä lähe seuraamaan harhaoppeja.

1:1

1:10 Verbi <ptaioo> = kompastua, hairahtua, langeta, rikkoa, esiintyy UT:ssa 5x: Rm 11:11, Jk 2:10, 3:2 (2x) ja tässä.

2:1 Bys: jotka todella ovat päässeet eroon.

3:5 Nämä pilkkaajat tahtovat pysyvän salassa, että taivaat ja maa on luotu Jumalan sanan voimalla. Niinpä he sitten sepustavat mitä kummallisimpia teorioita elämän synnystä viis veisaten siitä, mitä kokeellisen luonnontieteen tutkimustulokset osoittavat. Esim timanttien pitäisi olla vähintään 1–3,5 miljardia vuotta vanhoja, kun hiili-14 mittaukset osoittavat niiden olevan korkeintaan kymmeniä tuhansia vuosia vanhoja.

3:6 Niiden kautta tarkoittaa veden ja Jumalan sanan kautta.

3:8 Verbi <lanthanoo> = olla t. pysyä salassa, olla tietämätön jstk, olla huomaamatta jtk, esiintyy UT:ssa 6x: Mk 7:24, Lk 8:47, Apt 26:26, Hpr 13:2 ja 2Pt 3:5,8.
Aika ei ole Jumalan edessä absoluuttinen käsite. 1900-luvun alussa suhteellisuusteoria kertoi saman pätevän myös luomakunnassa.

3:9 Ks. Jh 8:37, jossa esiintyy sama verbi <khooreoo>.

3:10 Kalastaja Pietari, sittemmin Jeesuksen Kristuksen apostoli, kertoi alkuaineiden hajoavan, kun kuumuus, eli siis energia, on riittävän suuri. Juuri ennen Toista Maailmansotaa saksalaiset tiedemiehet onnistuivat hajottamaan uraaniatomeja fissioreaktiolla. Sodan lopuksi nähtiinkin tuon keksinnön karmeat seuraukset Hiroshimassa ja Nagasakissa.
Joidenkin käsikirjoitusten mukaan: maa ja kaikki siinä tehdyt teot paljastuvat.

3:15 Tämä ja seuraava jae ilmentää todellista veljesrakkautta, kun Pietari puhuu Paavalista selän takana pelkästään myönteisesti, vaikka Paavali oli nuhdellut Pietaria vasten kasvoja kaikkien kuullen, Gal 2:11-14. Paavali oli asiasta ojentanut Pietaria, ja Pietari nöyränä veljenä otti nuhteet vastaan, eikä ottanut nokkiinsa, vaan rakasti veljeään.

3:16 Tietämättömät = synnin sokaisemat vääntelevät Raamattua omaksi tuomiokseen. Kunpa he älyäisivät nöyryä Jumalan edessä, sillä Hän armahtaa tietämättömiäkin, niin kuin Joonan kirjassa osoitetaan, Jna 4:11.

Johanneksen ensimmäinen kirje

Tämän kirjeen apostoli Johannes lienee kirjoittanut Efesossa n. v. 90 jKr. Kirjeen tyyli ja sisältö on hyvin samankaltainen Johanneksen evankeliumin ja Johanneksen toisen ja kolmannen kirjeen kanssa.

Tämä kirje on sydämellisin ja lähestyy lukijoitaan tuttavallisimmin kaikista Raamatun kirjoista. Johannes kutsuu uskovia lapsiksi suhteessa Isään ja vakuuttaa, että Jeesus Kristus on meidän Puolustajamme Isän luona.

- 1:1 Verbi <pseelafao> = 1. kosketella, tunnustella, 2. haparoida, esiintyy myös kohdissa Lk 24:39, Hpr 12:18 ja LXX:ssa 1Ms 27:12,21,22, Tm 16:26 sekä muutamissa muissa kohdissa merkityksessä: haparoida, hapuilla.
- 2:5 Jumala on valo. Jo alussa hän sanoi: Tulkoon (/olkoon) valo, ja valo tuli (/oli)., 1Ms 1:3. Ja Herramme Jeesus on valo: Jh 1:4–9, 8:12, 9:5
- 2:6 Tässä ilmenevät kristityn oikeanlaiset velvollisuudet, jotka lähtevät sydäimestä ja kuuluvat Kristukselle, 1Jh 2:6; 4:11; Lk 17:10; Jh 13:14; Rm 15:27; 1Kr 7:3; 2Kr 5:14, 9:7, 12:14; Gal 5:3; Ef 4:1; Kol 4:1; 2Ts 1:3; 2:13; 3Jh 1:8. On olemassa myös vääränlaisia velvollisuuksia, 1Sm 23:20.
- 2:7 Muutamissa teksteissä on alussa sanan rakkaat tilalla veljet.
- 2:10 Joka ei välitä veljestään, ei ole itsenäinen, vaan itsekäs, mutta joka rakastaa veljeään, on epäitsekäs, ja niin ollen hän ei ole pahennukseksi (kr. <skandalon>), vaan siunaukseksi muille, 1Kr 10:31–33. Kumpaa sinä olet?
<skandalon> = 1. ansa, 2. veittelys, 3. lankeemuksen t. kompastuksen aiheuttaja, 4. pahennus, 5. loukkaus.
- 2:11 Luonnollisessa mielessä kirkas valo sokaisee ihmisen, mutta hengellisessä mielessä asia on päinvastoin: valkeus ei sokaise vaan pimeys, 2Kr 4:3–6. Totinen valkeus = Kristus valaisee ihmisen ymmärryksen, ja Hän voi valaista pimeydessä sokaistuneen, jopa hengellisesti kuolleenkin ihmisen, Ef 5:14!
- 2:20 Joissakin teksteissä loppuosa on: tiedätte kaiken.
- 3:17 Jumalan rakkaus ei pysy suljetussa sydämessä, vaan avoimessa! Niin kuin tuulikaan ei puhalla suljetussa huoneessa, vaan sellaisessa, jossa ovet on auki. Vrt. Ilm 3:20.
- 3:20 Jumala on luonut meidän sydämemme ja hän ymmärtää kaikki tekomme syvimpiä ajatuksia ja vaikuttimia myöten, Ps 33:15, 44:22. Sen vuoksi on paras olla Herran edessä rehellinen ja nöyrä, Ps 139:23–24.
- 3:22 Jeesus sanoi tekevänsä aina sitä mikä on Isälle mieluista, Joh 8:29. Niin tulee meidänkin tehdä.
- 3:24 Hänen käskyensä on kreik. tekstissä monikollinen.
- 4:12 Tappoi julmasti on käänös verbistä <sfadzoo> jonka perusmerkitys on teurastaa ja sitä käytetään yleensä eläinten teurastamisesta (LXX vastineena hepr. verbeille <šaachat> ja <taabach>). UT:ssa verbi esiintyy vain Johanneksella, tässä 2x ja Ilm:ssa 8x.
- 4:19 Joissakin kreik. teksteissä on alussa: Me rakastamme häntä. Joka tapauksessa kykymme rakastaa tulee siitä, että Jumala on ensin rakastanut meitä. Meidän rakkautemme on vastarakkautta niin kuin Kuun valo on Auringon valon heijastusta.
- 4:20 Teksti: ei voi rakastaa Jumalaa, on joissakin kreik. teksteissä muodossa: kuinka hän voi rakastaa Jumalaa.
- 5:3 Rakkaus Jumalaan = sm: Jumalan rakkaus, viittaa siihen, että rakkaus on Jumalan antama ja vaikuttama meissä häneen. Samanlainen rakenne kreik. tekstissä esiintyy muutamissa muissakin kohdissa: Mk 11:22 (Jumalan antama usko), Gal 2:16, 3:22 (Jeesuksen vaikuttama usko).
- 5:4 Uskovaisen ei tarvitse eikä kannata voivotella uskon heikkoutta, sillä maailma ei voita meidän uskoamme, vaan meidän uskomme voittaa maailman! Näin on kirjoitettu Jumalan Sanaan. Tämä voitto perustuu siihen, että Jeesus on jo voittanut maailman, Jh 16:33.
- 5:7 Joissakin uudemmissa kreik. käsikirjoituksissa jae on: On kolme todistajaa taivaassa: Isä, Sana ja Pyhä Henki, ja nämä kolme pitävät yhtä.

- 5:8 Joissakin uudemmissa kreik. käsikirjoituksissa jae on: Ja on kolme todistajaa maan päällä: Henki, vesi ja veri, ja nämä kolme pitävät yhtä.
- 5:18 Varjelee itsensä on joissakin kreik. teksteissä muodossa: varjelee hänet. Jälkimmäinen vaihtoehto viittaa selvästi Herraamme Jeesukseen, joka varjelee omansa niin, ettei Paholainen pääse heihin käsiksi. Edellinen vaihtoehto osoittaa meille itsellemme velvollisuuden vaeltaa niin kuin Herraamme antoi meille esikuvan kuinka tulee vaeltaa. Paavali neuvoi nuorta Timoteusta: Pidä itsesi puhtaana, 1Tm 5:22.
- 5:19 Koko maailma on Pahan vallassa voitaisiin kääntää myös mekaanisesti: koko maailma makaa pahuudessa, koska verbi <keimai> tarkoittaa maata, olla, sijaita.
- 5:20 Todellinen = <ho aleethinos>, erotuksena epäjumalista, jotka eivät ole todellisia vaan epätodellisia. Sanalla <aleethinos> on myös merkitykset tosi, totuudellinen, luotettava.

Johanneksen toinen kirje

Johannes nimittää itseään vanhimmaksikin kuten Pietarinkin itseään, 1Pt 5:1. Tässä lyhyessä kirjeessä Johannes tähdentää uskovien rakkautta totuuteen ja toisiinsa. Johannesta sanotaankin rakkauden apostoliksi.

- 1:1 Vanhin: apostoli Johannes eli viimeisinä vuosinaan Efesosssa ja johti alueen seurakuntia Pyhän Hengen antamalla arvovalalla.
Valittu = Jumalan valitsema, Jumalan oma.
Yleensä ajatellaan, että rouva on kuvainnollinen nimitys, joka tarkoittaa jotakin Vähässä Aasiassa sijainnutta seurakuntaa, jolle kirje on osoitettu. Hänen lapsensa tarkoittaa ko. seurakunnan jäseniä.
- 1:7 Kristukseksi, lihassa ilmestyneeksi: voidaan kääntää myös: lihassa tulevaksi Kristukseksi, tai: Kristukseksi, joka oli tuleva lihaan.
- 1:9 Poikkeaa syrjään: joissakin kreik. teksteissä: menee edemmäksi.
- 1:13 Valittu sisar on kuvainnollinen nimitys, joka tarkoittaa kirjoittajan seurakuntaa.

Johanneksen kolmas kirje

Johannes nimittää itseään vanhimmaksikin kuten edellisessäkään kirjeessään. Tässä lyhyessä kirjeessä Johannes tähdentää uskovien rakkautta totuuteen ja toisiinsa seurakunnan keskellä, vaikka sen keskuudessa pyrkiikin nousemaan miehiä, joilla on hinku olla uskonnollisia johtajia ilman hengellistä armoitusta. Johannesta sanotaankin rakkauden apostoliksi.

- 1:1 Ihmissuhteissakin rakkaus ja totuus käyvät käsi kädessä.
- 1:8 Jakeen loppu voidaan kääntää myös: että meistä tulisi Totuuden työtovereita.
- 1:9 Diotrefes oli lihallisen mielensä paisuttama. Hän oli halusi olla ensimmäinen eli nokkamies ja päällepäsmäri, mutta ei ymmärtänyt, että joka haluaa olla Jumalan valtakunnassa suurin, olkoon toisten palvelija, Lk 22:24-27, niin kuin meidän Herramme Jeesus sanoi ja osoitti omalla esimerkillään, Jh 13:1-17. Jumala varjeltiin seurakuntiaan tämän kaltaisilta diktaattoreilta!
- 1:12 Demetrius oli hengellinen mies. Hän oli sopivampi mies johtamaan Jumalan seurakuntaa kuin Diotrefes, vaikkei ehkä ollutkaan inhimillisesti niin kyvykäs ja voimakasluonteinen kuin Diotrefes, joka oli itse hankkinut asemansa.

Juudaksen kirje

Tämän kirjeen on kirjoittanut Juudas Jaakobin veli ja samalla Herran veli. Kirje on luultavasti kirjoitettu Palestiinan juutalaiskristityille, vaikkei sitä suoranaisesti mainita, n. v. 66 jKr.

Kirjeessä on samankaltaisuutta Pietarin toiseen kirjeeseen, joissa molemmissa muistutetaan lukijoita Herran toisesta tuleuksesta ja siitä, että he pitävät kiinni saamastaan evankeliumin opetuksesta eivätkä lähde seuraamaan harhaoppeja.

- 1:1 Juudas, kirjeen kirjoittaja, on mitä ilmeisimmin sama Juudas, josta mainitaan Mt 13:55 ja Mk 6:3, että hän on Jeesuksen veljiä (tarkalleen velipuoli, koska Joosef ei ollut Jeesuksen isä), Joosefin ja Marian poika, kuten Jaakobkin, joka on kirjoittanut Jaakobin kirjeen. Vaikka Paavali kutsuu heitä Herran veljiksi, 1Kr 9:5, kumpikaan heistä ei sano niin itsestään, vaan molemmat sanovat olevansa Herran Jeesuksen Kristuksen palvelijoita. Veljekset eivät halunneet tulla tunnetuiksi lihan mukaan, vaan Hengen mukaan. Ennen Kristuksen ylösnousemusta he eivät uskoneet, että Jeesus on Messias, Jh 7:5, mutta sen jälkeen heidän sydämensä muuttui.
Bys: Isässä Jumalassa pyhitettyjä.
Jakeen loppu voidaan kääntää myös: Jeesuksessa Kristuksessa varjeltuja.
- 1:4 Verbi <pareisdy(n)oo> = 'liittyä salaa joukkoon, pujahtaa, luikerrella joukkoon' esiintyy vain tässä. Vrt. Gal 2:4 ja 2Pt 2:1.
Juudas kirjoittaa varoituksen sanoja, että on joitakin ihmisiä, jumalattomia, jotka ovat samalla vääriä opettajia. Hän viittaa noihin ihmisiin (ja samalla heidän tiehensä, tekoihinsa ja tuomioonsa) kreik. sanalla <houtoi> = 'nämä (ihmiset)' jakeissa 8,10,12,16 ja 19.
Bys: ainoan Valtiaan, Jumalan, ja Herramme Jeesuksen Kristuksen.
- 1:6 Sm: suuren päivän tuomiota varten.
- 1:7 Sm: menivät toisenlaisen lihan perässä.
- 1:8 Ruumiinsa = sm: lihan.
- 1:14 Tässä on viittaus apokryfiseen Eenokin (eli Hanokin) kirjan 1. lukuun.
Tuhannen tuhansine pyhineen = <en myriasin hagiais autou> = sm: kymmeninetuhansine pyhineen.
Kreik. sana <myrias> = 10.000, myriadi eli lukematon joukko, hyvin suuri määrä.
- 1:15 Joissakin kreik. teksteissä jakeen alku on: panemaan kaikki tuomiolle ja osoittamaan kaikki ihmiset syyllisiksi kaikkiin jumalattomiin tekoihin, joita he jumalattomuudessaan ovat tehneet.
Tämä jae on varmaan jumalattomuuden vastaisin jae Raamatussa. Vrt Jh 15:19.
- 1:24 Jumala voi varjella meidät lankeamasta. Ei meitä ole kutsuttu tappioiden ja lankeemusten tielle, vaan voittajiksi Herramme Jeesuksen Kristuksen kanssa.
- 1:25 Vaikka Juudas kirjoittaa enimmäkseen varoituksen sanoja Herran omille, niin kirjeensä lopuksi hän antaa mahtavan ylistyksen Jumalalle! Niin tehkäämme mekin kaikissa elämämme tilanteissa.

Ilmestyskirja

Apostoli Johannes on kirjoittanut tämän kirjan n. v. 96 jKr. ollessaan vankina Patmos-saarella keisari Domitianuksen hallitusajan lopulla. Kirja on kirjoitettu Vähän Aasian seurakunnille ja tarkoitettu lohdutukseksi sen ajan ahdistusten keskellä ja läpi seurakunnan historian toteutuvien ahdistusten ajoille. Kirjassa voidaan nähdä seuraavat pääjaksot:

Ensiksi Johannes näkee Herran Jeesuksen kirkkauden ilmestymisen.

Toiseksi Johanneksen tuli lähettää seirsemän kirjettä seitsemälle seurakunnalle.

Kolmanneksi Johannes kirjoittaa tulevaisuuden kehityksestä aina suurimpiin ahdistuksiin asti.

Ja viimeiseksi tuodaan ilmi Jumalan valtakunnan ja Kristuksen kuninkuuden lopullinen voitto.

- 1:1 Jotkut käyttävät tästä Raamatun kirjasta virheellistä nimeä Johanneksen ilmestys. Heti ensimmäinen jae ilmoittaa, että kyseessä on Jeesuksen Kristuksen ilmestys, jonka Johannes näki ja josta hän kirjoittaa.
Jeesuksen Kristuksen ilmestys esiintyy myös Paavalilla, 1Kr 1:7, Gal 1:12, ja Pietarilla, 1Pt 1:7,13.
- 1:8 A ja O (UT38) eli Alfa ja Oomega ovat kreik. aakkosten ensimmäinen ja viimeinen kirjain. Jumala on kaiken alku ja lopullinen päämäärä. Muutamassa kreik. tekstissä tähän onkin lisäys: alku ja loppu.
- 2:6 Nikolaiitit olivat seurakuntaa uhannut lahko. He ottivat osaa pakanallisiin uhriaterioihin ja viettivät siveetöntä elämää ja kuitenkin selittivät voivansa säilyttää henkensä puhtaana Jumalan edessä. Lahkon alkuperästä ei ole varmuutta, mutta täysin kadonnut sen oppi ei ole vielä.
- 2:10 Kruunu = <stefanos> voidaan kääntää myös seppel. Samoin jakeessa 3:11.
- 2:23 Surmaan rutolla = <apoktenoo ev thanatoo> = sm. tapan/surmaan kuolemalla. Käännös, jota myös RK1992 käyttää, on johdettu LXX:n käyttämästä käännöksestä kohdassa Hes 33:27 hepr. ilmaukselle <baddever jaamuuthuu> = ruttoon kuolevat.
Mielet = <nefrous> = sm: munuaiset.
- 2:26 Ks apostoli Paavalin kehoitus Ef 2:10.
- 3:3 Jakeen lopussa on ilmaus <heekoo epi se>, joka esiintyy useamman kerran LXX:ssa. Sen merkitys on: tulla osaksesi, kohdata sinua. Se esiintyy myös UT:ssa.
- 3:4 Muutamia = sm: muutamia nimiä.
- 3:11 Pian = <takhy> = pian, äkisti, äkkiä, kiireesti. Sana esiintyy 6x Ilm:ssa: 2:16, 3:11, 11:14, 22:7,12,20.
Seppele, ks Ilm 2:10.
- 3:15 Sanan <dzeostos> perusmerkitys on: kuuma, kiehuva, mutta sillä on myös hengellinen merkitys: palava. Sana tulee verbistä <dzeoo> = 1) kiehua, 2) hehkua innosta, olla palava, joka esiintyy UT:ssa 2x: Apt 18:25 ja Rm 12:11, ja nimenomaan merkityksessä olla palava.
- 3:16 Kreik. sana <khliaros> esiintyy vain tässä ja se tarkoittaa lämpötilana haaleaa kylmän ja kuumien välimaastossa. Ihmisen luonteenpiirteinä se tarkoittaa innotonta, välinpitämätöntä, yliolkaista, ynseää.
Jakeen adjektiivit voidaan tulkita arkisesti: kylmä, kuuma, haalea, tai hengellisesti: kylmä, palava, välinpitämätön.
- 3:17 Tämä mielenlaatu oli jo Vanhan liiton aikana Israelin pohjoisvaltiolla, jota kutsuttiin suurimman heimon mukaan Efraimiksi, Hos 12:9.
Kurja = <talaipooros> esiintyy vain tässä ja Rm 7:24, jossa apostoli Paavali sanoo itseään kurjaksi.
Surkuteltava = <eleeinos> esiintyy vain tässä ja komparatiivissa 1Kr 15:19. Onko syy Laodikean srk:n surkuteltavuuteen siinä, että he ovat panneet turvansa evankeliumiin vain tätä aikaa varten? Saadaksean evankeliumista ajallista hyötyä?
- 3:20 Onkohan tämän seurakunnan ovenvartija nukuksissa? Tai jotenkin muuten väärässä virityksessä, kun ei tunnista Hyvän Paimenen ääntä, Jh 10:3. Vrt Ps 84:11.
Nuorison laulu: päästä Jumala ulos kirkosta, on virheellinen, sillä Jumalaa ei voida sulkea edes seurakuntaan ja vielä vähemmän kirkkoon, vaan enintään seurakunnan (tai varsinkin kirkon) ulkopuolelle. Vrt. 1Jh 3:17.
- 4:6 Keskellä olevan valtaistuimen ympärillä on tulkinnallinen käännös. Kreik. teksti sanoo: Valtaistuimen keskellä ja valtaistuimen ympärillä.

- 5:3 Vrt 1Ms 41:24. Silloinkin asiaan löytyi Jumalan antama ratkaisu.
- 5:9 Bys: olet verelläsi ostanut meidät Jumalalle.
- 5:13 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen lopussa “Aamen.
- 6:1 Joissakin kreik. teksteissä on jakeen loppu: “Tule ja katso! Samoin jakeessa 7.
- 6:6 Denaari = <deenarion> = roomalainen hoperaha oli tavallinen työmiehen päiväpalkka, Mt 20:2. Ennustuksen mukaan se riitti vain <khoiniks>-mittaan (= n. 1 litra) eli yhden ihmisen päiväannokseen vehnää. Edes ohraa sillä ei saanut koko perheelle riittävää päiväannosta.
- 6:8 Hevosien väri on todella erikoinen: kreik. <khlooros> = vihreä, kirkkaan vihreä, tuoreen vihannan ruohon väri, ja se esiintyy 15x LXX:ssa sekä 4x UT:ssa. Tähän tekstiyhteyteen sopisi erittäin hyvin käännös myrkyinvihreä, ks. perusteluksi internetissä julkaistu väriselvitys: <http://www.coloria.net/varit/schweinfurtingvihrea.htm> jossa kerrotaan, että myrkyinvihreä on:
 Kirkas vihreä kivennäisväri (kupariasetoarsenaatti $\text{Cu}(\text{CH}_3\text{COO})_2 \cdot 3\text{Cu}(\text{AsO}_2)_2$ tai $(\text{Cu}(\text{C}_2\text{H}_3\text{O}_2)_2 \cdot 3\text{Cu}(\text{AsO}_2)_2$) tai $(\text{Cu}_3(\text{AsO}_4)_2 \cdot 4\text{H}_2\text{O})$ tai $\text{C}_4\text{H}_6\text{As}_6\text{Cu}_4\text{O}_{16}$).
 Myrkyllinen kupariasetoarsenaatti, kupariarseniitin ja kupariasetaatin sekoitus, kuparin ja arsenikin kristallinen suola. Myrkyllisin kaikista väreistä. Hyvin kirkas vihreä, jolle on vaikea löytää vastinetta. Muuttuu kuumennettaessa mustaksi ja haisee valkosipulille.
 Ei hyvää värinkestoa, sekoitettuna muihin väreihin tummentaa niitä ja on äärimmäisen myrkyllinen. Ei kuulu normaaliväreihin.
 Väriä valmistetaan liottamalla espanjanvihreää lämpimään etikkaan, minkä jälkeen siihen sekoitetaan arsenikkioksidiseosta hitaasti, mikä synnyttää vihreän saoksen. Saos keitetään puhtaassa etikassa, jolloin saadaan kirkkaanvihreä väri.
 Valitettavasti nykysuomalaiset eivät tunne tätä käsitettä, joten on paras kääntää: vihreä.
- 6:9 Joissakin kreik. teksteissä on: Karitsan todistuksen tähden, joka heillä oli.
- 6:17 Joissakin kreik. teksteissä on hänen vihansa. Jumalan ja Karitsan vastustajat puhuvat heistä erillisinä, mutta pelastetut puhuvat eri tavoin, Ilm 20:6, 22:3–4. Vrt. Jeesuksen sanat Jh 10:30, 17:11,21–23.
- 7:9 On asioita, jotka voidaan luetella tai laskea, mutta on myös asioita, joita ei voida luetella tai laskea. Raamatullista aritmetiikkaa: Ps 40:6,13, 69:5, 71:15, 139:18, Mt 18:21–22, 1Ms 4:24, Ilm 7:9. Tutki tarkemmin! Vrt matematiikan mittateoria: Lk 6:38, Jh 3:34. Tutki!
- 7:16 Tämä on lainaus profeetta Jesajalta, Jes 49:10, ja tähän viittaa myös Jes 24:5–6.
- 9:1 Kuilu = <frear> = sm: kaivo. UT:ssa 7x: Lk14:5, Jh 4:11,12, Ilm 9:1,2 ja LXX:ssa 57x (+2x apokr.).
- 9:11 Hepr. nimi Abaddon merkitsee: tuho, perikato, tuonela, manala, ja kreik. nimi Apollyon: tuhooja, kadottaja.
- 11:10 Iloitsevat heidän kohtalostaan = sm: iloitsevat heistä.
- 11:12 Bys: Minä kuulin.
- 11:13 Sm: seitsemäntuhatta ihmisten nimeä.
- 11:15 Kuninkuus = <basileia> on TR:ssa monikossa, mikä tarkoittaa, että maailman kuningaskunnat ovat tulleet Herramme ja hänen Voideltunsa hallintaan.
- 12:1 Tai: taivaalla.
- 12:8 Jotkin käännökset sanovat, että Johannes olisi asettunut seisomaan meren rannalle.
- 12:10 Sielunvihollinen saatana on syyttäjä, ks. esim. 2Sm 16:7-8.

- 12:11 Jeesus Kristus on jo voittanut saatanan Golgatalla, ja me voitamme hänet Karitsan veren ja omakohtaisen todistuksemme kautta, kun tunnustamme Jeesuksen Kristuksen omaksi Herraksemme.
- 13:10 Viittaus Jeremian ennustukseen, Jer 15:2.
- 13:17 Kreikan ja heprean kirjaimia käytetään myös numeroina.
- 14:4 Bys: Nämä on Jeesus ostanut.
- 14:20 1.600 vakomittaa = n. 307 km.
- 16:16 Harmagedon: hepr. <har megiddo> merkitsee Megiddon vuori. Megiddon kaupunki sijaitsi Samarian pohjoisreunalla, ja sen edustalla oli ikivanha taistelukenttä, jossa on käyty suuria taisteluja, ks. Tuom. 5:19, 2.Kun 23:29 ja 2Ak 35:20ss. Tässä nimi kuvaa paikkaa, jossa antikristuksen maailmanvalta kärsii tappion taistellessaan Jumalan voimia vastaan.
- 16:17 TR lisää, että ääni tulee taivaan temppelistä.
- 16:21 Talentti oli n. 40 kg.
- 17:5 Babylon on Rooman peitenimi. Rooman kaupungissa oli yleisillä naisilla tapana kantaa otsakoristetta, johon oli kirjoitettu heidän nimensä.
- 17:13 Pedon joukoissakin on yksimielisyys arvossaan! Senpä tähden he onnistuvatkin aikeissaan, mutta vain Jumalan säättämään rajaan asti.
- 18:2 Sanojen tyyssija ja pesäpaikka kreik. vastine <fylakee> tarkoittaa varsinaisesti vartiopaikkaa tai vankilaa.
- 18:7 Tässä on suora viittaus profeetta Jesajan ennustukseen Jes 47:7–9.
- 18:13 Sana <amoomon> (1x) = amomum (intialainen maustekasvi).
Orjia = sm: ruumiita.
- 18:20 Ilmaus <to krima hyymoon eks autees> vrt LXX Ps 9:14, 2Kr 2:2. Kaksi tulkintamahdollisuutta:
1) Jumala on hänet tuominnut ja kostanut hänelle teidän tuomionne (UT1938), Rm 13:3
2) Jumala on pannut täytäntöön teidän tuomionne hänestä (RK), 2Kr 2:2
- 18:21 Tämän ennustuksen lausui jo profeetta Jeremia, Jer 51:59–64.
- 19:1 Halleluja = <halleluujah> (UT 4x + LXX 23x) on hepreankielinen ylistyshuuto. Se merkitsee: kiittääkää Herraa tai: ylistäkää Herraa. Se esiintyy useitten psalmien alussa tai lopussa. Jumalan valtakunnassa Herran ylistämisellä on tärkeä sija. Sitä kannattaa harjoitella jo täällä maan päällä! Herran ylistämisen perusta on se, että hän on hyvä ja hänen armonsa pysyy ikuisesti, Ps 104:35; 105:45; 106:48; 111:1; 112:1; 113:1,9; 115:18; 116:19; 117:2; 135:1,3,21; 146:1,10; 147:1,20; 148:1,14; 149:1,9; 150:1,6; Ilm 19:1,3,4,6.
- 19:7 Karitsan morsianta sanotaan jo vaimoksi, vrt. Mt 1:20, jossa enkeli sanoi Joosefin kihlattua Mariaa jo Joosefin vaimoksi.
- 19:11 Tässä kappaleessa (jakeet 11–21) puhutaan Herramme Jeesuksen Kristuksen näkyvästä toisesta tulemuksesta, jonka koko maailma saa nähdä, Sak 12:10, Ilm 1:7.
Toisaalta on Herramme Jeesuksen ilmestyminen omilleen, mikä tapahtuu aiemmin ja mitä maailma ei näe, 1Ts 4:13–18, 1Kr 15:20–58. Sitä kutsutaan myös ylöstempaukseksi.
- 19:16 Viitassaan ja kupeellaan, näin todellakin on alkutekstissä. Rinnastus on kovin omituinen, ja sen vuoksi UT38:aankin on tullut järkevöitetty malli: viitassa kupeellaan. Asia voi olla noinkin, sillä Johannes ei todellakaan ollut mikään loistava kirjoittaja, mutta siitä huolimatta Jumala käytti häntä UT:n yhtenä kirjoittajana.

- 20:12 TR sanoo, että kuolleet seisovat Jumalan edessä.
- 21:8 Sana <apistos> = sm:uskoton, joka kuitenkin nykysuomessa yhdistyy lähinnä aviolliseen uskottomuuteen. Senpä vuoksi esim. UT38 kääntää sen epäuskoinen. Sana tarkoittaa uskovaa ja uskollista (kreik. <pistos>) vastakohtaa: uskoton, epäuskoinen, uskosta osaton, ei-uskova, uskomaton. Vrt. Jh 20:28, jossa Jeesus sanoi epäilevälle Tuomaalle: Älä ole epäuskoinen vaan uskovainen. Tuomas ei näet aluksi uskonut, että Jeesus on ylösnoussut kuolleista.
- 21:14 Bys: Autuaita ne, jotka noudattavat hänen käskyjään.
- 21:16 Kaupungin pituus, leveys ja korkeus ovat 12.000 vakomittaa = n. 2.300 km!
- 21:17 144 kyynärää on n. 70 m.
- 21:23 Kuningas Daavid viittasi tähän jo etukäteen omalta kohdaltaan, 2Sm 22:29.
- 22:1 TR mainitsee lisäksi, että elämän veden virta on puhdas.
- 22:19 TR:ssa elämän puun tilalla on elämän kirja.